

وصيعت جي باري ۾ ڊاڪٽر سميت جو نوٽ

وصيعت ڪندڙ، جنهنجو مان علاج ڪري رهيو آهيان، منهنجي سامهون هيءَ دستاويز پاڻ ۾ دُعا پڙهيو ۽ سندن سيڪريٽري لالا مشيرام به کين پڙهي ٻڌايو. وصيعت ڪندڙ سردار ساون سنگھ، هن ئي منهنجي موجودگيءَ ۾ صحيح ڪئي. مان پرمائٽ ٿو ڪريان ته وصيعت ڪندڙ پوري هوش حواس ۾ آهي ۽ هن پنهنجي مرضيءَ سان هن ئي صحيح ڪئي آهي.

صحيح — ڊاڪٽر پوري سميت،

نواسي — چنڊوال، (سٽيز راءِ بند)

ٻيهر ري هڪ لڳي ٽيهه منٽ

تاريخ ۲۰ مارچ ۱۹۴۸

دستخط: گراڻن سنگھ

سيل

رجسٽرار، چلندو

سب رجسٽرار

حضور مهراج بابا ساون سنگه جن جي وصيعت

مان، ساون سنگه ولد سردار ڪابل سنگه، ذات جات گراوال، گدي نشين ڏاڙا بابا جمل سنگه، تالو ۽ ضلع امرتسر، هن دستاويز دوران، هيٺ لکيل وصيعت ڪريان ٿو. هن وصيعت کان پهرين، مون پنهنجي شخصي مالڪيت ۽ ستنڪ جي جائداد جي باري ۾ وصيعت ڪري ڇڏي آهي، پر اڃا تائين ڪنهن کي به پنهنجي جاء ٿي ڏاري ۾ مولڪان پوء بطور گدي نشين مقرر ڪرڻ ڪيو آهي. اڪري هيٺ مان پنهنجي پوري هوش حواس ۾ ۽ پنهنجي مرضي سان سردار بهادر چکٽ سنگه، ايم. ايس. سي، رٽائرڊ پروفيسر انگريز ڪلچرل ڪاليج، لائبريري کي ڏيڻا ۽ ٻيا جمل سنگه ٿوري ان مان سهند رکندڙ سڀني ستنڪ سينٽرن لاء پنهنجو جائين مقرر ڪريان ٿو. جيڪي ڪاربه مان ڪندو رهيو آهيان، اهي سڀئي ڪاربه مون کائيه سردار بهادر صاحب ڪندا. اڪري هيء وصيعت لکي وڃي ته سند رهي ۽ ضرورت وقت ڪم آهي.

ڏاڙا بابا جمل سنگه
تاريخ ۲۰ مارچ، ۱۹۴۸

بشلم

مستيرام

سيڪريٽري

وصيعت ڪندڙ

جي مٿي
ساون سنگه

شاهد

بچيت سنگه

(حضور مهراج جن جو وڏو سهر)

شاهد

چون سنگه

(الڳو وڪيت)

شڪر ادا ٿي ڪرڻ لاءِ مون وقت ڪيترا ئي ستنسگي آيا.
 سردار بهادر مهاراج جن بڻ مون وقت بنگالي ٿي آيا ۽ مولڪي
 پاڪر پاڻي ڏاڍي پُر سان شڪر گذاريءَ جو اظهار ڪيائون.
 منهنجي دل پُر جي آئي. مان چئي سگهان ٿو ته ان وقت
 هڪ ستگوروءَ جي انهي ستگوروءَ ۾ سماجڻ جي حقيقت جو
 مون انور ڪيو جنهن منهنجي من ٿي هڪ امت چاپ لڳائي
 چڙهي. مان ان گهڙيءَ کي ڪڏهن به ڀلائي نٿو سگهان جا
 اڄ تائين به مون لاءِ نهايت پوئلڳ ۽ لافاني وردان آهي.
 حضور مهاراج ساون سنگهه جن پورن سنت ۽ سچا ستگورو
 هئا. اهي اڄ به پنهنجي شهن جي هردي ۾ براجمان آهن
 ۽ سندن شهن اڄ به پنهنجي اندر سندن نوري سرويپ جو
 درشن ڪري سگهن ٿا.

نديء لاء روانا ٿيا. ان وقت هوا نهايت تيز لڳي رهي هئي، آڪاش ۾ آنڌي چائڻجي ويئي ۽ سڄو واپو مبدل ٿيڻ لڳو پٽي لڳو چٽڪ پوکڻي پٽ پنهنجي شرڪ جو اظهار ڪري رهي هئي. چئن ميلن جي مفاصلي کي طبع ڪرڻ ۾ ٿڌ ڪلاڪ کن لڳي ويو ۽ ڪاٺڙن کي ريتيءَ جي ٻاسن ۽ کوڙي جيڙي پاڻيءَ مان لنگهڻو پيو. اٽڪل ويهه هزارن کن ستنسنگي ارڻيءَ سان گڏ هئا.

ارڻيءَ کي مقرر اسٽان تي لاهي چندن جي ڪالين مٿان رکيو ويو ۽ چٽي طرف رسيون لڳل هيون جيئن ستنسنگي ان جي بالڪل نزديڪ نه اچن پر هر ڪنهن کي پنهنجي پريتر جي التمر درشن جي ابلاشا هئي. انهيءَ ڪري رسين کي لتاڙي سڀيئي اچي ارڻيءَ جي وڃهڻو پينا. ڪيترن ستنسنگين چندن جي لڪڙن کي هٿ لڳائو ۽ پوءِ اهي ڪالين ارڻيءَ مٿان رکيون ويون. وچ وچ تي گهٽ، چندن، ٽوپ، ڪاٺور ۽ اٻيون سرهيون شيون وجهي ارڻيءَ کي آڱ ڏئي ويئي.

مان پنهنجي خاص دوست ڏاکڻي پري سان گڏ سنگت کان ٿورو پري وڃي هوس ۽ اسان خاموش پنهنجي سگوروءَ جي ياد ۾ مٿو هٽائين، ان وقت مون ائين محسوس ڪيو ته مان چٽ نه هڪ اُٻارو ٿي پيو آهيان ۽ مونجي شراب ۾ جان ڪانه هئي. مان پاڻ کي چٽي رهيو هوس ته هاڻي مان هڪ اٽڪل بالڪل وانگر آهيان جو پنهنجو سڀ ڪجهه وڃائي ويٺو آهي ۽ جنهن لاءِ سڀ سھائتا ۽ سھاري جا دروازا بند ٿي ويا آهن. ايتري ۾ اچانڪ سردار بهادر مهاڙاج جن اُٻي آيا ۽ مون کي رڌا سوامي ڪري فرمائڻون ته مان ٽوهانجي

ڪير نه ٻڌو؟ ڀڳتي ڇا ڪي ٿو چئجي. لندا وڏا، امر
 فرانس، هرجن؟ ٻوهن، مسلمان ۽ هندو سڀئي فرانس؟
 ڏرم جي ماڻهن اچي سندن ٻوٽو شرار اڳيان سر جهڪايو.
 اهو هو اي اختيار سڄي پاوا سان لٽ. هر هڪ سندن دوشن
 ڪرڻ چاهيو ٿي، پاڪ هر ڪو هنڪي - چرس ڪرڻ لاءِ اٽالو
 ۽ منتظر هو. سنگت جي ان اپار پڙ ڪي انتظام نه رکڻ لاءِ،
 خاص طور سان شيوا دارين جو هڪڙو جڻو بڻايو وڌ چاڪا
 نه ان ڪنور حبش ٿي ڪنهن نه وڃواس ڪونه ٿي ڪير
 نه حضور جن چولي جوڙ سمائجي ويا آهن. هر هڪ پنهنجن
 اکين سان ڏسي ٻڌن ڪرڻ چاهيو ٿي، هر ڪو هنڪي اڳيان
 گل، عطر، ۽ روپا پيا پست ڪري رهيو هو. هوڏانهن
 وري اتر سنڪار مهل انهن جي سر تي چٽڪارڻ لاءِ
 خوشبودار ۽ سرهو پاڻي پئي ٿار ڪيائون.
 ڀڄو سندن ڪومل ڪاٺا ڪي هڪ سندر ۽ شاندار آرٽي
 اي ايتار وڌو جنهن جي چوڌاري ڳاڙهو مڇل جو ڪپڙو، جنهن
 تي سون ۽ چانديءَ جو ڪم ٿيل هو، وڙهيل هو.
 هاڻي اهو نيسار ڪرڻو هو ته داه سنڪار الهه ڏينهن
 ڪير وڃي يا نه. ڪيترن سنڪرن جي اها داي ايتا هئي
 نه الڪي آڏو ڏينهن مليري ڪهي هيئن سڀ سنڪي اچي
 سگرون هر آخري دوشن ڪري سگهن. پر پيارت نه وڃي
 آهي نه سنڪار الهه ڏينهن ٿي ڪير وڃي؟ جو هتي جي
 گرم آب هرا ڪارڻ مناسب لڳو ٿي. الهه ڪري اه
 نيسار ڪير وڌو ۽ ۲ اپريل جي شام جو ٿي داه سنڪ
 ڪير وڃي.
 شام جو پنجن بجي آرٽي ڪي ٿين سگرون
 ٻارهن ٻنهي سنڪن پنهنجو ڪاهو ڏنو ۽ ڏهري کان

منش وراي پنهجي جهون ۾ ڏٺو هوندو. ساري ڪالونيءَ
 ۾ اها خبر وڃ وانگر پکڙجي وائي ۽ وچوڙي ڪارڻ ساري
 سنگت جو روڊن ۽ ورلاپ دردناڪ ۽ دلسوز هو. هڪ
 ڪلاڪ اندر ٽن هزارن کان به وڌيڪ ماڻهو اچي ويا. ڏهين
 اچي ٽائين اوسي پاسي جي ڳوٺن ۽ شهرن مان قريب ڏهه
 هزار کن ماڻهو اچي گڏ ٿيا. ساري سنگت پنهجي سنگوروءَ
 جي ٻر ۾ ڀڳتيءَ سبب رويندي جنهن آئي پيڙا ۽ ويدنا
 جو اظهار پئي ڪيو ان نظاري پٿر دل کي به پاڻي ڪري
 ٿي ڇڏيو. ڪيترا سڄڻ نه بيروش ٿي ويا. هڪ نوجوان
 ستسنگي ڪجهه کائي پنهجي زندگي سمابت ڪري ڇڏي،
 ڇو جو هر پنهجي پياري سنگوروءَ جو وادو برداشت
 ڪري نه سگهيو. شوڪ ستاپ سان ڀريل اعڙن دردناڪ
 نظارن جو ڏورنن ٿي نٿو ڪري سگهجي.

سنگورن جي شرار کي سينگاري هيٺ اڏي ۾ سڀني
 جي درشن لاءِ رکيو ويو. جنهن گاديءَ تي حضور جن جي
 شرار کي رکيو ويو هو ان مٿان سهڻن گلن سان ڀريل چادر
 وڇايل هئي ۽ گاديءَ هڪ عمدي غاليچي تي رکيو ويو هو.
 دروازي ٻر سان، 'ڀروچ' جي هيٺان حضور جن جو شرار
 رکيل هو ان لاءِ نه سنگت هڪ هڪ ٿي سندن درشن ڪري.
 اهو سلسلو اڳيائين به ڪنهن اٽڪ جي برابر هڪ ڪلاڪ هلندو
 رهيو. ساري سنگت پنهجي پياري سنگوروءَ کي آخرين
 شروعاتي ڏيک لاءِ ۽ سندن اٽڪ درشن ڪرڻ لاءِ اچي
 رهي هئي. حضور جن جو مڪڙو سفيد سنگمرمر جهڙو پئي
 لڳو پر ان تي گهري شائتي ۽ الوڪڪ رونق ڇاڻيل هئي.
 وڃ ۽ راڙي جا نظارا، ستسنگين جا دردناڪ ورلاپ
 نه بيان ڪري نٿا سگهجن ۽ مون ان وقت ئي محسوس

شرذا سان، پڇاڙي جو دعو هيندي پيس ۽ پوٽو چرلس
ي ٽولو ۽ ان ايرس کي ٽاڍي ساوڙائي سان هڪ برڪ
۾ ڪٺو ڪيو. جيئن لموي هن اعو ڪاره ڪيو ان ۾ ڪيترو
نه اوڇو ۽ عالي شان سمايل هو. هينجي ڪراره ۽ ٻين جي
سرگرمي ۾ ڪيڏو نه رونق هوندي هئي! هن بهتر پورڻ ڪاره جي
اڇڙي پٿار پٿر، ٻوٽا پٺائي ۽ ٻيا ٽڪ جي سرالجام
ڪڍي وٺي، جو دولتي پورڻ وشواس آهي ته هينجي
پوٽو ڪاره ٽالهن ڪپهه ٻه ڏان ڪرڻ وارو پندجو پٺ
ڪاره ڪري ڇاپا وانگر واپس موٽي آيا ۽ پنهدي
لاکي چپ چاپ منهنجي ٻي ۾ اچي ويٺا. پوءِ
پنهدي پنهدي ڪم ۾ لڳو رهيو.

دورالدهي ڪري حضور جن جي ڪراري جي پورين
منزل تي سنگ جي آگاه پڙ کي روڪڻ لاءِ ڪي شياداد
ٻهاري ويا هئا ته هڪو سڀ دروازا چور چور ٿي وڃن
ها چور هو بيمار سنگ پنهنجي ٻاري سگرور جي درشن
لاءِ آئي آهي ۽ وهاڙيل ٻڌي ٻار ٻار اندر گهڙڻ جي ڪوشش
ڪري رهي هئي. ٻاهر ٽالو شور هو، دردناڪ دانهون،
شوڪ ۽ سناپ جون ٺهناڪ چيڙيون ۽ پڪارون پئي پڻ
۾ اٿن. سمورو والورڻ ٽالو هولناڪ ۽ درد ٻار هو.
مان اندر ئي ويٺو رهيس.

حضور پٿاراج جن جو هڪ پوٽو ترس پياس اسٽيشن لاءِ
ٿيندو ايرلر وارو، ان لاءِ ته مکيه سٽنگ مرڪزن ۾ اچي
شوڪ سماچار پڇيائجي ۽ داعه سنگار لاءِ چندن جو
ڪالهن ۽ ٻي ڪوريل سامگري آڻجي.
ان وچ ۾ ٽهري ۾ حنام ماهر اچي ڪيا آيا. مني
ٻين آڏو اڇڙو ٺهناڪ ۽ دل ٽوڙو نظارو هو چٽو ڪو

۽ ڇاڪاڻ ته، هيٺ آڏو ۾ ويٺل سنگت کي ان دودناڪ گهٽيا جي سوچنا ڏيئي ڇڏي.

گذريل اٺن ڏينهن کان حضور جن جو ڪمرو، چاهي پاسي وارو ڪمرو ستسنگين سان ڀرڻو پيو هو جي بنا ڪجهه ڪاٺ پيٽ جي حضور جن ۾ اڪيون پائي ويٺا هئا. ڪجهه ڏينهن اڳ حضور مهاراج جن اها رڃا پرگهت ڪئي هئي ته سندن ڪمري ۾ صرف اهي ستسنگي وهن جيڪي شالتيءَ سان سمون ڪندا وهن.

حضور جن جون ٽي ويجهيون شيوڪاٺون، سندن سهتر ۽ ٻوٽا سندن ٻوٽو شرار جي التمر سسڪار ڪرڻ جي ٺاهي ڪرڻ لڳا. انهن حضور مهاراج جن جي داهه کي صاف اڳاڻي اڻان ڪرايو ۽ اُچو ڪڙڙو ۽ گهري رنگ جا ڪپڙا ڏيکيا. سڀئي حضور جن کي اڻان ڪرائڻ ۾ مصروف ۽ مشغول هئا. ڪو سندن مٿو ڏوٽي رهيو هو ته ڪو هنجو مڪڙو، نه ڪو هنجي هٿن کي ڏوٽي رهيو هو ته ڪو سندن چاليءَ کي اڻان ڪرائي رهيو هو. ان وقت حضور جن جو وفادار ڪمپائونڊر ۽ شيواڊار هزارا سنگهه شوڪ ۽ درد جو مارڻو ڪمري جي هڪ ڪنڊ ۾ پيو هو، لڪي ڳالهائي ٿي سگهيو، لڪي چري ڦري ٿي سگهيو ڇو ته هڪ بي جان پتلو پيو هو. ڪمري جي اهي ڪنڊ ۾ مان سردار بهادر مهاراج جڳت سنگهه جن جي ڀرسان سر ٽماڻي پراڻا ڪري رهيو هوس. اوچتو ئي جالشمن ستگورو آليا، شالتيءَ سان پنهنجي شال لاهي هڪ پتل جو لنڊو اوڻو کڻي، ان ۾ پاڻي ڀري، پيڙ مان لڪري ڇپ چاپ وڃي پنهنجي پياري ستگورو جي چرٽن ۾ ويٺا، جتي پيو ڪو، ڪونه هو. هنن حضور جن جي چرٽن مان ڪپڙو پاسيرو ڪيو ۽ ڏاڍي سمن

۱۲ - آئتم روشن

(حضور بهاراج جن جو چولي جوڻي سمان ۽ آئتم سنگار)
ايڪ - ڊاڪٽر پيري سمٽ .
جيرو

جڏهن حضور بهاراج جن پڙهندو آخريهن سوالن کيس ،
تڏهن سندن ڀولڻ ڪر ڪنول کي پڙهجي هڪ ۾ جهلي مان
هڪ ننڍي استول تي ويٺو هوس ۽ هندي لپتون ۾ اسٽرلا
مان لپاري وڌيو هوس . مون هنن کي آئتم سوالن ڪڍندو ٿو
۽ سندن هرداءَ جي آخريان ٿڌ ڪن . حسوس ڪئي . مان
چپ چاپ اٿي پونس ۽ مولڪي هن لالائي موليٰ جي گهرائي
چپ چاپ هئي . مون ڪمري ۾ ويٺل تنهنجن کي ٿو چيڪي
هاڪل شائيءَ ۾ ڪنڊ ڇڪائي ويٺا هئا ۽ جڏهن اڪيون
گرنگا ڳوڙها ڳاڙهي رهيون هيون . پاسي وارو ڪمرو به
تنهنجن مان ٻڌو پيو هو ، الهجو به اهو ئي حال هو .
گهري دڪ ۽ پورا پورا ليل دل سان ، مون ادب سان
پڙهجي تنگيون جي چرلن ۾ سر جهڪاڙ ، طاعري ان جو
اهو ئي مطلب ئي لکيو ته ”سڀ ڪجهه ساهت ئي ڇڪو.“
اهو ۲ اپريل ۱۹۴۸ جو ٿيڻ هو ۽ ٿورا ٻاڳا جمل سنگهه
۾ صبح جو ساڍا ۸ لڳا هئا . اها ڪٿڙي نه دردناڪ ڪٿڙي
هئي اهو تنهنجيءَ لاءِ ڪٿڙو نه ٻاري صدمو !! چا سچ پچ
الين هو؟ ڪا ڪٿڙي ساعت اسان لڳائي ويٺا هئاسين ته
طبعي وياسين . بل بل اعالي اسان پڙهجي ٻڌم بهاري تنگيون
من ڪو چمتڪار ئي ٿوي . پر پڙهجي ٻڌم تنگ جي ٻڌ
جي وارڻ ۽ جدائيءَ ۾ مٿين ڪمرون جي تنگ جي ٻڌ

حضور مهاراج چرلسنگهه جن کي پنهتو جا نشين مهر
کري و عيقت لائي لي صحيح ڪرڻ مهل سردار بهادر
مهاراج جن فرمايو، ”مان پنهنجي ستگرون جو هزارو واپس
کين ئي سرلهي رهيو آهيان. مولڪي خوشي آهي جو مان
اها امانت واپس موٽائي رهيو آهيان.“

موجوده ستگرو آڪٽوبر ۱۹۵۱ ۾ گديءَ تي اراجمان
ٿيا. هن ننڍڙي بستڪ ۾ موجوده مهاراج صاحب ۽ سردار
بهادر مهاراج جن جي ڪاروبار ۽ شڪايتن جو وران ڪرڻ
ممكن ڪرايو. اهو ڪم ڪنهن مسئل جي لهڪ لاء
جڏان اڻ.

پر حضور مهاراج جن جا اهي وچن اڃا به پنهنجي ڪن
۾ گولجي رهيا آهن، ”پنهتو جانشين مولڪان ڏهولي
طانت ۽ ڏهولي ڏا مهر ڪٽي ايندو. سنگت ۽ ڏارو ڏاڍي
لڙي ڪندا. گهٽجي پيار ۽ وشواس به وڌندو وڃهندو.
لوعان ئي هن کان وڌيڪ ڏا مهر ۽ بخشش ٿيندي.“

الهن وچن جي سڃاڻيءَ جو پورو اهو دانش و دانش جي
ستسنگين ۽ پرمات جي جڳهاسن کي خوب ئي رهيو آهي.
پرمات جي سچن جڳهاسن لاءِ ستگرون جو دروازو هميشه
کليل رهندو آهي. هو پنهنجن منجهيل مسئلن ۽ شڪايتن جو
لوارڻ ڪرڻ لاءِ جڏهن به وڻين ٿڏهن اچي سگهن ٿا. اهڙيون
ملاقاتون ڪڏهن به تشوئل ۽ وڌيڪ ڪوٺ وڌندون ۽ لوڪن
کي حضور مهاراج جن جي اڳڪٿيءَ جي سڃاڻيءَ جو پتو
پنهجي آزمودي ۽ اهو مان مڪمل طور حاصل ٿيندو. الهن
کي موجوده ستگرون وٽان اهو لوڪ ڪيان ۽ اها روحاني
دولت ملندي جا اڃا جي دنيا ۾ دلپ آهي ۽ جا ئي پوري
ستگروه جي نشاني آهي.

شاعد طور سندن وڏي صاحبزادي سردار ايجنس سنگھ جن ؟
 سندن پوٽي سردار چراسنگھ. مهاراج جن (موجوده سگورو)
 جن پڻ صديتون پيل هيون. حضور جن جي چوڻ تي
 مشهور ڊاڪٽر سمٿ سندن پرائمري تعليمي چر سٽرولند
 مان خاص طور حضور جن جي بيماريءَ ۾ علاج ڪرڻ لاءِ
 آيو هو، وصيقت نامي تي پڙهجن هٿن سان هڪ نمون لکيو
 ته حضور مهاراج جن وصيقت نامي تي صحيح ڪرڻ مهل
 پوري هوش ۾ سجاڳ ۽ صحيح هئا.

۲۶ مارچ ۱۹۴۸ تي سسنگ ٿيو. اهو حضور مهاراج جن
 جي زندگيءَ جو پڇاڙي وارو ماهراري سسنگ هو. سسنگ
 ڪالهره سردار ڪرپال سنگھ سسنگ کي ٻڌايو ته ڊاڪٽرن جي
 چوڻ مطابق حضور مهاراج جن جي طبيعت ڪجهه لڳ
 ڪانهي ۽ هنن پڙهندو وصيقت نامو لکي ڇڏيو آهي. اسان کي
 اهو ڏسي تهجب لکيو ته سردار ڪرپال سنگھ حضور مهاراج جن
 جي گدي نشين ٿي لالو ڪونه ورتو. چيو ته ٻڌايائين، اها
 کيس خبره پڙهه جيڪي وارداتون وهيون واپس اٿن م
 ان جو سبب ڳڻي ٿو والڪو ٿي پيو. ڪجهه ماڻهن چالهن
 چو لالو گيس وڪڻ لاءِ ڪافي ڪوششون ڪيون پر ان هوندي
 سسنگ جي واپس وڃڻ کان اڳ سڀي جي زبان تي
 هو لالو هو.

دو ڏينهن وس سردار بهادر مهاراج جن تمام ٿوري عرصي
 لاءِ اسان جي وچ ۾ رونق افروز هئا. هنن ۱۹۴۸ ۾ گدي
 سنڀالي ۽ پوري پرمارگي شروعا ۽ شان سان پڙهندو ڪار
 ڪيائون. سڀي صحت نه هئڻ جي باوجود هنن پنهنجي
 ذميداري ڏاڍي شرف ۽ محڪمتا سان نباهي. ۲۲ آڪٽو
 بر ۱۹۴۸ تي هو چوڻي جوت سمايا. موجوده سسنگ

سگهجي ٿي. وصيعت ٺاهي ٿي صديج ڪرڻ کان اڳ
حضور مهاراج جن، سردار بهادر مهاراج جن کي گهرايو ۽ چيو،
”منهنجي سگهون (بابا جهڙو مل سگهه جي مهاراج جن) جيڪا
پرمارٽ ۽ ٺار دان جي ذميواري موليٰ سونهي هئي، سا مان
توهان کي ئي سونپيان. مان توهان کي پنهنجو جانشين بڻائڻ
چاهيان ٿو.“ اهو ٻڌڻ سان ئي سردار بهادر مهاراج جن جي
اکين مان ٻي اختيار لڙڪ وهي آيا ۽ هڪ چوڙي ڏاڍي
لمر لا سان چوڻ لڳا، حضور! ”توهان نه ستن جا شهنشاهه
آهيو ۽ مان نه صرف اوهانجو هڪ ادلي ٻانهو آهيان.
شهنشاهن جي هيءَ گندي شهنشاهن کي ئي سونهي ٿي.
حضور! شال هميشه سلامت رهو.“

حضور مهاراج جن ڪجهه به ڪن ڳالهائو صرف هڪ دٻا
هر ڀري ٺار سان ڏانهن ٺهاريو ۽ سردار بهادر جن ٻاهر نڪري
آيا. منهنجي ٻيٽن مان اڃا به لير جاري هو. حضور جن وري
به کيس گهرايو ۽ ان وقت ٺاهين وصيعت ٺاهي ٿي صديج
پاڻي ڇڏي هئا. حضور مهاراج جن فرمايو، ”توهان کي
حڪم ڇڏڻ پوندو.“ ان ئي سردار بهادر جن حضور جن
جي چرلن ۾ مٿي ڪٽي ٽيڪيو ۽ چوڻ لڳا، ”ماڪ! مان
توهانجي آڳاٽا پرچمر رکان ٿو.“

حضور جن جي طبيعت جي لاسازيءَ جي خبر ٻڌي مان
پاڻ کي روڪي کيس سگهيس ۽ راءِ صاحب کي ٺاهي
وصيعت تيار ڪندي ڇڏي مان پنهنجي ڪمري ۾ هليو
آيس. شام جو اها وصيعت موليٰ ڏيکاري وئي جا ٽسي
منهنجي وات مان نڪري ويو ته حضور مهاراج جن پرمارٽ
۾ نه پرڻ ستن آهن ئي پر ڏيوي ڪاروبار ۾ پڻ پنهنجو
ست پاڻ آهن. وصيعت ٺاهي ٿي سندن صديج نه هئي پر

لاڻڪ، هو اسان سان انگ سڳ آهين. هنن صرف
 پوڻاڪ ئي مڻائي آهي. اها ئي جوم، اهو ئي پرڪاش
 اسانجي رهنمائي ۽ رهبري ڪري رهيو آهي. اها ئي ساڳي
 آثار شوبها، اهو ئي موهيندڙ مڪڙو، اها ئي مڌر مسڪراڻڪ
 ۽ اهو ئي اڻ ميو ڏيا مهر جو ساگر آج نه موجود آهي. پيار
 ۽ پرڪاش جو اهو ئي جهڙو، آج نه ڏرو ٿاري وانگر سڳ
 جو مارڪ روشن ٿيڻي ڪري پر اسان کي پرهر، پرلپ ۽
 لمر ٿا ڌار ٿا ڪري اها انور ۽ اڻ مڻي رحمت وٺڻ لاءِ
 ٻاڻڪي لائي ۽ اڻ ڪم ٻاڻڻو آهي.

چواري چڙڻ کان ۱۵ ڏينهن اڳ حضور مهراج جن هڪ
 وصيعت نامي دواران سردار بهادر جيڪب سنگهه مهراج جن
 کي پنهنجو روحاني جانشين مقرر ڪيو. ۲۰ مارچ ۱۹۴۸
 صبح جو مان راء صاحب مشيرام وٽاسين ڏسڻ ڪمڪ
 الينڊ سين جي پنجاب سان گڏ ويٺو هوس. راء صاحب
 وٽان ڪري ۱۹۴۱ کان حضور جن جو سرڪاريتي ٿي رهيو
 هو. ڪالڙي حضور جن جو نجي شيردادار ان وقت اتي آيو ۽
 راء صاحب کي چيائين ته حضور مهراج جن ٽوھان کي ٽهرايو
 آهي. هن ان وقت ئي وٺو ٿو ۽ انڪل ۱۵-۲۰ منٽن
 ڪاندره مٺي اچي ٻڌائين ته حضور مهراج جن سردار بهادر
 جيڪب سنگهه مهراج جن کي پنهنجو گادي نشين مقرر ڪيو
 آهي ۽ اهڙي وصيعت مولڪي هنجي لائي ٽهرايو ڪوٺي آهي.
 سردار بهادر جيڪب سنگهه مهراج جن لالهور الڪرڪاڇرل
 ڪاليج ۾ وائيس پرنسپال جي عهدي تان وٽان ڪيو هو.
 هنجي عالمي درجي جي پگڙي، شيرا ۽ ڪمائي ڪري
 ساري سڳ انهنجو ڏاڍو آڌر ۽ قدر ڪندي هئي. هنجي
 لمر ٿا ٺهائي ۽ ڏيندا جي جهلڪ هيٺ ڏنل گهٽيا مان ٻسي

اهو پيار ئي آهي جو زندگيءَ کي آندڊائڪ بڻائي ٿو ۽
 اسان کي جيئڻ جي خوشي بخشي ٿو. جڏهن اهو پيار ختم
 ٿي وڃي ٿو ته سولهن ۾ سوس ۽ ويههڪ باغ بوستان به اسان
 لاءِ ريگستان ٿو ٻاسجي. اڪلائيمپ سيني خوشين جي جڙ ٿي
 ڪٽي ڇڏي ٿي. ستگورو جي پيار منهنجي اندران بيا
 سڀ بيمار پٽيءَ، ڀارن، ماڻهن، ڀائرن ۽ دوستن جي پيار کي
 ٽڪي ڪڍي ڇڏيو هيو. هن عمر ۾ ان الوڪڪ پيار بنا
 مولڪي سڀ ڪجهه اُداس واپڳاڻو ۽ اولداهو پئي لهڳو. جيون
 ۾ اڪيلائيمپ ۽ هيڪلائيمپ جي واراڻي چالنجي وائي هئي.
 جيئڻ لاءِ ڪا به رڙجي ڪا به وڃي بهجي هئي ۽ مان هن
 زندگيءَ جو ٺاڪ ختم ٿيڻ لاءِ اُرداسون ڪرڻ لڳس پر اهو
 ٺاڪ سمايت ٿيڻ ۾ دير پئجي رهي هئي. ستگورو سان
 گهاريل ڳوٺ مان جنون مليون مليون لادگير يون اڄ ويوڳو
 جي ويدنا ۾ پاڻ اضافو ڪري رهيون هيون. ان من موهندڙ
 بيماري مڪڙي کي ڪٽي ڳوليان جنهن جي ڪن پڻ روشن سان
 اسانجا سمورا ڏڪر ۽ چمتائون ڪاپو ٿي وينديون هيون ۽
 اهڙي شائتي ۽ آندهيءَ لازميءَ جو احساس ٿيندو هو ڇڙي
 ڪڙاڪيدار سخت اُس سبب لوسائيل فصل کي سانوڙ جي
 وسڪارن مان نازگي ملندي آهي پر هاءِ انسوس! اهو پيارو
 سروپ سدا سدا لاءِ اسانجي اکين کان اوجھل ٿي ويو آهي،
 اها مٺي ۽ موهندڙ زبان هميشه لاءِ خاموش ٿي وئي.
 صرف ان جي گرنج ٿي وڃي رهي آهي ۽ سدائين لاءِ!
 پر نه. سنت ڪڏهن به مرنديا ڪونهن. اها الوڪڪ
 جوت ڪڏهن به اڄهائيندي ڪانهي. هميشه جڳهه ڳائيندي
 رهي ٿي. ڇا هنن ائين ڪين فرمايو هو، ”مان واعدو ٿو
 ڪريان ته مان هميشه توهان سان انگ سنگ رهندس.“

کسرو وار هو. اسانجي ڇوڻن و وڻي ٻڙيءَ جو ملاح ڪٿي آهي؟
اسين نه هيندڙ آئندڙ ۽ اڃا به ٻڙي چڪا آهيون. ڪاش!
۲ اپريل تي جي سج تي نه اڀري ها ته اسين زندگي ٻي
ان اولهه ۾ ڇڏي ڇڏي وڌيڪ ڀرڻ لڳا ۽ آئندڙ سمجهون
ها، ”هو جيوت آهي“ صرف اهو خيال اسانجي ذهن اولهه ۾
ڦاٽي ڪري پر ڪاشميه ڪوڙ لاءِ ڪافي هو.

جڏهن اسين پنهنجي ٻياري سڳورو ۾ هي شير جو
پاس لڏي ۽ جي ڪناري داء سنڪار ڪري موٽايون ته
ٿورو اسان کي سڻان ڇوڪل ڀاڻ لڳو. اها ان من ڪي
لاڙي پڇي پڇي ۾ ڇوڻن ٿوري ڪي ڪنن ٻڌي وڃي هو
اها بند آهي وڃي. اسين ٻئي لڳر چٽڪ سڀاري جي
سخت ٻاري ۽ ڪردڙي ٿوري جي مڙي مڙين تي
موجهاڻي ڇڏي هو. ٻيڙي وٽ سر ۽ جي منڍ ۾ پٺن چٽي
وڌا آهن ۽ وڻن ٻا پٺن جي خالي لوت لڳندا آهن، اهڙيءَ
وٽ ٿورو سڻان ۽ پڇان ٻئي لڳو. نه رڳو جوان ۽ پير مرد،
ٻا آڻير ۽ ڪريپ زار زار هڃون هاڙي رهيا هئا ٻاڪ لڏن
ٻارن ها ڇوڙا ٻڻ مارل ۽ آڏاس ٻئي لڳا ۽ سڀني سڏڪا
ٻئي پرا. اسانجي شوڪ ۽ درد ۾ اڀر ڪري ۽ ڏورائون نه
سند ٿي رهيا هئا. اهڙو نه پهر ٻيڙي لڳو جو مارو
آسمان مٿي سان ڏيکڻي الذڪار ۾ ٻڙي پيو. ڪنهن
ڏينهن کان اڳ ئي ڏور تي ڏٺا جا جهوڙا ٻئي آيا جن
نه ڏور تي مالا اڳ ئي آگاه ڪري وڃي هئي نه ڪا ٻاري
آڏا لڙل لڙل واري آهي.

هڪ ٻيڙو سالي، ٻوڙ، پٽي، ڏي، پٽ، پٽي، ماءُ،
دوست، لوڪر، ٻا ٻاڙي ٻا ڪور ٻيڙو هڃي اسانجي
زندگيءَ وڙهي سڄي روپ رکي ٿي مٿي ڇڏي آيو.

اهو پيار ئي آهي جو زندگيءَ کي آندڊائڪ بڻائي ٿو ۽
اسان کي جيئن ئي خوشي بخشي ٿو. جڏهن اهو پيار ختم
ٿي وڃي ٿو ته سولهن ۾ سوس ۽ وڌيڪ باغ ۽ ڀرسان به اسان
لاءِ ريگستان ٿو پئجي. اڪلائپ سڀني خوشين جي ڇڙ ئي
کڻي ڇڏي ٿي. ستگروءَ جي پيار منهنجي اندران بيا
سڀ پيار پئجي، ڀارن، مائٽن، ڀائرن ۽ دوستن جي پيار کي
ڏکي ڪڍي ڇڏيو هو. هن عمر ۾ ان سوکڪ پيار بنا
مولڪي سڀ ڪجهه اڏاس وڃي ٿو ۽ اولڏاهو پئي لڳو. جيون
۾ اڪيلائپ ۽ هيڪلائپ جي وڃي وڃي وڃي هئي.
جيئن لاءِ ڪا به رڳو ڪا به وڃي هئي ۽ مان هن
زندگيءَ جو ٺاڪ ختم ٿيڻ لاءِ اڏاسون ڪرڻ لڳس پر اهو
ٺاڪ سمايت ٿيڻ ۾ دير پئجي رهي هئي. ستگروءَ سان
گهاريل گڏيلن جنون منيون منيون بادگيرن اڄ وڃي
جي ويدا ۾ پاڻ اضافو ڪري رهيون هيون. ان هن موهيندڙ
بياري مڙي کي ڪٿي ڳوليان جنهن جي ڪن پڻ روشن سان
اسانجا سمورا ڏڪر ۽ چٽاڻون ڪاڍو ٿي وينديون هيون ۽
اهڙي شائبي ۽ آندهي لڙگيءَ جو احساس ٿيندو هو ڇڏي
ڇڏاڪيدار سخت اُس سبب لموسائيل فصل کي سانڍڻ جي
وسڪارن مان لڙگي ملندي آهي پر هاءِ اسٽوس! اهو پيارو
سروپ سدا سدا لاءِ اسانجي اکين کان اوجھل ٿي وڃي آهي،
اها مٺي ۽ موهيندڙ زبان هميشه لاءِ خاموش ٿي وئي.
صرف ان جي گرنج ئي وڃي رهي آهي ۽ سدائين لاءِ!
پر نه. ست ڪڏهن به مرنديا ڪونهن. اها سوکڪ
جوت ڪڏهن به اڄيائيندي ڪانهي. هميشه جڳهه ڳائيندي
رهي ٿي. ڇا هنن ائين ڪين فرمايو هو، ”مان واعدو ٿو
ڪريان ته مان هميشه توهان سان انگ سگ رهندس.“

ڪسيرو وڌو هو. اسانجي ڇوڪرن وٺي ٻڙيءَ جو ملاح ڪئي آهي؟
 اسين نه هينئر آيا هئا ۽ اها لاڳاپي ڇڪا آهيون. ڪاش!
 ۲ اپريل تي جي سڄي ئي نه اُڀري عالم اسين زندگي ۾
 ان اولهه ۾ ڇڪر پيا ڪي وڌيڪ خراب حال ۽ آندو سمجهون
 ها، ”هو جيوت آهي“ صرف اهو خيال اسانجي انهن اولهه
 والين کي پر ڪاشميه ڪوٽ لاءِ ڪافي هو.

جڏهن اسين پنهنجي پياري سنگوروءَ جي شرار جو
 پياس لڌيءَ جي ڪناري داهه سنگار ڪري موٽياسين ته
 ڏارو اسان کي سسائڻ جهنگل پاسن لڳو. اها ان من کي
 ٺاڙي پيشيندڙ هو جنهن ڏاري کي ڏٺن بڻائي رکيو هو
 اها بند آهي وئي. انهن ٻئي لڳو چٽڪه سيار ۽ هي
 شخص ٻاري ۽ ڪوهڙي ڏاري جي مڙلي مڙاسن کي
 مرجھائي ڇڏو هو. جهڙي ريت سڙي جي مند ۾ پن چٽي
 ويٺا آهن ۽ وڻ بنا پن جي خالي لوت لڳندا آهن، اهڙيءَ
 ريت ڏارو سسائڻ ۽ پڇاڻ پئي لڳو. نه وڏو جوان ۽ پير مرد،
 نه آسرو ۽ غريب ڏار ڏار هجڻ هاري رهيا هئا پاڪ لٽڻ
 ٻارن جا ڇهرا پڻ مارل ۽ آداس پئي لڳا ۽ سڀني سڏڪا
 پئي پڙيا. اسانجي شوڪ ۽ درد ۾ ٻڙ ڪرڻي ۽ ڏار لٽڻ نه
 سان ڏٺي رهيا هئا. اهڙو نه پنهنجو طوفان لڳو جو سارو
 آسمان مٽيءَ سان ڍڪجي ان ڪارمهه بڻجي پيو. ڪيترن
 ڏينهن کان اڳ ئي ڏوٽي ڏٺا جا جهوپا پئي آيا هئا
 نه ڏوٽي مانا اڳ ئي آگاهه ڪري رهي هئي ته ڪا ٻاري
 اها لال لٽ واري آهي.

هڪ پيارو مائي، پوءِ پٽي، ڏيءَ، پٽ، پيءُ، ماءُ،
 دوست، لکڪر، نه پاڙ ٻڙي يا ڪو پيارو هجي اسانجي
 زندگيءَ وٺي ستر جي روپ رها ٿي مٽائي ڇڏي آهي.

۱۱. وار قلاب جي سماپتي

امروس! آخر اها درد لاک گهڙي اچي پهتي، جهنگلي
صرف ڪلهنا اسانجي اکين ۾ اجهل آنسن جي ڌارا ۽ هردي
۾ گهري بيڙا اٿن ٿي ڪئي. ۲ اپريل ۱۹۴۸ صبح جو اٺن
بجي حضور مهاراج جن پنجن نين جي هن خاڪي چولي جو
لياڳ ڪيو. جا ميان ڌارا، سڄڪندڙ جي ساگر مان ۹۰ سال
اٺ لکتي هئي سا واپس پنهنجي اعليٰ گهر ۾ وڃي لهن
لي. اهو سرور، جنهن اسانجي الذڪار ۾ هردي کي روشن
۽ مدور بڻايو سو هڪدم ڏائب ٿي ويو ۽ ان سان گڏ اسانجي
زندگيءَ جي پيار ۽ خوشيءَ ٿي آخرين ٻڙدو ڇڏجي ويو.
اسان لاءِ زندگيءَ ۾ باقي بچيو ٿي ڇا هرو؟ اسين نه موت جو
انتظار ڪري رهيا هئاسين. ان پياري ستگر وه کانسواءِ،
زندگيءَ ۾ ڪابه خوشي ڪانه رهي. اها هاڻي دکن دودن
ڪشڻ ۽ ڪلشن جي ڪڙي بڻجي پيئي آهي. هو اسان کي
ننڍن ٻارن والگر پنهنجو لاڏ بخشيڻدا هئا، پيار ڪندا هئا.
هنجي ڪر ڪمان جو صرف جهاءِ اسانجي من کي شانت
ڪندو هو ۽ اسانجي نل دلين تي ڇنڊو وڇنڊو هو.
الهجي روشن جي ڪيول هڪ جهلڪ اسانجون سارون
سساري چٽائون ۽ روحاني سڌڪل نارن ڪري ڇڏيندي
هئي. اڳ اسانجون دليون پرام جو اهو راڳ آلاپي
رهيون هيون. ”دور ديش ڪا پريتم پيارا، آيا ديش
هماري.“ هينئر اهو ساڳيو ئي من کي مست ڪندڙ راڳ
ٿي مڙون ۽ ٻي مڙي بڻجي پيو هو. ان پياري پريتم اسان
کان مڪڙو مڙي وڃي پنهنجو نچ ڌام وسايو. اهو لاج ۽
نصف جنهن اڳيان مستڪ جهڪائيندا هئاسين اسان کان

ڪريو ها ته هو ٺوھالجي لاءِ مڪتيءَ جا دروازا کولي ڇڏي
 ها. ٺوھان مون ۾ ڏٺو ڇا آھي؟ مان ته ھڪ گندڪيءَ سان
 پريل ھڏايس جو پٽو آھيان. اھا پريس جي ٿار والڪ
 طرف موڙيو ته ٻنهي جو هن پٽ ساگر مان لتارو ٿي وڃي.“
 هن اڻ پڙهيل چوڪويءَ جي الھن سڏن سڏن لاشن
 لاسيداس جون اکيون کولي ڇڏيون ۽ ھندي ڀڳندي ٿي
 ٻڌاي ڇڏي. هو پڇئيءَ جي چرلن ۾ ڇھڪي چوڻ لڳو،
 ”ٺو مولڪي گمان ڏنو آھي. شل پومالما ٺوئي ڏيا مھر ڪوي.
 ٺون مھنجر سچو ڪروو آھن.“ الھن چئي کائيس موڪلائي
 پومالما جي کوچ ۾ لڪري پيو.

سردار ڪيسر سنگھ پڇيو، ”حضورا اھا سچي وارا
 آھي يا مھڙا آکاڻي؟“

حضورجن اومايو، ”هن ۾ اڻڪڻ لاسيداس جو جيون
 چرلو لکيو آھي، الھن ان کيتا چو ورتن ڪيو آھي.“

کالهرء هن هڪ ٻڌو لڙهندو ڏٺو ۽ ان جي سهارِي وڃي
ٻار پهتو .

جڏهن پنهنجي ساهري گهر وٽ پهتو ته اڌ رات ئي
چڪي هئي . گهر جا سڀ دريون دروازا بند هئا . هو گهر
جي چوڌاري ڦيرا پائڻ لڳو ته من اندر وڃڻ لاءِ ڪو رستو
مالي وڃي پر ڪجهه به رستو هٿ ڪين آيس . ٽڪجي،
مالو ٽي پنهنجي پٽيءَ واري ڪمري جي دريءَ
هيٺان اچي ويٺو ۽ لڳو ڪنگهڻ ۽ ٻيا آواز ڪرڻ جيئن سندس
استريءَ جو ڏيان چڪجي . جيئن ئي اُتي وٺي وٺي، ڇت
ٽي پهچڻ لاءِ سوچي رهيو هو ته هڪي ٿوري سرسراھت
ٻڌڻ ۾ آئي ڇٽڪ ڪو هڪ وڏي رسي مٿان موڪلي رهيو
آهي . جڏهن ڏٺائين ته هڪ وڏي نورڙي لڳي رهي آهي ته
هو ان نورڙيءَ وسيلي چڙهي پنهنجي استريءَ جي ڪمري
۾ پهتو ۽ پنهنجي استريءَ جا شڪراڻا مڃيائين جو هن کيس
نورڙي موڪلي واهر ڪئي هئي .

هن عجب ۾ پڇيس، ”ڪهڙي نورڙي؟“
هن جواب ڏنو، ”ڇا مٿي چڙهڻ لاءِ ٿو نورڙي ڪو
لڳائي هئي؟“

پٽيءَ چيو، ”مون ته ڪا به نورڙي هيٺ ڪونه موڪلي
هئي .“ تنهن ئي اُلهيداس کيس اها نورڙي ڏيکارڻ لاءِ پٽ
وٽ وٺي ويا، پر ڏٺائون ته اهو هڪ وڏو نانگ هو
جنهنڪي اُلهيداس عشق جي آڏو رسي سمجهي مٿي چڙهيو
هو . پوءِ استريءَ کي اهو به ٻڌائين ته پاڻيءَ جي ٻڪ
ڪارڻ هو مڙدي جو سهارو وٺي لڏي ٻار ڪري آيو هو .
ان ئي سندس پٽي چوڻ لڳي، ”پراڻ ناٿ! جيڏو
پيار مون سان آئون ان جي ڏهين پٽي به جيڪر پرمالما سان

ڳالهه جو سلسلو جاري رهندي ۽ راماڻ جي رچيندڙ
 گوسوامي نلسيداس جي جواني جي وارثا آهي. هن تازو
 شادي ڪئي هئي. هجڻ پنهجي استري سان ايترو نه ٻار
 هڻ جو هڪ ٽيڻ هي جدائي به هو پر دانش ڪانه ڪري
 سگهندو هو. هڪ دفعي هنجي استري ڪي ڪجهه ٽيڻ
 لاءِ ٻاهر وڃڻ پيو پر هڪي ان ٽيڻ کي واپس گهرايو
 وڃڻ ڪاڻ ته هنجي وڃڻ کان ڪجهه ڪلاڪن بعد نلسيداس
 استريءَ جي وڙڻ ۾ بيمار ٿي پيو. ان کانپوءِ هره ڪڏهن
 به هن بنا ڪيڏانهن ٻاهر ڪانه ويندي هئي. پر هڪ دفعي
 اعزو الشاق اچي پيو جو کيس پنهجي پيڪن ۾ وڃڻ پيو
 جي ڪجهه ميل دور هڪ ڳوٺ ۾ وهندا هئا. اُتي ٻوڙ
 لاءِ هڪ ننڍي سڌي ٻار ڪرڻي ٻولندي هئي. جيئن ٿيڻ
 ڪري نلسيداس ٽيڻ گذاريو پر اڃا شام ٿي مس ته هڪي
 اڪهلائي ۽ برهه. اهڙو ته ستائڻ لڳي جو هو ساهرن طرف
 پهرين پنڌ ڪري پيو.

ايترو ٻڌي پندس ڪڍڻ ڪرڻ کڻي ٿورو.
 حضور ۽ پياراج جن هن ٽيڻ مٿڪي ٺهاريو ۽ فرمائڻ لڳا
 ”گهاٺل ڪي گهٽ گهاٺل جالي“ عاشقن ته ان کان به وڌيڪ
 ٽڪيا ٿڙ ٽانگهيا آهن. اهڙو اڳتي ڄاڻو. جڏهن سڌي
 ڪناري پهتو ته رات ٿي چڪي هئي، لڏي به ٻوري
 ۾ پئي وهي. ڪونه صلاح چوڻي ٻاڙي ٽيڻ سان پنه
 جان جو جوڳم ڪڍي ٻار ڪرڻ لاءِ تيار ڪونه هو. پر عا
 ڪڏهن به همت ڪن هار پندا آهن. هو ڪاٺ جو ٻو
 خالي دور ٻولڻ لڳو جيئن ان جي سهاري لڏي ٻار
 پر کيس اهڙي ڪا به شئ هت ڪونه آئي. اهو
 ڪي لڏي ٻار ڪرڻ لاءِ ٻاڙي ۾ ڪوڙي پيو. ٿوري

۾ درد لئي ٿو. پوءِ جيڪڏهن ان درد ڪارڻ ٺوهين ۾
 کي ڇڏي آئي ٿا ٿورا ٿور، تہ ٺوهين سڄا پراڻي ڪونه آهيون.
 سڄو پراڻي تہ پنهنجي سڱورو ۽ جي سڱورو ۽ جي هڪ
 جهڙو بسڻ لاءِ هر طرح جو دڪب درد برداشت ڪرڻ لاءِ
 تيار رهي ٿو. سهڻو تہ ٺوهان کي ٽن دولت سان پيار آهي،
 تہ پوءِ ٺوهان لاءِ انترڪ دوار ڪونه ڪلندا. پر ماڻها جي
 پيار اڳيان ٺوهان جي هڙدي ۾ وسيلن ۽ سڀني پيارن جو ڪو
 لاءِ نشان نہ رهڻ ڪري. سڄو پراڻي من جي مڙهي غلاظتن
 کي پسر ڪري ڇڏي ٿو. سڄو پراڻي من مندر کي صاف
 سٿرو ۽ اوچل بڻائي ان کي مالڪ جي نواس لاءِ لائق بڻائي
 ٿو. لشڪار ۽ گهٽي ۽ ٿورل پري اها ڏاڪڻ آهي جا اسان کي
 سڌو مالڪ جي مهل ۾ پهچائي ٿي. پراڻي ڪنهن تہ قسم جي
 قاعدي قانون کي لٽو سڃاڻي. پراڻي وائڻي جو دڪان
 ڪولهي، پراڻي لشڪار کي ڪونه ڏسندو آهي اڪي
 حساب ڪتاب رکي ڄاڻي. شايد ٺوهان هڪ ڪير وڪڻندڙ
 چوڪريءَ جي ڪهاڻي ٻڌي هوندي جا آئي جو پاڻ ڪير
 وڪڻندي هئي. خرپدار ايندا هئا، آيو ڏيئي پاڻ ڪير
 وٺي ويندا رهندا هئا. هڪ ڏينهن جڏهن سندس پراڻي
 آيو تہ هو سڀ حساب، ماپ ٿور ۽ لڳي وٺي ۽ هنجي ٿور
 ۾ پاڻ مٿان پاڻ وجهندي وٺي. اهو ڏسي سندس ماءُ کيس
 چيڻ لڳي تہ هڙي طرح ڪير ايتري ڇڏو آهي ڇا؟

چوڪريءَ جواب ڏنو، ”اُمڙ، مان جنهن کي پيار
 ڪريان ٿي ان سان ڪهڙا امڪان ڪندس. توکي خبر ڪانهي
 تہ پراڻي ۾ سڀ حساب ڪتاب وساريو وڃي.“
 جيڪڏهن اسانجو مالڪ سان سڄو پيار آهي تہ هر
 اسانجي لهڻي ڏيئي جو حساب وساري ڇڏيندو. حضور جن

گورو گرنت صاحب ۾ ٻيهر جي ٺاڏي موها ڪئي آهي.
 حضور جن ورائو، ”پوءِ ۽ روڊي ماڻهن کي ڄاڻ آهي
 ۽ ٻيهر ڇا آهي؟ جيڪڏهن، پوءِ ڪر مڪ جي چوڻ جي وڃ
 تائين نه ڪونه ٿا پڇن. پوءِ جي منزل اڍن مهيني
 اهاجن کان ڪهڙو ڪهڙو مٿي آهي.“

سردار ڪيسر سنگهه ويٺي ڪئي، ”مدهجيا سائين!
 ڪر ٻا ڪري پرام جي ٺاڏي ۾ ڪجهه ڪري سمجهاريو.“
 حضور جن فرمايو، ”ٻيهر جو مطلب آهي پنهنجي هستي
 کي اڪل ٺيڪ وٺاڻ ڪري ڇڏڻ. ڪيسر صاحب جن
 فرمائين ٿا:-

”حب مٿن لا ٿب گورو نهين، اب گورو هي هه ٿا،
 ٻيهر ڪلي اٿي سالڪري، ڪاهن ڏو نه سماليه.“
 ٻي صاحب فرمائين ٿا:-

”بس الاري عات سي سوچ عاشي ٿا،
 سردار ڪيسر سنگهه، چوڻ اڳو نه حضور اها ڳالهه ٻري
 سمجهه ۾ ڪونه آئي.“

ڊاڪٽر سگرون فرمايو، ”هن ڳالهه جو مطلب آهي نه
 پوءِ ۽ ٿا ڪا ڳالهه ٺهڻي ٺهڻي ٺاهي.“

هڪ سنگي پڇيو، ”حضور! ڇا جي ڪري آهي؟“
 مڙبان سگرون ورائو، ”پوءِ“ کي نه ٻيهر جي واه
 ۾ پنهنجي ٿي، من، ٿي مطلب نه سڀ ڪجهه ٿي ٻيهر ڪرڻو
 ٻيهر آهي.“

ان ئي سنگي عرض ڪيو نه حضور ڪر ٻا ڪري
 ڪري سمجهاريو.

حضور جن آڱر ٽٽو، ”سمجهو نه ٿو هن پڇن ۾ وهر ٿا،
 ۽ ٿي مان سرت جي سماء ڪارڻ ٿي هائجي عضون

سمرن ذريعي ٻورو ٿئي ٿو.

ستسنگيءَ وري عرض ڪيو، ”حضور! مان هر روز لڳ ڀڳ ٻه ڪلاڪ کن سمرن ڪري ٿو ۽ آهين پڻ آخر ٻه ڀاڱي آئي جو آئي ٿو ۽ آهين. شايد مان سمرن لڳ ڀڳ اهوئي ڪونه ٿو ڪريان.“

دان ڊيال سٽگورن فرمايو، ”سمرن هميشه من جي پوري نوجوان ڪرڻ ڪري ٿو ۽ ٽوھين دشمنن جي لاءِ جو وار ڪري رهيا آھيو. گريءَ جي موسم ۾ ٽوھان اڪثر طور پيڙهي ڪري سوانتي بوند لاءِ لڳاتار رات لڳائيندو ۽ ٿو ھوندو. رڪڙ بنا، سائڊ ”مينهن“ ”مينهن“ جي احوال لڳائي ٿو ۽ آھي. ٻار ٻار ڪلاڪن تائين اها رات لڳائيندو رھندو آھي. پيڙهي مان ٽوھان ڪي سڄي سڪڙ ڪري. ٽوھانجو سمرن هن وانگر ڪلاڪن جا ڪلاڪ لڳاتار بنا روڪ جاري رھڻ ڪري. جيڪڏهن سمرن ڪرڻ وقت ٽوھانجو من ٻاهر پٽڪي ٿو ۽ ٽوھين پنھنجي زبان ۽ چنن سان سمرن ڪري ڪري هن ڪي ٽڪائي ڇڏو. ياد رکڻ من سان ٽوھان ڪي اها زبردست ۽ دائمي لڙائي جو ٺٺي آھي. مالڪ سان سنيھ، پيار ئي ھيءَ لڙائي جيتوڻيڪ ۽ مددگار ٿئي ٿو.

ستسنگي چوڻ لڳو، ”حضور! اها ئي نه ڪندائي آھي. مالڪ سان اهو سنيھ ۽ پيار ڪيئن اچي؟“

حضور جن فرمايو، مالڪ لاءِ پيار پيدا ڪرڻ لاءِ سڀ کان سٺو طريقو اهو آھي ته ٽوھين و شواس ۽ نمر لاءِ سان ڇڻ سمرن ڪري وقت ٿو ۽ جيترو وڌيڪ وقت ٽوھين شيد سان ٻاڙڪي جوڙ پيدا اوڻو ٽوھين سٽگورن اچي ٿو ڏيک و پيدا ۽ اوڻو ئي انهن لاءِ ٽوھانجو پيار وڌندو وڃي ۽ رھندو. سردار ڪيسر سنگھ چوڻ لڳو، ”هاراج جي، گورو صاحب،

مي ۽ نام مان بعد ڪو به جهو مش جون کان هيلينءَ جون
 ڪوڙ وهندو ۽ نام دان مليل جو کي ڇڪندو ڇوڇڻ ۾ ڇٽن
 جنهن کان وڌيڪ وقت ڪوڙ لڳندو. سڀ کان مشڪل ڳالهه
 ته اها آهي ته ڪي جڙوي ماڻهو مش جڙوي جي صحيح
 قيمت ڄاڻن ٿا ۽ نتيجو اهو ٿئي جو اڪثر ماڻهو پنهجي
 جنم بيمار ڪمن ۾ برباد ٿا ڪوڙ ڇڏين.
 هڪ سسنگي چوڻ لڳو، ”حضور! ڪڏهن ڪڏهن،
 ڪيترائي مهينا لڳاتار انهن لڳندو آهي ڇاڪه شيده ڪهڙا انهن
 غالب ٿي ويا آهي.“

داناڻن ڦر مانڻ لڳا، ”شيده ڪڏهن به بند ڪر نه ٿيندو
 آهي. اهو ته لڳاتار اسانجي اندر گولتجي رهيو آهي.
 جهڪڏهن اهو هڪ ڪن لاه ۽ بند ٿي وڃي ۽ اسين زندهه
 رهي ۽ سگهون. شيده ڏن ۽ اسانجي جيون ڏارا آهي. اها
 ۽ هميشه اسانجي اندر پوءِ گولتجي پيا ۽ اسين اها
 ڪوڙ ٿا ٻڌون جو اسانجو پيال ٻاهر دليا ۽ هيڏانهن
 هڙڏانهن پيو پٽڪي. اسانجو من ڏاڍو ڇڄيل آهي ۽ سدائين
 پيو ڏوڙي. جڏهن نساء جو پاڻي ٽڪيل ۽ هڙندو آهي ۽
 اسين پنهجي شڪل ان ۽ ڏسي ڪنهن نه ڪندا آهيون ۽
 جهڪڏهن پاڻي گندو آهي، ان ۾ ڪپ آهي ۽ اها پاڻ وڌيڪه
 رڪاوٽ بڻجي پوي ٿي. جڏهن پاڻي ٽڪاءُ کائي پنهجي
 ٿو ۽ مٽي عيت وڃي ٿو وڃي ٿي نه پوءِ صاف ٿر، مل پاڻي
 ۽ چورو ڏيڻ ۾ اچي ٿو. اهڙيءَ طرح جڏهن من جي ڇٽا
 ۽ اکيان روئي اهوون بند ٿي وڃن ٿيون ۽ اسانجي دل جو آڻ
 صاف ٿر ۽ پوئو ٿي پوي ٿو ته پوءِ ان ۾ روحاني مند
 جا سندو ۽ سولهن پوئل نظارا نظر ايندا آهن. من ۽
 صاف سڌو پوئو ۽ پاڪ ٻالڪا جو اهو ڪار به صرف

سمرن ڌراري ٻڌو ٿي ٿو.

ستسنگيءَ وري عرض ڪيو، ”حضور! مان هر روز لڳ ڀڳ ٻه ڪلاڪ کن سمرن ڪي ٿو ٻڌو آهيان پر آخر ٻه ڏينهن اتي جو اتي ٿي ٿو ٻڌو آهيان. شايد مان سمرن لاءِ ڪو به ڪم نه ڪري ٿو.“

ڏهن ڏينهن ستگرون فرمايو، ”سمرن هميشه من جي پوري توجه سان ڪرڻ ڪري ٿو ته توهين دشمن اتي اڏار جو وار ڪري رهيا آهن. گهڻيءَ جي موسم ۾ توهان اڪثر طور پنهنجي ڪي سوانتي ٻوڏ لاءِ لڳاتار رات لڳائيندو رهندو. رڪڙ ٻا، سائڊه ”مينهن“ ”مينهن“ جي اڏار لڳائي ٿو ٻڌو آهي. ٻار ٻار ڪلاڪن تائين اها رات لڳائيندو رهندو آهي. پنهنجي مان توهان کي سٺو ڪرڻ ڪري. توهانجو سمرن هن وانگر ڪلاڪن جا ڪلاڪ لڳاتار ٻه روڪ جاري رهن ڪري. جيڪڏهن سمرن ڪرڻ وقت توهانجو من ٻاهر پئي ٿو ته توهين پنهنجي زبان ۽ چنن سان سمرن ڪري ڪري هن کي لڳائي ڇڏو. ياد رکڻ ته من سان توهان کي اها زبردست ۽ دائمي لڙائي جوڙي آهي. مالڪ سان سنيهه، پيار ئي هيءَ لڙائي جيتوڻيڪ ٻه سهاڪ ۽ مددگار ٿئي ٿو.

ستسنگي چڻ لڳو، ”حضور! اها ئي نه ڪندائي آهي. مالڪ سان اهو سنيهه ۽ پيار ڪيئن اچي؟“

حضور جن فرمايو، مالڪ لاءِ پيار پيدا ڪرڻ لاءِ سڀ کان سٺو طريقو اهو آهي ته توهين وشواس ۽ نمرتا سان پنهنجي سمرن کي وقت ٽٻو. جيترو وڌيڪ وقت توهين شيد سان پاڻ کي جوڙيندا اوترو توهين ستگرون اچي ٿو ٻڌو. ۽ اوترو ئي انهن لاءِ توهانجو پيار وڌندو وڃي ٿو رهندو. سردار ڪيسر سنگهه چڻ لڳو، ”هاراج جي، گورو صاحب،

آهي ته ٿام مان بعد ڪوبه جهو مٿس چوڻ کان هيٺينءَ جون
۾ ڪونه ويندو ۽ ٿام دان مليل جيو کي ڇڪيندو ڀڄڻ ۾ چٽن
جنم کان وڌيڪ وقت ڪونه لڳندو. سڀ کان مشڪل ڳالهه
نه اها آهي ته ڪي جزوي ماڻهو مٿس چولي جي صحيح
قيمت ڄاڻن ٿا ۽ نتيجو اهو ٿو لڳي جو اڪثر ماڻهو پنهنجو
جملو بیکار ڪمن ۾ برباد ٿا ڪيو ڇڏين.

هڪ سسٽمي چوڻ لڳو، ”حضور! ڪڏهن ڪڏهن،
ڪيترائي مهينا لڳاتار ائين لڳندو آهي ڇاڪه شيءَ ڪيڏانهن
غائب ٿي ويا آهي.“

دائجن نرومان لڳا، ”شيد ڪڏهن به بند ڪونه ٿيندو
آهي. اهو نه لڳاتار اسانجي اندر گولهي رهيو آهي.
جيڪڏهن اهو هڪ ڪن لاءِ به بند ٿي وڃي ته اسين ڀانڊو
رهيا نه سگهون. شيد ڏن ته اسانجي چيون ڌارا آهي. اها
نه هميشه اسانجي اندر پيئي گولهار ڪري، پر اسين اها
ڪونه ٿا ٻڌون جو جو اسانجو خيال ٻاهر دليا ۾ هڻڻا آهن
هرڏانهن پيو پڙڪي. اساندر من ڏاڍو ڇنڀل آهي ۽ سدائين
ٻيو ڌوڙي. جڏهن ٿلهه جو پاڻي ٽڪيل نه هوندو آهي ته
اسين پنهنجي شڪل ان ۾ ڏسي ڪنهن سگهندا آهيون ۽
جيڪڏهن پاڻي گندو آهي، ان ۾ ڪپ آهي ته اها پاڻ وڌيڪ
رڪاوٽ بڻجي پري ٿي. جڏهن پاڻي ٽڪاءُ کائي بهي
ٿو ۽ مٽي هيٺ وڃي ٿو واپس ٿي نه پوءِ صاف ٿرمل پاڻيءَ.
۾ جهرو ڏسڻ ۾ اچي ٿو. اهڙيءَ طرح جڏهن من جي ڇنڀل
۽ اڳيان روپي لهرين بند ٿي وڃن ٿيون ۽ اسانجي دل جو آئينو
صاف ٿرمل ۽ ٻوٽو ٿي پوي ٿو ته پوءِ ان ۾ روحاني مبدلن
جا سندر ۽ سولهن پيريل لطاوا نظر ايندا آهن. من کسي
صاف سترو پوٽو ۽ پاڪ بظاڻو جو اهو ڪارڻ صرف ڀڄڻ

و ٻنڌي آهي، ٿيڻ ئي سڳورو ان ڏرو کي اوچن روحاني
 مبدالن ۾ پهچائيندو آهي. ڪال جو اسٽان ڪڍج ڪنول
 (اڻهي اکين جي ڀوان وچ تي) جي ڏاڻي پاسي آهي ۽
 سڳورو ساڻي پاسي اراجمان رهيٿو. هٿ جي سمي، جن
 ڇيرون کي لاه دان نه مليو آهي، انهن جي آتما پاڻمرادو
 ڪال جي مڪ ۾ وڃي پوي ٿي جهڙن اسهرنگ سان ٻڌل
 بهر ڇڪجي اچي ٿي. جيڪڏهن لاه دان جو ارت صرف
 ٻڌن مان جو ٻڌائڻ ئي هجي ته پوءِ اهو لاه نه هڪ ڏهن
 سالن جي ڀر ڪري به ڏاڻي سگهي ٿي. پر جيو آتما کي
 ڪال جي چمبي مان آزاد ڪرڻ آسان ڪونهي. ڪال جي
 ٻنڌي کان جهڙو کي صرف سڳورو ئي اڇائي سگهي ٿو.
 راء صاحب سرال ڪير، ”حضور! هڪ ستسنگيء کي
 سڃاڻڻ ۾ ڪيترو وقت لڳي؟“

حضور جن ورائيو، ”ان لاه ڪو لير مقرر ٿيل ڪونهي.
 اهو نه ستسنگيء جي پرست، پرليست، ڀڳتي، لکن ۽ ڪوشش
 تي مدار رکي ٿو. اهو مالڪ جي ديا مهر ۽ ستسنگيء جي
 ڪرم تي لڙي رهيو آهي. مذهبي اڳيان اهڙا به مثال موجود
 آهن، جنکي لاه ڏانن سان ئي سڌن سرب اندر لڳي وڃي
 ۽ انتر ۾ سڳورو سان ساڳي واس وارا لاپ ڪيو. ٻئي پاسي،
 اهڙا به ستسنگي آهن جن جو ڏان ڏهن سالن کانپوء به ٻاهر
 پڪندو رهي ٿو. هيء راء نه صرف پرير ۽ پيار جي آهي.
 جيڪڏهن ستسنگيء کي پنهنجي سڳورو لاه پيار آهي،
 پوء چاهي هو ٻين سمورن کي گهڻو وقت نه ڏاڻي سگهيو
 آهي، نه به سڳورو جي ديا مهر هڪي مٿين روحاني
 مبدالن ۾ وٺي وٺي بشرطڪ هن کولن ڪرم جو اوجھ
 پنهنجي سر تي نه کنيو هجي. پر هڪ ڳالهه جي خاطري

ٺاٺس ۾ آهي جهڙي اسن ”ڪال“ ٿا چئون. هو ئي هن
 لڙوڪي جو مالڪ آهي. هو ڪڏهن لٿو چاهي ۽ ڪو به
 چيو سٺ ستگورو جي سهرڪ ۾ اچي. هر چيو کي
 ستگورو کان دور وڌيڪ خاطر سڀ حوالا ڏئي سگهيو. ستگورو
 ۽ ڪال جا اڪس هڪ ٻئي جي پاڪل آهڙا آهن. سٺ
 آلمان کي هن دل ۾ جي جهڙي مان آزاد ڪرڻ لاءِ اچن
 لا، جنهن جهڙي جو چار، ڪال آهي. هو لٿو چاهي نه
 هجو اهو جهڙو خالي رهي. ان لاءِ هو هڪ هڪ آلمان
 کي هن ليد خاني ۾ بند رکڻ لاءِ ستن سان زبردست جنگ
 چڙهي ٿو.

پنڊت ڪيول ڪرشن گنڀر ٿا سان ڇو نه اهو پاڪل
 دوست ٿو لڳي.

راءِ راجپوت گوبال پڇيو ته حضور! ستگورو جن کي به
 نام دان ايشي گوانڀن سڀي جي ڪرمن جو سوچ هو پٺاچي
 سر تي هموار ڪري ٿو؟

حضور جن ورائير، ”ها ستگورو جهڙي به نام ڏيئو
 ن جي ڪرمن جو اوج پاڻ کڻي ٿو.“

راءِ صاحب پڇيو، ”ڇا، نام ڏيڻ وٺڻ ئي؟“ حضور جن
 اڳ ۾، ”ها، ان ۾ ٻڌل ئي ۽ ان کانپوءِ به اهو سلسلو جاري
 رهندو آهي. راءِ صاحب توهان مون کي اهڙي راز کولڻ لاءِ
 مڃيو ڪيو آهي جو هيل تائين اڪل راز رهيو آهي. ٽن
 ٽي ٻڌو. سٺ ستگورو جو نام دان ڏيڻ صرف ٻڌل نام
 جو جهڻ يا الحد ٽن کي ٻڌڻ تائين محدود ڪونهي پر ٻڌ
 ٻڌل هو شش جي آلمان جي ٿورو ڇا ڪال سان ٻڌل هوند
 آهي، چڙهي ستگورو جي انرڪ چرڻ سان چڙهي
 ان کانپوءِ چيئن ئي شش جي برسات ۽ پاڻي وڌي.

مالا جو ئي روپ ٿين ٿا. اهي پنهنجي ايلي ۽ ائمر وروائي
ڪٿي ۽ سان اسانجي آتما کي جاڳرت ڪن ٿا ۽ اسان کي
و حالي منڊان ۾ پهچائڻ لاءِ لائق ۽ توکي بڻائين ٿا.
راء صاحب راجپوت گوپال چيو، ”اها برابر حقيقت
آهي ته سٺ اسانجا سيني کان وڌيڪ خيبر خواجه ۽ شپ
چٽڪ آهن.“

حضور جن وڌيڪ درماڻڻ لڳا، ”ستگورو ۽ چور پنهنجي
شيوڪ سان اٿاهه ٻرل ۽ پيار جو ٿاڙ آهي. دلها جو ڪوبه
دشتو ٿاڙو ان جي مٿاهي ۾ اُڪي نٿو سگهي. سڀ مت
، اٿت اڳي پوءِ اسان کي ڇڏي وڃن ٿا پر ستگورو اسان کي
ڪڏهن به نٿو ڇڏي. موت ڪانهو ۽ پڻ هو اسان سان گڏ
رهي ٿو. ان سبب جو ذڪر ڪورو ٿاڪ صاحب جن ڪهڙي
۽ سندر نموني ۾ ورتل ڪيو آهي. هو درماڻين ٿا:-
جيون جنني سٺ ٻالائي راکي ندر مڃهار،
ليون گورو سک راکتا هر ٻرست پيار،
جهڙي طرح ماءُ ٻار کي جنم ڏيئي ڏاڍي پيار ۽ سڀال
سان هن کي لپائي ٿي، گهر اندر لوڙي ٻاهر هن کي پنهنجي
نظر ۾ رکي ٿي، وقت سر هن کي ڪارائي پياري ٿي ۽ هر وقت
هن کي پنهنجو لاڏ ڪوڏ ۽ پيار ڏيندي رهي ٿي ليڪه اهڙي
طرح ستگورو پنهنجي شيوڪ کي پرمار ٿي پيار سان ٻالي ٿو
۽ هن جي سار سڀال ڪري ٿو.
پنڊت ڪيول ڪرشن چيو ته حضور اسان سال ڏيڏ کان
عتي اچي ٿو هائجي روشن لاءِ ڪوشش ٻڌي ڪئي پر قدرت
ڪا نه ڪا رڪاوٽ ٻڌي وڌي. ائين چو ٿو ٿي.
حضور جن جو مک هڪ آند ڏاڪه مٿي سان ٽڙي پيو.
درماڻئون، ”اوهين صحيح ٿا چئو، دلها ۽ هڪ ورو ٿي

مان ڪر آهيان، ڇا آهيان، ڪٿان آيو آهيان؟ هن منهن
 جيون جو ڪپڙو مقصد آهي. ان جو اٽل ڇا ٿيندو، ڪيئن
 الڪي سڏو؟ سڄو ڇا ٿاڏي؟
 ستر ماڻهو رهندي ڪٿي، ”حضور مولڪي نه ٿو ٿاڏي
 ٻيا مهر جي ضرورت آهي، ان ٻا نه ڪجهه به ممڪن
 ڪونهي.“

حضور جن جواب ۾ فرمايو، ”سند نه ٻيا مهر جو ساگر
 هوندا آهن. الهندي آڀار ٻيا، ڪرپا ڪي نه ڪر ورتو
 سمجهندو آهي. پنهنجي ڏام جي ٻرم ڇاڻي؟ ان مٿي آند
 ڪي ڇڏي سند ڊڪ ڊوڊ؟ شوڪ ستاب ٻول هن سيار
 ۾ ڇو نه اچن؟ ڪشمير جهڙي ٿڌي؟ رڻڻڪ اسٽان جو
 رهواسي ٿري؟ جي موسم ۾ ٿيندڙ رڳستان ۾ اچي رهڻ
 پسند ڪندو ڇا؟ پر سند هن مات لوڪ ۾ اچي جيڪي
 ڊڪ ڊوڊ سڻن ٿا ان جي پٺت ۾ اهو ڪشمير وارو مثال
 نه ڪجهه به ڪونهي. هو ٻيو ٻيو ديش جو ٻرم آند ڇڏي
 هن گندي، ڊڪي؟ ٿري؟ ٻيا جي ٿيندڻي ۾ اچن ٿا
 هو صرف اٽل آڏو لاه هن ڇو سيار ۾ منهن ڏانهن ڌار
 ڪري ڪشت؟ ڪاٺي سڻ لاه اچن ٿا. اٽلڪي ه
 مٿس لوڪ هي اکيان؟ انڌڪار مان ٿاري واپس پٺت
 ڏام، اٽل سڪ؟ مٿي آند واري لوڪ ۾ وٺي وڃ
 لاه ٿي هي هڏ، مٿس؟ رت جو ڇڙو ڌار ڪن ٿا.
 نه رڳو اٽلڪي صحيح مارڻ ڏيکارين ٿا بلڪه اٽلڪي
 جو ٻرڇو پڻ پنهنجي سر تي کڻن ٿا؟ اٽلڪي رو
 بدلتن ٿي پوڄائن ٿا. اهڙو ڪير آهي جو صرف ٻ
 ڪوشمن سان، سگروو؟ جي مدد ۾ ساري ٻا، هر
 ماڻا جي زنجيرن کي ٽوڙي ڇڪند پوڄي سگهي

حضور جن فرمايو اڳيا، ” اهڙي حالت ۾ ٻيٺ سن ڪي
ڪنهن لاءِ ئي اٿي سگهيو آهي. اڄ ڪلاڪ يا وڌيڪ وهڻ
بچاءَ من ڪي چئبو ته ڪلاڪ اڌ لاءِ ئي ڪٿي ويهه. جڏهن اهو
ٿاڻي ٿي وڃي ته پوءِ ڌاري ڌاري ٿاڻي وڌائيندا وڃو.
ڪڏهن ڪڏهن اهو صدي ٻار وانگر سن جي ڳالهه هڻي
ٻولي آهي. اها پنهنجي عادت ڪري ڇڏيو ته هر روز
سموڻ کان اڳ اهو سان هر روز اڌ ڪلاڪ ٻن سمن ڪرڻ
نيمائو رهڻ ڪري وڏي سڦلٽا حاصل ٿئي ٿي.
مسٽر مائرس چوڻ لڳو، ” حضور! دنيا جي جهڳڙن
جهڳڙن ۾ رهندي، اڌ ٻاهر ڪا پيا سان ڪرڻ
ڏاڍو مشڪل آهي.“

حضور جن ٻنهي ٿي جواب ڏنو، ” زندگيءَ جي سڄي
رهڻي سڳارڻ لاءِ سن مت هڪ عهدو اڪول آهي.
سن مت، دنيا جون ذميواريون ناهيندي، پر مالها جي
پراپٽيءَ جو مارڪ آهي. جڏهن گهڻا سسار جي رستن
لاڻ يا لهڻي ڏيئي جي اصلي پيد جي ڄاڻ پوي ٿي تڏهن
انهن کي ناهيندي روحاني اڀياس ڪرڻ آسان ٿيو پوي.
ٻه ڳالهيون هميشه ياد رک. پهرين موت. اها ڳالهه ڪڏهن
ٻه وسارو ته اسان کي هتي دائمي طور رهڻو ڪونهي.
اوهان سوار هن دنيا کي ڇڏڻ ٿي آهي ۽ ان سان گڏ ساري
زندگي ختون پسندو هڪ ڪري جيڪي اسان ڪنو ڪيو
آهي اهو به هتي ئي ڇڏي هٿين خالي هليو آهي. ٻي ڳالهه
جيڪا ياد رکڻي آهي سا اها ته اسانجي منهن جو مول
مقصد اهو ڪونهي جنهن ۾ اسين اموال ڪونهي وقت ضايع
ڪري رهيا آهيون، بلڪه ڪجهه ٻيو آهي. زندگيءَ جي ان
مقصد تي وڃڻ لاءِ ضرور ڪجهه وقت ڪڍو.

۱
۴. ۵. چوڻ لڳندو.
ستسگي شڪايت ڪئي، ”حضور من اسان تي ايتري
دور سوار ٿي وار آهي جو ههجي ٿرنگن کي روڪڻ اسان
لاءِ ناممڪن ٿي پيو آهي.“

حضور جن جواب ڏنو، ”ان لاءِ سواون لفظ ”لاممڪن“
ڪونهي، چئو ته ”ڏکيو“ آهي. توهين هن وقت شروع
ڪرايو. سمجهو ته اوهانکي ڏاڍي آخ لڳي آهي ۽ ان لاءِ
توهين پاڻي يا اهو ڪجهه پيش ڇڏيو آ. پاڻيءَ جو ڪلاس
پري، سڙ ٿي پيهجي اڳيان رکي، پيهجي من کي چئو ته
نه منهن کان پوءِ توکي پاڻي ڏنو ويندو ۽ سج پاڻي اٿن
ڪرايو. منهنجي خيال موجب توهان ڪرڻ اوهان لاءِ مشڪل
نه ٿيندو.“

ستسگي ۽ محروميءَ اٿن ته سڙائيءَ سان ڪري سگهجي ٿو.
حضور جن فرمايو ته اها اوهانجي من مٿان سوڀ آهي.
سمجهو ته توهان ڇڪڻ لاءِ سگريٽ ڪڍيو آهي، اٽڪي واپس
پڪيٽ ۾ وجهو ۽ من کي چئو ته ٻڌڻ منهن ڪانهه ٿي پيو
۽ پوءِ نه سج پاڻي ٻڌڻ منهن ڪانهه. اهي من مٿان اوهانجو
ننڍيون ننڍيون سواون ڏاري ڏاري من کي ڏري ۽ وڃي
وس ۽ اٽڪ لاءِ وڏي هٿي ڏيندائون. پوءِ اوهان من کي
وس ڪرڻ لاءِ ٻيا به ڪيلا هلائي سگهو ٿا. هر روي
اڏو چڱو ڪم ضرور ڪريو جو اوهانجي من کي پسند
هجي. ٿورن ڏينهن هي اهڙي اڀياس ڪانهه توهانکي ڪا
ڪاميابي حاصل ٿيندي.
ستسگي چوڻ لڳو، ”حضور! ڪڏهن ڪڏهن
سورن جي جبل من ٻڌڻ ڪرڻ کان مٿا ٽاري واري
آهي.“

حضور جن وڌيڪ نرمانا لڳا ته هن سوال تي اسان کي
اي طرح پڻ واپار ڪرڻ کپي. سمجهو ته توهان کي پنهنجي
بالا آهسته گهرايو آهي ۽ توهان کان پنهنجي مرض ادائيءَ ۾
ڪوتاهي ڪرڻ جو سبب پڇي ٿو ته ڇا ان وقت توهان کي
لنڊ ايندي؟ يا سمجهو ته ڊاڪٽر ڪنهن مرض کي چڱي ٿي
نه اٿن هن سلسل ۾ ڪن ڪلاڪن جو مهمان آهين، ڇا ان
مرض کي لنڊ ايندي؟ اسان کي پڇڻ بهل لنڊ ئي ڪٿي وڃي
ڇو جو اسان کي موت جو خوف ڪونهي، ڇو هڪ ڏينهن
اوس اچڻو آهي. لنڊ اسان کي اٽڪري به ٿي اچي جو اسين
اهو مئٽرس ئي ٿا ڪرڻ ته اسين ان شاعن جي شاه جي
دروار ۾ بيٺا آهيون جو سڀني کان عالي ۽ افضل آهي.
جيڪڏهن اسان کي مالڪ جو ڏرو به ٻه يا ٽي هجي ته
جيڪر لنڊ اسان کي اچي ڪين. هميشه باد رکڻ ته موت
ٿو ڏيکي اچي رهيو آهي ۽ اسان کي هڪ هڪ وڻڻ وڃايل
سوالن جو ليکڻو ڇڪاڻو ٻوڏو.

هڪ سسنگي چوڻ لڳو، ”حضور! رات جو ٽين بجي
اٺ ڏاڍي ٽڪي ڳالهه آهي.“
حضور جن نرمانا لڳا، ”جيڪڏهن توهان کي صبح جو
اٺ ٽڪير ٿي لڳي ته پوءِ توهين پنهنجي سهوليت مطابق
ڪنهن ٻئي وقت اڀياس ڪري سگهو ٿا پر امرت واري
جو وقت سڀ کان سٺو آهي.“
راء صاحب ويٺي ڪٿي ته حضور من کي وس ڪوڻ
نه ڏاڍو ٽڪير آهي.

حضور جن نرمانا ته من کي ”ر“ چوڻ جي عادت پات ۾
وجهو. پهرين هن کي پنهنجون لنڊون لنڊون ڳالهيون هڻڻ
۽ مڃڻ ڪرڻ پوءِ ٽاري ٽاري توهانجي وڏي کان وڏي

ڏاڏو لي ستائي .

حضور جن فرمايو ته روحاني اڀياس ۾ جيڪي ئي وڌيون
رڪاوڙون آهن انهن مان ننڍو به هڪ آهي ٻيون به آهن آلس
؛ لاغرضي .

راء روشن اعل چوڻ لڳو ته حضور آهي ٿيئي وڪار مون
لي غالب پئجي ويا آهن .

حضور جن وري دهرارو نه آهي ٿيئي - ننڍو ، آلس ؛
لاغرضي اڀياسيه جا زبردست دشمن آهن .

راء رنجيت گردپال پڇڻ لڳو ، ”حضور پوءِ انهن کان
پنهجي جند ڪيئن ڇڏائجي ؟“

حضور جن فرمايو ته اڀياس وقت جڏهن ننڍو يا ڳهر اچي
ته انجو فائدو وٺڻ گهرجي . ڇهن ۾ سڻا ملي اللاءِ ڇا ڪرڻو
پوندو آهي ؟ پنهنجي خيال کي سڀني اندر ۾ مان سميتي اکين
جي وچ تي اڻڪار ڪرڻو پوندو آهي . هاڻي سوچيو ته جنهن
مهل ٿوهانڪي ننڍي اچي ان وقت به ٿوهانجو ڏيان سڀني
طرفن کان هتي اکين جي وچ تي ايندو آهي پر ان وقت
انجو لاڙو يا جهڪاءِ هيٺئين طرف ڪٽ ڏانهن ٿيندو آهي .
ننڍ جي ڪارڻ اهو جيڪو سماءُ ٿئي ٿو انجو ئي فائدو
ٿوهانڪي وٺڻو آهي . ان وقت پنهنجي ڏيان کي اکين جي
وچ تي مضبوطيءَ سان اسٽر رکڻ ۽ ٽيسري ٿل ۾ وڃڻ جي
ڪوشش ڪريو . ننڍو ان وقت ايندي آهي جڏهن اسانجو
خيال اکين مان نڪري ڪٽ چڪو ۾ ايندو آهي . اهو ئي
ڏيان جڏهن اکين کان هيٺ ٻاهر نڪري ٿو ته اسين ڄاڻي
لا پئون . ٽوهين ان ڏيان کي لڪي هيٺ ، لڪي ٻاهر وڃڻ
ڏيو . ان ڏيان کي ننڍو ۽ جاڳرت اوستا جي وچ ۾ اسٽر
ڪري رکڻ پوءِ ٽوهين ڏسندا ته ٿوهانجو ڏيان ٽيسري ٿل

وقت ڪجهه نه ڏپ يا خوف محسوس نه ڪري ٻاڪ ڪوئي
 سان اٽڪي سڀني لسڪائي. هڪ پارسي مهاڻا چيو آهي،
 ”ڇا توکي ياد آهي ته ڄمڻ وقت تو وڏو ٻڙي پر ائين روشن
 ٻڙي ملهائون؟ هاڻي زندگي اهڙي طرح بسر ڪر جو وقت
 وقت ٻيا سڀ روان مگر اٺن موج ۾ مست رهين.“
 پنهنجي ڪپڙ ڪرڻ پڇيو، ”حضور وقت وقت انسان
 مري ۾ رهي انلاء هنڪي ڇا ڪرڻ گهرجي؟“

حضور جن ورائيو، ”ڇٽيلست ۾ جڏهن حياتيءَ ۾ ڇڏون جو
 سڄو آند ڪين ورتو آهي اهو وقت جو آند نه ڪونه وٺي
 سگهندو. ڪرڻ پڳوان ڪيٽا ۾ چڙهي ٿو نه وقت کي واپس
 ڇڏي جو مٿس پنهنجو خيال اٺن دوان مان ڪڍي، هن
 ڇي ٿاڦل ورهين کي سمجهي اکين جي وچ تي اڳاڪر
 ڪري ٿو اهو ئي ان پور آند کي پراپت ڪري ٿو.“
 (گيتا ۸-۱۰)

راه صاحب راجپوت گروال پڇيو، ”حضور سمجهو ته ڪو
 زندگي پر اهو اڀاس ڪو ڪري پوءِ نه وقت جي وقت اهو
 ڪن آهي؟“

حضور جن ورائيو، ”موت جي ٿيڙي اهڙي پڙا
 عشت واري هوندي آهي جو وڏا پير پٺهه ۾ گهٽائڻ
 پيدا آهن. ڪجهه صاحب فرمايو آهي ته موت وقت آند
 پڙا ٿيندي آهي ڇٽي جهڪر ٿه هزار وڃون هڪ نه
 وقت نه لنگهن. هاڻي توهين ئي سوچو ته اهڙي اهڙا ۽ نه
 پهل ڪو نه پنهنجي من کي اڳاڪر ڪهڻن ڪري سگه
 جيڪڏهن هن ساري حياتيءَ ۾ اڀاس ڪري من کي
 ڪهر ئي ڪونهي.“
 راه روشن لعل شڪايت ڪئي ته اڄن پهل مرندي

ٻڌڻ ۾ جڙيل آهيون . جنهنڪي اسان ڀاڳ ٿا ڇڏون
 اهو محض اڳين ڪم جو ڦل آهي . اهو ڀاڳ اسان
 ئي بڻار آهي ۽ هيٺ اسان ئي آئينده جو ڀاڳ بڻائڻ ۾
 اڳا پيا آهيون .

اسان جيڪو به ڪم ڪرڻ لڳا اهو ڪنهن اڳا يا ڪامدا
 جي آڌان ئي ڪرڻ ٿا . اهي اڳا ٿيڻ لڳا ڇڏڻ
 جون رٿيون ٻڌي ٻڌن ٿيون . ان ڪري ان مان مڪتي
 يا چوڻڪاري حاصل ڪرڻ جو ڪيول هڪ ئي رستو آهي
 ته اسان اڳا رهڻ يعني لشڪار ڪم ڪرڻ . اسان ڪنهن
 به اڳا کانسواءِ ڪم ڪرڻ ۽ اڳي ڦل جي ڪابه آس نه
 وٺون . تنهن ۾، ڏن استري وار اڳا وغيره مطلب ته سڀ
 ڪجهه اڳا ٿيڻ جي طرفان سوليل امانت سمجهون ۽ پاڻ کي
 امانت دار سمجهي ڪم ڪڍ ڪڍ ڪريون ۽ ورتون يعني پاڻ
 کي مالڪ جو اڳست سمجهي ڪاروبار ڪرڻ . اڳست
 هر ڪار به جي ڀرڻي ڏهراوي سندس مالڪ جي ٿيندي
 ٿي . اڳست کي شعبي اڳست سان واسطو ڪونه هوندو
 ٿي . ڏک ٿڌن ٿيندو آهي ڇڏن اسان امانت ۾ خيانت
 ٿيڻ لڳندا آهيون

راه روشن لعل جي سالي هاري مائو ڇهه ، ”حضور اسڪور“
 جي دها مهر کانسواءِ لشڪار ڪم ڪرڻ نه ممڪن لاهي .
 حضور جن ورائيو ، ”سڪورو“ جي دها مهر جي نه
 ٿي ضرورت آهي . هر ڳالهه ڪرڻ . سسڪي ۽
 اندر ٻوڪيل نام جو ڀڄ ڪڏهن نه ڪڏهن اڳست . سسار
 ڪابه طاقت انکي ختم ڪري نه سگهندي . جنهن به
 کي سڄي سڪورو دواران نام جي بخشش ٿي آهي
 اوس هڪ ڏهن سڪوڻو ٻه ٿيندو .

ٻنڊت ڪيرل ڪرڻ چيو، ”حضور، ڪروڙ جي مدد جو آسرو رکڻ، منڇ جي ڪمزوري يا نزديڪي جي نشاني ڪانهي؟ منڇ کي پنهنجي مصيبت جو مقابلو پاڻ ڪرڻ گهرجي، پنهنجي لڙائي پنهنجي سر جهڻ ڪڍي.“

د ٻا مهر سڏي مشڪ سان حضور جن جو چهرو ٽڙي پيو. هن فرمايو، ”ٻنڊت جي پنهنجي من کي، پنهنجي اڏي کي ۽ پنهنجن اڃائن کي اڏي جي رضا کي ڇڏي ڏيڻ لاءِ نه پاڻ وڌيڪ ارادي شڪتي ۽ بهادريءَ جي ضرورت آهي. جيڪڏهن توهين اندرون روحاني سفر اڪيلو طئي ڪرڻ چاهيو ته توهين ڪري سگهو ٿا پر جيڪي اندر اچڻ وارا نٿا ڪنهن به رڪاوٽ کان بخوبي واقف آهن، تن جي راه ڪا پي آهي. ٻا اسين دليري لڙائن ۾ ائين کان مدد ڪون ٿا ۽ ولندا آهيون. ٻا ڪنهن مددگار جي، ٻا ڪنهن رهبر ۽ رهنما جي اندر توهين هڪ قدم به هلي ڪن سگهندا. جيڪڏهن توهان کي ”ڪروڙ“ اڪر پسند ڪونهي ته توهين ٻي هنڪي ڪروڙ نه ڇڻو. توهين هنڪي پنهنجو مٿر ڇڻو، سالي ڇڻو، وڻڻو هنڪي داس يا شيرڪ ڇڻو پر جيڪو به مالڪ جي کوچ ۾ اندر وڃڻ چاهيندو ان کي رهبر جي ضرورت اوس ٻولدي پر جيڪو اندر وڃڻ جي ضرورت ئي نٿو محسوس ڪري اهو ٻي ڇا به ڪڍي ڇڏي. الجي فيصلو ئي ڪون کي ڪهڙو ٿو اعتراض ٿي سگهي؟

ٻنڊت ڪيرل ڪرڻ پڇيو، ”حضور! موت کي منهن ڏيڻ لاءِ اسان کي ڪهڙي تياري ڪرڻ کپي؟“
حضور جن ورائيو، ”اها تياري نه پوري زندگيءَ ۾ ڪم آهي. انسان کي پنهنجي زندگي اهڙي طرح وليست ڪرڻ کپي جو موت ۾ ڏنگ ئي لڪري وڃي ۽ هو موت

ٿيو پيو آهي ۽ نه هر ڳالهه ۾ اسين پنهنجي مرضيءَ موجب هلي
سگهون ٿا. هڪ وقت هو جڏهن اسين سولٽر هئاسين ۽
اسين پنهنجي مرضي مطابق ڪرم ڪري سگهياسين ٿي.
اسان ڪرم ڪيا، انهن ڪرمين جو نتيجو نڪتو ۽ اهو
”نتيجو يا ڪرمين جو ڦل“ اسانجي پراڻي بڻيو. اسين ان
کان پاڻ بچائي ڪين سگهياسين. اسان وري ڪرم ڪيا پر
ان دفعي اسانجي سولٽر اڃا ئي اسانجي پراڻن ڪرمين جو
اثر رهيو ۽ اسانجا ڪرم اسانجي گذريل ڪرمين جي ڦل
مطابق ئي بڻيا. انهن ڪرمين ڪري پاڻ بڻيو ۽ ان ڪارڻ
اسانجي پنهنجي مرضيءَ موجب ڪرم ڪرڻ جي آزادي
گهٽجي وئي. لکين ورهين کان اهي ڪرم ڪندي ڪندي،
اسين انهن جي ڦل جو انبار ڪندو رهيا آهيون ۽ اهڙي
رست ڦل ۽ پراڻي ڦل (يعني ڦل ۽ ان ڦل جو ڦل) جي اها
راجير اسانجي امت پراڻي بڻجي پوي آهي. ان پراڻي موجب
ٿي اسانجو شرار، من، ٻڌي وغيره بڻجن ٿا ۽ اهي اسانڪي
ان مطابق خاص مارگ تي هلاڻ لاءِ مجبور ڪن ٿا. اسانجي
گذريل ڪرمين موجب اسانجي اڄوڪي زندگي بڻجي ٿي ۽
اسانجي موجوده ڪرمين مطابق اسانجي ايندڙ زندگي بڻجندي.
اسان جيڪي اڳين جنمن ۾ ڀڄيو آهي اهو اڄ لڳي
رهيا آهيون ۽ جيڪي اڄ ڀڄي رهيا آهيون اهو اڳتي هلي
لڳنداسين.

هن وقت اسين ٻن قسمن جا ڪرم ڪري رهيا آهيون.
(۱) نوان ڪرم جنڪي ڪرمان ڪرم چئجي ٿو. (۲) پراڻي
ڪرم جي اڳين جنمن جو ڦل آهن. ٻئي ڪرم گذر گذ هلي
رهيا آهن، هاڻي توهين خود ئي فيصلو ڪري سگهو ٿا ته
اسين ڪيتري قدر آزاد آهيون ڪيتري قدر پاڻ جي

هينجي رضول سوالن ڪري ان دٻار ڀرڻ جو ذريعو ٿي
 ٻيو پر ان هوندي به هن ٿاڻي مان کيس ڇو نه پهتو
 ٻلائيءَ خاطر هينئر رسيءَ کي سوڳو جهل، ٻرو مان جڏهن
 لڙڪي ٻاهر ڪڍان ته پنهني فرصد به ان مسئلي تي آرام
 سان ويچار ڪين. وري انڌو ماڻهو ساڳيا ئي پهتا سوال
 ڪرڻ لڳو ته ٻلا مان ڇو هن ڪو نه ڪري ٿو؟
 ڪو نه ڪرئين؟

دٻار ماڻهو کيس چيو، ”ٻائي! مون کي ٻيا نه ڪيترائي
 ضروري ڪم آهن انڪري ٿوڻ جيڪڏهن جلد ئي رسيءَ
 کي پڪڙي ٻاهر نه لڪو ٿو ته مون کي ٻي ڀيري لڙڪي
 وڃڻو پوندو.“

انڌي ماڻهو چيو ته چڱو، پر پهرين مون کي اهو نه
 ٻڌاء ته هي ڪو نه ڪيترو گهرو آهي؟ هي ڪٿي آهي؟ ڇو لهر؟
 ڪو نه مان ڪيندس ماڻهو کيس جواب ڏنو، ”ه
 انڌو نه گهرو آهي جو ٿو جهڙن الڪا مائجي وڃي
 سگهي ٿي.“ انهن چئي هو روانو ٿي ويا.

ٽيو پيو آهي ۽ نه هر ڳالهه به اسين پنهنجي مرضيءَ موجب هلي
سگهون ٿا. هڪ وقت هو جڏهن اسين سولٽر هئاسين ۽
اسين پنهنجي مرضيءَ مطابق ڪرم ڪري سگهياسين ٿي.
اسان ڪرم ڪيا، انهن ڪرمن جو نتيجو نڪتو ۽ اهو
”نتيجو يا ڪرمن جو ڦل“ اسانجي پراڻي بڻيو. اسين ان
کان پاڻ بچائي ڪين سگهياسين. اسان وري ڪرم ڪيا پر
ان دٻي اسانجي سولٽر اڃا ئي اسانجي پراڻن ڪرمن جو
اڻ رهيو ۽ اسانجا ڪرم اسانجي گذريل ڪرمن جي ڦل
مطابق ئي بڻيا. انهن ڪرمن ڪري پاڻ بڻيو ۽ ان ڪارڻ
اسانجي پنهنجي مرضيءَ موجب ڪرم ڪرڻ جي آزادي
گهٽجي ويئي. لکين ورهين کان اهي ڪرم ڪندي ڪندي،
اسين انهن جي ڦل جو انبار ڪندو رهيا آهيون ۽ اهڙي
رست ڦل ۽ پُر ٿي ڦل (يعني ڦل ۽ اُن ڦل جو ڦل) جي اها
زنجير اسانجي امت پراڻي بڻجي پيو آهي. ان پراڻي موجب
ٿي اسانجو شرار، من، ٻڌي وغيره بڻجن ٿا ۽ اهي اسانجي
ان مطابق خاص مارڻ ٿي هارڻ لاءِ مجبور ڪن ٿا. اسانجي
گذريل ڪرمن موجب اسانجي اڇوڪي زندگي بڻجي ٿي ۽
اسانجي موجوده ڪرمن مطابق اسانجي ايندڙ زندگي بڻجندي.
اسان جيڪي اڳين جنمن ۾ ٻوڪيو آهي اهو اڄ لڳي
رهيا آهيون ۽ جيڪي اڄ ٻوڪي رهيا آهيون اهو اڳتي هلي
لڳنداسين.

هن وقت اسين ان قسم جا ڪرم ڪري رهيا آهيون..
(۱) نوان ڪرم جنڪي ڪرمان ڪرم چئجي ٿو. (۲) پراڻي
ڪرم جي اڳين جنمن جو ڦل آهن. ٻئي ڪرم گڏوگڏ هلي
رهيا آهن، هاڻي توهين خود ئي فيصلو ڪري سگهو ٿا ته
اسين ڪيتري قدر آزاد آهيون ڪيتري قدر پاڻ بڻجي

هنجي فضول سوالن ڪري ان دهاڙو پرش جو ڌارچ ٿئي
 پيو پر ان هوندي به هن شاعريءَ مان کيس چيو نه پنهنجي
 پلائيءَ خاطر هينئر رسيءَ کي سوکھو جهل، پرڻ مان جڏهن
 توکي ٻاهر ڪڍان ٿو پنهنجي فرصت ۾ ان مسئلي تي آرام
 سان واپار ڪري. وري اٽل مائٽور ساڳيا ئي پهريون سوال
 ڪرڻ لڳو ته پلا مان چو هن ڪو به ڪري پيس ۽ ٽن
 ڪوٽ ڪر آين؟

دهاڙو مائٽور کيس چيو، ”پلائي! مونکي ٻيا به ڪيترائي
 ضروري ڪم آهن اڪري ٽن جيڪڏهن جلد ئي رسيءَ
 کي پڪڙي ٻاهر نه لڪرڻ ڏانءِ مونکي ٻئي ئي توکي ڇڏي
 وڃڻ پوندو.“

انڌي مائٽور چيو ته چڱو، پر پهرين مونکي اهو ته
 ٻڌاء ته هي ڪو به ڪيترو گھرو آهي ۽ هي ڪڏهن ۽ ڇو اهو؟
 ڪو به مان ڪنڊنڌ مائٽور کيس جواب ڏنو، ”هي ڪو به
 اٽل نه گھرو آهي ڇو ته جهڙن اٽل مائٽور جي ٻيو آهي
 سگھي ٿي.“ انهن چئي هر روالو ٿي وارو.

انڌي مائٽور جي ان پيرويءَ تي سڀ کان لڳا. تنهن
 ئي حضور جن فرمايو، ”اسين سڀ اٽل ڪن به ڪرڻون
 ڇا؟ حقيقت ۾ اسانجي اڏي ۽ واد واد اسانجي چوڻڪاري
 جي واھ ۾ ڪن وڪاڙن بڻجي ٿيون پرن.“

پندس ڪيرل ڪرشن چيو، حضور! اهو بالڪل صحيح
 آهي، پر ڪڙو سوال مونکي هميشه پوڻان ٿو ڪري ته
 سڀ ڪجهه پهرين ئي طءِ ٿو پيو آهي ڇا؟ انهن پنهنجي
 برقيءَ مطابق اُنکي گھٽائي وڌائي سگھون ٿا يا نه؟ اسين
 پنهنجي اڃا ارسار ڪجهه ڪري سگھون ٿا يا نه؟

حضور جن فرمائڻ لڳا، ”لکي سڀ ڪجهه پهرين طءِ

ڪرڻ ايندو. ان هوليدي ۾ منهنجي دل ۾ وڏو ڪري
اهو سوال ٿو اٿي ته ڀرمانا هيءَ سرشتي ٻڌائي ڇو؟ هن
اسان کي سڏيندڙ مان ڪڍي هيٺ ڇو، وڪليو. ”هن سسار
۾ اڏا ڏک، درد ۽ گشت ڪليش ڇو پيدا ڪيا آهن؟“

حضور جن فرمايو، ”مان ڊاڪٽر جانسن کي چوندس ته
توهان کي هڪ ڪهاڻي ٻڌائي جا مرن کيس ڪجهه ٿيڻ
اڳ ٻڌائي هئي. شايد اها اوهان کي پسند ايندي.“

ڊاڪٽر جانسن هڪڙو امير لکن ستنسنگي هو جنهن ٿوري
۾ رهائش اختيار ڪئي هئي. ڳالهه اوهان هليدي هر چپ چاپ
اچي هڪ ڪنڊ ۾ ويهي رهيو هو. هن مشڪي چيو ته اها
ٿاڀي وٺرائيندڙ ڪهاڻي آهي ۽ ان ذريعي توهان جي
شدڪا ۽ سماڏان ٿي ويندو. مان شايد اهڙي سٺي نموني
۾ اها ٻڌائي ته سگهان جنهن اثرائتي ڀلنگ سان حضور جن
مولائي ٻڌائي هئي. ان هوليدي ۾ مان ڪوشش ڪريان ٿو.
اها هڪ انڌي ماڻهوءَ بابت آهي جو هڪ گهري ڪوهه ۾
ڪري پيو هو. اتفاق سان اٺان هڪ ماڻهو اچي لنگهيو ۽
انڌي ماڻهوءَ جي اهڙي درگتني ڏسي کيس ڦيلاس آيو ۽
هن کي ڪوهه مان ڪڍڻ چاهيائين. ان ڪري هن هڪ وڏي
لوڙي ۾ جو هڪ پاسو ڪوهه ۾ وڌو ۽ انڌي ماڻهوءَ کي چيائين
ته ان کي جهل ته ٿو ڪي ٻاهر ڪڍان. لوڙيءَ کي جهلڻ بدران
انڌو ماڻهو هن سان اڃا به سوال ڪرڻ لڳو ته اهڙي
گهري ڪوهه ۾ مان ڪيئن ڪريس، توهين مولائي ان مان
ڇو ٿا ڪڍو؟ ان ۾ توهانجو ڪو شخصي مطالب آهي ڇا؟
آخر ڪوهه کوٽايا ڇو ويا آهن؟ سڀ کان پهرين ڪوهه ڪنهن
کوٽايو؟ ان ڳالهه جي ڪهڙي خاطري آهي ته مان وري ائين
ڪوهه ۾ ڪرڻ ڪرندس وغيره وغيره.

دائما مش ئي لنگندي وهي ئي. ڪنهنڪي نه پت جي
 مرمم جو خوف لڳو پوءِ آهي ته ڪنهنڪي پنهجي يا پنهنجي
 زال اي بيماريءَ جي لالڙ لڙا جو خورو، ته ڪنهنڪي واپار
 ۾ گهڻائي پرتا جو گهڻو ڪاٽي رهيو آهي. پوءِ هن ڏکڻ پرتي
 ڏيهه ۾ سڪ ڪهڻن ملندو؟ ذرا اسپتالن ۾ وڃي ڏس ته
 ڪهڻن هزارين ماڻهو دڪب ۽ پڙا سبب پيا ٽڙس. هر دور
 ڪورنن ۾ ڏس وينا ته ماڻهو ڪهڻن نه چڪرن ماس پيا کائين،
 ۽ دوجداري مڏما پيا ٿين ۽ چيل جيون مزارن پيا پهرين.
 ڏسندا آهيو ته واپارن درخداون خلاف ڪهڻن ڊگريون پيون
 تعميل ٿين، سندن مال ماڪهه طوط ڪري لڏلار پيو ٿي ۽
 سندن ٻارن اچن ڪي سندن آهي مان هڪائي هڪي او ٿو وڃي.
 چڪو، توهين انهن سڀني ڳالهين کي ڪافي نظر انداز ڪرڻ ۾
 توهين ان ڳالهه کان نه انڪار ڪري ٿي سگهو ته مرمم
 اٿس آهي.

چور ۽ دائما سڪ نه صرف ٿڌهن ملندو جڏهن مش
 مالڪ ڏانهن رخ ڪندو ڇاڪاڻ ته هو سڄي ۽ ٻاڏار آندو جو
 ساگر آهي. جن نئن مان هيءَ دليا ٻڌي آهي آهي ئي ناسرمد
 ۽ ٻيا آهن پوءِ توهين دائما سڪ ۽ شالتيءَ جي اميد هتي
 ڪهڻن ٿا وڃي سگهو؟ ٻيلي توهين دليا جي سڀ کان مڪي
 ماڻهو سان ملو، توهين ڏسندا ته هنجي دل جي اندر ٿين
 ٿو. ۾ نراسا، اداسي، هڪڪائي مطلب ته ڪنهن نه ڪنهن
 ڳالهه جي ڪمي پسندا. اها بي چيني آيا کي پنهنجي اصل
 يعني ڀرمالما کان وڇوڙ جي ڪارڻ آهي. اها لڙڻ آهي
 بولد جي ساگر ۾ سماجڻ لاءِ.

سردار ڪمر سنگهه چيو، ”حضور مان سمجهان ٿو ته
 صرف بيمم ڪرڻ سان يا پاڻي وڌوڙ مان ڪجهه نه ٿاڻدو

ڪرڻ ايندو. ان هولدي ۾ منهنجي دل ۾ وڏو ڪري
 اهو سوال ٿو اٿي ته پر مالما هيءَ سرشتي ٻڌائي ڇو؟ هن
 اسان کي سڏيندو مان ڪڍي هيٺ ڇو موڪليو. ”هن سسار
 ۾ اڏا ڏک، درد ۽ گشت ڪايش ڇو پيدا ڪيا آهن؟“
 حضور جن فرمايو، ”مان ڊاڪٽر جانسن کي چو لڏس ته
 اوهان کي هڪ ڪهاڻي ٻڌائي جا مون کيس ڪجهه ٻڌڻ
 اڳ ٻڌائي هئي. شايد اها اوهان کي پسند ايندي.“
 ڊاڪٽر جانسن هڪڙو امير لکن ستنسڱي هو جنهن ٿوري
 ۾ رهائش اختيار ڪئي هئي. ڳالهه اها هئي هيندي هر چپ چاپ
 اچي هڪ ڪنڊ ۾ ويهي رهيو هو. هن مشڪي چيو ته اها
 ٿاڍي وندرائيندڙ ڪهاڻي آهي ۽ ان ذريعي اوهان جي
 شڪا جو سماڏان ٿي ويندو. مان شايد اهڙي سٺي نموني
 ۾ اها ٻڌائي ته سگهان جنهن اڻرائي ڍلڪ سان حضور جن
 مون کي ٻڌائي هئي. ان هولدي ۾ مان ڪوشش ڪرمان ٿر.
 اها هڪ انڌي ماڻهوءَ بابت آهي جو هڪ گهري ڪوهه ۾
 ڪري پيو هو. اتفاق سان اٺان هڪ ماڻهو اچي لنگهيو ۽
 انڌي ماڻهوءَ جي اهڙي درگسي ڏسي کيس تپاس آيو ۽
 هن کي ڪوهه مان ڪڍڻ چاهيائين. ان ڪري هن هڪ وڏي
 ٿوڙي جو هڪ پاسو ڪوهه ۾ وڌو ۽ انڌي ماڻهوءَ کي چيائين
 ته ان کي جهل ته ٿو ڪي ٻاهر ڪڍان. ٿوڙيءَ کي جهل ٻدران
 انڌو ماڻهوءَ هن سان اڃا سڃاڻا سوال ڪرڻ لڳو ته اهڙي
 گهري ڪوهه ۾ مان ڪيئن ڪر سگهس، ٿوهن مون کي ان مان
 ڇو ٿا ڪڍو؟ ان ۾ اوهانجو ڪو شخصي مطلب آهي ڇا؟
 آخر ڪوهه ڪوٽايا ڇو ويا آهن؟ سڀ کان پهرين ڪوهه ڪنهن
 کوٽايو؟ ان ڳالهه جي ڪهڙي خاطري آهي ته مان وري ائين
 ڪوهه ۾ ڪوڙ ڪر لڏس وغيره وغيره.

دائما منش لي لتڪندي رهي ٿي. ڪنهنڪي نه پت جي
 موص جو خوف لڳو پر آهي ته ڪنهنڪي پنهنجي يا پنهنجي
 زال اي بيماريءَ جي لازل لڳل جو خورو، ا. ڪنهنڪي واپار
 ۾ گهڻي روت جو گهڻو کائي رهيو آهي. پوءِ هن ڏکڻ ڀرتي
 ڏانهن ۾ سڪ ڪهڻن ملندو؟ ڏوا اسپتال ۾ وڃي ڏس ته
 ڪهڻن هزارين ماڻهو دڪان ۽ پڙا سبب پيا ٿين. هر روز
 ڪورٽن ۾ ڏس وينا ته ماڻهو ڪهڻن نه چڪهن ماس پيا کائڻ،
 ۽ دوجداري مڏما پيا ٿين ۽ چيل جسون سزائون پيا پڙهڻ.
 ڏسندا آهيو ته واپارن فرضدارن خلاف ڪهڻن ڏکڻ ڀرتن
 لاهل ٿين، سندن مال ماڪهه طوط ڪري لٽلار پيو ٿي ۽
 سندن ٻارن اچن ڪي سندن اڏهن مان هڪڙي ڪڍيو ٿو وڃي.
 چڪو، ٿوهين اڏهن سڀني ڏانهن ڪي ڪشي نظر انداز ڪرايو پر
 ٿوهين ان ڳالهه کان نه انڪار ڪري ٿا سگهو ته موص
 اٿس آهي.

چور ۽ دائما سڪ نه صرف ٿوهين ملندو جڏهن منش
 مالڪ ڏانهن رخ ڪندو ڇاڪاڻ ته هو سڄي ۽ پائدار آند
 ساگر آهي. جن ٽن مان هيءَ دليا پئي آهي آهي ٿي لاسر
 ۽ ٿا آهن پوءِ ٿوهين دائما سڪ ۽ شالتيءَ جي آميد
 ڪهڻن ٿا وڃي سگهو؟ پيا ٿوهين دليا جي سڀ کان س
 ماڻهو سان مار، ٿوهين ڏسندا ته هنجي دل جي اندر
 ٿه ۾ لاسر، اداسي، هڪڙي مطلب نه ڪهڻن نه ڪو
 ڳالهه جي ڪمي ٿيندا. اها بي چيني آيا ڪي پنهنجي اه
 يعني ٿوهين کان وڇوڙا جي ڪارڻ آهي. اها لڙڪ آهي
 ٿو ڏي جي ساگر ۾ سماجن ٿا.

سردار ڪميسر سنگهه چيو، ”حضور مان سمجهان ٿو ته
 صرف نصف ڪرڻ سان يا پاڻي واروڻ مان ڪجهه نه ٿا ٿور

ٻڌيو. انهن پوءِ حضور جن کي هڪ نوجوان جو ريل هيٺان اچي مرڻ جو ڏاڍو دکدائي تصور ٻڌا. هڪ تازو ٻر ٿيل جوڙو جالو اسٽيشن کان گاڏيءَ ۾ چڙهيو هو ۽ بتاري اسٽيشن تي ٻٽي ڪجهه مٿاڻي ۽ ميوو پنهنجي اسٽريءَ لاءِ وٺڻ لاءِ ويٺو. وقت پنجين روپئي ٺهڻ جو ريلزو ڪونه هو، انڪري اڪمڪ اٺيس مان مٿان لاءِ وارو. ايتري ۾ گاڏي هلڻ لڳي. نوجوان کي هٿ ۾ ميوو هو ۽ جيئن ئي هن هانديڙ ريل ۾ چڙهڻ جي ڪوشش ڪئي ته پهر لڙڪي ويس ۽ گاڏيءَ هيٺان اچي ٽڪرا ٽڪرا ٿي وارو. ويڄاري شاديءَ کانءِ پهرتون دفعو ئي ساهري وڃي رهي هئي ۽ کيس پنهنجي ساهري ڀرت جي لائي جي به خبر ڪونه هئي. صرف ايترو ٻڌائي سگهي ٿي ته اڳئين پيري سان لڏيالا اسٽيشن تي ڪنهن اسٽيشن لاءِ گاڏي مٽي هئي ۽ ان اسٽيشن کان منهنجو ساهرو گهر پنج ميل پري آهي.

پنهنجي ڪيول ڪرڻ چيو، ”هي ڳوٺان! هن دنيا ۾ ڪيڏا نه دڪ ۽ ڪليش آهن.“

حضور جن ورائيو، ”مسلمان درويش هن دنيا کي ”در المصائب“ ’مصيبتن جو گهر‘ ڪري سڏيو آهي. هن دنيا ۾ ڪڏهن ڪنهن کي سچو سک مليو آهي؟“

سردار ڪيسر سنگهه اعتراض ڪندي چيو ته حضور! ائين ڪيئن چئي ٿو ته هن دنيا ۾ صرف دڪ ئي دڪ آهي. هتي نه خوشي ۽ غمي اچي گذرون پيئون آهن. ڪي ماڻهو نه سچ ٻچ ڏاڍا سڪي آهن.

حضور جن کيس جواب ڏنو، ”توهين اندر ۾ جي ڪٿا پنڀڙ ڀڙڻ کي ئي سچو سک سمجهي ويٺا آهيو. موت، مفلسي، مرض ٻڌايو، اڃاڪه حادثن جي ڊپ سندي لٽوار

پڇيو. انهن پوءِ حضور جن کي هڪ نوجوان جو ريل هيٺان
اچي مڙجڻ ڏاڍو ڏکڻائي قصر ٻڌا. هڪ ٿڙو پڙيل
جوڙو جالو اسٽيشن کان گاڏيءَ ۾ چڙهيو هو ۽ بتاري اسٽيشن
لي پئي ڪجهه منائي ۽ ميرو پنهنجي استريءَ لاءِ وٺڻ لاءِ
اٿيو. ويٺو وقت پنجن روپئي نوٽ جو رٽرو ڪونه هو،
انڪري بڪمگ آفيس مان مٿان لاءِ وٺو. ايتري ۾ گاڏي
هٽ لڳي. نوجوان کي هٿ ۾ ميرو هو ۽ جيئن ئي هن هلندڙ
ريل ۾ چڙهڻ جي ڪوشش ڪئي ته پير ٽرڪي ويس ۽
گاڏيءَ هيٺان اچي ٽڪرا ٽڪرا ٿي ويا. ويڇاري شاديءَ
ڪلهوءَ پهرايون دفعو ئي ساهري وڃي رهي هئي ۽ کيس پنهنجي
ساهري ڳرن جي نالي جي نه خبر ڪونه هئي. صرف ايترو
ٻڌائي سگهي ٿي ته اڳئين پيري سان لڏيائون اسٽيشن تي
ڪنهن اسٽيشن لاءِ گاڏي مٽي هئي ۽ ان اسٽيشن کان منهنجو
ساهرو گهر پنج ميل پري آهي.

پنڊت ڪيول ڪرشن چيو، ”هي ڳوٺان! هن دنيا ۾
ڪيڏا نه ڏک ۽ ڪليش آهن.“

حضور جن وراڻيو، ”مسلمان درويش هن دنيا کي
”در المصائب“ ’مصيبين جو گهر‘ ڪري سڏيو آهي.
هن دنيا ۾ ڪڏهن ڪنهن کي سچو سک مليو آهي؟“

سردار ڪيسر سنگھ اعتراض ڪندي چيو ته حضور! ائين
ڪيئن چئي ٿو هن دنيا ۾ صرف ڏک ئي ڏک آهي. هتي
نه خوشي ۽ غمي ٻئي گڏيون پيئون آهن. ڪي ماڻهو نه سچ
پچ ڏاڍا سڪي آهن.

حضور جن کيس جواب ڏنو، ”ڪوهين اندر اس جي
ڪٺا پنڪر پوڻن کي ئي سچو سک سمجهي ويٺا آهن. موت،
فلسفي، مرض ٻڌايو، اڃانڪه حادثن جي ڊپ سڌي لٽوار

جو پردو پيل آهي. انڪري هن ڏيهه روپي ٽوڙي ۾
هند ٿيل الدول هيري، يعني آتما کي آهي ڏسي ٿيون
سگهن. جيڪڏهن اسن هن مٽيءَ ۽ ماس جي ٺهيل ڏيهه
کان اوچو اٿي مٽي ڏسڻ جي ڪوشش ڪندا-هن نه پر مانا
جي راجڪماري يعني آتما کي ڏسي سگهندا-هن جهڙو هن
ڪاٺا روپي ٽوڙي ۾ لواس آهي. اها ڪهڙي دڪاءُ ۽ غم
جي ڳالهه آهي جو ڏيهه روپي ڪندو ۽ غلام ڦاٿل ٿيل ۽
لاسول پردو منس کي اهڙو اندو بڻائي ڇڏي ٿو جو کيس
پهچي اندر ڇهڻ سروح جو ٽپ ۽ تڃار ڏسڻ ۾ آئي ڪو نه
ٿو اچي.

سردار ڪيسر سنگهه چوڻ لڳو، ”ڪاٺ جي ٺار ڏانهن
نه اسانجو ڌيان وڃي ٿو پر ان ۾ پيل ادبست اصول جي
منور سندوڻا کان اسن ٻاڪل غافل ۽ اڇمڪ آهيون. اسن
نه صرف ان ڪاغذ جي پڙيءَ کي ئي ڏسندا رهون ٿا پر
ان وٽن جو نه ڪو خيال ٿي ڪرڻ ٿا ڪريون جو هريءَ ان
پڙيءَ ۾ وڃي رکيو آهي.“

بندوبست ڪمڊل ڪرشن سوال ڪيو، ”مهاراج جي، پرمانا
هن سرشتيءَ جي رچنا ڇو ڪئي؟“

حضور جن جواب ڏنو، ”اسانجي ٻلائيءَ خاطر.“
ان ئي بندوبست ڪمڊل ڪرشن وري چيو، ”شاسترن
جو ڪٿن آهي نه هي سڀ سندس لپٽا آهي، موج آهي.“
ستگرون فرمايو، ”مالڪ جي رچنا جي پويان مقصد ۽
رٿا آهي ۽ هنجي ڪار ڳالهه بنا مطلب جي ڪانهي.“

ان ميل راولپنڊي ۽ پشاور پاسي جا ڪي ستنگي آيا
۽ حضور مهاراج جن جي چوٽن ۾ مٿو ٽپڪي واپي رهيا.
حضور جن هر هڪ کان سندن ڪٽنب پراڻ جي خوشحالي بابت

ٻنڌت ٻچڻ لڳو، ”ڇا! ڀاپ ڪي به؟“
حضور جن ورائيو، ”ها! ڇانو، ڀاڄو ۽ رات ڇا جي پيداش
آهن؟ سورج جي.“
ٻنڌت ڪيول ڪرڻ ڏاڍي اٽاو لائيءَ سان ٻچڻ لڳو،
”حضور! سچ ڀڄ شيطان يا جنهنڪي سنڌ ڪال چولدا آهن،
آهي ڇا؟“

حضور جن ورائيو، ”نه سندن ٿيندو آهي.“
ٻنڌت سوال ڪيو، ”پر مالما شيطان ڪي پوءِ بظاير ڇو؟“
حضور جن جواب ڏنو، ”اسانجي ٻلائيءَ ۽ بهتريءَ لاءِ.
شيطان جو هٿ نه ڏاڍو ضروري آهي. نانگ جو زهر اين
لاءِ برابر زهر آهي پر سندس لاءِ نه.“
نوجوان وڪيل پڇيو، ”حضور! استريءَ جي ڪشش ۽
پر اهر کان ڪيئن بچجي؟“

حضور جن فرمايو، ”پر اهر ۽ ڪام واشا بر زمين آسمان
جو تفاوت آهي. پر اهر مٿي ٿر ڪٿي پر ڪام هيٺ ٿر گهلي.
پر اهر آتما جو سواءِ آهي پر ڪام اندر آهي جو. پر اهر اهو
الوڪ ڀار آهي جو مالڪ جي دٻا مهر سان پرگهت ٿئي ٿو
پر ڪام گندڻ گهٽڻ جي وٽس آهي جنهن کان هر لڙڪ ۽
پرمار ٿي شخص ڪي ٻچڻ ڪهي. اسين پر اهر ۽ ڪام جي وٽس
جي ڇنڊڇاڻ ڪرڻ ٿي ڪونه پر جيڪڏهن اسين هر دور
صحيح ان ڳالهه تي ويچار ڪرڻ لاءِ ٿورو ئي وقت ڏيون
نه جيڪر واشا جي ڪشش کان بچي پئون.“

راء صاحب رنجيت گوپال چيو، ”دلالتا روم صاحب
فرمايو آهي ته جنهنڪي دنيا عشق سڏي ٿي اهر بيت ٿري
کاٺ ڪري گرميءَ ڪارڻ پيدا ٿئي ٿو.“
حضور جن فرمائڻ لڳا، ”اسانجي اکين تي ڪام واشا

کي جاڳرت ڪيو ٿڏهن ئي اسان صحیح معنیٰ ۾ اسان ٻڌو .
 پرڻ ٻڌن ۾ اهو آهي جنهنجي لڳاء ٿرئيءَ کان وٺي
 آخري وچالي منڊلن تائين وڃي ٿي . پرمانا هن کان
 لڪل ڪونهي . منس جيتري قدر الهيءَ اترڪ چيشتا کي
 جاڳرت ڪندو ويندو، اولو ٿي هو صحیح معنیٰ ۾ منس
 ٻڌندو ويندو .

سردار ڪيسر سنگھ چيو ته ان ۾ نه بھت جي ڪا ڪٽائڻ
 ٿي ڪانهي ؟ حقيقت بلڪل صاف ظاهر ٿيڻي آهي .
 پنڊت ڪيول ڪرشن چيو، ”اسان لاءِ نه اهو سڀ
 ڪجهه هڪ ٻرولي ٻيڻي لڳي .“
 ان تي داتا جن فرمايو، ”برادر، ٻرهيءَ اها ٻرولي آهي
 جنهنکي حل ڪري سگهجي ٿو . حقيقت نه اها آهي اسان
 ڪڏهن هن ٻروليءَ کي سلڻ جي ڪا ڪوشش ٿي ڪانه
 ڪئي آهي .“

پنڊت ڪيول ڪرشن وري سوال ڪيو، ”مهاراج جي،
 پرمانا پاڻ نه ٻڌو ته ليکيءَ جو خزانو آهي، پوءِ هنجي
 سرشتيءَ ۾ پاپ ؟ برائي ڪٿان آيون ؟“
 راءِ راجپوت گروپال چيو، ”برائيءَ ۽ ڀلائيءَ منس جي
 لڳاء نگاه تي مدار ٿي رکي . ٻڌڻا جي نظر سان ٿيندي ته
 ٻڌڻا نالي جهڙي ڪا وسڻو ٿي ڪانهي . برائي آهي ئي
 ڪانه پر جيڪڏهن ڀيٽ ڪري ٿڏسڏاسين ته برائي ٿوس
 حقيقت آهي پر هن سار جي سڃاڻ ۾ برائي به هڪ
 ضروري ڳالهه آهي .

پنڊت ڪيول ڪرشن پڇيو، ”حضور ! برائيءَ ۽ پاپ
 جي الھتي ڪٿان ٿي ؟“
 حضور جن وراڻيو، ”هر ڇڙ پرمانا ئي پيدا ڪئي آهي .“

هميشه منش جي روپ ۾ ئي اچي ٿو. جيڪڏهن هو فرشتو
ٿي اچي يا داري دوتو بڻجي اچي ته جيڪر اسين هنڪي
ڏسي ڪين سگهون ۽ نڪي هو اسان سان ڳالهائي سولائي
سگهي. گانيون، پشون ۽ ڀڪي نه هر طرح اسان کان هيٺ
آهن. اهي اسانکي اُپديش ڏئي سگهن. ان ڪري هر
منش جو روپ ڌار ڌار ڪري ئي منش کي سمجهائي سگهي ٿو.
صرف انسان ئي انسان کي ڪيان ڏئي سگهي ٿو. جڏهن به
ضرورت پيئي پر مالما هر دانش، هر سمي منش جي روپ ۾
پرگهت ٿيو آهي ۽ هميشه پرگهت ٿيندو رهندو.

سردار ڪيسر سنگهه چيو ته ستن کي سڃاڻڻ لاءِ نشانيون
نه ضرور هئڻ کپن.

حضور جن کلي ڏنو ۽ فرمائڻ لڳا، ”نه! اهو ڪو ضروري
ڪونهي. جن جيون لاءِ هو اچن ٿا، اُهي جيون کين آسانيءَ
سان سڃاڻي سگهن ٿا.“

سردار ڪيسر سنگهه وري سوال ڪيو ته پر مالما پاڻ
کي منش جي نظرن کان ڇو لڪايو آهي؟

حضور مهاراج جن مرڪندي فرمايو، ”پر مالما ان منش
کان ڪڏهن به اڪل ڪونهي جو صحيح معنيٰ ۾ منش آهي.
ڇا اسين صحيح معنيٰ ۾ منش آهيون؟ اسين نه بهتر درجي
جا ٻن ٽن وارا جانور آهيون جن ۾ ٻين جانورن جي پيمت
۾ ٿوري ٻڏي وڌيڪ آهي. صحيح معنيٰ ۾ انسان نه اهو
آهي جنهن پنهنجي مول شڪتين کي واپس ٻاڻو آهي ۽ ان
خزاني کي ڳولي هٿ ڪيو آهي جو پر مالما هن جي
واسطي هن جي شرار ۾ رکيو آهي. اسين نه صرف شرار ۽
من جي ٻل تي نجي رهيا آهيون. اسانجي اندر اهڙيون
شڪتيون موجود آهن جي ستين پيڙهون آهن. جڏهن انهن

هين جو ٿيڻ ڪٿڻ ڳوڙهي ڇا؟ پستو صاحب ڀرمانين ٿا ته
 ٿڌڪي ۽ ٻي مون صرف پاپ ٿي پاپ ڪمايا آهن. ٻي آئين
 نه آهي ٿي ڪو نه. اهڙن وچن مان هينجي نمر ٿا ۽ ديتا
 ٿي طاهر ٿئي ٿي. در اصل، سڄي نمر ٿا صرف ستن ۾
 ٿي ماري ٿي. دلدادار نه نمر ٿا ۽ ديتا جو مطلب ٿي نه
 ٿا سمجهن: جيئن ٿيڪ سٺ پالڪي داس ٿا سڏين پر سمجهن
 وارا سمجهن ٿا نه هو مالڪ جو روپ ٿيندا آهن.

سردار ڪيسر سنگھ چيو، ”حضور! اسين جڏهن ٿوري
 ۾ پهتاسين ته هڪ ماڻهو ڪيسر صاحب جو شيد بڻجي رهيو
 هو ته منهنجو سنگورو مولڪي ڀرمانا کان نه وڌيڪ ٻيڙو آهي.“
 راءِ دلچسپ ڪريال چيو، ”حضور! ڪيسر صاحب جو
 هي دوهو نه تمام مشهور آهي.“

”گور گوهند دولرن ڪڙي، ڪس ڪي لاڳون پايه،
 ٻيڙي گورو آهي، جن گوهند ديسو ڏکيه.“
 يعني منهنجي سامهون منهنجو سنگورو ۽ ڀرمانا پيا آهن.
 مان ٻيڙن سان ڪنهن ڪرمان؟ ضروري آهي ته مان
 ٻيڙن پيشتي سنگورن جي ٻيڙن ۾ مٿس نوابان ڇڪاڻ نه
 هينجي ٿي ڪرمان سان مولڪي ڀرمانا جو روشن ملو (نه نه
 هن پاڻ کي گهٽ وڃو هو.)

حضور جن فرمايو، ”هي نه هڪ شيوڪ جو پيشتي
 سنگورو جي لاءِ صدق، پر نه ۽ شڪرگدازي جي اظهار
 ڪرڻ جو طريقو آهي.“

سردار ڪيسر سنگھ سوال ڪيو ته ڀرمانا لاءِ منهنجي
 روپ ۾ اولاد ٿوري اچڻ ممڪن آهي؟

حضور جن جواب ڏنو، ”ان ۾ ٿا ممڪن ڇا آهي؟ جڏهن
 نه ڀرمانا هن سنار ۾ اچي نه ۽ هو اچي نه ضرور ٿو، نه

هميشه منس جي روپ ۾ ئي اچي ٿو. جيڪڏهن هو فرشتو
ٿي اچي يا داري دوتل ٻڌجي اچي ته جيڪر اسين هنکي
ڏسي ڪين سگهون ۽ نڪي هو اسان سان ڳالهائي سولهاڻي
سگهي. گانيون، پشون ۽ ٻڪي نه هر طرح اسان کان هيٺ
آهن. اهي اسانکي اڀرڻ لڏائي سگهن. ان ڪري هر
منس جو روپ ڌار ڌار ٿي منس کي سمجهائي سگهي ٿو.
صرف انسان ئي انسان کي ڳان ڏيئي سگهي ٿو. جڏهن به
ضرورت پيئي پرماتما هر ديش، هر سمي منس جي روپ ۾
پرکيت ٿيو آهي ۽ هميشه پرکيت ٿيندو رهندو.

سردار ڪيسر سنگهه چيو ته ستن کي سڃاڻڻ لاءِ نشانيون
نه ضرور هئڻ کپن.

حضور جن کلي ڏنو ۽ فرمائڻ لڳا، ”نه! اهو ڪو ضروري
ڪونهي. جن جيون لاءِ هر اچڻ ٿا، اهي چيو ڪن آسانيءَ
سان سڃاڻي سگهن ٿا.“

سردار ڪيسر سنگهه وري سوال ڪيو ته پرماتما پاڻ

کي منس جي نظرن کان ڇو لڪايو آهي؟

حضور مهاراج جن مرڪندي فرمايو، ”پرماتما ان منس
کان ڪڏهن به اڪل ڪونهي جو صحيح معنيٰ ۾ منس آهي.
ڇا اسين صحيح معنيٰ ۾ منس آهيون؟ اسين نه بهتر درجي
جا ٻن ٽن وارا جانور آهيون جن ۾ ٻين جانورن جي پيمت
۾ ٿوري ٻڌي وڌيڪ آهي. صحيح معنيٰ ۾ انسان نه اهو
آهي جنهن پنهنجي مٿي شڪتين کي واپس ڀاءو آهي ۽ ان
خزاني کي ڳولي هٿ ڪيو آهي جو پرماتما هن جي
واسطي هن جي شرار ۾ رکيو آهي. اسين نه صرف شرار
من جي ڀل ٿي نجي رهيا آهيون. اسانجي اندر اهڙيون
شڪليون موجود آهن جي ستين پيڙهن آهن. جڏهن انهن

جڏهن جو نئين ڪٽڻ ڳهرجي ڇا؟ ڀليو صاحب ڀرمائين ٿا ته
 ڀلڻيءَ ۾ مون صرف ٻاپ ٿي ٻاپ ڪميا آهن. پر ائين
 نه آهي ٿي ڪونه. اهڙن وچن مان هنجي ٿو ٿا ۽ ڏيندا
 ٿي ظاهر ٿئي ٿي. دراصل، سڄي ٿو ٿا صرف ستن ۾
 ٿي ملي ٿي. ڏيادار نه ٿو ٿا ۽ ڏيندا جو مطلب ٿي نه
 ٿا سمجهن؛ جيئن ٿو ٿا ٿا ٿا ٿا ٿا ٿا ٿا ٿا ٿا ٿا ٿا
 وارا سمجهن ٿا نه هو مالڪ جو روپ ٿيڻدا آهن.

سردار ڪيسر سنگھ چيو، ”حضور! اسين جڏهن ٿا ٿا
 ۾ ٻهٽاسين ته هڪ ماڻهو ڪيسر صاحب جو شيد ٻڙهي رهيو
 هو ته منهنجو سنگورو مولڪي ڀرمالما کان به وڌيڪ ٻارو آهي.“
 راءِ دلچسپ ڪريال چيو، ”حضور! ڪيسر صاحب جو
 هي ڏوھو نه تمام مشهور آهي:-“

”گور گوڀند دولرن ڪڙي، ڪس ڪي لاگون ٻاڻ،
 ٻهاري گورو آڻي، جن گوڀند ڏيو ڏکاڻ.“
 يعني منهنجي سامهون منهنجو سنگورو ۽ ڀرمالما ٻيٽا آهن.
 مان ٻهريئن سمن ڪڍينجو ڪراڻ؟ ضروري آهي ته مان
 ٻهريئن ٻنهي سنگورن جي ڇوڙن ۾ سس لڙايان ڇاڪاڻ ته
 هنجي ٿي ڪراڻ مان مولڪي ڀرمالما جو روشن مليو (نه نه
 هن پاڻ کي گھٽ رکيو هو.)

حضور جن ڀرمالما، ”هي نه هڪ شيوڪ جو ٻنهي
 سنگورو جي لاءِ صدق، پر ۽ شڪرگڌاريءَ جي اظهار
 ڪرڻ جو طريقو آهي.“

سردار ڪيسر سنگھ سوال ڪيو ته ڀرمالما لاءِ منس جي
 روپ ۾ اولار ڌاري اچڻ ممڪن آهي؟
 حضور جن جواب ڏنو، ”ان ۾ لاممڪن ڇا آهي؟ جڏهن
 به ڀرمالما هن سنار ۾ اچي ٿو ۽ هو اچي به ضرور ٿو، نه

ٻا ”ارگاس“ ٿا چرون. هيءَ اهڙي نه مڌر هه رسيلاي ڏن
آهي جو جيڪڏهن آتما اُنکي صرف هڪ ڀيرو ٻڌي نه هن
جي سموري ميل هه غلاظت نڪري وڃي.

سردار ڀڄڻ لڳو، ”حضور! اهڙي به ڪا نشاني به
ڪونهي آهي جو سنڌ کي پرکي سگهجي؟“

حضور جن فرمايو، ”ها! اهڙيون اماليون ضرور آهن.
پر هڪ بهتل آتما ئي سنڌ کي سڃاڻي سگهي ٿي. هڪ
الف بي پڙهندڙ ٻار هڪ ڪاليج جو پرنسيپال، جو ايم اي
ٻا ٻي ايڇ ڊي آهي ان جي علميت هه قابليت جو اندازو
ڪيئن ٿو لڳائي سگهي؟“

سردار ڪيسر سنگهه چوڻ لڳو، ”گرنٽ صاحب هه گورو
کي پرماتما جو سروپ هجيرو وار آهي هه گورو لاءِ ٻڌڻ اهاڻي
ڳڻتي هه اهڙي شردا هئڻ ڪهي جهڙي پرماتما لاءِ. پر سنڌ
لمر ٿا ڇا پسندار ٿيندا آهن. گورو گوپند سنگهه صاحب
فرمائين ٿا:-“

”مٿن هون پرم پرک ڪا داسا، ڏيکن آيو جڳت لاما.“
يعني مان نه پرماتما جو هڪ لڄ شيوڪ آهيان. هن سنسار
جو نالو ڏسڻ آيو آهيان.“ ”پوءِ انهن وڃارن هه اهڙو
فوق جو آهي؟“

حضور جن جواب ڏنو، ”ڪنهن به سنڌ ڪڏهن به ائين
ڪونه چيو آهي نه مان پرماتما آهيان. انهن هميشه، پاڻ کي
پرماتما جو داس يا شيوڪ سڏيو آهي. دراصل، هو نه لمر ٿا
ڇا اولار آهن هه نمائندائي وڃان ٿي هو ائين چون ٿا.
پر انهن جي هن ڪٿن سان هندجو شان يا مهار ٿي پر گهڻجي
ٿي. گورو نالڪ صاحب فرمائين ٿا، ”ڪه نالڪ هم
نٿا ڪرما.““ ٿلهڪري اسان کي سندن اڪرن جو ارڪ

سروپ ساڌڪ ڪنهن آمر ڪٽنب ۾ ڄمڻ وٺي آيو، راجا ٻڌي
 ٿو يا ڪو نامور ليکڪ يا شاهوڪار واپاري ٻڌي آيو. انهن ۾
 ممڪن آهي ته هو ڇڪن ٿاين سرڪن جا سڪ ماڻيندو رهي
 پر مالڪ جو مشاعدو انهن ساڌن سان ڪونه ٿو ماڻي سگهجي.
 ٿورو اڃن ڏاڍو مهاراج جن هتي انهن سڀني ساڌن ۽ ڪاهن
 هي ڪليشن جو ورتل ڪيو آهي جهڪي هئن من کي ڇيڻ
 لاءِ ڪما. پڇاڙيءَ ۾ چون ٿا ته آهي سڀ ساڌن ڪرڻ سان
 مرلڪي مالڪ سان مطالب ڪرڻ ۾ ڪجهه به مهائنا ڪانه ٿي.
 سردار ڪمسر سڳهه پڇڻ لڳو، ”آهي سڀ اڻڻيائون
 ٿورو اڃن ڏاڍو جن خود ڪهڙن؟“

حضور جن ورائيو، ”هو ڪڍوڻل جنمن جي انهن جو
 ذڪر ڪن ٿا. هن کي وس ڪرڻ ڏاڍو ڪٽنب آهي.
 صرف ستگوروءَ جي دٻا پور ٿي هڏي چڻي ڪان ٻڌائي
 سگهي ٿي.“

سردار ڪمسر سڳهه سوال ڪيو، ”هن کي وس ڪرڻ
 لاءِ ٿورو صاحب ڪٿڙو آڀاءُ ٻڌايو آهي؟“
 حضور جن ورائيو ته ٿورو صاحب فرماين ٿا ته جهڪي
 ساڌن پرمالما کي پاڻ لاءِ اڪثر ڪري عام لوڪ ڪندا
 آهن، جڏهن مان آهي سڀ ساڌن ڪري هاري ٿڪس،
 لاشاءِ باب رهيس، لڏهن گوروءَ جي چرلن ۾ ڪري ٻڌس ؟
 ستگرون مرلڪي انهن شمع، هري ڪمرن يا دونه ڏئي
 ڇڏي مارڻ ٻڌايو. سڀني ستن جو به اهو ئي مارڻ آهي.
 هر ڪنهن ڏينهن هي ستن هر جهڪ ۾ ان ئي مارڻ کي
 آڻايو آهي. مسلمان ڏاهر ان کي ”نڌائي آسماني“ يا
 ”سلطان ال اڪڪار“ چون ٿا. پراچين وشن اُنڪي
 ”اڪاش وائي“ سڏيو آهي. عمالي موالما ان کي ”ورد“

ٻا ”لوگاس“ ٿا چرون. هيءَ اهڙي نه مڏر ۽ رسيلي ڏن
آهي جو جهڪڙهن آتما اُنکي صرف هڪ ڀيرو ٻڌي نه هن
جي سموري ميل ۽ غلاظت لڪري وڃي.

سردار ڀڄڻ لڳو، ”حضور! اهڙي به ڪا نشاني به
ڪونهي آهي جو سنڌ کي پرکي سگهجي؟“

حضور جن فرمايو، ”ها! اهڙون نشانيدون ضرور آهن.
پر هڪ پھتل آتما ئي سنڌ کي سڃاڻي سگهي ٿي. هڪ
الف بي پڙهندڙ ٻار هڪ ڪاليج جو پرنسپال، جو انهي
ٻا ٻي انچ ڊي آهي ان جي علميت ۽ قابليت جو اندازو
ڪيئن ٿو لڳائي سگهي؟“

سردار ڪيسر سنگھ چوڻ لڳو، ”گرنٽ صاحب ۾ ڳورو
کي پرمالما جو سروپ هجيوار آهي ۽ ڳورو لاءِ پڻ اهاڻي
ڀڳتي ۽ اهڙي شرڏا هڻڻ ڪهي جهڙي پرمالما لاءِ. پر سنڌ
نمرتا جا پندار ٿيندا آهن. ڳورو ڳوبند سنگھ صاحب
فرمائين ٿا:-“

”مٿن هون پرم پرڪ ڪا داس، دامن آيو جهڳٽ لاسا.“
يعني مان نه پرمالما جو هڪ ٽچ شيوڪ آهيان. هن سنڌ
جو نالو ڏسڻ آيو آهيان.“ ”پوءِ انهن وڃاڙن ۾ اهو
برق چيو آهي؟“

حضور جن جواب ڏنو، ”ڪنهن به سنڌ ڪڏهن به ائين
ڪونه چيو آهي نه مان پرمالما آهيان. انهن هميشه پاڻکي
پرمالما جو داس يا شيوڪ سڏيو آهي. دراصل، هو نه نمرتا
جا اولاد آهن ۽ نمائندائيءَ وڃان ٿي هو ائين چوڻ ٿا.
پر انهن جي هن ڪٿن سان هندجو شان يا مهمانيءَ ۾ گهٽجي
ٿي. ڳورو نالڪ صاحب فرمائين ٿا، ”ڪه نالڪ هم
ٺيچ ڪرما.““ تنهنڪري اسانکي سندن اکرن جو ارت

سروپ ساڌڪ ڪنهن امير ڪٽنب ۾ جنم وٺي ٿو، راجا ٻڌي
 ٿو يا ڪو نامور ليکڪ يا شاهوڪار واپاري ٻڌجي ٿو. انهن ۾
 ممڪن آهي ته هو ڇڪن لائين سرڻ جا سک ماڻيندو رهي
 پر مالڪ جو مشاهدو انهن ساڌن سان ڪرڻ ٿو مٿي سگهجي.
 ٿورو اڃن ڏاڍو مهاراج جن هتي انهن سڀني ساڌن ۽ ڪاٺيا
 جي ڪلينن جو ورڻ ڪيو آهي جيڪي هنن من کي جهٽڻ
 لاء ڪيا. پڇاڙيءَ ۾ چون ٿا ته آهي سڀ ساڌن ڪرڻ سان
 مولڪي مالڪ سان ملاپ ڪرڻ ۾ ڪجهه به مهلتا ڪانه ٿي.
 سردار ڪيسر سگهه ٻڌڻ لڳو، ”آهي سڀ انهيائون
 ٿورو اڃن ڏاڍو جن خود ڪيون؟“

حضور جن ورائيو، ”هو گذريل جنم جي اڳيون ڇو
 ذڪر ڪن ٿا. من کي وس ڪرڻ ڏاڍو ڪنهن آهي.
 صرف ستگوروءَ جي دٻا ۽ ٻيو ٿي هجي ڇڏي کان ٻڌائي
 سگهي ٿي.“

سردار ڪيسر سگهه سوال ڪيو، ”من کي وس ڪرڻ
 لاء ٿورو صاحب ڪيڙو آهه ٻڌايو آهي؟“
 حضور جن ورائيو ته ٿورو صاحب فرمائن ٿا ته جيڪي
 ساڌن پرمالما کي پاڻ لاء اڪثر ڪري عام لوڪ ڪندا
 آهن، جڏهن مان آهي سڀ ساڌن ڪري هاري لکيس،
 لاکهه پاي رهيس، لڏهن گوروءَ جي چرلن ۾ ڪري پيس ۽
 سگورن مولڪي الله شمد، هري ڪهرون يا دونه ٺڌيءَ
 جو مارڻ ٻڌايو. سڀني ستن جو به اهو ئي مارڻ آهي.
 هر ڪنهن ڏينھن جي ستن هر جڳ ۾ ان ئي مارڻ کي
 اُٻايو آهي. مسلمان ٺڌير ان کي ”ٺڌائي آسماني“ يا
 ”سلطان ال اذڪار“ چون ٿا. پراچين روشن انڪي
 ”آڪاش وائي“ سڏيو آهي. عيسائي ۽ ٻيا ان کي ”ورد“

وڊوان، پورٽر ۽ ٽرومانا سمجھڻ جو ٻاٻپ بعد ي اھڙڪار
جو ٻاٻپ.

پر ڪورو ارجن ڏاڍو مهاراج جن عرف ايترو ئي چڱي شالڪ
ڪوٺا ٿيا آهن. هرو وڌيڪ ٽرومانا ٿا ڏهن مڙن ورت
جي ٻاري ۾ ڪاٺي ڪجهه ٻڌو هو، سو مڙن مڙن ورت ۾
ڌارڻا ڪيو. مان وسندي چڱي جهنگلن ۾ رهڻا لڳس. اتي
ٻا ڪنهن وسٽر جي رهڻا لڳس. مڙن سڀ ڪجهه ٿيا ٻاٻ
ڪري چڱا. هٿن ۾ ئي ڪاٺا لڳس، ڪوٺا ٻاٻا اٿڻ ڪتب
ڪوٺا آڏم. ٿل ٿل ٿي ٿي گذارو ڪيو. سڀني ٿل ٿل
جي ٻارا ڪيو. اڻ ٻاٻي ٻاٻڙن ٿي وٽس. پورٽر ڏين ۾ اٿڻان
ڪيو. ڪاشي ۾ ڪروٽ هيلان پنهنجي شرار جا ٻاٻ ٽڪرا
ڪرايو. اهي سڀ ساڌاڻون ڪندي ۾ منهنجي اندر جون
آڏيون ڪن ڪليون. ڪاشي ۾ جي هڪ مندر ۾ هڪ وڏي
ڪارائي رکيل هئي، ائين مڇڻ ۾ اٿڻو هو ته ڪوٺا ماڻهو
ڪهڙي به آس من ۾ رکي ان ڪارائيءَ هيلان پنهنجو پليدان
ڏيندو ته منهنجي اها آس پوري ٿيندي.

وڪيل صاحب حيراليءَ ۾ اچي چيو، ”ڇا ماڻهن ان
آري هيلان پنهنجا ٻاٻ ٽڪر ڪرايا؟ هي ايترو! ڪهڙي به
اي رهي!“

سردار ڪيسر سنگھ چيو، ”ڪهڙي به جهاليت!“
حضور جن ٽرومانا اڳا، ”مڪتي پاڻ لاءِ ماڻهو ان کان به
وڌيڪ ڪشت سڏا آهن. پر انهن سڀني جو نتيجو ڪهڙو
لڪو، ٿرھين پاڻ سڄي سگھو ٿا.

لوحوان وڪيل چيو، ”پر حضور! ٻاٻڪ ايتريءَ سان انهن
ڪيل اڻڀيائن جو ڪجهه به ٿل هوندو؟“

حضور جن وراڻيو، ”ٻاٻڪ انهن اڻڀيائن جي ٿل

ان کي راء صاحب راجپوت گروپال جو راء جو راء
 لک صاحب جن راءو آهي :-
 راء پوس، پڑھو، چيتي ماس،
 راء ماس،

”پڙهين جيئي برس برس، پڙهين جيئي برس،
پڙهين جيئي ارجا، پڙهين جيئي چهاڪ.“
تاکي ايکي اک ڪل هوو هوئي جهڪا چهاڪ.

پڙهائي جيڪي رات جو هوندي جهنگن جا
 ناک ايڪي اڪل هوو هومي جهنگن جا
 يعني ڪير ڪئي، پها، سال ۽ ماري زندگي چور ڪين
 پاٺ ڪندو رهي پر حرف هڪ ئي ڳالھ لکي ۽ اڳي ئي
 ۽ اها آهي سرت کي شهد سان جوڙڻ، هاڻي پير سب بيگار
 ۽ وئرن آهي۔ "صبح ڏاڍو نه اها آهي نہ
 ڪو نه نور رکي

اها آهي سرٺ ڪي شين جي
 ورت آهي.
 حضور جن فرمائڻ لڳا، ”صحيح ڦالو، نه اها آهي نه
 ڪرڻ جو پات ڪرڻ ڪا خاص اهميت ڪونه ٿي رهي.“
 ڪروڙن جو ڏاڍو فرمائڻ ٿا ته مڙن ڏاڍي ساوڌائي ۽ ڏور
 سان وڌ پڙهيا، ڪنڊليني برگ جي ساڌا ڪيم، ان
 سان شامل ٻيون جيڪي به ڪريائون ٿوري، ٿيڻي، پٽي، پٽي
 سان شامل ٻيون جيڪي به ڪيم پر انهن ڪرڻ سان ڪام، ڪروڙ،
 ٿوري وغيره به ڪيم پر انهن ڪرڻ سان ڪام، ڪروڙ،
 وڌ، اهم ڪار ۽ ساري پدارتن جو مرهه دفع ڪونه ٿيو.
 جيڪڏهن گرت پوئڻ هي پات سان موڪل ملي ها ته پوءِ
 راوڻ ڪي موڪل جو ڪن ملهه؟ هو نه وڃن جو مڙ وڌان
 ۽ ٿڪا ڪار پندڻ هو. توهان سڀني کي خبر آهي ته هينئر
 چرلر ڪٿڙو هو. اڄ تائين به هر سال هينئر ٻوٽو ڇڏو ويندو
 آهي. ماڻهو سمجهن ٿا ته ڪرڻ پوئڻ جي پات ڪرڻ سان
 ۽ ٿيڻ ۽ ٿيڻ به ائين ڪرڻ سان پات ٿيڻي لاءِ وڃي
 پر جيڪڏهن هو ڪورائيءَ سان وڃي ڪن ته هينڪي جيڪي
 پٽ پٽي وڃي ته پاتن هي ميل لڳڻ بجاءِ انهن پاتن به هڪ
 پٽ به پات ٿيڻ وڃي ٿو. اهو آهي پاڻي پٽن کان وڌيڪ

جي ڏس ۾ ڪجهه نه واراڻو ڪري ڪرڻ سگهنداسين .
 ان ئي راءِ صاحب راجپوت گهروال ڇو نه خرد ڪرڻ
 لالڪ صاحب جن فرمايو آهي :-

”پڙهين ڇهين برس برس ، پڙهين ڇهين ماس ،
 پڙهين ڇهين ارجا ، پڙهين ڇهين سالس ،
 لالڪ ليکي لک ڪل هور هومع جهڪڻا ڇپاڪ .“

يعني ڪير ڪٿي مهيا ، سال ؟ ماري زاندي ڇو ڪين
 پاد ڪندو رهي پر صرف هڪ ئي ڳاڙهه ليکي ۾ اڳي ئي
 ۾ اها آهي سرت کي شهدان جوڙڻا ، باقي ٻيو سڀ ٻيڪار
 ۾ روت آهي .

حضور جن فرمائڻ لڳا ، ”صحيح ڳالھ نه اها آهي نه
 ڪرائڻ جو پات ڪرڻ ڪا خاص اهميت ڪونه ٿي رکندي .
 ڪرڻ ۾ اڃان ڏاڍو ڌيان ڏيڻ ٿا نه مڙن ڏاڍي ساڙائي ۽ غور
 سان ويند پڙهيا ، ڪنڊايم ۾ رڳو جي ساڙيا ڪيم ، ان
 سان شامل ٻيون جهڪي نه ڪرڻاڻون ڏولي ، ٽپي ، پستي
 ۽ ٻولي وغيره نه ڪيم پر انهن ڪرڻ سان ڪام ، ڪروڙ ،
 روپ ، اهنڪار ۽ سنساري پڌارڻن جو موه دٻ ڪونه ٿيو .
 جهڪڻن ڪرڻن جي پات سان موڪش مائي ها نه پوءِ
 راڻن کي موڪش ڇو ڪين ملجو؟ هو نه ويند هو مهيا وڌوان
 ۽ ٽيڪا ڪار پنڊت هو . اوهان سڀني کي خبر آهي نه هنجو
 چرڻ ڪهڙو هو . اڄ تائين نه هر سال هنجو ٻوٽو جلاو ويندو
 آهي . ماڻهو سهڻن ٿا نه ڪرڻن پڙهين جي پات ڪرڻ سان
 ۽ ٽپڻ ۽ ٽپڻ ۾ اڻڻان ڪرڻ سان پات ڏوڄي ٿا وڃن
 پر جهڪڻن هو گهرائيءَ سان وڃار ڪن ته هڪڙي ڇوڪر
 خبر پئجي وڃي نه پاتن جي ميل لٽا بچاءِ انهن پاتن ۾ هڪ
 پوءِ نه پات ڳنڍجي وڃي ٿو . اهو آهي پاڻکي پٺن کان وڌيڪ

ڪو ڪرنت ٻيا سمجهڻ جهڙو جي، يا ان مان فائدو حاصل
ڪرڻ ٻيا صرف طوطي وانگر وڻندا رهندا، پر ان ئي عمل
ڪونه ڪندا ته ان مان ڪجهه به هٿ حاصل ڪونه ٿيندو.
اهڙو پڙهڻ آهي صرف رات و راج جو ليڪو ڪٽڻ.
وڪيل صاحب چوڻ لڳو، ”پر سڀ ماڻهو ائين ئي نه
ڪن ٿا.“

حضور جن فرمايو، اها ئي نه عجب جهڙي ڳالهه آهي.
هي نه ائين ٿيو جيئن ڀيت جي سُر لاءِ ڊاڪٽر جو نسخو
ٻار ٻار پڙهڻ. پر سُر نه ٿڏهن ٺهندو جڏهن ٽوهين ڊاڪٽر
جي نسخي موجب دوا ٺاهي، هن جي هدايتن انوسار وٺندا.
هڪ ماڻهو ڪشمير وڃڻ لاءِ ڪشمير جو گائيڊ اڪ خرچ
ڪري صرف پڙهندو ئي رهي ٿو، پر اتي پهچڻ لاءِ هڪ
وڪ به نٿو ڪٽي، ڇا هو ائين ڪرڻ سان ڪشمير پهچي ويندو؟
وڪيل صاحب چوڻ لڳو، پوءِ نه ٿو ڏسي ڪٿان پڙهڻ
جو ڪو فائدو ٿئي ڪونهي؟

حضور جن فرمايو، ”نه! ڪجهه فائدو نه ضرور آهي.
انهن جي پڙهڻ سان من جو جهڪاءُ ڀڳتيءَ جي طرف ٿئي
ٿو ۽ پرماتما سان ملڻ جي چاهه جاڳي ٿي پر اسان کي اهوئي
ابهڻي وڃڻ نه گهرجي. ٿوري ڪرنت اسان کي مالڪ سان ملڻ
جو دستور ٻڌائين ٿا، روحاني راهه به جيڪي وڪاڻون اچن
ٿيون انهن جو ورتل ڪن ٿا ۽ انهن کي دور ڪرڻ جو آپاءِ
ٻڌائين ٿا. ڪرنت پوئين وڃيندڙ مڙها اهو به ٻڌائين ٿا ته
هنن من کي ڇڻڻ لاءِ ڪهڙا آپاءِ ڪيا. جيئن ٽوهان جيڪو
هيٺو شيد ٻڌو ان به ڳورو ارڃن ڏسو جن جي انيون جو
لاپ وٺڻ لاءِ انهن ئي عمل ڪرڻ بجاءِ صرف ان شيد جو پات
ٽپي ڪندا رهنداسين ته منهنجي خيال ۾ پرماتما جي پراڻي

اڄ ئي منهنجون اکيون ڪلهون آهن ۽ پنهنجي ناناڻي لڏي
عجب پيو لکير جو مان اهو مڃي ويٺو هرس نه گيتا جي
پاڻ ڪرڻ سان ئي منهنجي مڪني لڏي ويندي .

سک وڪيل صاحب چوڻ لڳو ته حضور مان عرس روز
صبح جو 'جپ جي صاحب' جڙ پاڻ ڪندو آهيان، ڇا
مرڻي ان مان ڪجهه نه لاپ ڪونه ٿيندو؟

حضور جن کانس ڀڄيو، "نه عرس اهو پاڻ ڪمڙي
عرسي کان ڪندا رهيا آهن؟"
وڪيل صاحب جواب ڏنو، "چوڏهن سالن جي عمر کان
وڏي پوري ٻارهن سالن کان."

حضور مٿاڇر جي فرمائڻ لڳا، "ڏاڏو منو، ان ڳڻتي ٻار
۽ پيار لاءِ اوهان جس جا ڀاڙي آهن. پر هاڻي اچو ته اچي
والدن تي ڪليءَ دل سان ۽ شائستو مهل ٿوري واپار ڪريون.
سڀ گرنٽ چاچي آهي اسانجي ڏورم جا، ٻيا ٻين ڏورمن جا
هجن، انهن جو مقصد ۽ مهتر ساڳيو ۽ سمان آهي. هتي اسين
ڪنهن خاص ڏورم يا ڪنهن خاص شخص جي ڳالھ ڪونه ٿا
ڪريون. سمجهو ته هڪ عيسائي هر روز هڪ ڪلاڪ بائبل
پڙهي ٿو يا هڪ اڙڙي هر روز پر پاست واري پنهنجي ڏورمي
پستڪ جو ڏاڍي پريهر ۽ شوق سان پاڻ ڪري ٿو پر
گرائن جي پڙهڻ جو مول مقصد ڪهڙو آهي؟ اهو ئي نه
انهن گرائن ۾ جيڪي ڀالهيون اسان لاءِ لکيل آهن يا جيڪي
عدائتون ڏنل آهن، اسين انهن تي عمل ڪريون؟ انهن جو
ڏاڏو وادن. جيڪڏهن توهين ڪنهن گرنٽ کي صرف هڪ
پرو اي پڙهو ٿا پر اُنکي چڱي طرح سمجهي ٿا ڇڏيو؟
ان ۾ ڏنل هدايتن تي عمل ڪرڻ شروع ٿا ڪريو ته ان جي
پڙهڻ جو اصلي مقصد پورو ٿي وڃي ٿو. پر جيڪڏهن

پوءِ سردار پڳت سنگھ ھيٺ ڏنل شيد سڀني کي پڙهي ٻڌايو .

سورنڌا محڪم ۵

پاٺ پڙيو اُر ويسد اسيچارئو لئل پڻيگر ساڌي ،
پنچ جهان سڌ سنگ نه چٽڪڙو اڌڪ اُهم ٻڌ باڌي .
بياري ان ٻڌ مارڻ نه جائي مڻن ڪيئي ڪرم اُليڪا ،
هار پُراڻو سماڻي ڪي دائاري داجي ٻڌ بيڪا .
مُون پڻو ڪر پالي رهڻو لنگن ڦرئو ٻن ماهين ،
لٽ ٿيرت سڀ ڌرائي پڙهڻو ٻڌا چٽڪڙي ماهين .
من ڪاٺا ٿيرت جاني پڻو سر ڪروٺ ڌرائي ،
من ڪي ميل نه اُري لاه ٻڌ جي لک جتن ڪرائي .
ڪڪ ڪاهي هڻرور ڪڏرور به ٻڌ دان دائارا ،
اُن ستر پڙهي اُڀري نه ماهي هار دائارا .
پوڄا اُڇا بدن ڏولڊوٺ ڪت ڪرمارت رهتا ،
هڏ هڏ ڪرت بدن مڻ پڙو نه ماهي لاه جگتا .
جور ڪڏ آسڻ چورا سيهه اهو پڙي ڪر ڪر رهتا ،
اڙي اُڇا ڦر ڦر جهڙي هر سڌ سنگ نه گهڻا .
راج ليلا راجن ڪي رچنا ڪر ڪر ڪر اُڻارا ،
سيج سوهڻي چندن چٽا لڙڪ گهور ڪا دائارا .
هر ڪيرت ساڌ سنگت هي سر ڪرم ڪي ڪرما ،
ڪه نالڪ ٿس پڻي پراپت

جس پورب لکي ڪا لهما .

شيد پوري ٿيڻ بعد حضور جن فرمايو ته هن شيد ۾ گورو
صاحبن انهن اٺيڪ ساڌن جو ورڻ ڪيو آهي جي عام لوڪ
پر ماڻها جي پراپتيءَ لاءِ ڪندا آهن .

راءِ صاحب راجپوت گروپال چيو ته مان گذريل ستن سالن
سالن کان گيتا جي ٻئي ادلاءِ جو پاٺ ڪندو رهيو آهيان پر

جنهنجي شراڻي جي دور دور مان روحانيت پئي ٻڪي .
راءِ دلچسپ ڳوڙيل چيو، ”واھ! پراسيڪيوٽر صاحب
توهان هيڏي وڏي اصليت جو ڪهڙي نه سڻي لهرائي
اڻهيو. مولائي خوري دور صاحب جو ڪلام آهي ”هر لشيئي
ساعتي يا اولياءِ بهتر اڻسڻ سال طاعتي ٻه ٻه.“ يعني ستن
وقت هڪ کن وهڻ ورهين جي بدگي ! پسي کان بهتر آهي .“
سردار ڪيسر سنگهه چيو، ”اصلي مسئلو نه من کي جيتو
جو آهي.“

حضور جن کيس چيو، ان وٽه ٻاٻه جيڪي ستن مهالمان
جا ويچار آهن، مان توهان کي آهي ٿو ٻڌان. اسانجي شراڻي
من جي نينڪ اکين جي پويان ’يسري لال‘ ۾ آهي .
ان ئي من شراڻي جي نون دوان يعني اکين، ڪنن، لڪ،
وام وغيره جي ذريعي سڀني جي ذهن تي ڏسان ۽ ٺهيل
وهي ٿو. جيستائين اسين ٺهيل من جي نوج کي ٻاهران
سميٽي واپس ان ساڙهي هنڌ نه ٺڪائينداسين، تيستائين من
کي قابو ڪرڻ ٻاٻه مشڪل آهي. ماڻهن من کي وس
ڪرڻ لاءِ ڪئين ساڙن ڪندا آهن پر سڀ ٻيڙو.“

پوءِ حضور مهاراج جن سردار ٻيگهه سنگهه کي ”شيد
کي مهيا ڪي شيد“ ٻيٽڪ مان پنجين پانچاهي ڪورو
جن دار مهاراج جن جو ”پات پڙهيو اور بيد پيچار ٿو.“
د پڙهڻ لاءِ چيو.

”سنگرون ارمار نه هن شيد ۾ ڪورو اڃان دار مهاراج جن
ن بيان ڪيو آهي ته من کي جيتو لاءِ هنن اليڪ ساڙن
پر سڀ ٻيڙو رهيا. هنن وڌن جو پات، ڪنڊلبي
۽ لاري ڪرم وغيره ڪيا پر من جا پنج وڪار نه لڪتا.

ٻوہ سردار ڀڳت سنگھ. هيٺ ڏنل شيد سڀني کي پڙهي ٻڌايو.

سورٺ مڪلم ٥

پات پڙيو آو ويسد به چار ٿو ٿيل پڙمگر ساڌي،
پنچ جهان سڌ سنگ لم چٽڪو اڌڪ اهم ٻڌ ٻاڏي.
بياري ان ٻڌ ماڻ نه جاني مڻ ڪهڻي گرم آليڪا،
هار پڙيو سماڻي کي دناريج داڃي ٻڌ بهيڪا.
مڻ پڙيو ڪرپائي وهڻو لکس ڦر ٿو بن ماهين،
لت ليرت سڀ ڌرتي پڙيو ڏاڏا چٽڪي ماهين.
من ڪامدا ليرت جاني پڙيو سر ڪروڙ ڌرائي،
من کي ميل نه آري اهو ٻڌ جي لک جتن ڪرائي.
ڪڪ ڪامني هٿ ڀر ڪڍو ٻه ٻڌ دان دنارا،
ان ستر پڙيو آڙي لهر ماني هر دنارا.
ٻوڄا آڙا بندن ڏوڏوڏو ڪت ڪرمارت رهتا،
هٿ ڏه ڪرت بڌن مڻ پڙيو لهر ماني اهو جهتا.
چوڪ سڌ آسڻ چورا سڀو اهو پڙي ڪر ڪر رهتا،
پڙي آڙا ڦر ڦر جهڙي هر سڌ سنگ نه گهڻا.
راج ليلا راجن کي رچندا ڪر ڪم اڻارا،
سڀ سڙهي چمندن چٽا نرڪ گهور ڪا دنارا.
هر ڪيرت ساڌ سنگت هيءُ سر ڪرم ڪي ڪرما،
ڪه نالڪ ٿس پڙي پراپت

جس پورب لکي ڪا لهدا.

شيد پوري ٿيڻ بعد حضور جن فرمايو ته هن شيد ۾ گورو
صاحب انهن انيڪ ساڌن جو ورڻ ڪيو آهي جي عام لوڪ
پر مالما جي پراپتيءَ لاءِ ڪندا آهن.
راء صاحب راجپوت گوپال چيو ته مان گذريل ستن سالن
سالن کان گيتا جي ٻئي آڌاءِ جو پاٽ ڪندو رهيو آهيان پر

جڏهنجي شرار جي روم روم مان روحانیت ٻيئي ٻئي .
 راءِ راجست گوبال چور، ”واھ! پراسيڪيوٽر صاحب،
 توهان هيڏي وڏي اصابت جو ڪپڙي نه سڻي ٺهرائي
 اظهار ڪيو. مولائي مهر ٿي ڪو نه هئي نه توهين اڪل اهل
 آهيو. مونسوي روم صاحب جو ڪلام آهي ”هر نشيني
 ساعت ٻا اولياءَ بهتر اڻوڻ سال طاعتي ٻهرا .“ يعني ستن
 وٽ هڪ کن وهڻ توهين جي بدگي ؛ ٽيسيا کان بهتر آهي .
 سردار ڪمر سنگهه چور، ”اصلي مسئلو نه من ٿي جهڻو
 جو آهي .“

حضور جن کيس چور، ان وشه ٻاٻه جيڪي ستن مهائين
 جا ويچار آهن، مان توهان کي آهي ٿو اڏاوان. اسانجي شرار
 ۾ من جي پينڪ اڪن جي پريان ’نيري نل‘ ۾ آهي .
 اکان ئي من شرار جي نون دوان يعني اڪن، ڪن، اڪ،
 واس وغيره جي ذريعي منار جي ڏهن ٿي ڏسان ۾ ٺهيل
 وهي ٿو. جيستائين اسين ٺهيل من جي روح کي ٻاهران
 سميٽي واپس ان ساڳئي هنڌ نه ٽڪائينداسين، تيستائين من
 کي ٺاهڻ ڪرڻ ٺاهڻ مشڪل آهي. ماڻهن من کي وس
 ڪرڻ لاءِ ڪئين ساڌن ڪندا آهن پر سڀ بيهود .“

ٻيو حضور مهاراج جن سردار پکيم سنگهه کي ”شد
 ڪي مها ڪي شد“ پسڪ مان پڇيڻ پالشاڻي گورو
 ارڃن داد مهاراج جن جو ”پات پڙهيو اور بيد پڇار ٿو.“
 شد پڙهڻ لاءِ چور .

”منگرون ارماڻو نه هن شد ۾ گورو ارڃن دادو مهاراج جن
 ٿوري بيان ڪيو آهي ته من کي جهڻو لاءِ هنن انيڪ ساڌن
 ڪيا پر سڀ بيهود وهيا. هنن وڌن جو پات، ڪنڊاڻي
 بوک ؛ ٿوري ڪرم وغيره ڪيا پر من جا پنج وڪار نه لڪتا.

پوء سردار پگت سنگھ ھيٺ ڏنل شيد سڀني کي پڙهي ٻڌايو .

سورٺ ۵

پات پڙيو آر ويد بيچارو نسل پئمگم ساڌي ،
پنچ چنان سڌ سنگ نه چٽڪو اڌڪ اُهم ٻڌ باڌي .
پياري ان ٻڌ ملڻ نه ڄاڻي مٿن ڪيئي ڪرم اٺيڪا ،
هار پڙو سمائي ڪي دناري داجي ٻڌ بيڪا .
مُون پٽو ڪر پائي وهڻو لکن ڦرڻو بس ماهين ،
لت ٿيرت سڀ ڌرڻي پرمڻو ٻڌا چٽڪي ناهين .
من ڪامنا ٿيرت ڄاڻي بسڻو سر ڪروٽ ڌرائي ،
من ڪي ميل نه آري اهو ٻڌ جي لک جتن ڪرائي .
ڪڪ ڪامني هٿور گهڻو دور به ٻڌ دان ڏنارا ،
اُن استر پوهي آر پي نه ماڻهي هر ڏانارا .
پوڄا آر ڇا بندن ڏولڻو ڪت ڪرمارت رهتا ،
هٿ هٿ ڪرمت بندن مٿ پڙو نه مليئي اهو جڳتا .
جوگ سڌ آسڻ چورا سڀهه اهو پي ڪر ڪر رهتا ،
اڙي آرجا ڦر ڦر جنهي هر سڌ سنگ نه گهيٽا .
راج ليلا راجن ڪي رچنا ڪر ڪر ڪم اُڦارا ،
سڀج سوهڻي چندن چٽا نرڪ گهور ڪا ڏنارا .
هر ڪيرت ساڌ سنگت هيءُ سر ڪر من ڪي ڪرما ،
ڪه ناک ٿس پٽيٽا پراپت

جس پورب لکي ڪا لهندا .

شيد پوري ٿيڻ بعد حضور جن فرمايو ته هن شيد پر ڪورو
صاحب انهن انيڪ ساڌن جو ورڻ ڪيو آهي جي عام لوڪ
پر ماڻها جي پراپتيءَ لاءِ ڪندا آهن .

راء صاحب رنجيت گوپال چيو ته مان گذريل ستن سالن
سالن کان گيتا جي ٻئي اڌ لاءِ جو پات ڪندو رهيو آهيان پر

جڏهنجي شير جي زور وور مان روحانيت پيئي لکي. ”
 راءِ راجپوت گروپال چور، ”واه! پراسيڪيوٽر صاحب،
 توهان هيڏي وڏي اصليت جو ڪهڙي نه سڻي لهرائي
 اظهار ڪيو. مولڪي جو ئي ڪو نه هڏي نه توهان اڪل لعل
 آهيو. مونسوي رور صاحب جو ڪلام آهي ”هر لشيني
 ساعت ٻا اڙيا، بهتر اڙو سال طاعتي بههه. ” يعني ستن
 وقت هڪ کن وهڻ ورعين جي بدگي؛ ٻه سڀا کان بهتر آهي. ”
 سردار ڪيسر سنگهه چور، ”اهلي منار نه من کي جيتو
 جو آهي.“

حضور جن کيس چيو، ان وشيه باب ۾ جيڪي ستن مهالمان
 جا ويچار آهن، مان توهان کي آهي ٿو اڏان. اسانجي شير
 ۾ من جي بيلڪ اڪن جي پوان ’پيري لعل‘ ۾ آهي.
 اٽل ٿي من شير جي ٿون دوان يعني اڪن، ڪن، لڪ،
 واه وغيره هي ذريعي سنار جي ڏهن ٽي ڏالن ۾ ٽليل
 رهي ٿو. جيستائين اسين ٽليل من جي لوج کي بهران
 سميتي واپس ان ساڙي هنڌ نه ٽڪائينداسين، تيستائين من
 کي قابو ڪرڻ نهايت منڪل آهي. ماڻهن من کي وس
 ڪرڻ لاءِ ڪئين ماڻن ڪندا آهن پر سڀ بيمرد.“

پوءِ حضور بهاراج جن سردار پريڪس سنگهه کي ”شد
 کي مهما کي شد“ پنهنجي مان پڇين پالشاھي ڪورو
 اڇن ڏاڍو مهاراج جن جو ”يات پڙهيو اور بيد پڇارو.“
 شد پڙهڻ لاءِ چيو.

”سنگرون ارمار نه هن شد ۾ ڪورو اڇن ڏاڍو مهاراج جن
 کراي بيان ڪيو آهي نه من کي جيتو لاءِ هنن اليڪ ساڌن
 ڪيا پر سڀ بيمرد رهيا. هنن وڏن جو پات، ڪنڊليني
 برڪ ۽ ٻولي ڪرم وغيره ڪيا پر من جا پنج وڪار نه لڪتا.

سردار پڊڪٽ سنگھ، چلندڙ جو انڊو وڪيٽ، سردار
ڇڪٽ سنگھ، (جيڪي پوءِ حضور مهاراج سردار بهادر جن
بطحا) ۽ راءِ صاحب منشي رام پنجاب جو ڊسٽرڪٽ ۽ سيشن
جج (جو رٽائر آفيسر کانپوءِ حضور مهاراج جن جو سيڪريٽري
ٻڌو) ۽ هنن ٻسٽڪ جو ايڪڪ پٺ آئي موجود هئا. اهي
ستسديگي سڀ ڪنهن موڪل تي، چاهي اها ڪٿي آڏواري جي
هول ڏي هئي، نه به ڏاڍي ايندا هئا.

جڏهن حضور جن سڀني کان راضي ۽ خوشيءَ جو سماچار
پڇي لائڊ ان کانپوءِ سردار ڪيسر سنگھ ڦالڻ، ٻولڻ شروع
ڪئي ۽ سوال پڇيائين ته جيڪڏهن ڪي پرمار ٿي گيان حاصل
ڪرڻ لاءِ ڪهڙي گرنت جو اڀياس ڪرڻ کپي؟
حضور جن کانس پڇيو، ”اڄ تائين توهان ڪهڙا ٻسٽڪ
پڙهيا آهن؟“

سردار ڪيسر سنگھ، جواب ڏنو، ”مون گيتا جو انگريزي
الواد پڙهيو آهي؟“
حضور جن سوال ڪيس، ”توهان گرنت صاحب پڙهيو
آهي؟“

هن جواب ڏنو، ”جي، نه! مون ان مان ڪجهه انگرا
گرنتين کان ٻڌا آهن. گرنت صاحب جي پاشا اهڙي ڪٿن
آهي جو سولائيءَ سان سمجهه ۾ ڪونه ٿي اچي.“
حضور جن کيس چيو ته چڱو، سڪمئي صاحب پڙهو، جو
ان جي پاشا سول ۽ آسان آهي. حقيقت ۾ گرنت صاحب
جو نه ڪاٺي حصو سول آهي.

پنڊت ڪهرل ڪرشن چيو، ”گرنت نه آخر نه گرنت آهن
پوءِ ڪٿي انهن مان آڻهه ڪيئن لاءِ ڪيتري نه پرڻا ملي.
در اصل، ضرورت آهي انهيءَ گيان پرڪاشي ڪروڙ جي

۷. مڪٽيءَ جا ساڌن

مولڪي ياد ڪولهي ۽ هيءَ ڪهڙي سال جي ڳالهه آهي
 پر نالال جي موڪلن ڪري ڪورٽون ۽ آفيسون بند هيون.
 ان واسر جو ڪارڻ اهو آهي ته حضور مهراج جن جا وڃڻ
 ڏاڍا لڪڙا دامبد ڪرڻا پوندا هئا ۽ ساڳئي وقت اڳواٽ
 ڪا به نيارِي ڪانه ڪيل هوندي هئي. ماڻهو حضور مهراج جن
 جي سهوليت يا آرام جو ڪو به خيال ڪونه ڪندا هئا ۽
 ڪيئن به وقت ساڻن گڏجڻ ايندا هئا. حضور جن به اهڙا
 دٻارو هئا جو هنن سان ملڻ لاءِ رست ئي هيٺ ايندا هئا ۽
 ڏاڍي پُرام ۽ سنيھ سان هنجي سوالن جا جواب ڏيندا هئا.
 ڪمھلي اچڻ وارن ماڻهن ۾ اڪثر ڪري ڪيترا نوان جڳياسر
 هوندا هئا جي لاهور، امرتسر يا ڪشمير ويندي ڪلاڪ ان
 لاءِ ڏيري ۾ ترسندا هئا. خاص ڪري مولڪي هڪ ڏينهن
 جي ڳالهه ياد آهي جو حضور جن صبح ڪالولي ان پهرن ٽالين
 ماڻهن سان واراڻاڻ ڪندا رهيا ۽ منجهند جو ڀرڻ به ۲
 بچي کان ڪالوڙهه ئي ڪمائون. اڃا ڀرڻ ڪري آليا ئي مس
 ۽ ڪجهه ڦرجي آفيسر اچي پهتا ۽ هنن حضور جن جي روشن
 لاءِ ويٺي ڪئي. مان انهن کان معافي ئي گهري رهيو هوس
 ته حضور جن خرد ٻاهر نڪري آيا ۽ آرام وٺڻ لاءِ منهنجي
 پراڻا کي ٻڌائون ته ڪونه. ساڳئي وقت انهن ڦرجي آفيسرن
 پڻ حضور جن کي آرام وٺڻ لاءِ ويٺي ڪئي پر هنن ڪونه
 منجهس. سڀني کي گهرائي هنن جي سوالن جا جواب اهڙي
 الساهه سان ڏيڻ لڳا جڏهن ته ساري رات آرام ڪري هيٺ
 آيا آهن.

و لڏڪ ڪيائون توهين حاصل ڪندا آٿڪري ۾ پاڻ اڏين ٿا پر
 ستم جي لڏڪ ڪندا آهن.

پر چارڪ ٻيڻا لڳو، ”مجھو نه منهنجا بالادست ان
 تي اعتراض ڪن ٿا ڇو؟“

حضور جن کيس صلاح ڏني، ”جڏهن ٻيڻا چارڪ ڪرڻ ٿي
 تڏهن وريءَ جو واحد ذريعو آهي ٿا ڇو اهو ٻيڻو
 فرض سمجهي ڪندا رهن ٿا.“

بادري چوڻ لڳو، ”ماڻهو اڃا مڃائي ڪي ٻڌڻ ٿا،
 ٻيڻا ڪنهن آهن.“

حضور جن ورائيو، ”ڇو توهين انهن کي مڃائي ڪي
 صرف اولوي شروعات ٿيڻ جا هر ڪم ڪري سگهين.“

اهو ئي ٻيڻو چارڪ ڪرڻ لڳو، ”اڏائيءَ جي وقت مان
 روح به اڏي هٽي ٿي. مان وري به اوج به داخل آهي سگهان
 ٿو پر توهين آهي ته هٽا ڪرڻي پري ٿي.“

حضور مهاراج جن فرمائڻ لڳا، ”اهڙا ڪا وڏي ٻڌاڻي
 ڪانهي. ساهي ٻيڻو اڃا اوسار ٿي ڪيڏيڪي ماري ڪوڏ
 ٿو. هو نه صرف ٻيڻو آهي پر ڪم جي ڪم جي ڪم ڪري
 ٿو. هٽيا جو ٻار ساهيءَ جي سر تي ڪونهي. هو نه صرف
 ٻيڻو فرض سمجهي ٿو. سمجهو ته ٿورڙو به ڏنگو اسان تي ٻيو
 آهي يا ٻڌڪ جي فراموش ٿي رهي آهي، ان وقت ڪوئي
 هلاڪ ٿيڻو آهي ڪنهن ٻيڻو فرض اڏائيءَ کان مٿي ٻڌو؟“

پوءِ آهي ٿيئي پياس آيا. آهي آيا، اُئي سڀ ڪجهه
 ڏٺائون ۽ اُئي جا ئي ٻڌجي پيا. انهن ئي ٻڌارو نه ڦاسيءَ
 واري ڏينهن کنڊر اٿڙي نه موج مستيءَ ۽ سرسٿيءَ جو چڻ
 نه سندس شادي ئي رهي هئي. غنجهي چٿري نه هڪڙو
 الورڪه آلمڪ ليڄ ڇمڪي رهيو هو. جيل جي ڊاڪٽر ٻڌايو
 نه منهنجو اٿرو اهو رهيو آهي نه ڦاسيءَ کان اڳ ئي وڌن
 وڌن بٽيادر عيدين جو به وزن گهٽجي ويٺو آهي ۽ اهو
 خوف سبب پيلا ٿي ويٺا آهن پر ڪنگره جو حال انهن جي
 اٿڙ ئي رهيو. پٺئينجي ساري ڄمار به سون اٿڙو واقعو
 ڪونه ڏٺو آهي.

ڪنگره جو مرڪه شرير سندس رشتيدار پياس ڪٽي ويا
 ۽ اُئي سردار بٽيادر مٿاراج جن جي سرچوڊگيءَ به سندس
 سسڪار ڪيو ويو.

جڏهن حضور مٿاراج جن ٻاڻي پي ٻاهر آيا ته هڪ سڄڻ
 چيو، ”مان هڪ پرچارڪ پادري آهيان ۽ اميرڪا جي
 هڪ ڊپول به اُپدش ڏيڻ مٽينجي ڊپولي آهي. هاڻي
 جيڪڏهن مان ست ست به اچان ته پوءِ مونکي اهو ڪم
 ڇڏڻو پوندو ڇا؟

حضور جن ورائيو، ”نه! انهيءَ ڪم ڇڏڻ جي ضرورت
 ئي ڪٿڙي؟ حقيقت به نه ٻاڻ ٿو عيدين بهتر اُپدشڪه ٻڌجي
 پوندا.“

اهو پادري چڻ لڳو، ”مان سمجهيان ٿو ته پوءِ شايد
 ان به مٽينجو هن ئي نه لڳندو ۽ مان پٺئينجو اهو ڪم پوري
 لکن سان ڪري ٿي ڪونه سگهندس.“

حضور جن فرمائڻ لڳا ته ڇو ڪين؟ اڄ تائين نه ٿو هان
 ڪين ڪونه پوءِ اُپدش نه ڏنو ئي ڪونهي ۽ هاڻي جيڪو

هر وقت اچي وار آهي. اهو ٻڌي مولڪي ڏاڍي خوشي
 ٿي. مون اها ڳالهه ٿوهالڪي انسپيڪٽر جنرل کي پڻ ٻڌائڻ
 چاهي ٿي پر اهو سوچي شلڪ وهيس ته مٿان اٽل ڪرڻ
 سان ٿوهالڪي يا ٿوهالڪي زبردستن کي ڪو نقصان پهچي.“
 چهار ڪنگره جا اهڙي شپ پاروڻا ڏيکارڻ لاءِ شڪر آيا
 مڃيا. تڏهن ڪالوءَ هڪي ڦاسي جي ٺٽي ڏانهن وٺي
 ويا. اهو سمورو وچ وارو عرصو هو رات ٽيهن ٻنهن سمن
 ۾ مصروف رهيو. سوال صبح جو جڏهن جيل جو ڊاڪٽر
 هنجي لباس ڪرڻ آيو ته ڏٺو ويو ته هنجي ٿور ۾ پاڻ به
 پائوڊ اضافو ٿيو آهي. ڦاسي ڏيڻ وقت چهار ڊاڪٽر کان
 سواءِ هڪ مڃتري پڻ آئي موجود هو. هن کان پڇيو ويو،
 ”نهجي آخرين آرو ڪهڙي آهي؟“

ڪنگره ورائيو، ”صرف اها، نه اٽل سسڪار لاءِ
 منهنجو مولڪ شير حضور مهاراج جن جي چرلن ۾ لباس
 موڪليو وڃي.“

”پر ته ڪجهه چوڻو اٿئي؟“ هن پڇيس.

ڪنگر چوڻ لڳو، ”پر ڪجهه به نه. مان ڏاڍو خوش
 آهيان. منهنجو پيارو ستگروو مون سان ساڻ آهي. هو مولڪي
 پهچي ڏام ۾ وٺي ٿو هلي.“

هو ڦاسي جي ٺٽي تي اٿس ڇڙهو چٽا نه ڪوٺو
 ڪهڙي تي ڇڙهندو آهي. جلاڊ کي جڏهن ڦاسي جي
 ٺنڊي وڃيڻ ۾ ڪجهه دير لڳي ته هن اهو جلاڊ کان وٺي
 پهچي کڻي ۾ وڌو ۽ ڳنڍ ڏيڻ ۾ پڻ جلاڊ جي مدد ڪرڻ
 لڳو. هن جا آخرين اکر هئا، ”اگر توهان مان ڪو خوش نصيب
 هجي ته لباس ضرور وڃي ۽ اتي جهڙي جاڳندي پر مالما
 جو درشن ڪري. ڏن ستگروو!“

سان الھن ڏسڻ ۾ ڄڻ جو اسپيڪٽر جنرل امبالا جيل جو
معائنو ڪرڻ آيو ۽ جڏهن گنگوڙ جي ڪوٽڙيءَ وٽان لنگهيو
۽ جيلر کان پڇيائين ته هي ڦيڊي ڪير آهي؟
جيلر جواب ڏنو، ”هي لامي گرامي گنگوڙ ڊاڪو آهي
۽ پنهنجي ڦاسيءَ جي سزا ملي آهي.“

اسپيڪٽر جنرل چرڪ پڙيو ۽ گهٺاھت سان جيلر کي
چوڻ لڳو، ”هي لاهور سينٽرل جيل مان آي دٻا ڌرار ٿي
وڃي ۽ اوهان هنن معمولي ڪوٽيءَ ۾ نظر بند رکيو
آهي! هن کي ته الھن خاص ڪوٽڙين ۾ ڦاٿو رکي جتي ڦاسي
مليل ڦيڊن کي رکيو آهي ۽ هتي ڪڙي نظر داري ۽ سخت
اهڙو رکيو.“

گنگو ڪجهه چوڻ چاهيو ٿي پر شالٽ رهيو.
اسپيڪٽر جنرل پڇيس، ”تو کي ڪجهه عرض ڪرڻ
آهي ڇا؟“

گنگوڙ چيو، ”نه، ڪجهه نه، صرف ايترو ته مولڪي
جلد کان جلد ڦاسيءَ تي لٽڪايو وڃي.“
جڏهن اسپيڪٽر جنرل هليو وڃي ته جيلر هن کي اتي
ڪوٽيءَ ۾ اميدال ڪرڻ لاءِ آيو. گنگو جيلر کي چوڻ لڳو،
”خالصاحب! ذرا ڌيان ڏئي ٻڌو. توهين مولڪي اتي
ڪوٽڙيءَ ۾ موڪليو يا نه، توهانجي مرضي، مان هاڻي ڪڏهن
۾ ڪو نه پڇندس. هيڏانهن لٽڪايو.“ ائين چئي هن پنهنجي
ڪوٽڙيءَ جي پويان جيڪا دري هئي انجون ٿي شڪون
ڪڍي. کيس ڏيکارڻ ۽ چوڻ لڳو، ”هون، ٻه ٽي ڏينهن
اڳ. ٽي هتان اچي وڃڻ جو سارو انتظام ڪري ڇڏيو هو
پر پنهنجي سگوروڙهه پرگهت تي مون کي انهن ڪرڻ کان منع
ڪئي. مون کي ڇيائون ته هاڻي تنهنجو هن سڀار مان وڃڻ

پر جيڪڏهن مان اهو نه ٻڌايان ته ڪنگره جو موه ڪيئن
 ٿيو ۽ هن ڪٿي وارا سان موه جو مٿاڙو ڪير نه پيو
 هيءَ ڪهاڻي آڏوري رهجي ويندي. حضور مهاراج جن جي
 ... جو سائن لائين سان ڪنگره جي ٻاري ۾ ڪجهه
 ۽ خبر چار ڪانه ملي سگهي. شايد پنهنجي ٽوليءَ کان
 ٻن ٻه ڪنهن سان ٻهاري ٿي ڪوئي ٿيڻي ۾
 پر ايتري خبر آهي ته هن موه ٿام جي ڪمائي ڪئي
 ناهي. سڀا حاصل ڪئي. هو مظهر ۽ جوڌو جا ٽي لڳڻ
 ۽ سڀ مصيبتون ۽ ڪشت سرڪندي مشڪلي
 اٿس ڪرڻ جو عادي بڻجي پيو هو. حقيقت ۾ اهو
 ڪم ارادي وارا ٿي سڄڻ لڳن موه ۾ سڀا پاليدا آهن
 ڪه ٿا ڪه ڪمزور ارادي وارو ماهر لڳن ۾ ڪاهيا
 ڪونه ٿي سگهندو. پڄڻ لاءِ ته هڪ سالڪي بهادر
 ضرورت آهي جنهن ۾ ساهس ۽ مظهر ارادو هجي ۽ جو
 اهو ٻڌ پائڻ لاءِ پنهنجو سڀ ڪجهه قربان ڪرڻ لاءِ تيار ۽
 پٺو صاحب فرماي آهي ته پڄڻ سون ڪا ڪند ڪاڻي ڪا
 اهو ته هڪ رهيو پيو بيارو آهي ۽ جڏهنڪي اهو پنهنجو
 هن ٿڙ ۾ پيو ٿاڻي.
 حضور مهاراج جن جي چوڻي چڱي ڪانه ڪندو
 اڪل اسان کان ٻاهر لکتو. پنهنجي ٻياري سڳورو
 وڃڻ ڪانه ۾ هن لاءِ جيئن چيڻ ٿي پيو. لڳو اهو
 هن پنهنجو پاڻ بوليس حوالو ڪري ڇڏيو. هن ڪي
 جون، ڏاڙهن ۽ اُڀاڙن لاءِ ڏوهي اڀارو وٺو ۽
 لاءِ لاسي جي سزا مٿو ڪئي وئي پر ان
 ايل نه داخل ڪن ڪئي ۽ هاءِ ڪورٽ اها
 لاسي ڏيڻ لاءِ هڪي املا جيل ۾ موڪليو.

سان الھن ڏينھن ۾ جھان جو اسپيڪٽر جنرل امبالا جيل جڙ
معائنو ڪرڻ آيو ۽ جڏھن گنگوھ جي ڪوٺڙيءَ وٽان لنگهيو
۽ جيلر کان پڇيائين ته هي قيدي ڪير آهي؟
جيلر جواب ڏنو، ”هي لامي گرامي گنگو ڊاڪٽر آهي
جنهن کي ڦاسيءَ جي سزا ملي آهي.“

اسپيڪٽر جنرل ڇر ڪيٽر ۽ گھمراھت سان جيلر کي
ڇوڻ لڳو، ”هي لاهور سينٽرل جيل مان ٿي دغا فرار ٿي
وڃي ھو ۽ توهان هنن معمولي ڪوٺيءَ ۾ نظر بند رکيو
آهي! هن کي ته الھن خاص ڪوٺڙين ۾ ڦاٽو رکڻو چٽي ڦاسي
مليل قيدين کي رکيو آهي ۽ هتي ڪڙي نظر داري ۽ سخت
اهرو رکڻو.“

گنگو ڪجهه ڇوڻ چاهيو ٿي پر شلٽ رھيو.
اسپيڪٽر جنرل پڇيس، ”لوڪي ڪجهه عرض ڪر ٿو
آهي ڇا؟“

گنگوھ چيو، ”نه، ڪجهه نه، صرف ايترو ته مولڪي
جلد کان جلد ڦاسيءَ تي لٽڪايو وڃي.“
جڏھن اسپيڪٽر جنرل هليو وڃي ته جيلر هن کي اسي
ڪوٺيءَ ۾ اميدال ڪرڻ لاءِ آيو. گنگو جيلر کي ڇوڻ لڳو،
”خالصاحب! ذرا ڏيان ڏيئي ٻڌو. توهين مولڪي اسي
ڪوٺڙيءَ ۾ موڪليو يا نه، توهانجي مرضي، مان هاڻي ڪڏهن
نه ڪر نه پڇندس. هيڏاڪن ٺهاريو.“ ائين چئي هن پنهنجي
ڪوٺڙيءَ جي پريان جيڪا دري هئي انجون ٿي شخصون
ڪڍي. کيس ڏيکارين ۽ ڇوڻ لڳو، ”هون، ٻي ڏينھن
اڳ. ٿي هتان ڀڄي وڃڻ جو سارو انتظام ڪري ڇڏيو هو
پر پنهنجي سنگورو ۽ پرگھت ٿي مولڪي ائين ڪرڻ کان منع
ڪئي. مولڪي ڇيائون ته هاڻي تنهنجو هن سڀار مان وڃڻ

ٻار جيڪڏهن مان اهو نه ٻڌايان ته ڪنگره جو موم ڪيئن
 ٿيو؟ هن ڪٿي ورتا سان موم جو مٿاڙو ڪيو ته پوءِ
 هيءَ ڪهاڻي اڌوري رهجي ويندي. حضور مهراج جن جي
 چوڻي جو م سائڻ لائين اسان کي ڪنگره جي باري ۾ ڪجهه
 وڌيڪ خبر ڄاڻ ڪانه ملي سگهي. شايد پنهنجي ٽوليءَ کان
 ڏاڍو ٿڌو بعد هو ڪيئن سٺان پهاڙ تي گرشي لشيئيءَ ۾
 رهيو ٻار ايتري خبر آهي ته هن عرب ٺام جي ڪمائي ڪئي
 ۽ ڪافي سئوٽا حاصل ڪئي. هو مظهر ۽ چوڌو جاٽ لڙچوان
 هو ۽ سڀ مصيبتون ۽ ڪشت امر ڪندي مشڪندي
 برداشت ڪرڻ جو عادي بڻجي پيو هو. حقيقت ۾ اهڙا
 محڪم ارادي وارا ئي سچن لڙچن سمورن ۾ سڃاتا پائيندا آهن.
 هڪ ٺاڪ ۽ ڪمزور ارادي وارو ماڻهو لڙچن ۾ ڪامياب
 ڪونه ٿي سگهندو. لڙچن لاءِ ته هڪ بالڪي بھادر جي
 ضرورت آهي جيئن ۾ ساهس ۽ مظهر ارادو هجي ۽ جو ان
 امر ۾ پائڻ لاءِ پنهنجو سڀ ڪجهه قربان ڪرڻ لاءِ تيار رهي.
 پليٽو صاحب فرمايو آهي ته لڙچن سمورن ڪا ڪند ڪاڙهي ڪاڙهي
 اهو ته هڪ رهڻ وارو بهار آهي ۽ جهنگلي اهو بهڻو هجي سر
 هن ٿڙ ۾ پيو پائي.

حضور مهراج جن جي چوڻي ڇڏڻ کانپوءِ ڪنگر پنهنجي
 اڪل اسٽان کان ٻاهر نڪتو. پنهنجي بهاري ستڪروءَ جي
 رچڻ کانپوءِ هن لاءِ جيئن چڻال ٿي پيو. نتيجو اهو ٿيو جو
 هن پنهنجو پاڻ بوليس حوالي ڪري ڇڏيو. هن کي ڪيترن
 خون، ڏاڙن ۽ اُٻاڙن لاءِ ڏوهي ٺهرايو ويو ۽ ان ڪري
 هن لاءِ ڦاسيءَ جي سزا مقرر ڪئي وئي پر ان سزا خلاف
 هن اڀيل ۾ داخل ڪيڻ ڪئي ۽ هاءِ ڪورٽ اها سزا بحال
 رکي. ڦاسي ڏيڻ لاءِ هڪي امالا جيل ۾ موڪليو وڃي. اتفاق

ئي ڳوٺ جو هڪ غريب پنکي هو. هو زمين طرف اولڏو
سمهيل هو. اڄ سڀاهي نعلن لنگل اون سان هڪڙي چيٽاڙي
رهيا هئا ۽ اڪئن سان ڪٽي رهيا هئا. ڪنگر اي سمجهي

کان پڇي ويٺو ته هن غريب کي ڇو ماري رهيا آهيو؟
ٿاڻيدار ڪارون ڏيندي جواب ڏنو، ”هي لهنجو پيءُ
آهي يا ڏاڏو؟ توهين هن جا خاص جوڙيدار ٿا ڏسجو.“
پوءِ هڪ سڀاهيءَ کي حڪم ڏنائين ته هڪڙي پڪڙي وٺي
اچ ته هن جي نه خبر وٺون.

ٿاڻيدار ڪنگره کي هڪ ڳولڻو ڪنوار سمجهي ويٺو هو پر
اها هنجي سراسر غلطي هئي. هڪڙي اها خبر ٿي ڪول
هئي ته هن ڪسان جي اندر هڪ نوجوي جنرل جو ڪلچر
هو. جيئن ئي سڀاهي هن ڏانهن هٿ وڌايو ته ڪنگره هن
کي اهڙي نه زوردار لت وهائي ڪڍي جو سڀاهي چڪو
ڪاٺي ڪري پيو. ساڳئي وقت پنکيءَ کي رڙ ڪري چيائين،
”اڙي بيوقوف! اتي ڪڙو ئي، لاڄ، هتي ڇو ڪٽي وانگر
پيو پادر ڪائين؟“ ڪنگره جي هن اکرن ان پنکيءَ تي چڻ
نه سنجيولي اونيءَ جهڙو اثر ڪيو. ڪنگره گهٻرائل سڀاهيءَ
کي ڪيرائي پئي سڀاهيءَ کان لٽ ٿري، ٿاڻيدار ئي وار ڪيو
۽ هڪڙي بي درديءَ سان ڪٽڻ لڳو. سڀ سڀاهي نثر پتر
ٿي ويا. ٿاڻيدار کي مٿل سمجهي ڇڏي ڏنو ويو ۽ هاڻي
ڪنگره ۽ سندس دوستن لاءِ پري ٿيڻ جو سوال ٿي ڪول
هو. هنن لاءِ سواءِ ڪنار رهي زندگي بسر ڪرڻ کانسواءِ ڪو
چارو ئي ڪول وڃي رهيو. اهڙيءَ ريت هڪ زندگي
جنهنجو مستقبل روشن بڻجي ها، ذري نادانيءَ جي ڪري
بر باد ٿي وئي.

پرويسر جڳموهنمل هيءَ ڪهاڻي صرف اڻسائين ٻڌائي

مڃڪر ارادو ۽ وارا وغيره جڙا ڪن هئا، جي هڪ درجي جنرل ۾ مولدا آهن ۽ سڄ پڄ هر جيڪر هڪ درجي جنرل ٿي وڃي ها. پر هڪ ننڍي ڪهڻا هنجي ٿينديءَ جي راه بدلي ڇڏي. جڏهن هر واهن سالن جو قدآور ۽ -پٽر جوان هو ته ان دوستن سان گڏجي پنهنجي ڳوٺ مان درج ۾ اڀري ٿيڻ لاءِ لکٽو. ٿيئي سڪ جائيءَ جا هئا ۽ لوڻ وسٽر پهري هٿ ۾ بالڻ جون لٽيون لٽيون ڪڍي صلح هون ڪرائڻ ڪورداهور ۾ اڀري ٿيڻ لاءِ روانا ٿيا.

پر اڻڌار ٿي ڪو اڻ بدليءَ جي ڳڻو درج ۾ اڀري ٿي ها ته وڪٽوريا ڪراس ۽ ٻيا وڏا اعزاز ڪيس ضرور ملن ها. ليڪن وڏا ٿي هن کان هڪ ڏاڪڻو جو ڀاڙو ادا ڪرائڻو هو. جيڪڏهن ڪورداهور جي رستي ۾ پرايس لائو نه هجي ها ته ڪنگر اٿي ٿي ڏانهن درج ۾ اڀري ٿي وڃي ها ۽ عهدو عرصي ڏن دولٽ هجاءُ ڇڏي ها. پر افسوس اها ”پر“ ڪڏهن ڪڏهن اٿي ڪهڙا وڌيڪ ٿي ڪيائي. ڇڏڻ اٿي هي ٿاڻي وٽان اچي لنگور نه هن صربيدار ڪي ڏٺو، جو اڀري وڃي هيٺان ڪٽ ٿي واهي، هڪ ڪيس جي جان پوئل ڪري رهيو هو. هو هڪ ماڻهوءَ کي ڏاڍي بي درديءَ سان ڪٽائي رهيو هو. انهن ڏينهن ۾ پرايس اڪثر ڪري مارڪٽ جا ٿي طريتا اختيار ڪندي هئي. ان ماڻهوءَ جون دردناڪ رڙيون اڏي هي ٿيئي ڇڏا ان طرف ويا جيتوڻيڪ اڻڌارن وڃڻ جي ڪا ضرورت ڪونه هئي. ڪو به سمجهو ماڻهو جنهنڪي دلداداري، خاص ڪري پرايس جي ڪارگذارين جو تجربو هوندو سو جيڪو اڻڌارن ڪونه وڃي ها پر پاڻ ۾ جو ٻيو ڪجهه لکيل هو سو ڪيئن ٿري! هنن حرائن ڏٺو ته جڏهن ماڻهوءَ ٿي اڏي مار پئي پئي سر سڀدن

ٽي ڳوٺ جو هڪ غريب پنکي هو. هو زمين طرف اولڏو
سمهيل هو. ۽ سپاهي نعلن اڳل اوٽن سان هنکي چيٽاڙي
رهيا هئا ۽ لڪڻن سان ڪٽي رهيا هئا. گنگو اي سمجهي

کان پڇي ويٺو ته هن غريب کي ڇو ماري رهيا آهيو؟
ٿاڻيدار گارئون ڏيندي جواب ڏنو، ”هي لهنجو پيءُ
آهي يا ڏاڏو؟ توهين هن جا خاص چوڙ ٻڌار ٿا ڏسجو.“
پوءِ هڪ سپاهيءَ کي حڪم ڏنائين ته هنکي پڪڙي وٺي
اچ ته هن جي به خبر وٺون.

ٿاڻيدار گنگوءَ کي هڪ ڳولائڻ گنوار سمجهي ويٺو هو پر
اها هنجي سراسر غلطي هئي. هنکي اها خبر ئي ڪونه
هئي ته هن ڪسان جي اندر هڪ فوجي جنرل جو ڪلچر
هو. جيئن ئي سپاهي هن ڏانهن هٿ وڌايو ته گنگوءَ هن
کي اهڙي نه زوردار لت وهائي ڪڍي جو سپاهي چڪر
کاڌي ڪري پيو. ساڳئي وقت پنکيءَ کي رڙ ڪري چيائين،
”اڙي بددعا! اٿي ڪڙو ئي، ڀڄ، هتي ڇو ڪٽي وانگر
پيو پادر ڪائين؟“ گنگوءَ جي هنن اکرن ان پنکيءَ تي چڻ
نه سنجيولي اونيءَ جهڙو اثر ڪيو. گنگوءَ گهٻرائل سپاهيءَ
کي ڪيرائي اٿي سپاهيءَ کان لت ڦري، ٿاڻيدار ئي وار ڪيو
۽ هنکي بي درديءَ سان ڪٽڻ لڳو. سڀ سپاهي ٿر ٻٽر
ٿي ويا. ٿاڻيدار کي مٿل سمجهي چڙي ڏنو ويو ۽ هاڻي
گنگوءَ ۽ سندس دوستن لاءِ ڀر ٿي ٿيڻ جو سوال ٿي ڪونه
هو. هنن لاءِ سواءِ گمنام رهي زندگي بسر ڪرڻ کانسواءِ ڪو
چارو ئي ڪونه وڃي رهيو. اهڙيءَ ريت هڪ زندگي
جنهنجو مستقبل روشن ٻڌجي ها، ذري ناداليءَ جي ڪري

بر باد ٿي وئي.
پروفيسر جڳموهنل هلي هڪ ڪهاڻي صرف اهيستائين ٻڌائي

هڪم ارادو ۽ وارثا وغيره جوڙا ڪڻ هئا، جي هڪ نوجي جنرل ۾ هوندا آهن ۽ سڄ پڄ هو جيڪو هڪ نوجي جنرل ٿي وڃي ها. پر هڪ ننڍي ۽ گهڻا هنجي ڀلڻ ۽ ڏکي ۽ جي راه بدلي ڇڏي. جڏهن هو واهن سان چر ڦڏاڙو ۽ پٿر جوان هو ته ٻن دوستن سان گڏجي پنهنجي ڳوٺ مان ڊوڄ ۾ اڙي ٿي ٿي لاه لاه لاه ٿي. ٿيئي سڪ جانيءَ جا هئا ۽ توان وستر بهري هت ۾ بهاس جون لميون لميون ڪشي صلح هٿ ڪرائي ڪرداسپور ۾ اڙي ٿي لاه وارا آيا.

پر اٿڻن کي ڪو نه اڙي! جي ڏکڻ ڊوڄ ۾ اڙي ٿي ها ته وڪٽوريا ڪراس ۽ ٻيا وڏا اعزاز ڪس ضرور ملن ها. اهو ڪن وڏا ڪي هن کان هڪ ڏاڪڙو چر پارٽ ادا ڪرائڻو هو. جيڪڏهن ڪرداسپور تي رستي ۾ پرايس لائو نه هتي ها ته ڪنگر الهيءَ ٿي ڏينهن ڊوڄ ۾ اڙي ٿي وڃي ها ۽ عهدو عزم، ڏن دولهه هنجي قدم چهن ها. پر انڊوس اها ”پر“ ڪڏهن ڪڏهن الائي ڪهڙا رنگ ٿي ڪهي. چئن ٿي هي لائي وٽان اچي لنگهڙو نه هن صوبيدار کي ڏٺو، جو اڙ جي وٽ هيٺان ڪٽ ٿي واپسي، هڪ ڪس جي چاچ پرنل ڪري رهيو هو. هو هڪ ماڻهو کي ڏاڍي بي درديءَ سان ڪٽائي رهيو هو. انهن ڏينهن ۾ پرايس اڪثر ڪري مارڪٽ جا ٿي ماريا اختيار ڪندي هئي. ان ماڻهو جون دردناڪ رڙيون اڏي هي ٿيئي هئا ان طرف ويا جيتوڻيڪ اوڏاڻن وڃڻ جي ڪن ڪا ضرورت ڪونه هئي. ڪو به سمجهو ماڻهو جيڪي دلياداريءَ خاص ڪري پرايس جي ڪارڪندارن جو بهتر ٿي هوندو سو جيڪو اوڏاڻن ڪونه وڃي ها پر پاڻ ۾ جو اهو ڪجهه لکيل هو سو ڪمڻ ٿري! هنن جوانن ڏٺو ته چئن ماڻهو ٿي اڏي مار پئي پئي سو سندن

ڪو تيار ٿي پيو ۽ مقدمو هليو ته ان جي مدد ڪرڻ ۽ هنڪي
 بچائڻ لاءِ مان هميشه تيار رهندس. انهن ڪڏن ڪرئوسن
 کان هميشه ڪنارو ڪرڻ جو اٿل ارادو ڪيو اٿس. هاڻي
 توهان مان باقي ڪونهي ته ڪجهه چوڻو هجي ته ٻئي چئي.
 ويٺلن مان هڪ چيو، ”سردار! اسين سوڪالوواءِ نه
 رنده ٿي ڪونه رهي سگهنداسين.“ ٻين سڀني به اهي ئي
 اکر ڏهرايا.

ڪنگره ڏاڍي پرام پرڻي آواز ۾ کين چيو، ”اڄ ڪالولي
 هاڻي اسين سڀ ٻارن وانگر رهنداسين پر چورن ۽ گنهگارن
 وانگر نه.“ ٿوري کن ٿوري ڪنگره وري چيو، ”پر نه!
 مان نه ٺاهي گرامي اُٻاڙي آهيان. پوليس منهنجي ڳولا ۾
 آهي ۽ مان پاڻيڪي بچائڻ جي ڪوشش به ڪونه ڪندس. ان
 ڪري مان ڪنهن ڏينهن ضرور ٻڪڙ بس. تنهنڪري توهان
 سڀني کي جيترو ٿي سگهي مونسڪان دور رهڻ جي ڪوشش
 ڪرڻ کپي. مونسڪان رهڻ ۾ توهانڪي ڪجهه به لاپ ملڻو
 ڪونهي. بس هاڻي باقي هڪڙي ڳالهه. پنهنجي جيئري هڪ
 ٻيو ضرور پياس وڃجو ۽ اتي جي پير سنڌ جو ضرور
 درشن ڪجو. جيڪڏهن توهان مان ڪو منهنجي باري ۾
 پوليس کي خبر ڏيندو ته مان اٽڪي پيو ڪونه سمجهندس.
 پر ائين ڪرڻ سان مونسڪان وڌيڪ شايد توهانڪي نقصان
 پهچي.“ ائين چئي هن ٽجڙيءَ جي ڪنهن جو چڱو ڏانهن
 اڇلايو ۽ هڪ چوڙي کانئن موڪليو.

چوندا آهن ته هڪ ڪيل انسان ۽ مورڪ جي وچ ۾
 صرف هڪ وار جيتروئي فرق هوندو آهي. ڪنگره ڊاڪٽر،
 جنهن ڪڍ پوليس اڳل هئي، جي سپاه کي ڏيان سان ڇاهو
 نه هن ۾ ٻڌو، اٻار همٿ، سنگهن شڪتي، آتم و شراس،

سائين کي چوڻ لڳو، ”ٿرھان کي پٿر پي خبر آھي تہ مان
 ڪٿڙو نہ تر نشان ٻار آھيان. ٿرھان کي اھا بہ خبر آھي تہ
 حڪم نہ ڄڻ ڪري مان پھچڻ تي ماڻھن کي ڪيئن نہ
 بي رحميءَ سان ماري سگھان ٿو. ھيتر جتي؟ ڇھڻ وٺا
 آھيو، اڪل خاموش وٺا رھو؛ جيڪي مان ڇڏان ٿو سر
 ڪن لاءِ پٺو. اکر ڏرو بہ ڇڏندا تہ انھيءَ پل ۾ مٿس
 ڪري ڇڏيندو سائو.“

لئون اڀر چوڻ لڳو، ”پر سردار“
 ڪنڪو، گرجندي چيو، ”سردار وٽس ڇا ڇو“ انھن چئي
 پھچي ٻڌو ھن ڏانھن ورايائين.

ڪھري ۾ موس ڇھڙو سائو ڇاڙجي ويو. ٿوري دير
 کانپوءِ گنگو شالتم ٺولي چوڻ لڳو، ”مھڻا ٻائورا
 مھڻي ڳاڙھ ڏانھن ڏيئي ٻڌو. مولڪي اهڙو سڪورو ۽ مٿس
 آھي جنھن جي ھڪ مٿس پوري نظر مھڻي ڪاٺا تي پلتي
 ڇڏي آھي. سون سائس واعدو ڪيو آھي تہ لڪي شراب
 ڇھڻس ۽ نہ ڪڏھن ڪو اُٻرائ ڪندس. اڄ کان وٺي ھيءُ
 ڊاڪٽر جي ٿوري خبر ئي ۽ وري ڪو نہ ڪنھن ڪوڻ لاءِ
 ڪڏھن بہ ڪٿا ڪرڻ لھندا. ھي اڇوڙيءَ جون ڇاڻون
 سڀايو. مولڪي ٿرھان مان ڪيئن بہ ھڪ ۾ ليدڻ پٽڻ جي
 لھاس ڏسڻ ۾ ڪانہ ئي اچي. اڇوڙيءَ مان سمورا پٺا
 خدي پاڻ ۾ ٻورا حڪم ڪري وڃي ڪٿو. مھڻي خيال ۾
 ھرھڪ کي پنج پنج هزار اھڻا ڪيئن وڏي شھر ۾ پھچي
 پھچي پھندي؟ ڇو ڏاڍو ڪري وڃي ٿا ڪم ڪن ٿا. شايد
 پوليس کي اڃا بہ ٿرھان جي ٿاڻن جي خبر نہ ھجي. انھن
 ”جيءُ سان رڳو“ جو لئون روڻ ورائي سگھو ٿا.
 ڏھن ائين ڪيل ڪنھن ۽ قصرون لاءِ ٿرھان مان ڪو نہ

سائي ڊاڪن کيس شام جو شراب جي مجلس ۾ شامل ٿيڻ لاءِ
 دعوت ڏني. اول ته هن اٽڪل انڪار ڪيو پر هو پنهنجي
 صديق ٿاڻي وٽ رهي ۽ هٿرادو شراب جي بوتل کولي ان مان
 هڪ پيالو پوري ڪنگرهه جي اکيان رکيائون. ڪنگرهه هٿ
 جوڙي معافي ورتي. اهو ٻڌي اڀرنسنگهه، جو هن ٺوليءَ
 جو ڪنگرهه کائڻو پيو لمبر ليدر هو، چيو ته ڇاڪاڻ ته اسانجو
 ليدر پنهنجو غل وڃائي ويٺو آهي. انڪري مولڪي ٿي
 ٺوليءَ جو ڪم سڀالڻو ٻڌو. هن ڪنگرهه کي چيو ته جي
 اشراعت سان نه پيئڻ ڏين ته پنهنجون ٽنگون ٻانهون ٻڌي،
 لوڪي زمين تي سهارو ۽ پنهنجي منهن ۾ شراب وجهڻ جي
 رسم ادا ڪري.

ڪجهه به جواب نه ڏيڻ تي ٻئي لمبر ليدر گرجندي چيو،
 ”هتي! لوڪي پنهنجي صفائيءَ ۾ ڇا چوڻو آهي؟“
 ڊاڪن جي سردار چيو، ”مان پنهنجو پاڻ ٺو هائجي حوالي
 ڪريان ٿو.“ ان تي سڀ خوشيءَ ۾ اچي زور سان چلائڻ
 لڳا ۽ شراب جي جڳهه مٿان لڳا. سڀني پنهنجو پنهنجو
 پيالو ٻڌو ۽ شراب جا ٺورا هڻڻ لڳا ته ”شراب جي هوندي،
 موندو ڪير؟“ ڪنگرهه به پنهنجو پيالو کڻي اڃا چهن
 ٿاڻن مٿس آندو ته حضور مهاڙاج جن هن جي سامهون اچي
 پرڳهت ٿيا.

حضور جن کيس چيو، ”هيا! پنهنجو واعدو باد ڪر.
 تون پنهنجو واعدو ٽوڙيندين ته مان به ٽٽل معافي واپس
 وٺندس.“

ڪنگرهه ٽپ ٽپي اٿي کڙو ٻڌو ۽ شراب جو پيالو ٽپي
 ليدر جي منهن تي اڇلائي ڪوري کان ٻاهر نڪري ويا.
 ٿوري ساعتي ۾ هو بدوڻ ڪڍي آيو ۽ پنهنجي جهونن

حضور جن بر ماور، ”چڱو، ڀلا هڪڙو واعدو ٿيو به ڪر.“
مروم کان وٺي ڪڏهن به چوري ڪر نه ڪندڻ ؟
جڏهن چوري ڪرڻ ويندڻ نه ٿيو ڪو سالي پاڻ سان
نه ڪندڻ.“

جواب ڏنائين ته اهو واعدو سڄي دل سان ڪريان ٿو.
نام وٺي واپس وڃڻ کان اڳ هن وري به حضور جن
هي چرلن ۾ مٿو ٽيڪيو ۽ ڏاڏاڻن پنهنجا ٻئي مهارڪ هٿ
هڃي سڙي رکي کيس آشيرواد ڏئي. ان کانپوءِ هن صرف
هڪ دفع چوري ڪئي.

نام مان کانپوءِ هو ڪورواسپور ضلعي ۾ رهندڙ هڪ عزير
جي ڏي، هي شاديءَ لاءِ وار. اتي سندس پيسا ختم ٿي
ويا. هڪ رات هو هو هڪڙي شاهڪار مهاجن هي گهر ۾
ٺهي وار ۽ هڃي اوه جي مضبوط صندوق جو ٽارو ڳاڙين.
جيئن ئي هو ان مان لوڻ جو هڪ ٻڌل ڪٽي رهيو هو ته
پٽيءَ جو مٿيون ٿڙ، جو ٽالو وڙي هو، هڃي ٻانهن تي
اچي ڪراو. هڃي ٻانهن کي ڪاٺي ضرب آئي ۽ هڪ ٽين
لاسي پيس چٽڪ ٽڪڙي ۾ ڦاٽي وئي ۽ ٻيو هڃي. هڪ
چڏاڻ جي نيتند ڪوشش ڪيائين پر سندس چوري
ڇاڪاڻي ۽ عوشياري پسند وئي. جڏهن هارائي لڪو ۽
مجهياڻن ۾ هائي بچڻ محال آهي، ان گهڙيءَ حضور
مهاراج جن اتي پرکيت ٿيا. سندس ٿاڻل هٿ چڏاڻي لا
مدد ڪندي حضور جن کيس چيو، ”ڇا، ٿو مون سان اهو واعدو
ڪر ڪيو هو ته پنهنجي ضرورت کان وٺي ڪڏهن
به چوري ڪر نه ڪندڻ؟ هائي سڀ ڪجهه ٿي ٿي
هي جڏهن ڇڏو.“ اهي کانپوءِ هن ڪڏهن چوري
نه ڪئي. جڏهن ڪورواسپور ۾ ٿي ته ٻيهر ٽين ئي ڏهن

سائي ڊاڪن کيس شام جو شراب جي مجلس ۾ شامل ٿيڻ لاءِ
داعوت ڏني. اول ٽي هن ڊاڪل انڪار ڪيو پر هو پنهنجي
صديق ٿي قائم رهيا ۽ هٿرادو شراب جي بوتل کڻي ان مان
هڪ ٻيڙو ڀري کنگره جي اڳيان رکيائون. کنگره هڪ
چوڙي معافي ورتي. اهو ٻڌي ٻارنستنگهه جو هن ٿوري
جو کنگره کانپوءِ ٻيو نمبر ليدڙ هو، ڇيو ته ڇاڪاڻ ته اسانجو
ليڊڙ پنهنجو عقل وڃائي ويٺو آهي. اڪري مونکي ٿي
ٿوريءَ جو ڪم سنڀالڻو پوندو. هن کنگره کي ڇيو ته جي
اشراف سان نه پيئڻ سان نه پنهنجون ٽنگون ٻانهون ٻڌي،
ٿوري زمين ٿي سمهاريو ۽ پنهنجي منهن ۾ شراب وجهڻ جي
رسم ادا ڪئي.

ڪجهه به جواب نه ماڻ ٿي ٻئي نمبر ليدڙ گرجندي ڇيو،
”قندي! ٿوري پنهنجي صفائيءَ ۾ ڇا چوڻو آهي؟“
ڊاڪن جي سردار ڇيو، ”مان پنهنجو پاڻ ٽوهارجي حوالي
ڪريان ٿو.“ ان ٿي سڀ خوشيءَ ۾ اچي زور سان چلائڻ
لڳا ۽ شراب جي جٿه جٿه مٽائڻ لڳا. سڀني پنهنجو پنهنجو
ٻيڙو ڀريو ۽ شراب جا ٽيرا هڻڻ لڳا ته ”شراب جي هوندي،
مون ٿوري ڪير؟“ کنگره به پنهنجو ٻيڙو کڻي اچا ڇهن
ٽئين مٿس آندو ته حضور بهاراج جن هن جي سامهون اچي
ٻڙگهت ٿيا.

حضور جن کيس ڇيو، ”اچا! پنهنجو واعدو باد ڪر،
تون پنهنجو واعدو ٿوري پندڙن نه مان به ٿل معافي واپس
ولندس.“

کنگره ٽپ ٽپي اٿي ڪڙو ٻيو ۽ شراب جو ٻيڙو ٽئين
ليڊڙ جي منهن تي اڇلائي ڪوري کان ٻاهر نڪري وڃي.
ٿوري ساعت ۾ هو بندوق کڻي آيو ۽ پنهنجي جهرن

حضور جن فرمايو، ”ڇڏو، ڀلا هڪڙو واعدو ٿيو ته ڪر.
ورث کان وڌيڪ ڪڏهن به ڇڏي ڪونه ڪندڻ ۽
هن ڇڏي ڪرڻ وڌائڻ نه ٿيو ڪونه سالي پاڻ سان
ڪڏهن.“

جواب ڏنائين ته اهو واعدو سچي دل سان ڪرڻ ٿيو.
نام وٺي واپس وڃڻ کان اڳ هن وري به حضور جن
جي چرلن ۾ مٿو ٽيڪيو ۽ دالاچن پٺيڪا ٻئي مهارڪ هٿ
هنجي سر تي رکي کيس آشيرواد ڏئي. ان ڪالهه هن صرف
هڪ ڏاهر ڇڏي ڪئي.

نام مان ڪالهه هو ڪورواسپور ضلعي ۾ رعدڙ هڪ عزار
جي ڏيئي جي شاديءَ تي وڃي. اتي سدس پيا پٽ ٽي
وڃا. هڪ رات جو هو هڪڙي شاهوڪار مهاجن جي گهر ۾
ٺهي وار ۽ هنجي ارم جي مضبوط صندوق جو ٽار ٻڌائين.
جيئن ئي هو ان مان لوڻن جو هڪ ٻڌل ڪٽي رهيو هو ته
پٺيءَ جو مٿيون ٻڙ، جو ڏاڍو وڏي هو، هنجي ٻانهن تي
اچي ڪرار. هنجي ٻانهن کي ڪا به ضرب آئي ۽ هڪ ٽين
لاسي ٻيس جهڙو ٽڪڙو ۾ ڪاٽي وٺي ويو هئي. هڪ
چڏاڻا جي پيٽ ڪوشش ڪيائين پر سدس ٻڌڻي
ڇاڪاڻي ۽ هوشيارِي بيهڻ وڃي. جڏهن هارائي لڪر ۽
سجهيائين ته هاڻي ٻچڻ مهال آهي، ان گهڙيءَ حضور
پاراج جن اتي پرکيٽ ٿيا. سدس لائل هٿ چڏاڻا لاه
مدد ڪندي حضور جن کيس چيو، ”ڇا، تون سان اهو واعدو
ڪر ڪير هر نه پنهنجي ضرورت کان وڌيڪ ڪڏهن
به ڇڏي ڪونه ڪندڻ؟ هاڻي سڀ ڪجهه ٽي ئي ڇڏي
لاڙي جند ڇڏاء.“ اهي ڪالهه هن ڪڏهن ڇڏي ڪا
ڪئي. جڏهن ڏوٽ موٽي آيو ته پهرئين ئي ڏهن سند

سڀئي ڪناهه معاف ٿيا؟ هاڻي مان دوزخ جي آڱ کان
بچي وٺس؟

ستگردن وراڻيو ”ها! ٺهيندي وشواس ٺوڪي پڄاڻي
چڏيو.“

شام جو نام دان وارن جي قطار ۾ اهو ڪسان بيٺل نظر
آيو. حضور جن ڪن کي واپس ڪيو پر هي انهن مان هو
ڇوڪري داناڄن نام دان لاءِ سوڪار ڪيو.

حضور جن هن کي ڇڏيو ته ٺوڪي هميشه لاءِ شراب ۽ ماس
کان پر هيز ڪرڻي ٻولندي.

هن جواب ڏنو، ”شراب! اهو ته مان ڪڏهن به ڇڏي
ڪونه سگهندس.“

ٺهين ئي مهاراج جن چيو، ”ڇڱو ٻلا اهو واعدو ڪر ته
مهندي ساهون شراب نه پيئندڻ.“

ڪسان عرض ڪيو، ”سائين! الهه ڳالهه جو مان واعدو
ٿو ڪريان.“

ستگردن پڇيس، ”تون پنهجو گذارو ڪيئن ڪندو
آهين؟“

تعجب ۾ وجهندڙ جواب ڏنائين ته چوري ۽ ڦرات ڪري.
حضور جن کيس چيو، ”اهي به ٺوڪي ڇڏيئون ٻولداون.

ٺوڪي ٻيو ئي ڪو ڏٺو ڪرڻو ٻوندو.“
هن جواب ڏنو، ”مولڪي ٻيو ڪو ڏٺو اهندو ئي

ڪونهي.“
حضور جن فرمايو، ”نام مان ڪانهه، ٺوڪي ڪو ٻيو

امالداري جو ڏٺو ڪري گذارو ڪرڻو ٻوندو.“
ڪسان وراڻيو، مولڪي اتي ڪنهن به ڏٺي جي ڄاڻ

ڪانهي. مون اڄ تائين ڪونه ٻيو ڏٺو ڪير ئي ڪونهي.“

حضور جن آرام ڪري ۽ رولي اورو هئا. انهي
 ۾ هن ماڻهوءَ جو پتو لڏهن لڳو جڏهن هو اوچتو ئي اوچتو
 اچي حضور جن جي چوڻ ۾ ڪراڙ ۽ پنهنجي ٻنهي ٻانهن سان
 حضور جي پهرن کي چٽڙي پيو.
 ”توهين نه پاڻ پر ماڻا آهيو، منهنجا پاپ بخشو.“ هن
 ذاتي آڙي لٽاريءَ سان چيو.
 حضور جن هن کان پاڻ ڇڏائڻ جي ڪوشش ڪندي
 فرمايو، ”اچا آئي ويو.“ مان پر ماڻا ڪونه آهن. مان به
 نه چٽڙو ئي انسان آهيان.“
 ڪنهن چوڻ لڳو، ”جيستائين توهين پنهنجي مڪار بند
 مان الھين نه ڇوڏا ته توهان منهنجا پاپ بخشي ڇڏيا جيستائين
 مان اڻڏس ئي ڪونه.“
 اهو ٻڌي حضور مهاراج جن پنهنجي گل کي روڪي ڪين
 ڪونه ۽ ان گل سان ڪڏ سندن رحميت ۽ سخاوت جو درياءُ
 به وهي هليو.
 حضور مهاراج جن جي شيرازادو منور ۽ جمعدار پرتاب سنگه
 هڪڙي زوريءَ هٽائڻ چاهيو پر حضور جن ڪنهن الھين ڪرڻ
 کان روڪيو.
 حضور جن ۾ ڪندي فرمايو، ”واه پالي اڀرندڙ
 هي معافي وٺڻ جو نه هڪ مذهب طريقي ڇڏيو.“
 شرايعي اچي روئڻ ۾ چٽڪرو ۽ چيائين ته توهين
 به ڇڏو پر جيستائين مون کي بخشيندا ته جيستائين مان
 جي چوڻ کي ڪڍا ڇڏ نه ڇڏيندس.
 حضور جن ڪاهو ۽ پنهنجا ٻئي ڪر ڪم هٿ
 تي رکي فرمايو، ”اچا! هاڻي آيا، توکي معافي ملي و
 ڪنهن پنهنجو سر مٿي ڪندي عرض ڪيو،

ڪندا هئا. حضور جن پنهنجي ڪار ۾ سٺينگ گهر، جو
 مڃيا روڊ تي آهي، ڏانهن وڃي رهيا هئا. رستي تي
 ڏاڍي ٻيڙ هئي. ماڻهو، موٽرن، ٽانڪن، سائيڪلن ۽
 ڪشائن ۾ سٺينگ ڏانهن وڃي رهيا هئا. ڪيترا نه پيدل
 به ٻڏي ويا. حضور جن سٺينگ گهر کان اڃا به ڊروالنگ کن
 دور هئا ته رستي جي موڙ وٽ اچانڪ هڪ ماڻهو سندن
 ڪار جي اڳيان اچي ڪرڙو ڊروالور هڪدم ڪار روڪي
 وڌي ۽ حضور جن ڪار مان لهي آيا، اهو ڏسڻ لاءِ نه ڇا
 ٿيو آهي. هڪڙو شرابي هندي ڪار جي بلڪل سامهون
 اچي ڪرڙو هڙو ۽ خوش قسمتيءَ سان هنکي ڏرو به اڀراءِ
 ڪوٺي رهي. حضور جن ان شرابيءَ کي سندس هڪ سائيءَ
 جي مدد سان اڏاري ڪڙو ڪري بيهارڻ چاهيو ٿي پر هو
 لشي ۾ اهڙو نه اٿس هڙو جو هنجڻ پير اُڪيا ٿي لشي.
 ڪيترن ئي سٺينگن هنکي رستي مان هٽائي ڀري ڪرڻ ۾
 مدد ڪئي. جڏهن حضور جن وارا ٿي ويا ته شرابي ڀڄڻ
 لڳو ته اهو موٽر ۾ ويٺل سردار ڪير هو؟ ڇيتو ٿيڪ هڙو
 پنهنجي هڙس ۾ ڪوٺي هڙو ته به حضور جن جو شهشاهي
 سروپ هندي دل تي اثر ڪرڻ به ڪين رهيو. هنجڻ سائي،
 جي نه اڌ لشي ۾ مشهور هئا، مذاق طور کيس چوڻ لڳا ته
 هتي بيٺل ماڻهو ڇٽي رهيا هئا ته هو خود خدا آهي جو تو
 جهڙن پايڻن کي ٺارڻ لاءِ آيو آهي.

اهو شرابي ڪسان چوڻ لڳو ته واقع تي هو خدا ئي
 لڳي. مان پنهنجا پاپ بخشائڻ لاءِ هن وٽ وڃڻ چاهيان ٿو.
 ٿوري دير کانپوءِ اڌ ڀريل شراب جي بوتل کيسني ۾ رکي،
 پنهنجي سائيءَ جي ڪلهي تي هٿ رکي ٿو ڪندو، ٿاڻو ڇندو
 اچي سٺينگ گهر ۾ پهتو.

پير پنهان ڏوڙهن سان ڏوڙا ۽ پيوڻجي سر جي وارن سان
 ائين ڪي اڳتيو. تو مولڪي ڪوڊ ڇهه ڀر جهن وقت کان هن گهر
 ۾ آيو آهن، هيءَ ايتري لڳاتار منهنجي پيرن تي چمڪندي
 وهي آهي. سو منهنجي مٿي تي ليل ڪوڊ لڳاتو پير هن
 منهنجي پيرن تي مار لڳاتو. تنهنڪري مان توکي ٻڌايان تو
 ۾ هڪ ڀاڱو ڀاڱو هوندي ۾ معاف ڪيا ويا آهن ڇاڪاڻ
 ت هن ۾ نهايت گهڻو ڀر ۾ آهي. پر جهن ڀر ۾ گهٽ ڪيو،
 ان تي معافي ۾ گهٽ ملي. ان ايتريءَ طرف منهن ورائي
 ڪرائيسٽ چيو، ”تنهنجا ڀاڱو بخشيا ويا آهن ۽ تنهنجي
 شردا ۽ وشواس توکي بچائي ڇڏيو. تون لڏپلائي ٿي وڃ.“
 (لوقا ۷: ۳۷-۵۰)

اهو ٻڌي مسٽر ويلان چيو تہ بائيبل ۾ اهو جيڪي لکيل
 آهي، اهو ڪو نه ڪو دردمند نه ٿوري ۾ رويو مرهه ڏسڻ
 ۾ ايندو آهي.

پروفيسر جيمس هينل چيو، ”ڪرائيسٽ هميشه اهڙي
 سر جا چرٿو ڪندو هو ۽ دنيا جا سڀ ڪرائيسٽ ائين ئي
 ڪندا آهن. جيڪڏهن حضور هن مولڪي منع نه ڪن ته
 ان باري ۾ مان توهانکي هڪ ڏاڍي سٺي وارن ٻڌائي
 سگهان سو.“

امريڪن ايڊي چرچ لکي، ”مورائي ڪري ضرور
 ٻڌايو. اسين حضور جي ڪي ويٽي لا ڪريون ته هو توهانکي
 منع نه ڪن.“

ان ئي حضور هن آئي الڊر پاڻي پيئڻ لاءِ ويا ۽ پروفيسر
 هيلن وارن ٻڌائڻ لڳو.

مسيح ڏي حضور ۾ هاراج جن مسجد ڪرڻ لاءِ امر لاءِ
 مسجد ۾ سڪرات ڏيڻ امر لاءِ ۽ ڪي مسجد

کي باڪل پسند ڪو نه ڪندو آهيان ۽ مون هنن ماڻهن کي
اهڙين ڳالهين لاءِ منع ڪرڻ جي ڪوشش نه ڪئي آهي،
ان هوندي به هي مڃين ٿا.

تنهن ئي اميرڪن ايڊي ۽ پادريءَ جي هٿن مان آهستيءَ
سان بائيبل ورتو ۽ ان مان هيٺيون ٽڪر پڙهيو.

”ڏسو، هن شهر جي هڪ استري، جا ڏاڍي گنهگار
هئي، جڏهن هنکي اها خبر پيئي ته ڪرائيسٽ فرسعيءَ جي
گهر ۾ پوڄن ڪرڻ لاءِ ويندو آهي ته هو هڪ نهايت شالدار
ناري ۾ ملڻ لڳي آهي ۽ هنجي چرلن ۾ واهي ايتري قدر
روئڻ لڳي جو پنهنجي آسن سان ڪرائيسٽ جا چرل ڏوٽي
چڙهيائين ۽ پنهنجي سر جي وارن سان انهن کي اڳهيائين،
پوءِ انهن چرلن کي ڇهياائين ۽ انهن کي ملڻ لڳاائين.“

جڏهن فرسعيءَ اهو ڏٺو ته دل ۾ چوڻ لڳو ته جيڪڏهن
هي منهنجي پيءُ جهڙي هجي ها ته هنکي سڌ پوي ها ته جيڪا
استري هنجي چرلن کي ڇهي رهي آهي انجو آڇرڻ ڪهڙو
آهي ڇاڪاڻ ته هو وڏي ڀاڻ آهي.

تنهن ئي ڪرائيسٽ سائمن کي چيو، ”هڪ شاهوڪار
هو. هنجي به قرضدار هئا، هڪ کي هو پنڊ سؤ پيس لاهندو
هو ۽ ٻئي کي پنجاهه. ٻنهي قرضدارن کي پنهنجو قرض
ڇڪائڻ لاءِ ڪوڏي نه ڪونه هئي. شاهوڪار ادارا ڏيکاري
ٻنهي جو قرض معاف ڪري ڇڏيو. ٻڌايو ته انهن ٻنهي مان
شاهوڪار کي ڪير وڌيڪ پيار ڪندو؟ سائمن جواب ڏنو
ته اهو جنهنکي هن وڌيڪ رقم معاف ڪئي. ٽڏهن ڪرائيسٽ
ان استريءَ جي طرف لهاريندي سائمن کي چيو، ”تون
هن استريءَ کي ڏسڻ ٿو؟ مان تنهنجي گهر آيس. پهرين
ڏوٽڻ لاءِ توڻي مون کي پاڻي نه ڪونه ڏنو پر هن استريءَ منهنجي

کي باڪل پسند ڪونه ڪندو آهيان ۽ مون هنن ماڻهن کي
اهڙين ڳالهين لاءِ منع ڪرڻ جي ڪوشش نه ڪئي آهي،
ان هوندي به هي مڃين ٿا.

تنهن ئي اميرڪن ليڊي ۽ پادريءَ جي هٿن مان آهستيءَ
سان بائيبل ورتو ۽ ان مان هيٺيون ٽڪر پڙهيو.

”ڏسو، هن شهر جي هڪ استري، جا ڏاڍي گنهگار
هئي، جڏهن هڪڙي اها خبر پيئي ته ڪرائيسٽ فرمسيءَ جي
گهر ۾ پوڄن ڪرڻ لاءِ ويندو آهي ته هو به هڪ نهايت شاندار
دادي ۾ ملام ڪئي آئي ۽ هنجي چرلن ۾ واهي ايتري قدر
روٽ لڳي جو پنهنجي آنسن سان ڪرائيسٽ جا چون ٿوئي
چڏيائين ۽ پنهنجي سر جي وارن سان انهن کي اُگهيائين،
پوءِ انهن چرلن کي ڇهيائين ۽ انهن کي ملام لائين.“

جڏهن فرمسيءَ اهو ڏٺو ته دل ۾ چوڻ لڳو ته جيڪڏهن
هي منهنجي پيءُ جهڙو هجي ها ته هڪڙي سڌ پوي ها ته جيڪا
استري هنجي چرلن کي جهي رهي آهي انجو آڇڻ ڪهڙو
آهي ڇاڪاڻ ته هو وڏي باپڻ آهي.

تنهن ئي ڪرائيسٽ سائمن کي چيو، ”هڪ شاهوڪار
هو. هنجڻ به قرضدار هئا، هڪ کي هو پنج سؤ پيس لهندو
هو ۽ ٻئي کي پنجاهه. انهي قرضدارن کي پنهنجو قرض
ڇڪائڻ لاءِ ڪوڏي به ڪونه هئي. شاهوڪار ادارا ڏيکاري
انهي جو قرض معاف ڪري ڇڏيو. ٻڌايو ته انهن انهي مان
شاهوڪار کي ڪير وڌيڪ پيار ڪندو؟ سائمن جواب ڏنو
ته اهو جنهن کي هن وڌيڪ رقم معاف ڪئي. تڏهن ڪرائيسٽ
ان استريءَ جي طرف نهاريندي سائمن کي چيو، ”مون
هن استريءَ کي ڏسڻ ٿو؟ مان پنهنجي گهر آيس. پهرين
ڏوٽڻ لاءِ ٿو مون کي پاڻي به ڪونه ڏنو پر هن استريءَ منهنجا

(۳) دوايز چټک جو معياد ۸۶۴۰۰۰ سالن جو ٿيندو آهي.

(۴) ان کالهنوء ڪلچرڪ جهنجهو معياد ۴۳۲۰۰۰ سال

ٿيندو آهي. انهن ٻنهي چٽڪن کي ملائي مها چٽڪ جهڻو آهي جو ڪل ۴۳۲۰۰۰۰ سالن جو ٿيندو آهي.

اڌون هڪ هزار مها چٽڪن جو هڪ ڪلپ ٿيندو آهي جنهن ۾ ۴۳۲۰۰۰۰۰۰۰ سال ٿيندا آهن. انڌي وڏي عمر آهي هن سنسار جي. جڏهن مهاپارم جي ٻڌ لڳي هئي تڏهن ان مان ۴۵۶.۷ مهايڪ گذري چڪا هئا. اها ٻڌ ۵۳۵ سال اڳ لڳي هئي. ان حساب سان هن سنسار جي هيٺتر عمر ۱۹۷۳۸۱۳۰۳۵ سال آهي ۽ اڃا به ۲۲۴۶۱۱۸۶۹۶۵ سال رهندو.

ان ئي اميرڪن يادويءَ چيو، ”مغربي ملڪن جي ڪن سائنسدانن جي ڪرڇ مان به اهو ظاهر ٿيو آهي ته هن دنيا کي ختم ٿيڻ ۾ اڃا اڳ ۲ ارب سال باقي آهن.“

پنڊت لاکرڊم چيو، ”ڪو اعڙو به وقت هو جو مغربي اوهڪ اسانجي انهن چٽڪن جي حساب تي ڪلندا هئا.“

حضور جن نورمانڻ لڳا، ”ڪيترا به هيٺر به شايد ڪلندا.“ ان وقت ڪيترائي ڪورڪا ستنگي حضور جن جي روشن لاه آيا. هي دانهائوسيءَ کان قريب ٺهه ميل دور ڪاروه چالوٽيءَ ۾ نوجي آفيسر هئا. انهن حضور جن جي چرلن ۾ جهڪي لمسڪار ڪيو. انهن مان هڪ ستنگي حضور جن جا چرلن ٻيهنجن آسن سان پسائي ڇڏيا ۽ هوءَ حضور جي چرلن کي ڇڏي ٿي نه هڻي. جيڪي پور پيس اهل هئا انهن مان هڪ چٽي چيو ته انهن چرلن ۾ ڪرڻ نه انسانييت جي شان جو ايمان ڪرڻو آهي.

حضور جن نورمانڻ لڳا، ”مان پهرن ڇهڻ جي ان عادت

حضور جن مفڪي فرمائڻ لڳا، ”اچا! توکي فڪر ڪرڻ جي ڪا به ضرورت ڪانهي. هيءَ دنيا اڃا به ڪروڙن سالن تائين ختم ٿيڻ واري ڪانهي.“
اهو ٻڌي چڻ نه سڄي مسلمان ٻار ٿيءَ جي من مان وڌو
اڄ هتي وڌو.

وري به مسلمان سڄڻ پڇڻ لڳو، حضور! اهو ٽوهين
ٻههجي آيو جي آڌار ٿي ٿا چئو؟
حضور جن وراڻيو، ”ائين ڪونهي. ڪجهه هندو شاسترن
ان وشه ٿي ڪافي روشني وڌي آهي.“
پنڊت ٺاڪر دت چوڻ لڳو، ”حضور! جيڪڏهن ٽوهين
اجازت ڏيو ته مان سنسار جي بائي بچيل عرصي جا انگ
اڪر پيش ڪريان ۽ اهو به ٻڌائي سگهان ته اهو حساب
ڪيئن لڳايو اٿم.“

حضور جن فرمايو، ”ڏاڍو سٺو، پر هنن سڄڻن کان پڇو
نه هنن جي الهيءَ حساب ٻڌڻ ۾ دلچسپي آهي.“
مسلمان سڄڻ چوڻ لڳا ته حضور! اها به ڏاڍي سٺي
گالهه ٿيندي.

تنهن ٿي پنڊت ٺاڪر دت چوڻ لڳو ته رشين مٿين وقت
کي هيٺين چئن حصن ۾ ورهايو آهي.
(۱) ستجڳ جهنڊو معياد ۱۷,۲۶,۰۰۰ سال آهي.
حضور جن کيس درست ڪندي فرمايو ته ستجڳ ۱۷۲۸۰۰۰
سالن جو ٿيندو آهي.

پنڊت ٺاڪر دت چوڻ لڳو معاف ڪجو برابر صحيح
انگ ۱۷۲۸۰۰۰ آهي.
(۲) ستجڳ ڪالهرءَ ٿر پتا انگ جهنڊو معياد ۱۲,۹۶,۰۰۰
سال ٿيندو آهي.

سرت شمد اڍڪ ار لاف نام جو اڀياس ٿي اهو واحد مارڪ آهي جو اسانکي سٺ لوڪ ٿاڻن پڇائي سگهي ٿو ۽ صرف سچو متڪورو ئي اسانکي ان سچي نام جي ڊڪٽا ڏيئي سگهي ٿو. سچو نام يا شمد نه لکڻ ۾ اچي سگهي ٿو نه اڀرائڻ ۾ اچي سگهي ٿو. اهو سچو نام سنار جي ڪنهن به ڀاشا جو لفظ ڪونهي. اهو هنن اکين سان نه ڏسي سگهجي ٿو نه هنن ڪنن ڊواران ٻڌي سگهجي ٿو. ڪورو ٿاڻڪ صاحب جن ٻڌائين ٿا ته ”اهو بنا اکين جي ڏسي سگهجي ٿو ۽ بنا ڪنن جي ٻڌي سگهجي ٿو. ان کي ڏسڻ لاءِ پنهنجون اکيون ۽ اٽڪي ٻڌڻ لاءِ پنهنجا ڪن بند ڪريو.“

جيئن ئي حضور هٽراج جن ٿورو شانت رهيا ته هڪ مسلمان سچڻ چيو ته حضور! هاڻي ڪٿو سوال آهي. ڪجهه مسلمان درويشن جو چوڻ آهي ته هيءَ دنيا چاليهن يا پنجاه سالن بعد ختم ٿيڻ واري آهي. توهين به اها ڳالهه چو ٿا؟

حضور جن پڇڻ لڳا، ”اها اڳڪٿي ڪهڙي آڌار ٿي ڪئي وئي آهي.“

مسلمان سچڻ جواب ڏنو، ”مولڪي اها خبر ڪانهي پر شايد اهو پيغمبر صاحب جو وچن هوندو.“
حضور جن فرمايو، ”نه، اهو وچن پيغمبر صاحب جو ئي نٿو سگهي.“

مسلمان سچڻ چوڻ لڳو، ”حضور! ان ادواه ماڻهن کي ڏاڍي ڊڪر ۾ وجهي ڇڏيو آهي، توهانجن ان ٻاري ۾ ڪهڙو راز آهي.“

هڪ مسلمان عورت ڏاڍي ساهڻي نوع ۾ چوڻ لڳي، ”ها! توهانجو راز اسانکي وڏو ڏڏ ڏيندو.“

حضور جن مشڪي فرمائڻ لڳا، ”اڃا! توکي فڪر ڪرڻ جي ڪا به ضرورت ڪانهي. هيءَ دنيا اڃا به ڪروڙن سالن تائين ختم ٿيڻ واري ڪانهي.“

اهو ٻڌي چوڻ نه سڃي مسلمان ٻار ٿيءَ جي من مان وڌو بوج هتي وڌو.

وري به مسلمان سڄڻ پڇوڻ لڳو، حضور! اهو ٽوهين پنهنجي ايو جي آڌار تي ٿا چئو؟“

حضور جن ورائيو، ”ائمن ڪونهي. ڪجهه همدو شاسترن ان وشه تي ڪافي روشني وڌي آهي.“

پنڊت ٺاڪر دت چوڻ لڳو، ”حضور! جيڪڏهن ٽوهين اجازت ڏيو ته مان سنسار جي باقي بچيل عرصي جا انگ اکر پيش ڪريان ۽ اهو به ٻڌائي سگهان ٿو ته اهو حساب ڪيئن لڳايو اٿم.“

حضور جن فرمايو، ”ڏاڍو سٺو، پر هنن سڄڻن کان پڇو نه هنن جي الهيءَ حساب ٻڌڻ ۾ دلچسپي آهي.“

مسلمان سڄڻ چوڻ لڳا ته حضور! اها به ڏاڍي سٺي ڳالهه ٿيندي.

تنهن ئي پنڊت ٺاڪر دت چوڻ لڳو ته رشين مين وقت کي هيٺين چئن حصن ۾ ورهايو آهي.

(۱) ستجڳ جنهنجو معياد ۱۷,۲۶,۰۰۰ سال آهي.

حضور جن کيس درست ڪندي فرمايو ته ستجڳ ۱۷۲۸۰۰۰ سالن جو ٿيندو آهي.

پنڊت ٺاڪر دت چوڻ لڳو معاف ڪجو پر اهو صحيح انگ ۱۷۲۸۰۰۰ آهي.

(۲) ستجڳ کانپوءِ ٿر ٻيا اڳ جنهنجو معياد ۱۲,۹۶,۰۰۰ سال ٿيندو آهي.

سرت شمد نوک ار لاف نام جو اڀياس ٿي اهو واحد ماري
 آهي جو اسانکي سڄي لکڻ تالين پڇيائي سگهي ٿو ۽ صرف
 سڄو سڳورو ٿي اسانکي ان سڄي نام جي دکشا ڏيئي
 سگهي ٿو. سڄو نام يا شمد ل لکڻ ۾ اچي سگهي ٿو نه اوان
 ۾ اچي سگهي ٿو. اهو سڄو نام سسار جي ڪنهن به پاشا
 جو لفظ ڪونهي. اهو هنن اکين مان نه ڏسي سگهجي ٿو نه
 هنن ڪنن دوانن ٻڌي سگهجي ٿو. ڪورو لالڪ صاحب جن
 پڻ ائين فرمايو آهي: ”اهو بنا اکين جي ڏسي سگهجي
 ٿو ۽ بنا ڪنن جي ٻڌي سگهجي ٿو. ان کي ڏسڻ لاءِ پنهنجون
 اکيون ۽ انکي ٻڌڻ لاءِ پنهنجا ڪن بند ڪريو.“

جيئن ٿي حضور ۽ هاراج جن ٿورو شاليت رهيا ته هڪ
 مسلمان سڄڻ جهڙو نه حضور! باقي هڪڙو سوال آهي. ڪجهه
 مسلمان درويشن جو سڄڻ آهي نه هتيءَ دنيا چاليهن يا
 پنجاه سالن بعد ختم ٿيڻ واري آهي. ٿوهين به اها ڳالهه
 مڃو ٿا؟

حضور جن پڇڻ لڳا، ”اها اڳتي ڪهڙي آڌار ٿي
 ڪئي رهي آهي.“

مسلمان سڄڻ جواب ڏنو، ”ولڪي اها خبر ڪانهي پر
 شايد اهو پيغمبر صاحب جو وچن هوندو.“
 حضور جن فرمايو، ”نه، اهو وچن پيغمبر صاحب جو ٿي
 نٿو سگهي.“

مسلمان سڄڻ چوڻ لڳو، ”حضور! ان ادواه ماڻهن کي
 ڏاڍي ڪر ۾ وجهي ڇڏيو آهي، ٿوهانجو ان باري ۾ ڪهڙو
 راءِ آهي.“

هڪ مسلمان عورت ڏاڍي سڃاهي نوع ۾ چوڻ لڳي،
 ”ها! ٿوهانجو راءِ اسانکي وڏو ڏڏ ڏيندو.“

ڇڏيو آهي يعني اها هروا جا ڏينان اڪرلدي آهي. سمان
پراڻن جو ڪم آهي ناپي چڪر کان ساري شراب ۾ هڪ
سريڪي غذا پيچائڻ. سمان جو ارڻ آهي برابر. وٺان نالي
پراڻ ساري شراب جي لاڙين ۾ خون جو دورو جاري رکڻ
ٿا. آدان پراڻ موت جي سمي آتما کي هڪ ديهه مان ٻي
ديهه ۾ کڻي وڃن ٿا. پراڻ مک ۾، بهترين ۾ ۽ لڪ ۾ ڪم
ڪن ٿا. جڏهن ڪنهنجو مرڻو ايندو آهي ته اسين چونداسين
آهيون ته ههجا پراڻ لڪري ويا آهن. دراصل پراڻ اها
مول شڪتي آهي جنهن مان پيرن سڀ شڪتيدار آهن ٿين
ٿيون. لوڪن پراڻاڻام جي ساڌنا دواران پراڻن کي قابو ۾
رکي من تي وجهي پاڻ جي ڪوشش ڪئي ۽ اهي روحاني
مبدان ۾ ان اوچائيءَ تائين رسائي ڪري سگهيا جيستائين
پراڻ انهن کي پهچائي سگهيا. سڀ پراڻ ۽ واپو ڇڏي آڪاش
۾ اين ٿي وڃن ٿا (جو ئي انهن جي آهستيءَ جو اسٽان آهي)
۽ اهي پراڻاڻام جي ساڌڪ کي ان کان مٿي ٿي وڃي
سگهن. اهو رستو بلڪل لمبو ۽ ڪنڻ آهي.

سنت پنهنجي ساڌنا آتما چڪر کان شروع ڪن ٿا جتي
آتما ۽ من جي بينڪ آهي ۽ اٺن ئي مٿين مبدان ڏانهن
چڙهائي شروع ڪن ٿا. ويد ۽ ٻيا شاستر صرف ”برهم“
يعني ائين چڪر تائين ورنن ڪن ٿا جو سنت مٿ جي ٻين
منزل آهي ان کان مٿي صرف سنت ئي وڃن ٿا. ست لوڪ
ڪالبرواءِ ٻيا سڀ لوڪ پرڻه ۽ مٿا پرڻه ۾ ناس ٿي وڃن ٿا
صرف بارهون چڪر ست ديش تي اڀاسي آهي.
تنهنڪري هن ڳالهه کي سمجهڻ ۾ ڪا خاص ڏکيائي نه
هئڻ ڪپي نه منهن کي اهڙو ڪورو ڌارڻ ڪپي جو کيس پرڻه
مها پرڻه کان مٿي ان اڀاسي ۽ لاهائي ڌار تائين پهچائي سگهجي.

”بند يا شرار ۾ ڇو ڇڪر آهن ؟ الهڪي ڀڙڪ شاستر ۾ کٽ ڇڪر ڇٽو آهي. کٽ معنيٰ ڇو ڇڪر معنيٰ مرڪز، ڦيٽا يا ڪنول. لڳ ڀڳ پهرئين نفسي ۾ انهن ڇهن ڇڪرن جو اعلان ۽ ڪارڊ صاف ڪري ڏيکاريل آهي. ائين ڇڪرن جي شروعات هيٺان کان مٿي ٿيندي آهي. ان ڪري ”مول آڌار“ پهرين ڇڪر آهي ۽ سوانديشان پهر ڇڪر آهي ۽ اهڙي ريت اٺا مٿيان ڇڪر.“

”هن ٻنهي نقشن مان ارهين ڏسندا ته شرار ۾ کٽ ڇڪرن جا ۲ جهڙا ڏيکاريل آهن. ساڌڪ پراڻن جي سڀاري هن نون دواون واري شرار ۾ سڀ کان هيٺين ڇڪر مول آڌار جي ذريعي اندر پروس ڪري سگهي ٿو پر پراڻ هن کي صرف سڀ کان مٿئين ڇوڻ اڳيا ڇڪر لائين پوڄائي سگهن ٿا، اٺڪان مٿي باڪل نه ڇاڪاڻ ته پراڻ الي ٻهجي جدا ڪاش (بند جي اندر وارو ڪاش) ۾ سماجي وڃن ٿا.“

بادري ٻچڻ لڳو، ”پراڻ ڇا آهن؟“

حضور جن فرمايو ته معاف ڪجو مون ٿوهالڪي ”پراڻ“ لفظ جو ارت ٿي ڪو نه سمجهاريو. هندستان جي هر هڪ ڀاءُ کي خبر آهي ته پراڻ ڇا آهن پر هڪ وديشيءَ کي ان بابت سمجهائڻ ڏاڍو مشڪل آهي. ائين ته پراڻ جو ارت آهي ”ساهر“ پر حقيقت ۾ پراڻ اها ڇوڻ شڪتي يا طاقت آهي جا پنجن پرڪارن جي واريءَ جي روپ ۾ اسانجي شرار جي ساري مقصدن کي هلائي ٿي. اهي پنج پراڻ هن ريت آهن—

(۱) پراڻ (۲) اڀان (۳) سمان (۴) وٺان (۵) آدان. انهن پراڻن جو جيڪو ڪارڊ آهي ان حساب سان مان انهن جو ورڻ ٿو ڪريان. مثال طور آهي پراڻ ٿي آهن جي آندن مان ميل ڪڍي ٻاهر ليڪال ڪرڻ ۾ مدد ڪن ٿا. ان پراڻ کي اڀان

۲۰۲
 ڇڏو آهي يعني اها هروا جا هيٺان لڪر لڌي آهي. سمان
 پراڻن جو ڪم آهي ناپي چڪر کان ساري شرار ۾ هڪ
 سريڪي غذا پيچائڻ. سمان جو ارت آهي برابر. وٺان نالي
 پراڻ ساري شرار جي لاڙين ۾ خون جو دورو جاري رکڻ
 ٿا. آدان پراڻ موت جي سمي آتما کي هڪ ديهه مان ٻيءَ
 ديهه ۾ کڻي وڃن ٿا. پراڻ مک ۾، ٿڌن ۾ ۽ لڪ ۾ ڪم
 ڪن ٿا. جڏهن ڪنهن جو مرڻو ايندو آهي ته اسين چولندا
 آهيون ته ههجا پراڻ لڪري ويا آهن. در اصل پراڻ اها
 مول شڪتي آهي جنهن مان ٻيون سڀ شڪتون آهن ٿين
 ٿيون. لوڪن پراڻاڻام جي ساڌنا دواران پراڻن کي قاهر ۾
 رکي من ٿي وجهه پراڻ جي ڪوشش ڪئي ۽ اهي روحاني
 مندان ۾ ان اوچائيءَ تائين رسائي ڪري سگهيا جيستائين
 پراڻ انهن کي پهچائي سگهيا. سڀ پراڻ ۽ واڙ ڇڏي آڪاش
 ۾ اين ٿي وڃن ٿا (جو ئي انهن جي اُپتيءَ جو اسٽان آهي)
 ۽ اهي پراڻاڻام جي ساڌڪ کي ان کان مٿي ٿا وٺي وڃي
 سگهن. اهو رستو بالڪل لبر ۽ ڪنن آهي.

سنت پنهنجي ساڌنا آتما چڪر کان شروع ڪن ٿا جتي
 آتما ۽ من جي بيٺڪ آهي ۽ اتان ئي مٿين مندان ڏانهن
 چڙهائي شروع ڪن ٿا. ويد ۽ ٻيا شاستر صرف ”برهم“
 يعني ائين چڪر تائين ورتن ڪن ٿا جو سنت مت جي ٻين
 منزل آهي ان کان مٿي صرف سنت ئي وڃن ٿا. ست لوڪ
 کانسواءِ ٻيا سڀ لوڪ پراڻ ۽ مها پراڻ ۾ ناس ٿي وڃن ٿا
 صرف ٻارهنون چڪر ست ديشن ٿي اڻاسي آهي.
 پنهنجي هن ڏالهه کي سمجهڻ ۾ ڪا خاص ڏکيائي نه
 هئڻ ڪپي نه منش کي اهڙو ڪورو ڌارڻ ڪپي جو کيس پراڻ
 مها پراڻ کان مٿي ان اڻاسي ۽ لاماني ڌار تائين پهچائي سگهي.

”ٻنڊ يا شرير ۾ ڇوڇو ڇڪر آهن ؟ ائين ٿي ٻڌڻ ڇا سٺو ۾
 ڪٿ ڇڪر ڇڏيو آهي. ڪٿ معنيٰ ڇوڇو ؟ ڇڪر معنيٰ مرڪز،
 ٿيڻ يا ڪنول. لڳ ڀڳ ٻيو ئي لکي ٿو ۾ انهن ڇهن
 ڇڪرن جو اٽان ؟ ڪارو صاف ڪري ڏيکاريل آهي.
 انهن ڇڪرن جي شروعات هيٺان کان مٿي ٿيندي آهي. ان
 ڪري ”مول آڌار“ ٻيو ٻڌڻ ڇڪر آهي ؟ سوادشٽان ٻيو
 ڇڪر آهي ؟ اهڙي ريت ٻيا مٿيان ڇڪر.“

”هان ٻڌي ائين مان ٿو ڏسندا ته شرير ۾ ڪٿ ڇڪر
 جا ۲ ڇوڇو ڏيکاريل آهن. ساڳو پراڻن جي مٿاري
 هن نون دواون واري شرير ۾ سڀ کان هيٺين ڇڪر مول
 آڌار جي ذريعي اندر پروس ڪري سگهي ٿو پر پراڻ هن
 کي صرف سڀ کان مٿين ڇوڇو آڳا ڇڪر لائين پوڄائي
 سگهن ٿا، اٽان مٿي لڳل نه ڇاڪاڻ ته پراڻ اتي پوڄي
 جدا ڪاش (ٻنڊ جي اندر وارو ڪاش) ۾ سمائجي وڃن ٿا.“
 يادري ٻڌڻ لڳو، ”پراڻ ڇا آهن؟“

حضور جن فرمايو ته مٿان ڪڍو مون ٿو هالڪي ”پراڻ“
 لفظ جو اٽ ٿي ڪو نه سمجهاريو. هندستان جي هر هڪ ٻار
 کي خبر آهي ته پراڻ ڇا آهن پر هڪ وڏي ڀڳت کي ان بابت
 سمجهائڻ ڏاڍو مشڪل آهي. ائين نه پراڻ جو اٽ آهي
 ”ساه“ پر حقيقت ۾ پراڻ اها ڇوڇو شڪتي يا طاقت آهي
 جا پنجن پرڪارن جي واڌو ۾ ڇوڇو ۾ سمائجي شرير جي
 ماري مٿين کي هلائي ٿي. اهي پنج پراڻ هن ريت آهن—
 (۱) پراڻ (۲) اٽان (۳) ساه (۴) واه (۵) اٽان. انهن پراڻن
 جو ڇڪر ڪارو آهي ان عتاب سان مان انهن جو ورڻ ٿو
 ڪريان. مثال طور اهي پراڻ ٿي آهن جي آڏن مان ميل
 ڪڍي ٻاهر لڳال ڪرڻ ۾ مدد ڪن ٿا. ان پراڻ کي اٽان

۱۰۰
راه بتائي ٿو اهاڻي صحيح راه آهي؟

حضور جن فرمايو، ”توهانجو اهو سوال بلڪل موزون آهي. ڇڻو ٿيو جو اهو سوال پڇيو اٿو. دنيا ۾ انيڪ قسمن جا ڪورو آهن ۽ هڪ جڳيا سو لاء انهن مان سڄو ڪورو سڃاڻڻ ڏاڍو مشڪل آهي. ستن مهائين پنهنجي پاڻي ۾ پورن سنگورو ۽ سڄي لام ڪي سڃاڻڻ لاء ڪي نشانين ۽ اشارا ڏنا آهن. ڪورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

”گهر ۾ گهر دکاء ڏيڻ سو سنگورو پرڪ سڃاڻ،

پنچ شمد ڏاڪار ڏن ٿهه واجي سبد لپساڻ.“

(لهار مه. ۱)

يعني سڄو ڪورو اهو آهي جو اسانڪي پنجن شين جي دڪشا ڏيئي پنهنجو لڄ گهر اسانجي شرار روپي گهر ۾ ڏيکاري ٿو. پليٽو صاحب جو ڪٿڻ آهي، ”ڏن آلي جو گگن ڪي سو ميرا ڪرو ڏيو.“ ڪبير صاحب فرمائين ٿا، ”منهنجو چوڻ مڃو، صرف سرت شيد جو اڀياس ٿي توهانڪي بچائي سگهندو.“ هيءُ شرار اسانجي آتما جو نراس اسٿان آهي. ان شرار ۾ پرمانا جو نراس پڻ آهي. اڄ لائين ڪنهن به هنڪي ڪٿي ٻاهر ڪرڻ پائڻ آهي. هن گهر يعني شرار کي ٿو دروازا آهن.

اٽي حضور مهاراج جن مولڪي چيو ته آيس مان پيو ۽ بيسل ڪٽي اڄ. جڏهن مان ڪٽي آيس ته حضور جن ان تي نقشو ڪڍيو. جو سامهون ڏٺو ويو آهي.

ڳالهه جو سلسلو جاري رکندي فرمايائون، ”اسانجي شرار جا ٻه حصا آهن. هڪ اکين کان هيٺ جنهنڪي پنڊ يا شرار چيو آهي ۽ ٻيو اکين کان مٿي آهي جو مستڪ ۾ اسانجي ٻنهي اکين جي وچ ۾ آهي جنهنڪي برهمانڊ سڏيو آهي.“

روحانيت جو ساگر
(۷۴)

ساگر کان جدا ٿيا
ٻرلند
(۷۵)

حالانڪ ڪا به
هيٺ آيل (آلما
ان ٻولي اڃا به
مايا کان رهه
(۷۶)

هي ڏسڻ ڏوا
جا به ڪا آهن
(۷۷)

اوم - هتان سرشت
شروع ٿئي ٿي
(۷۸)

مايا رهه ٿي

سوشنگ

نرالا

پاربرهم

بنت ال نال

۱۲- سچڪند

۱۱- ٻيو ڏٺا

۱۰- نرالا
(مياڻ)

۹- س

۸- ملي

راه بنائي نو اهاڻي صحيح راه آهي؟

حضور جن فرمايو، ”توهانجو اهو سوال باڪل موزون آهي. ڇڏو آهي جو اهو سوال پڇيو اٿو. دنيا ۾ انيڪ قسمن جا ڪورو آهن ۽ هڪ جڳيا سو ۽ لاء انهن مان سڄو ڪورو سڃاڻڻ ڏاڍو مشڪل آهي. ستن مهائين پنهنجي پاڻيءَ ۾ پورن سٽڪورو ۽ سڄي لار کي سڃاڻڻ لاء کي نشانين ۽ اشارا ڏنا آهن. ڪورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

”گهر مه ڪور ڏڪاء ڏيڻ سو سٽڪورو پرڪ سڃاڻ،

پنڇ شمد ڏنگار ڏن ٿهه واجي سڊ ليسان.“

(اهاڻ ۱)

يعني سڄو ڪورو اهو آهي جو اسان کي پنجن شين جي ڏکڻا ڏيئي پنهنجو لڄ گهر اسانجي شرار روئي گهر ۾ ڏيکاري ٿو. ٻيو صاحب جو ڪٿڻ آهي، ”ڏن آلي جو گگن کي سو ميرا ڪورو ڏيو.“ ڪبير صاحب فرمائين ٿا، ”مهنجو چوڻ مڃو، صرف سرت شيد جو اپياس ئي توهان کي بچائي سگهندو.“ هيءُ شرار اسانجي آتما جو نواس اسٿان آهي. ان شرار ۾ پرمانا جو نواس پڻ آهي. اڄ لائين ڪنهن به هنڪي ڪٿي اهو ڪو نه پائو آهي. هن گهر يعني شرار کي ٿو دروازا آهن.

اٺي حضور مهاراج جن مولڪي چيو ته آيس مان پيو ۽ پيسل ڪٽي اڄ. جڏهن مان ڪٽي آيس ته حضور جن ان تي لکيو ڪيو ٿو. جو سامهون ڏٺو ويو آهي.

ڳالهه جو سلسلو جاري رکندي فرمايائون، ”اسانجي شرار جا ٻه حصا آهن. هڪ اکين کان هيٺ جنهن کي پند يا شرار چئبو آهي ۽ ٻيو اکين کان مٿي آهي جو مستڪ ۾ اسانجي ٻنهي اکين جي وچ ۾ آهي جنهن کي برهمانڊ سڏيو آهي.“

روحانيات جو ساگر
(چهار)

ساگر کان جدا ايل
بولد
(پنج)

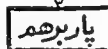
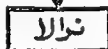
حالالڪ ڪاڻي
هيٺ آيل (آلما)
ان هوندي اڃا به
مايا کان رهت
(چار)

هي دسويں دوار
جا به حصا آهن
(ٽي)

اوم - هتان مرڻي
شروع ٿئي ٿي
(ٻه)

مايا رهت برهم

—ل مايا برهم
(مايا هت برهم)
(هڪ)

بند نال

۱۲- سچکند

۱۱- پورو ٿا

۱۰- لرا لا
(مهاسن)

۹- ن

۸- مسلبي

۷- سهرس
(سهرس دل ڪنول)

نالو	استان	چڪون جو سواءي	ڪارو
٦- آکيا چڪر	آکين جو مرڪز ١٢ پينڪٽريون	آکيا ۽ سن	شوار کي چيتر وڪڻ
٥- وشوڌي يا ڪنڪ چڪر	ڪنڪ ١٤ پينڪٽريون ٻڪرو نيلا	شڪتي	الپ مائرا ۾ لر مان ڪندڙ ڌارا
٣- اناهت يا هردي چڪر	هروڊي ١٣ پينڪٽريون نيلا	شو	استول شوار جي وڪشا ۽ لاس
٣- هڻي پورو يا لائي چڪر	ناپي ٦ پينڪٽريون ٻڪرو ڪاڙهو	وشو	استول شوار جو پالڻ ۽ وشو
٢- سواد شتان	انڊري ٧ پينڪٽريون هاڪو ڪاڙهو	ازهما	استول شوار جي وچا ڪرڻ
١- مول آڌار	گديا ٤ پينڪٽريون هاڪو ڪاڙهو	ڪڻيش	شوار مان غلاظت ڪڍڻ

حضور جن وراثتور ۽ الھن وچين جو ۽ ڳوڙھو آلمڪ اوت
 آھي. دڪشا (بھتسا) پوءِ جنم آھي. پراچين ڪال کان وٺي
 ھندن جا صرف ۳ ورڻ براهمن، ڪٽري ۽ وٽس ٽي دڪشا
 وٺڻ جا اذڪاري سمجھيا ويندا هئا ۽ الھن ٽنهي ورڻن جي
 ماڻھن کي 'پر جنما' يا وري جنم ورڻل سڏيو وڃي ٿو. شش
 پنھنجي مائٽا پٽا جي گهر کي ڇڏي شڪشا ۽ دڪشا پراپڪ
 ڪرڻ لاءِ ڳوڙھو جي آشرم ۾ داخل ٿيندو هو ۽ جتي ھو
 ڪيرائي سال گھاري پندو هو. انهيءَ دڪشا وٺڻ کي ھنجو پوءِ
 جنم ڄڻو هو. اهڙي طرح مٿس جو پھريون جنم آھي شھرڪ
 ڄمڻ جي شروعات ۽ پوءِ جنم آھي آلمڪ ڄمڻ جي شروعات.
 ڳوڙھو جي روحاني پويواري شش پٺن سمان لائيا وڃن ٿا.
 ڄمڻ تائين مٿس ست ڳوڙھو جي ٽون ۾ وڃي ھيڪان روحاني
 مارڪ جو پند يا نام نثر حاصل ڪري ٿيستن ھو خدا
 جي بادشاھت ۾ ڪنھن پوءِ باقي سگھندو؟

اميرڪن ليني گوري ڊيسر خاموش رھي ڇو ته
 ڪرائيمٽ به چيو آھي، ”ڇوڪر اعتقاد رکندو ۽ دڪشا
 وٺندو انهيءَ رکشا ٿيندي.“

حضور جن وراثتور لڳا ۽ سوامي جي ھواراج جن ٻن جنم
 ٻن کان چوٽڪاري پٺاڻ جو اھو ٽي شرط لڳايو آھي.
 پرائم ڳوڙھو کي ڪرلا، مارڪ شيد ڳوڙھو سي لڳيا.
 ڳوڙھو ۾ پورڻ وڌواس ۽ ھنڌي چرلن ۾ گھرو پيار رکي،
 ان جي پيدولي، ان جي ڪمالي ڪرڻ ٽي چوٽڪاري
 ٿي. سچو ڳوڙھو ۽ سچو مارڪ اھي ٿي ڪال ۽
 جنمن مان اچڻ لاءِ بلڪل ضروري آهن.

لاڪر دست پھرو ته حضور! اسين سچي ڳوڙھو
 ۽ سچائي سگھون ۽ اھا ڪيئن خبر پري نه ڏيڻا

نالو	استان	چڪڙن جو سواڻي	ڪاره
۱- آگيا چڪر	اڪين جو مرڪز ۲ پنڪڙيون	آگيا ۽ من	شرار کي چيٽڻ رڪڻ
۲- وشوڌي يا ڪنڪ چڪر	ڪنڪ ۱۶ پنڪڙيون نيو	شڪتي	اڻپ ماڻرا ۾ لرماڻ ڪندڙ ڌارا
۳- اناهت يا هردي چڪر	هودي ۱۳ پنڪڙيون نيو	شو	استول شرار جي رڪشا ۽ لاس
۴- مڻي پورڪ يا لاپي چڪر	لاپي ۸ پنڪڙيون ڳاڙهو	وشو	استول شرار جو پالڻ پوشڪا
۵- سواد شتان	انڌري ۶ پنڪڙيون هاڪو ڪارو	آرهما	استول شرار جي رچنا ڪرڻ
۶- مول آڌار	گديا ۴ پنڪڙيون ڳاڙهو	گڻيش	شرار مان غلاظت ڪڍڻ

حضور جن وراثتو نه آهنن وچئن جو به ڳرڙ هو آلمڪ اوت
 آهي. دڪنا (پتسمه) پيو جنم آهي. پراچمن ڪال کان وٺي
 هندن جا صرف ۳ ورڻا براهمن، ڪنڀري ۽ وٽس ئي دڪنا
 وٺڻ جا اڌڪاري سمجهيا ويندا هئا ۽ آهنن ٽيڙي ورڻن جي
 ماڻهن کي 'به چنما' يا وري جنم ورتل سڏار وارو هون. شش
 پنهنجي مالا پتا جي گهر کي چڙهي شڪا ۽ دڪنا پراڻس
 ڪرڻ لاءِ ڳرڙو ۽ جي آشرم ۾ داخل ٿيندو هو ۽ جتي هر
 ڪيترائي سال گهاريندو هو. اهي دڪنا وٺڻ کي هجڙ پير
 جنم چئبو هو. اهڙي طرح منش جو پهرين جنم آهي شوروڪ
 جهڙن جي شروعات ۽ ٻي جنم آهي آلمڪ جهڙن جي شروعات.
 ڳرڙو ۽ جي روحاني پريوار ۾ شش پتن سمان لائيا وڃن ٿا.
 جهڙن مان منش ستڙو ۽ جي شرن ۾ وڃي هڪان روحاني
 مارگ جو پند يا سام نثر حاصل ڪري اوستائين هرو خدا
 جي بادشاهت ۾ ڪهڙن پير پائي سگهندو؟

اهو اڪن انڌي ٿيڙي ٿيڙي ساموش رهي ڇو نه
 ڪرايست به ڇو آهي، ”ڇوڪرو اعتقاد رکندو ۽ دڪنا
 وٺندو انجي رکنا ٿيندي.“

حضور جن فرمائڻ لڳا ته سوامي جي بهاراج جن پڻ جنم
 مرڻ کان چوٽڪاري پائڻ جو اهو ئي شرط لڳايو آهي.
 ”پريست ڳرڙو ڪي ڪرلا، مارگ شمد ڳرڙو سي لپسا“
 ستڙو ۽ ٻيڙو وشناس ۽ هنجي چرڻ ۾ ڪهو به ٻيڙو رکي،
 ڪاٿس نام جو پند وٺي، ان جي ڪمائي ڪرڻ ئي چوٽڪاري
 جو آباء آهي. سڄو ستڙو ۽ سڄو مارگ اهي ٻئي ڪال ۽
 ماڻا جي چئن مان ٻيڻ لاءِ بلڪل ضروري آهن.

پند ٺاهڻ ۽ پند پيو نه حضور! اسان سڄي ڳرڙو
 کي ڪهڙن سڄائي سگهون ۽ اها ڪهڙن خبر پري نه ڪو ڪو

جو اشارو آهي سمنڊ جي طرف ۽ ارساڻ ۽ جهر ٿي جو آواز
 جو هنڪي پهرين پهرين پنهنجي اندر چڙهائي ڪندي ٻڌڻ
 ۾ آيو. رواجي طرح اڀاسين ڪي اهڙا آواز ٻڌڻ ۾ سال لڳي
 ويٺا آهن. جنڪي شبد روڪڻ جي گهرائين جي ڄاڻ آهي تن
 ڪي آهي وڃن سولائيءَ سان سمجهه ۾ اچي سگهن ٿا. اچو
 ڪيو ٿر شائتيءَ جي نشاني آهي ۽ انهيءَ جو اشارو ان ايشوري
 دها ڏانهن آهي جا بي اختيار ۽ شائتيءَ سان ڪرائيسٽ جي
 اندر شبد جي روپ ۾ آئي. ڪڏهن ڪڏهن مهالما
 پنهنجي اڀڻين ۾ اهڙا اکر ڪم آڻيندا آهن جن جي اصلي
 معنيٰ صرف پرمار ٿي جڳياسو سمجهي سگهندا آهن ۽ رواجي
 ماڻهو انهن جو ڪڏهن صحيح اوت لڳائي نه سگهندا آهن.
 دڪشا وقت شش ڪي ٽاڪيد ڪئي ويندي آهي ته ان بابت
 يا اندر جو ڪنهن سان ذڪر نه ڪري.

”سڀ روحاني منڊل توهانجي اندر
 آهن. جڏهن آتما وڃي کان نام وٺي
 ڪي هٿائي ٿا
 ڪي ٿي ٿي
 ٿي ڪري ٿو.
 ڪاٺو سڄو ڇڏ
 ۾ ايندائون. الجھو
 ڪلڻ.

اڀيسٽ جي هنن وڃن
 منهن ٻيو جنم ٿيو وٺي
 ڏسي سگهي؟

انهيءَ جي آرٽ کي پوري طرح سمجهي ڪين سگهندو.
پوءِ پادريءَ کان پڇيائون، ”توهين ٻڌايو ته پاڻيءَ مان
ڪري سڌو مٽي وڃڻ جو مطلب ڇا آهي؟“
پادريءَ پنهنجو راءِ ڏيندي چيو، ”شاهد ڪرائيسٽ
پهرين ڪنهن نديءَ ۾ هيٺ ويو هوندو جتان پوءِ هو سڌو
مٽي وارو هوندو.“

ستگرون مشڪي چيو، ”پر اهو ته ڪنهن هنڌ اسڪيل
ڪونهي ته دڪشا واسطي ڪو عرصو هيٺ نديءَ ۾ لٿو.“
اميرڪن اميديءَ چيو ته اهو راءِ ڪٿي لکيل ڪونهي.
حضور جن وري پڇيو، ”پلا اهو ڪٿي لکيل آهي ته
دڪشا واسطي پاڻيءَ ۾ هيٺ وڃڻ ضروري آهي.“
پادريءَ جواب ڏنو ته نه.

تنهن ئي ستگرون فرمايو، ”عاطلي ڏيان ڏيئي ٻڌو. هن
وچن جي هر هڪ لفظ جو اشارو الهيءَ الدينين اهو ڏانهن
آهي جيڪو ڪرائيسٽ کي دڪشا وقت پرايٽ ٿيو. لام دان
ڏاڍا پهل ستگرو پنهنجي شش کي الدينين روحاني مارڪ
جو پورو پورو پيد ٿيندو آهي. خدا جي بادشاهت اسانجي
اندر آهي ۽ ڪورو اسانجي اندر مالڪ جي محل جو رستو
ٿو ڏيکاري. اسانجو شرار برهمانڊ جو ماڊل آهي. مسلمان
فقير انهيءَ کي عالمي صغير چوندا آهن. ڪورو اسانکي پنهنجي
اندر پروسس ڪرڻ جو پيد ٿئي ٿو ۽ اهو دروازو
ڏيکاري ٿو جنهن بابت ڪرائيسٽ لکيو آهي ته ”ڪڙڪارو
نه ڪلندو.“ هن اهو به ٻڌايو آهي ته دروازو ڪيئن کڙڪائجي
۽ جڏهن دروازو ڪلندو ته ڪهڙا نظارا ڏسڻ ۾ ايندا ۽ اندر
ڪهڙن قسمن جا بهشت آهن. سڀ ڪجهه اندر آهي ۽ ”ايشوري
آتما“ جو اهو به اسانکي اندر ئي ٿيندو بلڪه جن کي پوري

انهيءَ جي آرٽ کي پوري طرح سمجهي ڪين سگهندو .
پوءِ پادريءَ کان پڇيائون ، ” توهين ٻڌايو ته پاڻيءَ مان
نگري سڌو مٽي وڃڻ جو مطلب ڇا آهي ؟ “
پادريءَ پنهنجو راءِ ڏيندي چيو ، ” شايد ڪرائيسٽ
پهرين ڪنهن نديءَ ۾ هيٺ ويو هوندو جتان پوءِ هو سڌو
مٽي ويو هوندو .

ستگردن مشڪي چيو ، ” پر اهو نه ڪنهن هنڌ لڪيل
ڪونهي ته دڪشا واسطي ڪو هو هيٺ نديءَ ۾ لٿو . “
اميرڪن ليدِيءَ چيو ته اهو برابر ڪٿي لڪيل ڪونهي .
حضور جن وري پڇيو ، ” ڇا اهو ڪٿي لڪيل آهي ته
دڪشا واسطي پاڻيءَ ۾ هيٺ وڃڻ ضروري آهي . “
پادريءَ جواب ڏنو ته نه .

تنهن ئي ستگردن فرمايو ، ” هاڻي ٽيان ڏيئي ٻڌو . هن
وچن جي هر هڪ لفظ جو اشارو انهيءَ اندرئين اڻيو ڏانهن
آهي جيڪو ڪرائيسٽ کي دڪشا وقت پراپت ٿيو . نام دان
ڏيڻ مهل ستگردو پنهنجي شش کي اندرئين روحاني مارڪ
جو پورو پورو پيد ڏيندو آهي . خدا جي بادشاهت اسانجي
اندر آهي ۽ ڪورو اسانجي اندر مالڪ جي محل جو رستو
ٿو ڏيکاري . اسانجو شرار برهماند جو ماڊل آهي . مسلمان
فقير انهيءَ کي عالمي صغير چوندا آهن . ڪورو اسانکي پنهنجي
اندر پروسش ڪرڻ جو پيد ڏئي ٿو ۽ اهو دروازو
ڏيکاري ٿو جنهن بابت ڪرائيسٽ لکيو آهي ته ” ڪڙڪايو
نه ڪلندو . “ هن اهو به ٻڌايو آهي ته دروازو ڪيئن کڙڪائجي
۽ جڏهن دروازو ڪلندو ته ڪهڙا نظارا ڏسڻ ۾ ايندا ۽ اندر
ڪهڙن قسمن جا بهشت آهن . سڀ ڪجهه اندر آهي ۽ ” ايشوري
آلما “ جو اڻيو به اسانکي اندر ئي ٿيندو بلڪه جن کي پوري

ڪرڻو پيو. ائين ڪرڻا بنا هجڻو اڀڻ پيش ڪير؛ ٻڌڻ لاءِ تيار
ٿي نه ٿئي ها.

هندستان ۽ پرشيا ۾ ڪنهنڪي لکرو يا اي پير سڏڻ،
هڃي تمام بي عزتي سمجهي ويندي آهي. هندو شاستر
اهڙن مثالن سان ڀرايا آهن جنهن ۾ لکري کي سرڳ ۾
گهڙڻ کان روڪيو ويو آهي. اهڙن مثالن مان سڪندرو مٺيءَ
جي ڍار ٿا پرست آهي. سڪندرو مٺيءَ، ويد وياس وڻشيءَ جو
پٽ هو جنهن ويد ۽ ڀراڻ سنگرهه ڪيا هئا. سڪندرو مٺيءَ
جهر کان ئي ڳياڻي ۽ سورهن ڪلا سمجهڻو هو. هڪ دفعي
هن وڻشو پوري معنيٰ وٺڪ ڏسڻ جو ارادو ڪيو پر
جڏهن هو وڻشو پوريءَ جي دروازي تي پهتو ته دواڀالن
کيس اندر وڃڻ کان روڪيو. هن کي ڏاڍو ڪروڙ آيو ۽
پنهنجي پٽا ويد وياس کي ان ايمان جي شڪايت ڪيائين.
پٽس چيو ته تراسان جيڪو وهنوار ڪيو ويو آهي سو بالڪل
ليڪ آهي ڇاڪاڻ ته لکري جي لاءِ وٺڪ جا دروازا
ڪڏهن به لٽا کان پوءِ کڻي هڪڙو به کڻي ۽ ڳياڻي هجي.
گرنٿ صاحب ۾ آيو آهي. ”لکري ڪا هيءَ درس
برا.“ ڪبير صاحب فرمايو آهي:-

”ڪبير لکرا لاءِ پاڻي ملڻي هزار،

لڪ لکري کي سس پر لڪ پائڻ ڪو ڀار.“

اڻي پنڊت ٺاڪر دت پڇيو ته ڪورو ڪرڻ اڀڻو

ضروري ڇو آهي؟

حضور جن وراڻيو ته پر ماڻها ئي اهڙو قانون بنايو آهي ۽
هڃي وڌان ئي ڪير به اعتراض نٿو وٺي سگهي. هڪ
بادشاهه سان ڪير ٿو ملي سگهي؟ ڪهڙي ريت ٿو ملي
سگهي، ان لاءِ خود بادشاهه پنهنجي مرضيءَ مطابق ڪهڙا

آهن. ڪرائيسٽ انهيءَ ڪورو ڏکڻا لاءِ پڻائيندڙ اڪر ڪم آندو آهي.

پادري ڪڏم چيو ته ها تيار، پڻائيندڙ اڪر جي معنيٰ آهي رڳو، يا نشان لڳائڻ.

تنهن تي حضور جن فرمائڻ لڳا ته هندن جي ڪار ڌارمڪ ڪر يا اشدان ڪالپوءِ ئي شروع ٿيندي آهي ان لاءِ ته ستي دور ئي وڃي. ڏهري ڏهري انهيءَ اشدان کي ڌارمڪ مهتو ڏار وٺو ۽ پوءِ جڏهن آهي ريتيون ۽ رسمن بهن ملڪن ۾ پرجامت ٿيون جتي پاڻيءَ جي اثبات هئي ته انهن اشدان جي پدران صرف مٽي يا مهن تي پاڻي چٽڪارڻ جي رسم شروع ڪئي.

اسرائيلن ليدِيءَ پٽيو، ”ڪرائيسٽ اڪر چارڊن جي شهر ڏانهن آيو. مان هلي ڏکڻ چارڊن ۾ جان کي گڏجڻ ۽ انکان ڏکڻا وٺڻ لاءِ چو وڌو؟ ڇا جان سچ ۽ سچ ڪرائيسٽ کان وڏي ڪمائيءَ وارو هوندو؟ مان انهيءَ سڀيڙ ۾ جان جي روحاني حالت جاڻڻ چاهيان ٿي.“

حضور جن ورائيو، ”انهيءَ جو جواب ڪرائيسٽ خود انهيءَ وقت ڏنو آهي جڏهن جان هڪڙي ڏکڻا ڏهڻ کان انڪار ڪيو. هو جان کي چوي ٿو ته ڪر يا ڪري ائين ئي لڳ ڏار چاڪاڻ ته اها ڌارمڪ مرڻاڏا جي نڻاها آهي. اهو هڪ پراچين ڌارمڪ نير آهي بلڪه اهو پرامانا جو نير آهي ته ڪورو به گم ڪانهي. اهو ايشوري نير آهي ته ڪورو پرامانا جي ڌار ۾ نير پھچي سگهي جيستائين هن ڪنهن سچي ڪورو کان ڏکڻا نه ورتي آهي. انهيءَ سڌالت جي پشٽي دلچا جي سڀني ڌرمن ڪٿي آهي. ڪير چاڻي ڇو کان سمجھ ھر ھر هڪڙي واماند سڀاسيءَ کي پنهنجو ڪورو

ڪرڻ ٿو. ائين ڪرڻ بنا هنجو اڀرڻ ڪير به ٻڌڻ لاءِ تيار
ٿي نه ٿئي ها.

هندستان ۽ پرشيا ۾ ڪيڙي لکرو ٿا اي پير سڏڻ،
هندي ٿام اي عزلي سمجهي ويندي آهي. هندو شاستر
اهڙن مثالن سان ٻيا آهن جنهن ۾ لکري کي سرڳ ۾
ڪهڙڻ کان روڪيو ويو آهي. اهڙن مثالن مان سڪندرو مٽيءَ
جي ڌار ٿا پوسڻ آهي. سڪندرو مٽيءَ، ويد وياس رشيءَ جو
پٽ هو جنهن ويد ۽ پراڻ سنگرهه ڪيا هئا. سڪندرو مٽيءَ
جنم کان ئي گيالي ۽ سورهن ڪلا سمپورڻ هو. هڪ دفعي
هن وشدو پوري يعني وندڪ ڏسڻ جو ارادو ڪيو پر
جڏهن هو وشدو پوريءَ جي دروازي تي پهتو ته دوار پالان
کيس اندر وڃڻ کان روڪيو. هن کي ڏاڍو ڪروڙ آيو ۽
پنهجي پٽا ويد وياس کي ان ايمان جي شڪايت ڪيائين.
پٽس چيو ته توهان جيڪو وهنوار ڪيو ويو آهي سو ٻاڪل
ليڪ آهي ڇاڪاڻ ته لکري جيءَ لاءِ وندڪ جا دروازا
ڪڏهن به لٽا ڪن پوءِ ڪٿي هو ڪهڙو به ڪٿي ۽ گيالي هجي.
گزت صاحب ۾ آيو آهي. ”لکري ڪا هيءَ درس
ٻرا.“ ڪير صاحب فرمايو آهي:-

”ڪير لکرا ٿا ملي پاڻي ملڻي هزار،

لک لکري ڪي سڀس پڙ لک پاڻ ڪو ٻار.“

اڻي پنڊت لکريءَ ڏت پڇيو ته ڪروڙ ڪرڻ ايترو

ضروري ڇو آهي؟

حضور جن وراڻيو ته پر مالما ئي اهڙو قانون بڻايو آهي ۽
هنجي وڌان ئي ڪير به اعتراض نٿو وٺي سگهي. هڪ
بادشاهه سان ڪير ٿو ملي سگهي؟ ڪهڙي ريت ٿو ملي
سگهي، ان لاءِ خود بادشاهه پنهنجي مرضيءَ مطابق ڪهڙا

آهن. ڪرائيسٽ الهيءَ ڪرورو دکشا لاءِ ٻيٽائيز اڪر ڪم
اندو آهي.

يادري اڪدم چيو ته ها ٻارا، ٻيٽائيز اڪر جي معنيٰ
آهي وڳڻ، يا نشان لڳائڻ.

نئون ئي حضور جن فرمائڻ لڳا ته هندن جي ڪار ڌارمڪ
جڪر يا اشدان ڪاپوه ئي شروع ٿيندي آهي ان لاءِ ته ستي
دور ئي وڃي. ڏيري ڏيري الهيءَ اشدان کي ڌارمڪ
ميتو ڏنو وار ۽ پوءِ جڏهن آهي ريتيون ۽ رسمن بين ماڪن
۾ پرچلس ٿيون جتي پاڻيءَ جي آفات هئي ته انهن اشدان
جي ٻڌان صرف مٽي يا مهن ئي پاڻي ڇڪارڻ جي رسم
شروع ڪئي.

امر اڪن ايڏي پڇمو، ”ڪرائيسٽ اڪر چارڊن جي
شهر گڏاپليءَ مان هلي ڏکڻ چارڊن ۾ جان کي گڏجڻ ۽ اڪان
دکشا وٺڻ لاءِ چو وارو؟ ڇا جان سج ۾ ڪرائيسٽ کان وڏي
ڪمائيءَ وارو هئو؟ مان انهيءَ سبب ۾ جان جي روحاني
حقيقت ڄاڻڻ چاهيان آهي.“

حضور جن ورائڻ، ”الهيءَ جو جواب ڪرائيسٽ خود
الهيءَ وقت ڏنو آهي جڏهن جان هنڪي دکشا ڏيڻ کان
انڪار ڪيو. هو جان کي چوي ٿو ته ڪرپا ڪري ائين ئي
لٽ ڏار ڇاڪاڻ ته اڃا ڌارمڪ مراددا جي ٽٽاڻا آهي. اهو
هڪ ٻراچمن ڌارمڪ لير آهي بلڪ اهو ٻرمالما جو لير آهي
ته ڪرورو بنا گم ڪانهي. اهو ايشوري لير آهي ته ڪره
ٻرمالما جي ڌارم ۾ رتو پوڄي سگهي جيستائين هن ڪنهن
سچي ڪرورو کان دکشا نه ورتي آهي. الهيءَ سڌالت جي
پشتي دليا جي سڀني ڌورمن ڪئي آهي. ڪير چالي ڄم
کان سب هو پر هنڪي وامالند سياسيءَ کي پنهنجو ڪرورو

جنهنجي سھاري آتما پنهنجي لڄ ڏام ۾ ٻهڙي سگهي ٿي .
 جيڪڏهن ڪو ماڻهو الذبيري رات جو ڪنهن گھائي
 جهنگل ۾ رستو ڀاڄي ويندو آهي ته پوءِ هر ڇا ڪندو آهي ؟
 اولندھ اهڙي هجي جو پنهنجو هٿ به نه ڏسي سگھجي .
 اهڙي حالت ۾ هو ٿوري ساعت ڇپ ڇپ ڇپ ڇپ ڇپ ڇپ ڇپ ڇپ ڇپ
 آهي ۽ ڪن لائي ٻڌندو آهي ته ڪٿان ڪو آواز نه ڪونه ٿو
 اچي ۽ جهڙوڪ ڪتي جو ڀولڪڻ يا ڪڪڙ جي ٻانگ يا
 ڪنهن مشين جي هلڻ جو آواز . اهڙو ڪوبه آواز ٻڌي هر
 ان طرف ڪنهن بستيءَ جي هٿ جو الزمان لڳائي ڌاري
 ڌاري ان طرف وڪ ڪٽندو آهي پر هنڪي ٻيءَ مشڪلات
 جو به مقابلو ڪرڻو پوندو آهي . رستي ۾ گھرايون ڪڏون، ڪوٻا،
 لاهيون، ڪاٺيدار جهازيون وغيره هونديون آهن . جي هن
 کي بستي يا ٿاڙ هوندي ته انهن کان پاڻکي بچائي هلي
 سگھندو . اهڙي طرح الدر جي زوچالي راهه به اُتي ڪن
 اُٿانگي، اولداهي ۽ هٿبت ٺاڪ آهي . گورو شش کي
 شبد ۽ پرکاش جي ذريعي انهيءَ اوکي گھائيءَ مان پار
 اُڪاري ٿو .

پنٿبت ٺاڪر دت پڇيو، ”مهراج جي ! Baptism يا
 دڪشا آهي ڇا ؟“

حضور جن وراڻيو، اهو هيرو پاشا جو لفظ آهي جنهنجو
 هنديءَ ۾ مطلب آهي ٺاڪ لڳائڻ . ٺوھانگي خبر آهي ته
 هندو ڇندن يا سنڌر جو ٺاڪ لڳائيندا آهن . پراچين ڪال
 ۾ جڏهن گورو شش کي دڪشا يا گورو منتر ڏيندو هو تڏهن
 اکين جي مٿان لڙڙ جي وچ تي ڳاڙهي رنگ جو گول ٺاڪ
 ڏيندو هو . انهيءَ هنڌ تي ”يسرا ٺل“ يا ”شو نيتر“
 ٿيندو آهي . اڄ تائين به ڪل گورو اها رسم ادا ڪندا

”اٺر چواري ٻئي سر ڦٽل سرڪڻ لڙاڻن ڏيکڻا حضور.“

(سارنگ مهل ۴-۱۱۹۸)

”گورو ساکسي چوڻي سرگهت هوڻي.“

(ڏاسري مهل ۱-۶۱۳)

”ڪر ڪر ٻا جهڙو ستورو ملو، من مندر ۾ ڏاڍڪ چٽو.“

(گروڙي مهل ۵-۲۳۵)

”اٺا ڏاڍا بالي ڪوڻي نالڪو سر پارلڪس هوڻي.“

(رامڪائي مهل ۱-۸۷۸)

پرسڻ ڪٿڻ اڀرند ۾ لڇڪيتا ۾ ڪي چري ٿو، ”هي

۾! ٿو ڪي آهيءَ جوت جي پيد ۾ پتو آهي جا وٺڪس

ٻهچاڻندي آهي، ڪر ٻا ڪري موني آهيءَ جو پيد ٻڌاء.“

(۱:۱۴). ۾ جواب ڏئي ٿو، ”مولڪي آهيءَ جوت جو

پتو آهي. اها ٽيهجي هڙدي روپي ڏٺا جي اندر آهي.“

پوءِ ۾ لڇڪيتا ڪي چواريءَ جي ڏکڻا ڏئي ٿو ۽ چٽي ڪٿي

۾ هڪي آڱ ۾ چي ڏکڻا ڏئي ٿو.

سام ۾ ٻا شمع جون ۾ وڻڻون آهن. (۱) ڏن ۾ اوار (۲)

پوڄاڻ. ٻاڻيل ۾ هڙي گهوسٽ ۽ ٻار سان ڏکڻا ڏئي ٿو

اهڙي اصلي ارم آهي. اسانجي شرپر ۾ اٺا چيٽا ٻا

روح جي روپ ۾ رهي ٿي. سبب سبب ۾ اٺا ڪي سبب

چولدا آهن جهڙي معنيٰ آهي ”ڏان“ يا ”لوج“. اسانجي

سور ۾ اي ۾ هڪ ٻار چيٽن سٿا جو نواس آهي جا اسان

ڪي ڏند. رڪي ٿي. جهڙي ”شمڊ“ ”لام“، ”هوڻي

گهوسٽ“ يا ٻوڙاڻا جي ڏاڍا چولدا آهن. اها اسانجي اندر

”ڏن“ جي روپ ۾ رهي آهي. مختلف مهاڻن ان ڪي

”دود ڏن، الاهي ڪيٽ، الهد ٿاڻ“ وغيره الڳ الڳ

نالن سان سڏيو آهي. شيد ٻا ڏن اها سڏي ٿو آهي

جنهنجي سھاري آتما پنهنجي لڄ ڌار ۾ پھڻي سگھي ٿي .
 جيڪڏھن ڪو ماڻھو الذھري رات جو ڪنھن گھائي
 جھنگل ۾ رستو ٻاجي ويندو آھي تہ پوءِ هو ڇا ڪندو آھي؟
 اولندھ اھڙي ھجي جو پنھنجو ھٿ بہ نہ ڏسي سگھجي .
 اھڙي حالت ۾ ھو ٿوري ساعت چپ چاپ بيھي رھندو
 آھي ۽ ڪن لائي ٻڌندو آھي تہ ڪٿان ڪو آواز نہ ڪو نہ ٿر
 اچي ۽ جھڙوڪ ڪتي جو ٻرلڪڻ يا ڪڪڙ جي ٻانگ يا
 ڪنھن مشين جي ھلڻ جو آواز . اھڙو ڪوبہ آواز ٻڌي ھر
 ان طرف ڪنھن بستيءَ جي ھٿ جو اڏومان لڳائي ڌاري
 ڌاري ان طرف وڪ ڪٽندو آھي پر ھڪي اھيءَ مشڪلات
 جو بہ مقابلو ڪرڻو پوندو آھي . رستي ۾ گھراڻن ڪڏون ، ڪوٻا ،
 لاهيون ، ڪاٺيدار جھاڙيون وغيره ھولنديون آھن . جي ھن
 کي بستي يا ٿاڇ ھوندي نہ انھن کان پاڻکي بچائي ھلي
 سگھندو . اھڙي طرح الذھري روحاني راھ بہ اُلي ڪن
 اُٿانگي ، اولنداھي ۽ ھٿت لاک آھي . گورو شش کي
 شبد ۽ پرڪاش جي ذريعي انھيءَ اوکي گھائيءَ مان ٻار
 اُڪاري ٿو .

بپٽ لاکرڊس پڇيو ، ”مھاراج جي ! Baptism يا
 دڪشا آھي ڇا؟“

حضور جن وراڻيو ، اھو ھيرو پاشا جو لفظ آھي جنھنجو
 ھنديءَ ۾ مطلب آھي لاک لڳائڻ . ٽوھانکي خبر آھي تہ
 ھندو ڇندن يا سندر جو لاک لڳائيندا آھن . پراچين ڪال
 ۾ جڏھن گورو شش کي دڪشا يا گورو منتر ڏيندو ھو تڏھن
 اکين جي مٿان ٿرڙ جي وچ تي ٻاڙھي رنگ جو گول ٿلڪ
 ڏيندو ھو . انھيءَ ھنڌ تي ”يسرا ٿل“ يا ”شو نيتر“
 ٿيندو آھي . اڄ تائين بہ ڪل گورو اھا رسم ادا ڪندا

”آلم چواري ٿئي پر ڦٽل ٻس رک ٿر ڇڏي دنگا حضور.“
(سارنگ مهل ۴-۱۱۹۸)

”گورو ساکسي چوئي ٻس رکست هوئي.“
(ڏناري مهل ۱-۶۱۳)

”ڪر ڪر پا جو ستورو ملو، من مندر ۾ دنگ ڇڏو.“
(گروڙي مهل ۵-۲۳۵)

”اٿا دوا بالي ڪوئي ناک سو پارنگست هوئي.“
(رامکلي مهل ۱-۸۷۸)

پرسڻ ڪٿ اٿسڻ ۾ ٺڪيئا ۾ ڪي چري ٿر، ”هي
۾! ٿو ڪي اهيءَ جوڻ جي ٻڌ جو پتر آهي جا وٺڪست
ٻه ٻاٺيئي آهي، ڪر پا ڪري ۾ ٺڪي اهيءَ جو ٻڌ اٿا.“
(۱۰:۱۴). ۾ جواب ڏئي ٿر، ”۾ ٺڪي اهيءَ جوڻ جو
پتر آهي. اها ٺهجي هرد ۾ وڃي ٿا جي اندر آهي.“
پوءِ ۾ ٺڪيئا ڪي چاريءَ جي دنگا ڏئي ٿر ۽ چٽي ڪئي
۾ هڪي اک جي دنگا ڏئي ٿر.

نام يا شمد چون ۾ وڃون آهن. (۱) ڏن يا آواز (۲)
پروڪاش. ٻاٺيل ۾ هواري گهوسٽ ۽ فار سان دنگا ڏئي جو
اهواري اصلي اٿس آهي. اسانجي شوهر ۾ آما ڇهينتا يا
ٿر جي روپ ۾ رهي ٿي. سست سست ۾ آما ڪي سست
چولدا آهن جهڙي معنيٰ آهي ”ڏان“ يا ”ٿر“. اسانجي
شوهر ۾ اي ۾ هڪ ٻڌ چيئن ستا جو نواس آهي جا ان
ڪي زلده، وڪي ٿي. جهڙي ”شمد“ ”نام“، ”هواري
گهوسٽ“ يا ٻڌا جي ڏاڙا چولدا آهن. اها اسانجي اندر
”ڏن“ جي روپ ۾ وڃي رهي آهي. مختلف مهاڻن ان کي
”دود ڏن، الاهي گيت، الحد لاد“ وغيره الڳ الڳ
نان سان سڏار آهي. شمد يا ڏن اها سڏي ٿو آهي

حضور جن ٻرمارو، ”هي سڄو باب ڳوڙهي معنيٰ سان
 ٻرمار آهي، انکي صرف اهو سمجهي سگهندو جنهنکي شبد
 مارڪ جو پيد مليل هوندو. انهن گهٽ رازن کي کولڻ جي
 ڪنجي سنگورو و شش کي نام جي بخشيش ڪرڻ وقت
 ڏهندو آهي. ستن جو مارڪ ”هولي گهوسٽ“ (شبد)
 ۽ اٽري آڱ سان ڏکڻا ڏاڻا جو مارڪ آهي. ان آڱ کي
 هندو شاسترن ۾ ”چولي“ چيو ويو آهي. دراصل،
 ڪيترن هنڌ ٻرمانا کي چولي سڏيو ٿو ۽ ٻرمانا جو وار آهي.
 ڪورو ڪوبند سنگهه صاحب ٻرمانين لاءِ سڄو سڪ اهو آهي
 جو پنهنجي اندر ان اڪند جو شش ڏرڻ ڪري ٿو.
 سبت مت ۾ آڱ، روشني ۽ جوت جو مطلب ساڳيو ئي آهي.
 سڄو ڪورو اهو ئي آهي جو شش کي شبد جو پيد ڏئي، هن
 جي آتما کي اندر ان اڪند ڏن سان جوڙي، کيس اٽي
 پهچائي ٿو جتي اها جوت پنهنجي پوري پرڪاش سان
 جڳمڳائي رهي آهي. ڪورو نالڪ صاحب ٻرمانين لاءِ اها
 جوت رات ڏينهن جلندي رهي ٿي پر صرف ڪورمڪ ئي
 ان کي ڄاڻي ٿو. ٻڌو صاحب ٻرمانين لاءِ اهو ڊپڪ بنا
 ليل، بنا وقت جي رات ڏينهن پيو اري پر انکي صرف
 اهو ئي ڏسي سگهي ٿو جنهنکي پوري ڪورو نام دان
 بخشيو آهي.

”س مين جري چراغ بن روشن ان راني،

جي رت بازهن ماس رهي جلتا دن راني.

سنگورو ملا جو هو، نا هي ڪي نظر مين آوي،

ان سنگورو ڪو ئي هو، نهين واکو در ساوي.“

ڪورو ڪرنٽ صاحب ۾ ٻڌا ان ”آڱ“ جو ڪيترن ئي

هنڌ ذڪر ليل آهي.

پادري چوڻ لڳو ته حضور! جيڪڏهن توهين اها ريت
 ڏيو ته سڀئي مان پڇيو ڇو تائيل ٿئي اڃان ته ان مان ڪجهه
 نڪر سگهائي پڙهي ٻڌايان.

ٻئي ڏينهن تائيل جو پالائي اها ريت شروع ٿيو. ان
 ڏينهن ڪجهه ٻيا به عيالي سڃاڻي آيا هئا. حضور
 مهاراج هن ٻڻ ڏاڍيءَ مڃ ۾ هئا. سڀ حاضرين حضور هن
 جي ڪيل واپڪا ٻڌي ڏاڍا خوش ٿي ويا.

اميرڪن پادريءَ مٿيو جي ٽئين اڏاڻ جي پارهين باب
 کان پڙهڻ شروع ڪيو. جنهن ۾ ڪرائيسٽ جي اچڻ جي
 سوچنا ٿيندي، جان چئي ٿو، ”سچ پنج مان ٿي پالسيءَ
 سان پوئسما (دڪشا) ڏيان ٿو. پر جيڪو مرلڪا ٻيو اهندو
 اهو مرلڪا وڌيڪ شڪستائي ٿيندو جنهنجي ڪريءَ هي ڏاڍن
 ٿورڻ جي ۾ مان لائق ڪرا آهيان. هو توهانجي حوالي ڪيوست
 (شمد) ۽ اڳ (پروڪاش) مان دڪشا ڏيندو.“ ان ٽالپو
 ڪرائيسٽ جان مان دڪشا وٺڻ لاءِ ٿلهي کان حاردين اچي
 ٿو پر جان انهن چئي هڪي منع ڪئي، ”مون ٿورڪان ئي
 دڪشا وٺڻ چاهي ٿي ۽ تون وري ڪهڙن مون کان دڪشا
 وٺڻ آڏو آهين؟ ڪرائيسٽ انجو جواب ڏيندي چيو، ”هاڻي
 انهن ئي ٿورڻ ڏي ڇو جو اير مطابق انهن ئي لڳ آهي.“
 ان جي ٿيڪا ڪندي پادريءَ ڏيو ته هاڻي مان دڪشا ۽
 هو ئي ڪيوست وٺندو ٿيڻ جي اصلي معنيٰ جي ٻاري ۾
 ڪيڏا متروڪ آهن. هڪي هاڻي جو اهو لڳائين ٿا ڪشت ۽
 ڪلپش، جي دڪشا کان پوءِ شين کي ڏيڻ پون ٿا. ٻيا وري
 هيءَ جو مطلب آهي سڙا يا قيامت. ڪن جو
 انهيءَ جو اشارو انعام يا بدلي ڏيڻ آهي.
 ۽ اهو لڳائو ويا آهن.

حضور جن فرمايو، ”هي سچو باب ڳوڙهي معنيٰ سان
 پرل آهي، الڪي صرف اهو سمجهي سگهندو جنهنڪي شبد
 مارڪ جو پيد مليل هوندو. انهن گهٽ رازن کي کولڻ جي
 ڪنجي ستڱورو شش کي نام جي بخشيش ڪرڻ وقت
 ڏهندو آهي. ستن جو مارڪ ”هولي گهوسٽ“ (شبد)
 ۽ التري آڪ سان ڏکڻا ڏاڻا جو مارڪ آهي. ان آڪ کي
 هندو شاسترن ۾ ”جولي“ چيو وڃي آهي. دراصل،
 ڪيترن هنڌ پرمائما کي جولي سروب ڀڳوان چيو وڃي آهي.
 ڪورو گوپند سنگھ صاحب پرمائين ٿا ته سچو سڪ اهو آهي
 جو پنهنجي اندر ان اڪند چوت جو درشن ڪري ٿو.
 ست مت ۾ آڪ، روشني ۽ چوت جو مطلب ساڳو ئي آهي.
 سچو ڪورو اهو ئي آهي جو شش کي شبد جو پيد ڏيئي، هن
 جي آتما کي اندر ان اڪند ڏن سان جوڙي، کيس الي
 پهچائي ٿو جتي اها چوت پنهنجي پوري پرڪاش سان
 جڳمڳائي رهي آهي. ڪورو نالڪ صاحب پرمائين ٿا ته اها
 چوت رات ڏينهن جلندي رهي ٿي پر صرف ڪورمڪ ئي
 ان کي ڄاڻي ٿو. پلٽو صاحب پرمائين ٿا ته اهو ڊپڪ بنا
 ليل، بنا وٽ جي رات ڏينهن پيو اري پر الڪي صرف
 اهو ئي ڏسي سگهي ٿو جنهنڪي پوري ڪورو نام دان
 بخشيو آهي.

”س مين جري چراغ بن روغن ان الي،
 جي رف بارهن ماس رهي جلتا دن راني.
 ستڱورو ملا جو هوءَ ٿا هي ڪي نظر مين آوي،
 ان ستڱورو ڪو ئي هوءَ نهين واکو در ساوي.“

ڪورو ڪرنٽ صاحب ۾ پڻ ان ”آڪ“ جو ڪيترن ئي
 هنڌ ذڪر ليل آهي.

بادري چوڻ لڳو ته حضور! جيڪڏهن توهين اجازت
دار نه سگهائي مان پڇيڻجو بائبل کڻي اڃان ۽ ان مان ڪجهه
نڪر ارهائڪي پڙهي ٻڌان.

پني ڏانهن بائبل جو پائالڊي اڀاس شروع ٿيو. ان
ڏينهن ڪجهه ٻيا به عيسائي جهڙا اتي اها هئا. حضور
مباراج جن پڻ ڏاڍيءَ مڃ ۾ هئا. سڀ حاضرين حضور جن
جي ڪيل واکيا اڏي ڏاڏا بخش پئي ٿيا.

اميرڪن بادريءَ مڃي جي ٽئين اڏاءِ جي يارهن باب
کان پڙهڻ شروع ڪيو. جنهن ۾ ڪرائسٽ جي اچڻ جي
سوچنا ڏهندي، جان چئي ٿو، ”سچ پنج مان ٺوڪي پاڻيءَ
سان بپتسما (دڪنا) ڏان ٿو. پر جيڪو مولڪان اڙهه اندر
اهو مولڪان وڌيڪ شڪستائي ٿيندو جهڙي جتيءَ جي ڏاڻ
کولڻ جي ۽ مان لائق ڪرڻ آهيان. هو توهانجي هوائي ٿيڻوست
(شد) ۽ اک (پرڪاش) مان دڪنا ڏيندو ...“ ان کانپوءِ
ڪرائسٽ جان مان دڪنا وٺڻ لاءِ ڪٺلي کان جاري اچي
ٿو پر جان انهن چئي هڪي منع ڪئي، ”مون توهان تي
دڪنا وٺڻ چاهي ٿي ۽ تون وري ڪهڙن مون کان دڪنا
وٺڻ آڏو آهي؟ ڪرائسٽ انجو جواب ڏهندي چيو، ”هائي
انهن تي ٿيڻ ڏي ڇو جو تون مطابق انهن تي ليڪ آهي.“
ان جي ٽڪا ڪندي بادريءَ چيو ته ٻار سان دڪنا ۽
هرائي ٿيڻوست وغيره اڻڻ جي اصلي معنيٰ جي باري ۾
کٽا متڀيد آهن. ڪي ٻار جو ارمڻ لڳائين ٿا ڪشت ۽
ڪلش، جي دڪنا کان پوءِ شين کي ڏسڻ پون ٿا. ٻيا وري
چون ٿا ته اهو ۽ جو مطلب آهي سڙا يا قيامت، ڪن جو
رايو آهي ته اهو ۽ هو اشارو التثام يا بدلي ڏانهن آهي.
مطلب ته اهو ارمڻ لڳاڻا ويا آهن.

جي معبد ۾ آهي .

حضور جن ورائيو ته گرانٽ لفظ جي معنيٰ آهي بستڪ ؛
عالم عزت ۽ ارادو آهي جو اسين ڪنهن ماڻهوءَ ، جاءِ يا
وستوءَ سان اڳاٽيندا آهيون جڏهنڪي اسين اوچي نظر سان
ڏسندا آهيون .

ان ئي بندوبست لاءِ ڪردست پڇيو ، ”حضور ! بائبل اڪر
جي معبد ڪهڙي آهي ؟

پادريءَ ورائيو ته انجي معبد آهي ذريعي بستڪ .

حضور جن ٻڌايو ته بائبل گرانٽ لفظ آهي جنهن جي معنيٰ
آهي بستڪ ؛ ذريعي بستڪ کي اهو نالو اڪري ئي ڏنو
وڃي آهي جو هي سڀني کان اڻر بستڪ آهي . اهڙي طرح
ڪيتا لفظ بهر آرٽ آهي ڪيٽ ، تران جو آرٽ آهي پڙهڻ يا
پڙعڻ جو ٻڙ بستڪ ، گاسل جو آرٽ آهي شپ سماچار .
پادري چوڻ لڳو ته ها ، بائبل لفظ جو بنيادي آرٽ
اهو ئي آهي .

پوءِ امير اڪن ايڏي چوڻ لڳي ته حضور ! توهان کي
بائبل جي ايتري نه گهري ڄاڻ آهي جو منهنجي دل آهي
توهان کان هڪ ٻيو سوال به پڇان . اهو سوال مون لاءِ هميشه
هڪ آڏهن ۽ ٻيڙي آهي . بائبل ۾ لکيل آهي ته جڏهن
جان ، ڪرائيسٽ کي دڪشا ڏني ، تڏهن پرماتما جي ڇهين
هڪ ڪپڙي (Dove) جي روپ ۾ هن مٿان لٿي . انجو مطلب
ڇا آهي ؟ ڪپڙي جو پرماتما سان ڪهڙو سڀڻو آهي ؟ اهو
اشارو ڪپڙي پکيءَ ڏانهن نه ڪونهي جيڪو اسين روزمره
ڏسندا آهيون ؟

حضور جن ورائيو ته اهو سوال نه اسين پنهنجي مانور

دوست کان پڇون ته بهتر .

ورد، شد، نام ڏن، ناد يا اتحد شهد (جيئن هندو شاسترن
۾ لکيل آهي) آهوني هولي گهوسٽ (شهد) آهي جنهن
دواران ڪرائيسٽ پنهنجي شش کي دکشا ڏئي هئي.

سڀني ٻورن مڙهائين، ٻوڙ چاهي هر ڪهڙي به ديش،
ڏور يا جاليءَ جا هئا، هميشه پنهنجي شهد ڪن کي انهيءَ
ئي شهد جي بخشش ڪئي هئي. ان ڪارواءِ ٻوڙ ڪر مارڪ
ئي ڪرڻي. اها ”جيون ڏارا“ سڏي سڃاڻيندڙ مان اچي
ئي جو چيٽا ۽ پرڪاش جو مهاڳر آهي. اها شهد ڏن سان
جي شري ۾ پئي اڪن جي ٻوان هوندڙي گولجي.

جڏهن ٻورو سگورو پنهنجي شش کي ان شهد ڏن سان
جهڙي تو يا بائبل جي اکرن ۾ شهد دواران دکشا ڏسي
وڃي ئي (Baptize by the Holy Ghost) ڏهن هنڪي پنهنجي
لج گهر جي ڄاڻ پري ئي ۽ هو پرمالما جو پتر بڻهي پوي
ٿو. الڪري بائبل جي ٿوروئي کسي چاهي توهين پتا،
پتر ۽ پوتر اما چيو، چاهي پرمالما گورو ۽ شهد چيو. سند
س ۾ الهي ٿوروئي ٻي ۾ مڪه اسان آهي، ڪبير صاحب
۽ گورو نالڪ الڪي گوڀند، گورو ۽ نام ڪري سڏو آهي.
بادري چيو ٿو، ”حضور ڏيواراد! سچ پاڻ توهانجي
سهڻائي ڏاڍي اترائي ۽ پراوڻائي آهي.“

بادريءَ پڇيو ته حضور! ڪرائيسٽ هندستان ۾ آيو
هو ڇا؟

حضور جن ٿورا نه منهنجي خيال ۾ نه ان ٻاٻٻ ڪاڊ
لکيل لاهي ڪالهي پوڙ ڏکڻ ڀارت جي ماڻهن جو وڏو
سموري ۽ ڪرائيسٽ ترار آيو هو ۽ اچي ڀارت ۾ رهيو هو.
انهن ڪالپوءِ بادريءَ سگورو کان گورو نالڪ جي سڪاڻ
ٿي سوال ڪيا ۽ اهو به پڇيو ته ”گرنٽ صاحب“

جي معي چا آهي .

حضور جن ورائيو نه ڪرڻ لفظ جي معني آهي پستڪ ۽ صاحب عزت ڀرو اکر آهي جو اسين ڪنهن ماڻهوءَ ، جاءِ يا وستوءَ سان لڳائيندا آهيون جنهن کي اسين اوچي نظر سان ڏسندا آهيون .

ان ئي پندت ٺاڪر دت پڇيو ، ”حضور ! بائيبل اکر جي معني ڪهڙي آهي ؟

پادريءَ ورائيو نه انجي معني آهي ذروي پستڪ . حضور جن ٻڌايو ته بائيبل ڪراڪ لفظ آهي جنهن جي معني آهي پستڪ ۽ ذروي پستڪ کي اهو نالو اڪري ئي ڏنو وڃي آهي جو هي سڀني کان اڻ پستڪ آهي . اهڙي طرح گيتا لفظ جو اُرت آهي گيت ، قرآن جو اُرت آهي پڙهڻ يا پڙهڻ جو ڪم پستڪ ، گاسپل جو اُرت آهي شپ سماچار . پادري چوڻ لڳو ته ها ، بائيبل لفظ جو بنيادي اُرت اهو ئي آهي .

پوءِ اميرڪن ليڊي چوڻ لڳي ته حضور ! توهان کي بائيبل جي ايتري نه گهري ڄاڻ آهي جو منهنجي دل آهي ته توهان کان هڪ ٻيو سوال به پڇان . اهو سوال مون لاءِ هميشه هڪ اُچهن ڀرو رهيو آهي . بائيبل ۾ لکيل آهي ته جڏهن جان ، ڪرائيسٽ کي دڪشا ڏني ، تڏهن پرائميا جي ڇهين هڪ ڪپوئر (Dove) جي روپ ۾ هن مٿان لٿي . انجو مطلب چا آهي ؟ ڪپوئر جو پرائميا سان ڪهڙو سنڀند آهي ؟ اهو اشارو ڪپوئر پکيءَ ڏانهن نه ڪونهي جيڪو اسين روزمره ڏسندا آهيون ؟

حضور جن ورائيو ته اهو سوال نه اسين پنهنجي مانيوز دوست کان پڇون ته بهتر .

ورڻ، شبد، نام ڏن، ناد يا احد شبد (جيئن هندو شاعرن
م لکيل آهي) آهوني هولي گهوسٽ (شبد) آهي جنهن
دواران ڪرائيسٽ پنهنجي شش کي ڏکڻا ڏي هڻي.

سڀني ڀورن مهاڻائن، ٻڙه چاهي هو ڪهڙي به دهر،
ڌور يا جاليءَ جا هئا، هميشه پنهنجي شيوڪن کي انهيءَ
ئي شبد جي بخشش ڪئي هئي. ان کانسواءِ ٻيو ڪو مارڪ
ئي ڪونهي. اها ”جهون ڏارا“ سڏي سڄڪند مان اچي
ئي جو چيٽتا ۽ پرڪاش جو مهاڳر آهي. اها شبد ڏن سان
جي شوار ۾ انهي اکين جي پويان هر دم پنهني ڳولجي.

جڏهن ڀورو ستڪورو پنهنجي شش کي ان شبد ڏن سان
چوڙي ٿو يا بائبل جي اکرن ۾ شبد دواران ڏکڻا ڏسي
وڃي ٿي (Baptize by the Holy Ghost) تڏهن هنکي پنهنجي
نوح گهر جي چاٽ پوي ٿي ۽ هو پرمالما جو پتر ٻڌجي پوي
ٿو. الڪري بائبل جي ٿرورلي کي چاهي ٿرهن پتا،
پتر ۽ پوتر اما چئو، چاهي پرمالما ٿورو ۽ شبد چئو. سٺ
سٺ ۾ انهيءَ ٿرورليءَ کي ٻه مکيه اسٽان آهي، ڪهر صاحب
۽ ٿورو ٽالڪ الڪي ٿرورند، ٿورو ۽ نام ڪري سڏو آهي.
بادري چورو لڳو، ”حضور ڏنبرو! سچ پچ ٿوهالجي
سهڻائي ڏاڍي اٿرائي ۽ پراوشالي آهي.“

بادريءَ ٻڌو ته حضور! ڪرائيسٽ هندستان ۾ آيو
هر ڇا؟

حضور جن ٿرور ٿه منهنجي خيال ۾ ته ان باب ڪاهه
لکيل ٿا پئي ڪانهي پر ڏکڻ ڀارت جي ماڻهن جو وشناس
آهي ته ڪرائيسٽ ٿرور آيو هو ۽ اچي ڀارت ۾ رهيو هو.
تئين ڪالهرءَ بادريءَ ستڪورن کان ٿورو ٽالڪ جي سکيلن
اب ڪيترائي سوال ڪيا ۽ اهو به ٻڌو ته ”گرت صاحب“

پر ڪاش ۽ ٻرم آندڙ جو مهاڳر اهو پرمائو آهي جو عيسائي
مذهب جي زموري ۾ ”پتا“ آهي. سنسار مان آڳيان
آندڙ ۽ پاڻ کي دور ڪرڻ لاءِ ۽ منهن کي لاهي پرڪاش
ڏيارڻ لاءِ ان شبد ڏي. ڌارڻا ڪئي ۽ انسان سان گڏ رهيو.
هنکي انسان پنهنجي هن سنسار ۾ پرڪشمت ٿيڻو پيو جيئن انهن
هنکي سمجهي سگهون. پرمائو پنهنجي ڌار ۾ واپسي واپسي
انسان سان ڳالهه ٻولي ڪري سگهي. همدو اهو ئي قانون
آهي: ڏهه ڌاري شبد ٿي ”پتر“ هو يعني عيسائي مسيح
هو. هو پنهنجي وقت جو ڳورو هو. ڪو نه ڪو عيسائي مسيح
هن سنسار ۾ هروقت موجود رهي آيو. ڪو به عيسائي مسيح
سنسار ۾ نه هجي، انهن ئي لاءِ سگهي. پرمائو هميشه
پنهنجن ٻارن (پٽن) کي هر سم ۽ هر ديش ۾ موڪليندو
رهي آيو. هي سنسار اڃا ڪروڙين سال رهندو ۽ پرمائو
گڏهن به پنهنجي ڄمون کي ڀلائي ڪول، وهندو. سنسار
ستڱورو لڳاتار ايندا ئي رهن ٿا يا توهين انهن ڇڏي سگهو
ٿا ته اهو ”شبد“ هميشه ڏهه روپ ۾ ان پرڪاش ۽ ان
ساڳئي آديش سان پرڪشمت ٿيندو رهي ٿو جڏهن لاءِ هن هڪ
ڏيئي عيسائي مسيح جو نالو ۽ سڙو ڌارڻا ڪيو هو.

حضور مهاراج جن ٿوري دير شالاف رهي وري پرمائو
لڳا، ته پرمائو (پتا) ۽ سنسار (پتر) ڪلهوڙو زموري ۾ جو
ٿيون انک Holy Ghost يعني شبد ٿا ڪن. هي اها شڪتي
آهي جا عيسائي مسيح انهن سنڀي کي بخشي جنهن کي عيسائي
مسيح جي شرن ۾ آيا. ان شڪتي جو نالو Word, Logos
يا ”شبد“ آهي جو هر ڄڻ کي چيئن ٿا ٿي رهيو آهي.
سرشتي جي آءِ ۾ اهو شبد ئي اصلي ڄڻ شڪتي هئي
جا هر ڄڻ جو سهارو بڻي. اها ڄڻ شڪتي، اهو لوگس،

پادريء چيو ته حضور! مان هڪ سوال پڇان؟ توڻا جي
 واده ۾ عيسائي ڏور ۽ ڏور وڃي جو سدائين ڪهڙو آهي؟
 حضور جن ورائيو، ”اهو سدائين وڳو عيسائي ڏور ۾
 ڪونهي. بلڪه سڀني ڏورن جو الهيءَ ۾ وشواس آهي. پتا،
 پتر ۽ شيد. اهي ٽيئي روحاني، ترقيءَ لاءِ نهايت لازمي آهن
 ۽ انهن ٽنهي ۾ وشواس رکڻ بنا ڪو به جڳهه به پهتو ليڃ
 ڏاڻا پڇي مالڪ جو روشن لٿو ڪري سگهي. ڪهڙائيءَ سان
 ڏسو ته اهي ٽيئي، دراصل، هڪ ئي آهن ۽ انهن ۾ ڪو به
 پس پند ڪونهي. توڻين بائيبل جي هن لفظن تي وري
 غور ڪرايو، ”پرستيءَ جي آڏ ۾ شيد هو شيد ۽ مالڪا سان
 هو ۽ شيد ئي ۽ مالڪا هو. سڀ ڪجهه ان ٻاهر.
 جهون ۽ پرڪاش ان ۾ هو. ۽ شيد ئي شرار ڏاڍو
 ڪيو ۽ اسان جي وچ ۾ رعو ۽ اسان هن جو شان ڏٺو.“
 ان ڪالپوءِ بائيبل ۾ لکيل آهي ته هو آيو ۽ سنار ۾ رهيو
 پر عام ماڻهن هڪي سوڀڪار ڪونه ڪيو پر جن هڪي مڃو
 انهن کي هن ۽ مالڪا جي پتر ٻڌڻ جي شڪتي ڏني.
 ۽ لکي ڪيو ڪانهي ته مون اهو حوالو اڪل صحيح نموني
 ۾ ڏنو يا نه پر مذهبي خيال ۾ انهن ستن ۾ بائيبل جي اکرن
 جو سار ضرور اچي ويو هوندو.

پادريءَ حضور جن جي ڳالهه جي تائيد ڪندي چيو ته
 توڻان بلڪل صحيح حوالو ڏنو آهي ۽ ان ۾ بائيبل جو اوت
 ۽ ٻار ٿي اچي وڃن ٿا.

حضور جن گهڻو ڏاڻا ۽ مالڪا لکيا، ”هائي ڏهاڻ سان
 اسين سڀ ۽ مالڪا ۾ پاڻ جي چوڻ موجب Word
 ۾ وشواس ڪريون ٿا. اهو شيد جهون ۽ پرڪاش
 آهي. سڀ جهون ان مان ئي پيدا ٿيا آهن. جهون،

پرکاش ۽ پرم آند جو مهاڳر اهو پرمالما آهي جو عيسائي
مذهب جي نمونن ۾ ”پتا“ آهي. سنسار مان اڳيان
انڌڪار ۽ پاڻن کي دور ڪرڻ لاءِ ۽ مٿس کي الاهي پرکاش
ڏيڻ لاءِ ان شبد ڏيهه ڌارڻ ڪئي ۽ انسان سان ڪڏ رهندو.
هنکي انسان بڻجي هن سنسار ۾ پرگهت ٿيڻ پيو جيئن اسان
هنکي سمجهي سگهون. پرمالما پنهنجي ڌار ۾ واپسي واپسي
انسان سان ڳالهه ٻولهي نثر ڪري سگهي. هنجو اهوئي قانون
آهي. ڏيهه ڌاري شبد ٿي ”پتر“ هو يعني عيسائي مسيح
هو. هو پنهنجي وقت جو گورو هو. ڪو نه ڪو عيسائي مسيح
هن سنسار ۾ هر وقت موجود رهي ٿو. ڪو نه عيسائي مسيح
سنسار ۾ نه هجي، ائين ئي نثر سگهي. پرمالما هميشه
پنهنجن پيارن (پترن) کي هر سم ۽ هر ديش ۾ موڪليندو
رهي ٿو. هي سنسار اڃا ڪروڙين سال رهندو ۽ پرمالما
ڪڏهن به پنهنجي جيون کي ٻلائي ڪونه وهندو. سم
ستورو لڳاتار ايندا ئي رهن ٿا يا توهين ائين چئي سگهو
لا ۽ اهو ”شبد“ هميشه ڏيهه روپ ۾ ان پرڪار ۽ ان
ساڳئي ادب سان پرگهت ٿيندو رهي ٿو جڏهن لاءِ هن هڪ
دفعي عيسائي مسيح جو نالو ۽ سروپ ڌارڻ ڪيو هو.

حضور مهاراج جن ٿوري دير شانت رهي وري ٿرمانڻ
لڳا، نه پرمالما (پتا) ۽ سم (پتر) کانپوءِ ٿرمانڻ ۽ جو
ٿيون انگ Holy Ghost يعني شبد ٿا ڪٽون. هيءُ اها شڪتي
آهي جا عيسائي مسيح انهن سڀني کي بخشي جيڪي عيسائي
مسيح جي شرن ۾ آيا. ان شڪتيءَ جو نالو Word, Logos
يا ”شبد“ آهي جو هر جيو کي چيستا ڏئي رهيو آهي.
سرشتيءَ جي آڌ ۾ اهو شبد ئي اصلي جيون شڪتي هئي
جا هر جيو جو سهارو بڻي. اها جيون شڪتي، اهو لوگاس،

يادري؟ چيو ته حضور! مان هڪ سوال پڇان؟ توڻائي
 راه به عيسائي ڌرم ۾ نرو ورتي جو سڌاڪ ڪٿو آهي؟
 حضور جن ورتا، ”اهو سڌاڪ وٺو عيسائي ڌرم ۾
 ڪونهي. بلڪ سڀي ڌرمن جو الهيءَ ۾ وشراس آهي. پتا،
 پتر ۽ شبد- آهي نئي روحانيءَ ترقيءَ لاءِ نهايت لازمي آهن
 ۽ انهن نئي ۾ وشراس وڪڻ پتا ڪوڊ جڳياسر پنهنجي لڄ
 ڏام پهنجي مالڪ جو درشن لٿو ڪري سگهي. گهرائيءَ سان
 ڏسو ته آهي نئي، در اصل، هڪ ئي آهن ۽ انهن ۾ ڪوڊ
 پن پند ڪونهي. توهين بائيبل جي هن لفظن تي وري
 ڏور ڪراو، ”سڀئيءَ جي آڏ ۾ شبد هر شبد پرمالما سان
 هو ۽ شبد ئي پرمالما هو. سڀ ڪجهه ان بظاير.
 جيون ۽ پرڪاش ان ۾ هو. ۽ شبد ئي شراس ڌارڻ
 ڪيو ۽ اسان جي روح ۾ رهيو ۽ اسان هن جو شان ڏٺو.“
 ان ڪالوڊ بائيبل ۾ لکيل آهي ته هو آيو ۽ سار ۾ رهيو
 پر عام ماڻهن هڪي سوڀڪار ڪرڻ ڪيو پر جن هڪي مڃو
 انهن ڪي هن پرمالما جي پتر پڄڻ جي شڪتي ڏسي.
 مولڪي خبر ڪانهي ته مون اهو حوالو بلڪل صحيح مولڪي
 ۾ ڏنو يا نه پر مذهبي خيال ۾ انهن ستن ۾ بائيبل جي اکرن
 جو سار ضرور اچي وٺو هوندو.

يادري؟ حضور جن جي ڳالهه جي ٿاڻو ڪندي چيو ته
 توهان بلڪل صحيح حوالو ڏنو آهي ۽ ان ۾ بائيبل جو اڙو
 ۽ ٻار پڻ اچي وڃن ٿا.

حضور جن گمبهر ٿا سان فرمائڻ لڳا، ”هاڻي ڏهان سان
 ٻڌو. اسين سڀ پرمالما ۾ پا جان جي چوڻ موجب Word
 (شبد) ۾ وشراس ڪريون ٿا. اهو شبد جيون ۽ پرڪاش
 جو مهاڪر آهي. سڀ چيو ان مان ئي پيدا ٿيا آهن. جيون،

لوڪ ٻرندڙ هيدون. ٻنهي حالتن ۾ معنيٰ ساڳي آهي. ڪارڻ
ٻنهي جي وچڙي ڇي ۽ رڍ ٻنهي جي اچي جي هر دم سار سنڀال
لهي ٿي. ڪڏهن انکي ٻنهي اکين کان پري وڃڻ لڳي
ڏئي ۽ هر خطري کان انکي بچائي ٿي. هنکي ٻنهي ڪهر
پياري آهي ۽ سندس شرير جي سڀ ميل زبان سان چڻي
صاف ڪري ڇڏي ٿي. اهڙي طرح ٻرندڙ ڪرائيسٽ سان
پيار ڪيو ۽ هن جي سار لڏي. منهنجي راءِ ۾ اهو ئي ”ٻرندڙ
جي گهٽي“ جو صحيح اوت آهي پر وڌيڪ ٻيو توهان
ڪرستانن کي هوندو.

پادريءَ عجب ۾ اچي چيو، ”سائين! توهان کي بائيبل
جي ۾ ٻي نظير ڄاڻ آهي.“
اميرڪن ايڊيٽر چيو، ”توهان جي سمجهائي ٿا ٿاڻي
لکي ٿي ۽ مان سمجهان ٿي ته اها ئي ان جي صحيح معنيٰ
آهي.“

سچ پچ اهو هڪ عجيب ڪرشمو هو ته جڏهن به حضور
مهراج جن وٽ ڪنهن به ڌرم جو جڳياسو ايندو هو، پوءِ
کڻي هو يهودي، ڪرستان، ٻڌي، چيني، پارسي، مسلمان
يا ٻئي ڪنهن مٿ ڪي پيڻدڙ هوندو هو ته انهيءَ کي سندس
ٿي ڌرم جي گرنتن دواران اهڙي پراوسالي ڏنگ سان
سمجهائيندا هئا جو هو ٻڌي ڏنگ رهجي ويندو هو. هڙي
جي ڳالهه ته اها هئي ته اسان حضور جن کي ڪڏهن ڪو پستڪ
پڙهندو ڪونه ڏٺو. دراصل، هنن وٽ پڙهڻ لاءِ وقت
ڪٿي هو. هڪ دفعي هڪ ٻڌي پڪشوءَ جي حيرانيءَ جي
حد نه رهي جڏهن حضور جن اکر به اکر هڪ نهايت گهٽ
منتر، جو کيس سندس ڪوروءَ ڏنو هو، بلڪل درست
چڱي ٻڌايو.

حضور جن وراثتو، ”شايد اسانجو هي يادوي متر ان لي
پروي روشني وجهي سگهي.“

يادويءَ چو نه ڪرائيست ڪي ”خدا جو گهٽو“ سڏو.
وڌو آهي ڇاڪاڻ جو هو اڪل نر دوش ۽ بيگناهه هر ۽
دنيا جي ٻين خاطر هن پنهنجي قرباني ڏني.

حضور جن فرمايو، بائبل پڙهڻي مولڪي ڪاڏي عرصو
ليو آهي ان ڪري پورا نر لفظ نه شايد مولڪي ياد نه ۽
هجن پر مان سمجهان ٿو نه ڪرائيست ڪي پاڻ ڏانهن ايندو
ڏسي، جان آهي لفظ ڇما هئا. ”ڏسو، خدا جو گهٽو اچي
دهندو آهي جو دنيا جي ٻين جو بوج کڻندو.“ ڪڏهن ان
والگر هن چيو. يارعت پر نه پراچين ڪال کان ستن لاءِ اهڙا
لفظ ڪم آندا ويا آهن. اڄ ڏانهن نه اسين ستن ڪي ٻيگت
وڃل ۽ ٻاپ هون چولدا آهن. ٻيگت جو مطلب پراڻي ۽
وڃل جو مطلب آهي گانه جو وڃڻو يعني پرماما جو وڃڻو.
ٻاپ هون جي معنيٰ آهي جيڪو اسانجا ٻاپ ناس ڪري.
پرماما جو پنهنجي ستن لاءِ ٻار ۽ ستن جو پنهنجن شيو ڪن
لاءِ تيار، انهيءَ کي سمجهائڻ لاءِ گانه ۽ وڃڻي جو مثال ڏنو
وڌو آهي. ڇاڪاڻ نه گانه وڃڻي کي لڳل سڀ ميل پنهنجي
ان سان ڇڻي ڇڏيندي آهي. سو ٻيگت وڃل ۽ ٻاپ هون
تاهه پراڻي لفظ آهن جن مان شيو ڪ ستن ۽ پرماما
کي مخاطب ڪندا آهن.

منهنجو اهو خيال آهي ته جان نر اصل ”Calf“ معنيٰ
گانه جي وڃڻي جو استعمال ڪيو ۽ پوءِ جيڪي بائبل جا
ترجما ٿيا انهن ۾ اهو لفظ مڃي ”Lamb“ يا گهٽو ئي پيو.
شايد ائين نه هجي نه جيئن يارعت پر گانه لڙوڪ پري آهي
اهڙي طرح ڪرائيست جي داس ۾ رڌون گهڻي انداز ۾ ۽

ليديجو اصلي ارت آهي رسي يا امام لاهور ڏاڏو.

حضور جن فرمايو ته ڪڏهن ڪڏهن هڪ لفظ جون به معنائون نه ليدائون آهن. هتي ان لفظ Camel جي معنيٰ اُت به ئي سگهي ٿي. پر ان ڳالهه کان نه انڪار ڪري ٿو سگهجي ته نه چاهيندي به انرادڪ جي شخصيت ۽ ويچارن جي ڪجهه جهڙاڪ الواد پر ضرور اچي ٿي وڃي. بلڪ انراد ڪندي جڏهن هڪي الوان لڳائو پوي ٿو ته ستن کي ڇا ڇوڙو ٿو، يا ڇا ڇو هولدائون نه پوءِ نه پاڻ هنجي ويچارن ۽ شخصيت جو ڪيتر ڪجهه اثر ان ۾ اچيو وڃي.

اٺي يادريءَ سويڪار ڪيو ته برابر بائبل ۾ ڪرائيسٽ جا اصلي اُپدش ندين ندين ٿڪن ۾ ٿڙ يا پڪڙ يا پيا آهن. سڳورن فرمايو ته آهي ٿڙيل پڪڙيل ٿڪرا ان ڳالهه کي ظاهر لا ڪن ته عيسائي جي اُپدش جون ڪڙيون ٽٽل آهن ۽ انهن ٽٽل ڪڙين کي ڪو انهيءَ سنڌ تي جوڙي سگهي ٿو يا ٻڌائي سگهي ٿو. حضور جن مسٽر ويڙيان ڏانهن ٺهاري فرمايو ته هنکي سنڌ مت جا پستڪ ڏيو. پوءِ يادريءَ کي چيو ته لڳا ته سنڌ مت ماعتيه جو جيترو گهرائيءَ سان اڀياس ڪندا اونهو ئي صاف ۽ سرائيءَ سان ٺوهين بائبل جي صحيح ارت کي سمجهي سگهندا. صرف اهو ماڻهو جهڻڪي ۾ مارئي ڳالهين جي پوري جاڳ هوندي اهو ئي بائبل جو اصلي ارت سمجهي سگهندو ۽ انجو پورو قدر ڪندو.

اميرڪن ليڊي وچ ۾ چيو لڳي، ”حضور بائبل ۾ ڪرائيسٽ کي ”Lamb of God“ خدا جو گهٽو“ (ريو جو نندڙو ٻچو) چيو ويو آهي. اڄ تائين ڪوبه مولڪي انهن لفظن جو ستروش جنڪ ارت سمجهائي ڪونه سگهيو آهي. ٺوهين مولڪي انجو اصلي مطلب سمجهائي سگهندا؟“

للهجو اصلي اوت آهي رسي يا امام اللهو ڏاڳو.

حضور جن فرمايو ته ڪڏهن ڪڏهن هڪ لفظ جون به
معنائون به ٿينديون آهن. هتي ان لفظ Camel جي معنيٰ اُت
به ٿي سگهي ٿي. پر ان ڳالهه کان نه انڪار ڪري نٿو سگهجي
ته نه چاهيندي به انواد ڪجي شخصيت به واپارن جي
ڪجهه جهلڪ انواد ۾ ضرور اچي ٿي وڃي. بلڪ انواد
ڪندي جڏهن هنڪي انوعان لڳائڻ پري ٿو ته سندن کي ڇا
چوڻ هو، يا ڇا چيو هوندائون ته پوءِ نه پاڻ هنجي واپارن
۽ شخصيت جو گهڻو ڪجهه اثر ان ۾ اچيو وڃي.

اٺي پادريءَ سويڪار ڪيو ته برابر بائيبل ۾ ڪرائيسٽ جا اصلي آپديش نئين نئين ٽڪرن ۾ ٽڙيا پڪڙيا پيا آهن. سڳورن فرمايو ته اهي ٽڙيل پڪڙيل ٽڪرا ان ڳالهه کي ظاهر ٿا ڪن ته عيسوي جي آپديشن جون ڪڙيون ٽٽل آهن ۽ انهن ٽٽل ڪڙين کي ڪو انڀوي سنڀالڻي جوڙي سگهي ٿو يا ٻڌائي سگهي ٿو. حضور جن مسٽر ويٿرمان ڏانهن لهاري فرمايو ته هنکي سنڀالڻ جا پستڪ ڏيو. پوءِ پادريءَ کي چوڻ لڳا ته سنڀالڻ سان هٿ جوڙي ڪهڙائيءَ سان اڀياس ڪندا اونهرو ٿي صاف ۽ سولائيءَ سان ٺهرين بائيبل جي صحيح اُرت کي سمجهي سگهندا. صرف اهو ماڻهو جنهنکي ٻرمار ٿي ڳالهين جي پوري ڄاڻ هوندي اهو ئي بائيبل جو اصلي اُرت سمجهي سگهندو ۽ انجو پورو قدر ڪندو.

امير اڪن ليڊي وچ ۾ چوڻ لڳي، ”حضور بائيبل ۾
ڪرائيسٽ کي ”Lamb of God“ خدا جو گهيرو (ريڊ جو
ننڍڙو ٻجڙو) چيو ويو آهي. اڄ تائين ڪو به مون کي انهن
لفظن جو سنڌوش جنگ اوت سڄڻائي ڪونه سگهيو آهي.
توهين مون کي ان جو اصلي مطلب سڄڻائي سگهندا؟“

لکمر آهي.

امير اڪن لڏندي ڇڏو ته عسڪري مسيح جڏهن اُڀرندڙ
 ٿي پندو هو تڏهن ڪيڏن به سندس وڃڻ نوت ڪو نه ڪيا.
 تڏهن ئي ستگرون ٿيڪا ڪندي فرمايو، ”جڏهن ڪنهن
 مهاڻا جي چوڻي ڇڏڻ کانپوءِ هتي اُڀرڻن کي لکيت م
 آڻڻ جي ڪوشش ٿي ڪڍي ته اهو نهايت مشڪل آهي ته
 سوي صدي هتي وڃڻ کي صحيح روپ ۾ لکي سگهجي.
 تڏهن ئي امير اڪن لڏندي ڇڏو ته خاص ڪري جڏهن انهن
 اُڀرڻن جو هن ٽن اولين ۾ الوداع ٿئي ٿو ته پوريءَ ريت
 لڳ ڀڳ روحاني لفظن ۾ ملڻ جي ڪارڻ، اهي اصلي اُڀرڻ
 ڪيڏو روپ اختيار ڪندا ان جو اندازو تڏهن لڳائي
 سگهڻو آهي.“

ستگرون فرمايو ته ترجمو ڪڍي ڪيڏو به نه هجي تڏهن
 به ڪي نه ڪي اصلي لفظ رهي ٿي ويندا.
 امير اڪن لڏندي ڇڏو ته ڪڏهن ڪڏهن
 الوداع ڪي پنهجي پاشا ۾ پوري لفظ جي ۾ ملڻ ڪارڻ
 پنهجي ٽن لفظ ڪيڏو ٿو ٿو پوريءَ لفظ اهو ٿو ٿي ته اصلي
 ڪيا جو روپ ٿي بدلجي وڃي.
 حضور مهراج جن چيو، ”ها! اهو پاڪل سڀاڪ آهي
 جي الوداع مهاڻا جي اُڀرڻن جو پورو آرٽ ٿي
 سمجهندو ته تڏهن ئي هو پنهجي وڃڻن الوداع ٿي
 جو آرٽ لڳائيندو.“

تڏهن ئي پادريءَ چيو، ”تارو مولڪي هڪ جرمن وڏو
 ٻڌارو ته ڪرائيسٽ جي مشهور وڃڻ ”سي“ جي پاڪي
 آڻ جو لڳوڻ آسان آهي پر امير ماڻهوءَ جو مالڪ جي
 ۾ پڇڻ مشڪل آهي“ ۾ جيڪو آڻ Camel جو لفظ آهي.

لکيو ويا ان Word جو اهوئي مطلب هوندو جهڙو هندو
آپنڊن ۾ ”ناد“ جو آهي.

پادريءَ وراڻيو، ”اهو ممڪن آهي ڇاڪاڻ ته بائيبل
ڪيترن ئي اولين مان الود ٿيندو پوءِ هن روپ ۾ اسان
وت آيو آهي.“

امير مڪن لمڙيءَ چيو، ”بائيبل ۾ وقت وقت درستيون
ڪيون وڃن ٿيون آهن ۽ ڪيترن هنڌ اڻڪرا ڪڍي نوان
اُڪرا جوڙيا ويا آهن.“

ان ئي حضور مهراج جن فرمايو ته بائيبل ۾ نه روحانيت
ڄا ماڻڪ مڙي ڀريا پيا آهن پر آهي ندين ندين اُڪرن ۾
هيڏانهن هوڏانهن ٽڙيا پکڙيا پيا آهن. انهن کي اهوئي ماڻهو
ڇڳي طرح سمجهي سگهي ٿو جنهن کي پورو ڳورو ٿام جي
بخشش ڪرڻا مهل شبد سوڪ جو اهوئي ساڌن ٻڌائي ٿو
جهڙو ساڌن ڪرائيسٽ جو پٽ هو. ڪرائيسٽ جي سکيان
کي صحيح معنيٰ ۾ سمجهڻ لاءِ اهائي سڀ کان وڏي
مشڪلات آهي.

بائيبل ۾ آهي سکيائون سلسلوار هڪ ئي جڳهه ئي لکيل
ڪونه آهن. انهن کي پڙهندي انهن سمجهيو آهي ته ڪجهه
اُڪرا ڪٽل آهن ۽ انهن ڪڍايل اُڪرن جي ڪري ئي بائيبل
جو صحيح ارت سمجهڻ ٿڪيو ٿي پوندو آهي.

پادريءَ چيو ته بائيبل ڪرائيسٽ کي صليب تي چاڙهڻ
کان تمام گهڻو پوءِ لکيو ويو ۽ انهن لکندڙن نه لکي ڪرائيسٽ
کي ڏٺو هو ۽ لکي هنجڻا اُپديش ٻڌا هئا. تنهن کانسواءِ هنن
کي ڪجهه سوچي سمجهي ئي لکڻو پيو جو ان وقت جي
حڪومت عيسائين تي ظلم ۽ اڻڀار ڪري رهي هئي.
تنهن ڪري بائيبل لکڻ وارن ياداشت جو ئي سهارو وٺي

وجود رهي ٿو. ان لوجن ليدڻي ٻڌڻي، حضور! الڪي "شد" ڪئي

لي مان ڇو ٿو سڏجي؟ "Word" يا شد، پهچندو

حضور جن فرمايو ته اهو لفظ "Word" لفظ ڪريڪ ٻڌا ڪئي

آهي. الڪريزي ٻڌا ٻي ڇو ٿو هجيرو زبان ڪئي

"Logos" اڪر جو اڻوڻ آهي. سرشتي ڪي وڃا ڪري واري

Mimra اڪر جو اڻوڻ آهي. سرشتي ڪي وڃا ڪري واري

هن شڪتيءَ کي ٻڌڻي آهي. سرشتي ڪي وڃا ڪري واري

ڪري سڏا ڪئي، جهڙي الڪريزيءَ ۾ چئجي ٿو "Word"

يا آواز. اهو هجيرو اڻوڻ ڪل صاف ۽ سهڻو آهي ڇاڪاڻ

ته شد يا لاد جو مطلب آهي آواز، ڪم يا ڏن. مان

ته شد يا لاد جو مطلب آهي آواز، ڪم يا ڏن. مان

سمجهان ٿو ته ڪريڪ ٻڌڻي آهي لوگس جو به اهو ئي اصلي

اڻوڻ هوندو.

ٻڌڻي موجب ساري سڀار جي وڃا شد ڪئي آهي

۽ ان بنا ڪجهه به ڪم نٿو ٿي. سڀاري ڪئي آهي ۽ ان بنا ڪجهه به ڪم نٿو ٿي.

ٻڌڻي موجب ساري سڀار جي وڃا شد ڪئي آهي

لکيو وٺو ان Word جو اهوئي مطلب هوندو جهڙو هندو
آپسندن ۾ ”ناد“ جو آهي.

پادريءَ ورائيو، ”اهو ممڪن آهي ڇاڪاڻ ته بائيبل
ڪيترين ئي ٻولين مان انواد ٿيندو پوءِ هن روپ ۾ اسان
وت آيو آهي.“

اميرڪن لمبديءَ چيو، ”بائيبل ۾ وقت وقت درستيون
ڪيون ويون آهن ۽ ڪيترن هنڌ پراڻا ٺڪرا ڪڍي نوان
ٺڪرا جوڙيا ويا آهن.“

ان ئي حضور مهارج جن فرمايو ته بائيبل ۾ نه روحانيت
جا مالڪ مڙهي ٻيا آهن پر آهي ندين ندين ٺڪرن ۾
هيڏانهن هوڏانهن ٽڙ ٻا پکڙيا پيا آهن. انهن کي اهوئي ماڻهو
ڇڱي طرح سمجهي سگهي ٿو جنهن کي پورو گورو نام جي
بخش ڪرڻ مهل شبد -وگ جو اهوئي ساڌن ٻڌائي ٿو
جهڙو ساڌن ڪرائيسٽ جو پٽ هو. ڪرائيسٽ جي سکيا
کي صحيح معنيٰ ۾ سمجهڻ لاءِ اهائي سڀ کان وڏي
مشڪلات آهي.

بائيبل ۾ آهي سکيا نون سلسليوار هڪ ئي جڳهه تي لکيل
ڪونه آهن. انهن کي پڙهندي ائين سمجهبو آهي ته ڪجهه
ٺڪرا ڪٽل آهن ۽ انهن ڪڍيل ٺڪرن جي ڪري ئي بائيبل
جو صحيح ارت سمجهڻ ڏکيو ٿي پوندو آهي.

پادريءَ چيو ته بائيبل ڪرائيسٽ کي صليب تي چاڙهڻ
کان تمام گهڻو پوءِ لکيو ويو ۽ انهن لکندڙن نه لکي ڪرائيسٽ
کي ڏٺو هو ۽ نڪي هنجاءُ پدش ٻڌا هئا. تنهن کان سواءِ هنن
کي ڪجهه سوچي سمجهي ئي لکڻو پيو جو ان وقت جي
حڪومت عيسائين تي ظلم ۽ اڀاچار ڪري رهي هئي.
تنهن ڪري بائيبل لکڻ وارن ياداشت جو ئي سهارو وٺي

۾ موجود دعويٰ ٿو.

ان لوجوان لمڊي ٻڌيو، حضور! الڪي ”شبد“ جي
لاي سان ڇو ٿو سڏجي؟

حضور جن فرمايو ته اهو لفظ ”Word“ يا شبد، پهچندو
آهي. الڪر بزي پاتا ۾ ”Word“ لفظ ٽريڪ پاتا جي
”Logos“ اڪر جو ترجمو آهي جو پڻ عيسو زبان جي
Mimra اڪر جو الواد آهي. سرشتي جي وچا ڪرڻ واري
هن شڪتيءَ کي پراچين هندو مهاتمان ”شبد“ ۽ ”باد“
ڪري سڏار آهي، جنهنڪري الڪر بزيءَ ۾ چئجي ٿو ”Word“
يا آواز. اهو هنجو اوت ٻاڪل صاف ۽ سهڻو آهي ڇاڪاڻ
ته شبد يا لاد جو مطلب آهي آواز، حڪم يا ٿڻ. مان
سمجهان ٿو ته ٽريڪ ٻاڪل جي لوڪاس جو به اهو ئي اصلي
اوت هوندو.

ٻاڪل موجب ساري سٺا جي وچا شبد ڪٿي آهي
۽ ان پٺا ڪجهه به ڪين ٿيو. سوالي جي بهاراج جن
پڻ فرمائين ٿا ته سڀ ڪجهه ان ”شبد“ ظاهر آهي. ٽريڪ
صاحب ۾ آيو آهي:-

”سڌي ٿو ٿي سڌي آڪاس سڌي سڌ ٿا ٻرڪاش،
سڌي سرست سڌ ڪي ٻاڳي
ٿاڪ سڌ ڪٿي ٿو ٿي.“

اڄ ٿاڪ. ان شبد ٿي ٻرلوي ۽ آڪاش جي وچا
ڪٿي. شبد ٿي ٻرڪاش ٻڌو. شبد مان ٿي ڪل سرشتي
آهن ٿي ۽ اهو شبد هو ڪنهن جي مستڪ ۾ ٽروڻي رهي
آهي. ”Word“ ۽ ”شبد“ لفظن جي مطلب ۾ ايتري
ت ساڳيا آهي جو آهن ٻي لکي ته جيڪا ٻرلي عملي
مسيح ٻڌائيندو هو ۽ جنهن ٻرليءَ مان سڀ کان پهرين ٻاڪل

ڪرائيسٽ سان لاڳي ٿو؟

ٿوري دير ترسي حضور جن وٽ اڪ ٿر مارو نه! نه هي سڀ ڪجهه ان شڪتيءَ لاءِ چيو وڃي آهي ڇا ڪرائيسٽ جي ديهه ۾ پرگهت ٿي. جنهن لاءِ سميت جان چيو آهي ته اهو شبد ديهه ڌاري بڻجي آيو ۽ اسانجي وچ ۾ اچي رهيو ۽ جنهنجي شان کي اسان ڏٺو. اهو شبد نه پرماتما جي اهر سنا ۽ پرڪاش جو مها ساگر آهي جنهن مان ئي سڀ سميت مهاتما اچن ٿا. سميت ان شبد روپي ساگر جون اهر وڻ آهن ۽ آهي دنيا ۾ پنهنجو ڪارو ڪري واپس ان ساگر ۾ وڃي لهن ٿين ٿا. ڪرائيسٽ به ان مها ساگر مان آيو، هتي اچي پنهنجو ڪارو ڪيائين ۽ جڏهن اهو پورو ٿيو ته واپس ان مها ساگر ۾ وڃي سمارو. ديهه يا شرار نه پوڻاڪ هئي ڇا ان شڪتيءَ هتي اچي ڌارو ڪئي هئي. اهو شرار عيسيٰ مسيح ڪين هو. منڻ شرار نه هن انهيءَ لاءِ ڌارو ڪيو هو جيئن لوڪ هنجي سگهيا ۽ اُپديشن ڪري سمجهي سگهن. ڇاڪاڻ ته منڻ ئي صرف منڻ کي سمجهي سگهي ٿو، ان لاءِ ئي شبد کي منڻ ديهه ڌارو ڪرڻي پيئي ۽ جڏهن هنجو هتي جو ڪارو سمابت ٿيو ته الڪي اها ديهه هتي ئي ڇڏي پيئي. جنهن کي صليب تي چاڙهيو وڃي اهو شرار هو، نه عيسيٰ مسيح. ان عيسيٰ مسيح کي نه صليب تي چاڙهي ٿي سگهيا جو سرشتيءَ جي رچنا کان اول به هو، شبد ئي هو ۽ شبد ئي آهي. ڪرائيسٽ جي اچڻ کان اڳ، هن دنيا ۾ ڪئين ڪرائيسٽ الڳ الڳ نالن سان الڳ الڳ ديشن ۾ آيا آهن ۽ هن کانپوءِ به ايندا رهندا. هيءَ دنيا ڪڏهن به ڪنهن ڪرائيسٽ کان خالي نه رهندي. جيڪي پرماتما جا سچا مثلاشي آهن انهن جي رهڻي ۽ سڃاڻڻ لاءِ هو هر دم سنسار

۽ سڄي اڪير جي، باقي ڌوڻن جي ٻاهرين وٽين رسمن جو
نه ڪو مهتو ٿي ڪونهي.

پادري چون ٿا ته هيءُ ليڊي چوي ٿي ته ٺهائجڻ
چون آهي ته اڀاس دواڻن هيٺ به ڪرائيسٽ جو درشن
ٿي سگهي ٿو.

داناڄن فرمايو، ”ها، ٿي سگهي ٿو پر پڙهڻي اندر،
ڪٿي ٻاهر نه. جيڪڏهن خدا جي بادشاهت آساني اندر
آهي ته پوءِ ڪرائيسٽ به ضرور اتي هوندو. اتي ٺهائجي
نه صرف ڪرائيسٽ ملندو مگر ان پٽ پٽن ۽ اولادن کي
پڻ ڏسي سگهندا.

پادريءَ پڇيو، ”پر اندر وڃڻ جو طريقو ڪهڙو آهي.“
حضور جن ورائيو ته اسين شين روپي ڏاڪڻ ٿي چڙهي
روحاني منڊلن تي پڙهون ٿا. هيءُ اهڙي شين آهي جنهن
جي باري ۾ سمجهڻ کان چيو آهي ته سرشتيءَ جي شروعات
۾ شين پرمانا سان گڏ هو ۽ شين ئي پرمانا هو.

پادري چون ٿا ته، ”پر اهو شين نه هيندو ڏيها ۾ ڪونهي.
اهو شين هو خود ڪرائيسٽ.“

داناڄن فرمايو ته ائين براب آهي ته ڪرائيسٽ ئي شين
هو ۽ شين ئي ڪرائيسٽ هو. پر اچو ته هن ڳالهه تي دل
کولي ڏانهن سان شور ڪريون. بائيبل ۾ لکيل آهي،
”سرشتيءَ جي شروع ۾ شين هو، شين پرمانا سان گڏ هو ۽
شين ئي پرمانا هو. هر وسندڙ الهيءَ دواڻن ٻڌي ۽
ان سان ڪجهه به ڪم نه ٿيو.“ هتي ”شروع ۾ هو“ جو
مطلب آهي سرشتيءَ جي آلهي يا رچنا کان اول جڏهن
ڪجهه به ڪونه هو. هاڻي ٻڌايو ته توهين - جڏهن ائين چيو
ٿا ته جيڪي ڪجهه شين لاءِ چيو ويو آهي اهو ڏيها ڌاري

پوء هن جي معرفت ستنسنگي ٻڌيا) ڏسي، اسانجي اها راه
 باڪل بداجي وائي. هن اسانکي ٻڌايو ته هوءَ ۽ هن جي
 ڪٽنب جا ڀائي ننڍي هوندي کان ئي هر روز بائيبل جو
 پاٽ ڪندا هئا ۽ سمهڻ کان اڳ، پراڻا ڪرڻ به ڪڏهن
 ڪن وٺندا هئا. هوءَ هر آرٽوار تي ڏيول ۾ ويندا هئا
 ۽ عيسائي مسيح جي سکيا اٺسار پنهنجي ڄمون وٽ ڪرڻ
 جي پوري پوري ڪوشش ڪندا هئا. غرابن ۽ ضرور آمدن
 جي نس من ۽ ڌن سان شهوا ڪندا هئا ۽ انکي ئي هو
 پرمارت سهجهندا هئا.

ڪجهه ڏينهن کانپوءِ هوءَ هڪ اميرڪن ڀادريءَ کي پاڻ
 سان وٺي آئي ۽ حضور مهاراج جن کي هي اکر چئي هڻجي
 پريچيه ڪرائي، ”هي آهي مالبور مسٽر لانچ..... جو منهنجو
 فادر ڪنفيسر“ (جنهن ڀادريءَ اڳيان پنهنجا گناهه ۽ پاپ
 کولي ٻڌايا آهن ۽ اهي سوڳار ڪبا آهن) مون هن کي
 ٻڌايو آهي ته مان عيسائي ڌرم ڇڏي سنت مت کي گرهڻ
 ڪريان ٿي. هو ڪيتري به ڪوشش ڪري پر مان پنهنجو
 فيصلو ڪونه ڦيرائيندس.

ستنگرون ڪائٽس پڇيو، ”تون عيسائي ڌرم کي ڇڏي
 ڇڏين؟ تون نه پاڻ صحيح معنيٰ ۾ عيسائي سڻجي رهي
 آهين ۽ عيسائي مسيح جي سچن اداشن تي عمل ڪرڻ جي
 لائق ٿي رهي آهين. توکي اها سڌ هڻڻ ڪهڙي نه سنت مت
 ڪو مذهب يا ڌرم ڪونهي. سنت مت کي هڻڻ وارن ۾
 توکي اليڪ ڌرم-من جا پوئلڳ ملندا. انجا مکيه سڌاڻا
 هر ڪنهن ڌرم جي ٿه، ۾ موجود آهن. ڌرم متاڻ سان مالڪ
 جي پراڻي ڪاٺ ٿيندي. هر ڌرم جي ڀڳتن هڪي ٻئي آهي.
 مالڪ کي ماڻ لاءِ ضرورت آهي، ڀڳتيءَ جي، بهار جي

پوء هن ٻڌايو ته منهنجي من ۾ صرف هڪ شڪا هئي.
 پر شيا ۾ هڪ سامان درويش موڪلي ڇڏيو هو ته توکي پنهنجو
 گورو هندستان ۾ ئي ملندو. هن اها اڳڪٿي ڪئي هئي ته
 اهو دل ٻا جي سڀني ستن ۾ پور سميت هوندو ۽ سندس آشرم
 اتر پارٽ ۾ لڏي ۽ جي ڪناري هوندو. پوء جڏهن
 هن لڏي ۽ کي پتو پيو ته حضور جن جو ڏيرو بياس لڏي
 جي ڀرسان آهي ته هن جي پوري نالي ٿي وئي. هيءُ
 پراڻو نياپت ٻڌو ته هم عورتن جي ڏني ۽ سڄو اوروپ ۽ اميرڪا
 ڳولي آئي هئي. ڪجهه اوروپي پائشاورن سميت سان ڳالهائي
 ڳولي آئي هئي. دراصل، اسين هن کان ئي Czechoslovakia جو
 درست اچار سکياسين. کيس اوروپ جي ڪيترن Slave ڏينهن
 جي لڏپلاڻ جي ڪافي ڄاڻ هئي.

اهو طاهر هو ته هوءَ پرماتما جي سچي منلاشي هئي. هن
 حضور مهاراج جن کان سميت منهنجي اڀياس ۽ سميت منهنجي
 عيسائي ڌرم ۾ ڪٽڙو روق آهي، ائين وڃڻ تي ڪيترائي
 سوال پڇيا. حقيقت ۾ ان کانپوءِ به پاڻي ڏينهن جو نه
 حضور جن صرف هن جي شڪا کي منهنجي سمڙڻ ڪرڻ ڪري
 ڏنا. هڪ سوال ۽ حضور جن جا جواب اهڙا دلچسپ ۽ اچر
 ڀرپور هئا جو باقي ماڻهن کي به سوالن جي باري ۾ سوچ
 جو خيال نه ڪو آيو. پوءِ پاڻ به ڏينهن نه هن سميت
 هڪ ڪيترائي سوال پڇيا ۽ ان کان به وڌيڪ عيسائي
 ۽ عيسائي ڌرم بابت پڇيا.

اروپ ۽ اميرڪا واسين جي باري ۾ اسانجو خيال
 هر نياپت جي ڀر ۾ وڌي ۽ اهن جيتوڻيڪ اها راءِ
 ٻڌل ڳالهيون جي آڌار تي نٿي هئي. پر هن نوجوان
 جي زندگي ۽ منهنجي من ڏانن کن مٿن جي زندگي

نه مان انهن اخبارن واسطي واس پر در اعل مولڪي گهريل
پر اچڻ ملڻي هئي. ڪهري پر گهڙندڙي بي اختيار منهنجي
نظر چانديءَ جي ڌارن ۾ مڙهيل سامهون رکيل صرار تي
پئي. هڪ بالڪ والگر مان اڏار ٿي ان ڏانهن وڌيس ۽
پنهنجي هٿن ۾ کڻي الهيءَ ڌرتي کي جهلهر. مون پڇيو،
”هي ڪير آهي؟ هي ڪنهن ڌرتي آهي؟“ انهيءَ سڄڻ
ورائيو، ”هي منهنجي سنگرون جو ڌرتي آهي.“

مولڪي خبر پئي ته انهيءَ سڄڻ جو نالو واريان هو.
هن مون کان پڇيو ته تون ڪڏهن هنن سان ملي آهين؟!

مون ورائيو ته ها، ڪئين ٻار، پر صرف سوکير روپ ۾
يا سڀني ۾. مون دل ۾ سوچيو ته هن ڌرتي ۾ بلڪل ساڳيو
سروپ آهي جهڙو اندر ڏسڻي هيس. چهره ٽي اهوئي
الهي نور، اهائي موهيندڙ مشڪراحت، اهي ئي پر ڪاشمير
نيتر جن مان هر دم دٻا مهر، پيار ۽ رحمت بکندي هئي ۽
اهائي سفيد ڏاڙهي جا سندن آلي سندر پوشاڪ سان زيبائتي
لڳندي هئي.

مان ان ڌرتي کي ٻار ٻار ڇمڻ لڳس ۽ ڏاڍي اڪير ۽
اڪمنا سان انهيءَ کي چائيءَ سان لڳائڻ لڳس. ان هندستاني
پرٻار کي منهنجي اهڙي هلڪ ٿي ڪا به حيرت ڪانه لڳي.
هو خاموشيءَ سان سڀ ڪجهه ڏسي رهيا هئا.

مون شري واريان کان پڇيو، ”هي مهالما ڪٿي رهندا
آهن؟“ هن مولڪي ٿورو چيڙائيندي چيو، ”پر ائين جي
دل ۾.“

”مان کين ڪٿي گڏجي سگهندس؟“ مون کائس پڇيو
۽ اسانجي ٿيل گفتگوءَ جو اهمو نتيجو ٿيو جو اڄ مان هتي
وٺي آهيان.

سالي ؟ رهبر کين رهيا آهيو؟

هن پېنډجي ساري کيالي هن رېس وران کښي . هجر
 تار وس اي هو ؟ هره اميرکين هئي . پالښت پر ئي
 کيس کڏهن کڏهن حضور ، پوراچ جن جسي سوکمر سروب
 چو درشن لېندو رهندو هر پر هو ، اهو سمجهي لغي سگهي
 له اهو سمجهندو سروب آهي . کچه . ولس کان پوء هجر
 اهو درشن پند لغي ورو هر ؟ حڪمي کچه ، ڏسندي هئي
 هن کان وسري ورو . هنتو کن اڳ هره ډالپارسي ، آلي هئي ،
 و آلي کيس وري درشن لښ لڳو پر هاڻي اهو درشن کيس
 سڀني پر لېندو هو . درشن چو هڏي من ئي تمام آندمه
 اتر لېندو هر ؟ هره اهو درشن پالي ڏاڍي گد گد لېندي
 هئي . هنکي اهو احساس لڳو لڳو ته سندس ڇيرون پر جلد
 هڪا عجب گيتا لڳو واري آهي ؟ هي درشن الجو اڳواٽ
 آهياڻ آهي . هن چاهيو ئي ته اها ٽپڙي جلد اچي پر هجر
 وس ٿي هليو . حضور جن جسي روح سان ئي هنکي درشن
 نصيب لېندو هو ؟ کيس چوندا هئا ته ” تيار ره . “ مگر
 هره الهن الفطن جر مطلب سمجهي ڪونه سگهندي هئي .
 هن ٻڌار نه هره صرف پراڻا ئي ڪوي سگهي ئي جا هن
 ڪوڙ شروع ڪئي .

هن ڳالهه جو سلسلو جاري وڪندي چيو ته ڪلهه شام جو
 هڪ معزز هندستاني سڄڻ پېنڊجي زال ؟ ٻارن سان اسانجي
 هرٽل پر آيو ؟ منهندي پر واري ڪمري م اچي رهيو . الهن
 وقت Look, Life, Time وڌيڪي وڌيڪون هيون ؟
 جڏهن کان مان ناهي مان آئي هوس کڏهن کان سون آهي
 ڪونه پڙهون هيون . الهني ڪوي ان شام چو ئي مان
 سندس ڪمري پر ويس . مالڪ جا رنگ لڙا آهن . شاهري

۱۷۵
نه مان انهن اخبارن واسطي ويس پر در اعل مولڪي گهريل
پر اچڻ ملڻي هئي. ڪهري پر گهڙندي ئي بي اختيار منهنجي
نظر چالديءَ جي ٽراپر ۾ مڙهيل سامهون رکيل تصور تي
پيئي. هڪ بالڪ والگر مان اڏار ٿي ان ڏانهن وڌيس ۽
پنهنجي هٿن ۾ کڻي الهيءَ فوٽي ڪي جهلمر. مڙن پڇيو،
”هي ڪير آهي؟ هي ڪنهنجو فوٽو آهي؟“ انهيءَ سڄڻ
ورائيو، ”هي منهنجي ستگرون جو فوٽو آهي.“

مولڪي خبر پيئي ته انهيءَ سڄڻ جو نالو واريان هو.
هن مون کان پڇيو ته تون ڪڏهن هنن سان ملي آهين؟

مون ورائيو ته ها، ڪئين ٻار، پر صرف سوڪير روپ ۾
يا سڀني ۾. مون دل ۾ سوچيو ته هن فوٽي ۾ بلڪل ساڳيو
سروپ آهي جهڙو اندر ڏسندي هيس. چهره ئي اهو ئي
الاهي نور، اها ئي موهيندڙ مشڪراحت، اهي ئي پر ڪاشمير
نيتر جن مان هر دم دٻا مهر، پيار ۽ رحمت بڪندي هئي ۽
اهائي سفيد ڏاڙهي جا سندن اُٺي سندر پوشاڪ سان زيبائتي
لڳندي هئي.

مان ان فوٽي کي ٻار ٻار ڇمڻ لڳس ۽ ڏاڍي اڪير ۽
اڪنڻا سان انهيءَ کي ڇائيءَ سان لڳائڻ لڳس. ان هندستاني
پرڀوار کي منهنجي اهڙي هلڪ ٿي ڪابه حيرت ڪانه لڳي.
هو خاموشيءَ سان سڀ ڪجهه ڏسي رهيا هئا.

مون شري واريان کان پڇيو، ”هي مهاتما ڪٿي رهندا
آهن؟“ هن مولڪي ٿورو چيڙائيندي چيو، ”پر ٻين جي
دل ۾.“

”مان ڪين ڪٿي گڏجي سگهندس؟“ مون کائڻس پڇيو
۽ اسانجي ٿيل گفتگوءَ جو اهو نتيجو ٿيو جو اڄ مان هتي
وڃي آهيان.

ري ٿو ۽ سال پوري ٿيڻ بعد هيڊ ماسٽر هڪي مٿين
جي ۾ چڙهي لائڻ سمجهي ٿو. پر هڪڙهن هر پٺي
پن ٻاڏ ٿو ڪري، برابر اڪول ۾ ٿو وڃي ۽ ٿري
مجهت ۾ هيڏانهن هوڏانهن راي پئي ٿو، ايتري قدر جو
هر ان ڪلاس جا ڪم ۽ وساري ٿو ڇڏي ۽ پٺي پوکي
وڃائي ٿو وهي پوءِ اعڙي حالت ۾ هڪڙهن استاد
کيس واپس هيٺس درجي ۾ لاهي ٿو ڇڏي ته اهو جائز
ڪونهي ڇا؟

اعڙي ريت هي سار ۽ هڪ وڏو اڪول آهي جتي
ٻن پٺا پرمالما اسانکي سکڻ لاءِ اڏاوت آيا آهن پر اهو
ڪرڻ ۽ سمجهڻ کي سڃاڻڻ لاءِ موڪليو آهي. هن سار وٺي
اڪول ۾ پڻ گهڻي درجا آهن. هڪڙهن اسان پٺي
جهڙن ۾ اهو سڀ سڃاڻي ٿا ڇڏن جنهن هي سکڻ لاءِ اسان
هن اڪول ۾ موڪليا ويا آهن جنهن معنيٰ ٻڌڻي ۽ پٺي
مالڪ کي سڃاڻڻ ۾ پوءِ ضرور مٿس درجي معنيٰ اچي
روحاني منڊلن ۾ چڙهيا ويندا آهن. پر هڪڙهن سڀ سکڻ
هاءِ اسان اهو سڀ، جيڪو اڳين درجي ۾ سکيا هئاسين
پلائي ٿا ڇڏن يعني سندس عمر ٻائي ۽ هڪڙهن اسان
ٽيون چوڙي علم ڪراڻ لاءِ هڪ ئي هڪ اسانکي
ٽيون حيرانن هي ڇوڻ ۾ وڃڻو پوندو.

وڏي حيرانن هي ڇوڻ ۾ وڃڻو پوندو. ڏورن جي اها
ٻاڏ وڏو ڏورن لاءِ ڪاري آهي. ڏورن جي اها
۽ ٻه ٽي ئي جنهن ۾ هو پٺيچون آڏون ۽ اڳيون
لنڊون چڱي طرح پوڏون ڪري سگهي. هڪڙهن سندس
جنهن ۾ هيڏانهن اڳيون ۽ لنڊون حيرانن هيڏانهن آڏون
پوءِ هر ضرور حيرانن جي ڇوڻ ٻاڏون.
ان وقت ستر وٺڻا پنجاب جو ٻڌي ٿو رڪن آ

اندستراز، هڪ اورين مرد ۽ زال سان گڏ اچي اُتي سهڙيو.
 سندن چون رهڙون لڙالهن ٿينديون آهن. هو پنهنجن جيون
 کي چمق وائڳر پاڻ وقت کينجي آڻيندا آهن. حضور مهاراج جن
 کي ڏسندڙي اها اورين ليڊي ڏوڙي اچي سندن چرلن
 ۾ ڪري. حضور جن پنهنجا ٻئي پرلر هٿ هڻي مٿي تي
 رکيا ۽ هن کي اُتي وهڻ لاءِ چيائون پر هو ڪونه اُٿي. هو
 اچي روئڻ ۾ چٽڪي ۽ لڳي حضور جن جي چرلن کي چمڪ.
 اهو اهڙو نه دلدارو ڏٺو هو جنهن جي ڏسڻ لاءِ ڏوٽائون
 به جيڪر لڙڻ! حضور جن هڪ آرام ڪرسيءَ ۾ رولڻ
 اندر هئا ۽ هو پنهنجن ڏوڙهن سان حضور جن جا چرل
 پسائي رهي هئي.

حضور جن فرمائڻ لڳا، ”ڏي! شانت ڪر. اُتي واه.“
 نوجوان ليڊيءَ ڏرو ڪندڙي ڪري حضور جن جي
 نيترن ڏانهن نهاريو ۽ وري پنهنجو سر ڪٽي حضور جن جي
 چرلن ۾ رکيو.

حضور جن وري چيو نه چڱو، هاڻي بس ڪر. اُتي ڳالهه
 ٿون هي مٿي ٽيڪڙو جو هندستاني طريقو ڪٿان سڪي آهيون؟
 چڱو ٻڌا! هاڻي اُهو. انهن لفظن ۾ حڪم ٿوڙي پيار ٻئي
 سابل هئا. اهو ٻڌي هو ليڊي اُتي ويئي ۽ چوڻ لڳي
 ”منهنجا مالڪ! اهو سڀ ڪجهه توهان ئي نه مولڪي
 سيڪاريو.“

حضور جن ورائيو، پر هن کان اڳ نه اسين ڪڏهن
 گڏيا ڪونه آهيون؟
 ”ڇا اڳ ڪڏهن به ڪونه گڏيا آهيون؟ ڇا اسين
 پراڻا متر ڪين آهيون؟“ وري پاڻ کي دوست ڪندي
 ليڊيءَ چيو، ”ڇا توهين منهنجي ڀاءُ کان وٺي منهنجي

ڪري ٿو ۽ سال پوري ٿيڻ بعد هيند ماستر هڪي مڙهن
 درجي ۾ چڙهڻ جي لائق سمجهي ٿو. پر جيڪڏهن هو پنهنجا
 سبق پاد لڳو ڪري، برائو اسڪول ۾ لڳو وڃي ۽ پري
 صحبت ۾ هيڏانهن هوڏانهن وڃي پئي ٿو، ايتري قدر جو
 هو ان ڪلاس جا ڪم به واري ٿو ڇڏي ۽ پنهنجي پوڳنا
 وڃائي ٿو وهي پوءِ اهڙي حالت ۾ جيڪڏهن استاد
 کيس واپس هيندس درجي ۾ لاهي ٿو ڇڏي ته اهو جائز
 ڪونهي ڇا؟

اهڙي ريت هي سار به ڪو وڏو اسڪول آهي جتي
 نون پٽا پرمالما اسانکي سکڻ لاءِ اڏاس آهن. هن سار روڊي
 ڪرڻ ۽ سٽه کي سڃاڻڻ لاءِ موڪلو آهي. هن سار روڊي
 اسڪول ۾ پڻ ڪوٺي ٿو درجا آهن. جيڪڏهن اسان پنهنجي
 جهون ۾ اهو سبق سکي ٿا ڇڏون جهون هي سکڻ لاءِ اسان
 هن اسڪول ۾ موڪليا ويا آهن جهون يعني پاڻ کي ۽ پنهنجي
 مالڪ کي سڃاڻوسين ته پوءِ ضرور مڙهن درجي يعني اوچن
 روحاني منڊلن ۾ جاڙهيا وينداسين. پر جيڪڏهن اسان
 بجاءِ اسان اهو سبق، جيڪو اڳئين درجي ۾ سکيا هئاسين
 پلائي ٿا ڇڏون يعني سندس جهر پائي به جيڪڏهن اسان
 ٻن درجن جهڙي هلست ڪراون ٿا ته ٻڪ ٿي ٻڪ اسان
 وري حيوانن جي جهون ۾ وڃڻو پوندو.
 پاد رکڻ قدرت نيا ڪاري آهي. قدرت جهڙي اها
 ڏاهه ڏئي ٿي جهون ۾ هو پنهنجون آڏون ۽ اڳرو
 نمائون چڱي طرح پورائون ڪري سگهي. جيڪڏهن
 جهر ۾ جهڙو جهون لڳائون ۽ نمائون حوائس جهڙون آهن
 پوءِ هو ضرور حيران ٿي جهون پائيندو.
 ان وقت ماستر ويران پنجاب جو ڏيئي ڏنريڪ

اندرستراز، هڪ اور پين مرد ۽ زال سان گڏ اچي اُٿي سهڙيو.
 سنڌن جون رهنمون لڙائون ٿينديون آهن. هو پنهنجن جيون
 کي چمق وائڻ لاءِ وقت کينجي آڻيندا آهن. حضور مهاراج جن
 کي ڏسندڙي اها اور پين ليڊي ڏوڙي اچي سندن چرڻن
 ۾ ڪري. حضور جن پنهنجا ٻئي پوٽر هٿ هڻي مٿي تي
 رکيا ۽ هن کي اُٿي وهڻ لاءِ چيائون پر هو ڪونه اُٿي. هو
 اچي روئڻ ۾ چٽڪي ۽ لڳي حضور جن جي چرڻن کي چمڪ.
 اهو اهڙو ٿي ڏٺو ته لڙو لڙو هو جنهن جي ڏسڻ لاءِ ڏوٽائون
 ۾ جيڪر لڙڻ! حضور جن هڪ آرام ڪري ۽ رونق
 اُٿرو هئا ۽ هو پنهنجن ڳوڙهن سان حضور جن جا چرڻ
 پٽائي رهي هئي.

حضور جن فرمائڻ لڳا، ”ڏي! شانت ڪر. اُٿي واه.“
 نوجوان ليڊي ٿورو ڪنڌ مٿي ڪري حضور جن جي
 نيتون ڏانهن لهاريو ۽ وري پنهنجو سر ڪٽي حضور جن جي
 چرڻن ۾ رکيو.

حضور جن وري چيو ته چڱو، هاڻي بس ڪر. اُٿي ڳالهه.
 تون هي مٿي ٽيڪو جو هندستاني طريقو ڪٿان سکي آهين؟
 چڱو ٻڌا! هاڻي اهو انهن لفظن ۾ حڪم ٿوڙي پيار ٻئي
 سماءُ هئا. اهو ٻڌي هو ليڊي اُٿي ويئي ۽ چوڻ لڳي،
 ”منهنجا مالڪ! اهو سڀ ڪجهه توهان ئي نه مولڪي
 سڀڪاريو.“

حضور جن وراڻيو، پر هن کان اڳ نه اسين ڪڏهن به
 گڏيا ڪونه آهيون؟

”ڇا اڳ ڪڏهن به ڪونه گڏيا آهيون؟ ڇا اسين
 پراڻا مٿر کين آهيون؟“ وري پاڻ کي دوست ڪندي
 ليڊي چيو، ”ڇا توهين منهنجي ٻالڻ کان وٺي منهنجا

ڪري ٿو ۽ سال پوري ٿيڻ بعد هيند ماستر هڪي مٿس
وڃي ۽ چڙعڻ جي لائق سمجهي ٿو. پر جيڪڏهن هو پنهنجا
سبق پاد ٿيڻ ڪري، برابر اسڪول ۾ نٿو وڃي ۽ پري
مجلس ۾ هيڏانهن هوڏانهن رلي پئي ٿو، ايتري قدر جو
هو ان ڪلاس جا ڪم به وساري ٿو ڇڏي ۽ پنهنجي پوڳيتا
وڃائي ٿو وهي پوءِ اهڙي حالت ۾ جيڪڏهن استاد
کيس واپس هيٺس درجي ۾ لاهي ٿو ڇڏي ته اهو جائز
ڪونهي ڇا؟

اهڙي ريت هي سلسلو به هڪ وڏو اسڪول آهي جتي
پرو پتا پرماتما سانڪي سڪڻ لاءِ ارٿاٺ آلمر گمان پراپت
ڪرڻ ۽ ستم کي سڃاڻڻ لاءِ موڪلڻ آهي. هن سلسلو روپي
اسڪول ۾ پڻ ڪهڙي ڊر جا آهن. جيڪڏهن اسين پنهنجي
جهون ۾ اهو سبق سکي ٿا ڇڏيون جنهن جي سڪڻ لاءِ اسين
هن اسڪول ۾ موڪليا ويا آهن، ته پوءِ ضرور مٿس درجي اوچن
مالڪ کي سڃاڻين ته پوءِ ضرور مٿس درجي اوچن
روحاني مندان ۾ ڇاڙهيا ويندا آهن. پر جيڪڏهن اسين
بجاءِ اسين اهو سبق، جيڪو اڳس درجي ۾ سکيا هئاسين
پلائي ٿا ڇڏيون يعني مٿس چار پائي به جيڪڏهن اسين
ٽيون جهڙي هلست ڪريون ٿا ته ڀڪ ٿي ڀڪ سانڪي
ٽيون حيران جي حون ۾ وڃڻو پوندو.
وري حيران جي حون ۾ ڇڏي ڇڏي. قدرت جهڙي اها
پاد رکڻ قدرت نيا ڪاري آهي. قدرت جهڙي اها
ده ٿي ٿي جهن ۾ هو پنهنجون آڏيون ۽ اڳيون
نماڻون چڱي طرح پوريون ڪري سگهي. جيڪڏهن
جنم ۾ جهڙو ڇوڻ اڃاڻون ۽ نماڻون حيران جهڙيون آهن
پوءِ هو ضرور حيران جي حون پائيندو.
ان وقت مٿس ويران پنجاب جو ڏيکي ڏيکي

۷۱
جڙو وقت به اها پرڻل لڳا سندس من تي بوج بڻي رهي.
قدرت هڪڙي اهڙو مادي جالور جو شرار ڏيندي ڇهين
هر ڇهين مهيني هڪڙي ڇهر ڇهر اڇا ڇمندا رهن. قدرت
ڏاڍي ڪنور ۽ سنگدل آهي. شرار ۽ شڪل جو هن وقت
ڌرو به مهتر ڪونهي. پر ڪرڻيءَ جو ڌيان صرف ان ڳالهه تي
رهي ٿو ته ڪهڙي قسم جون لڳائون آنتهڪرڻ تي اڪرڻ
آهن ۽ اهي ڪهڙي قسم جي شرار ذريعي پورائون ٿي
سگهن ٿيون. اسانجي آنتهڪرڻ تي آهي اڪرڻ لڳائون
اسان سان هر جنم ۾ گڏ هلن ٿيون.

مسلمان سڄڻن مان هڪ ڇهه نه اهو ته قدرت جو وڏو
فهر ڇڏيو جو اسان کي جالور جي جڙو ڏئي ٿي وڃي.
حضور جن وراڻيو ته اڃا، قدرت ڇا نير آيل آهن.
قدرت ڪهڙي ڪنور ٿا ۽ سختي توهان کي دنيا جي ڪنهن
به حڪومت ۾ ڪانه ملندي. پر ائين درست ڪونهي ڇا
نه ڪڏهن ڪڏهن ڪنهن انسان جو وهندوار ايترو نه شراب
هوندو آهي جو جيڪو هڪ حيران کي به نه سولهنين؟ پوءِ
ائين ليڪ ڪونهي ڇا ته قدرت اهڙي ڇهه کي هيلين جوڻين
۾ موڪلي جتي هو پنهنجي ڪيل ڪرمن جو ڪيترو لوڙي
سگهي ۽ آئينده لاءِ سڌرڻا ۽ اوچي آڻ جو سبق سکي؟
پر جنم جي قانون سان ڪرمن جو قانون باڪل گهريءَ ۽
گهاٽيءَ طرح جڙال آهي. ”جيڪي پرڳيندا سو لڳندا.“
ڪرمن جو قرض نه ڇڪاڻڻ تي پوندو. اها ڪنهن ڪرمن
جي فرضن جي ڏهه، توهين ڪٿي ڪيڏانهن به وڃو اوهانجي
اڳيءَ ۾ لڳيل ئي رهندي.

مثال طور توهين پنهنجي پٽ کي اسڪول ۾ داخل ڪرايو
ٿا. هو هر روز اسڪول ۾ حاضر رهي ٿو ۽ ڏاڍي محنت

ي نه جيڪي گهرندا سو ملندو. اسانجي زندگي اسانجي
ڇائڻ ۽ ڪامائن اڀرائي ڳوڙهي ٿي. اسين جيڪا به ڇا
ڪرادن لا قدره انکي پوري ڪرڻ جو انتظام ڪري ٿي.
اسانجو جنم، جنم اسان، پرارو ۽ ٻيون حالتون جن به اسان
کي جنم وٺو پوي ٿو، اهي سڀ ڳالهون هميشه ان مان
مطابق ٿي بيحد ٿين ٿيون. ”جهان آيا تهاڻ ٻالا.“ ڇو
اسانجون ڪامائون آهن اسين اتي ئي کيسڃڻي ڇڏن ٿا.
دليري پدارتن ۽ پرائڻ جو موه ۽ پيار ٿي اسانکي ٻار ٻار
هن دنيا ۾ کيهڙي اچي ٿو. اسانجو موه جيترو ڳڻپو هوندو
۽ ڇاڻون جيترو پڙل هوندون اوترو ئي جلد اسين ان
چاهيل پدارت کي پائينداسين.

اسانجون ڇاڻون ضرور پڙاون ٿيندڙن ٻارو ضروري
ڪولهي نه اهي هن عمر ۾ ئي پڙاون ٿين. ڇو جو ممڪن
آهي ته ڪنهن خاص ڇا جي پڙائيءَ لاءِ هاڻوڪيون حالتون
موافق ۽ اڻڪندڙ نه به هجن. تنهنڪري اسانجي اها ڇا
اسانجي آئيهڪرڻ (من ڇو اهو سوڪم ڇو اسانجي ڇاڻن
کي روح ڪندو رهي ٿو) ئي اڪريل رهي ٿي ۽ قدره
ان جي پوري ڪرڻ لاءِ ڪوشش جاري رکي ٿي. پر ان
جي پڙائيءَ لاءِ وقت گهروهي. ان ڇا جي پڙائيءَ جو مدار
ان ئي آهي ته اها ڇا ڪهڙي قسم جي آهي يا ڪيتري
پڙل يا مٿاڇري آهي. جيڪڏهن اسانجو موجوده شراب ان
ڇا کي پوري ڪرڻ لائق نه آهي ته پوءِ اسانکي ٻيو اهڙو
شراب ڏار وٺندو جنهن ۾ ان ڇا جو پڙل ٻيو
ٿي سگهي.

منجهه نه ڪا نوجوان پڙيل ايتري به اولاد گذار
ٿي وڃي. هن ساري عمر ستن لاه اڙداسون پئي ڪيون

مرڻ وقت به اها پرڀل لڳا سندس من تي بوج پئي رهي. قدرت هنکي اهڙو مادي جانور جو شرار ڏيندي ڇهين هر ڇهين مهيني هنکي ڇهه ڇهه اڃا ڇمندا رهن. قدرت ڏاڍي ڪنور ۽ سنگدل آهي. شرار ۽ شڪل جو هن وقت ڌرو به مهتر ڪونهي. پر ڪرڻيءَ جو ڌيان صرف ان ڳالهه تي رهي ٿو ته ڪهڙي قسم جون لڳائون آنتهڪرڻ تي اُڪرايل آهن ۽ اهي ڪهڙي قسم جي شرار ذريعي پورائون ٿي سگهن ٿيون. اسانجي آنتهڪرڻ تي اهي اُڪرايل لڳائون اسان سان هر جنم ۾ گڏ هلن ٿيون.

مسلمان سڄڻن مان هڪ چيو ته اهو ته قدرت جو وڏو ڦهر چڻبو جو انسان کي جانور جي چوڻ ڏئي ٿي وڃي. حضور جن ورائيو ته اڃا، قدرت جا نير اُٿل آهن. قدرت جهڙي ڪنور ۽ سختي ٽوهالڪي دنيا جي ڪنهن به حڪومت ۾ ڪانه ملندي. پر ائين درست ڪونهي ڇا ته ڪڏهن ڪڏهن ڪنهن انسان جو وهنوار ايترو ته خراب هوندو آهي جو جيڪو هڪ حيوان کي به نه سونهين؟ پر ائين ليڪ ڪونهي ڇا ته قدرت اهڙي چيو کي هينين چوڻين ۾ موڪلي جتي هو پنهنجي ڪيل ڪرمن جو ڪيترو لوڙي سگهي ۽ آئينده لاءِ سڌوڻ ۽ اوچي اُٺ جو سبق سکي؟ پر جنم جي قانونن سان ڪرمن جو قانون باڪل ٿهي ۽ ڳهائيءَ طرح ڇڙال آهي. ”جيڪي پوکيندا سو اُڀندا.“ ڪرمن جو قرض ته ڇڪاڻڻ ئي پوندو. اها ڪنهن ڪرمن جي قرضن جي وهي، ٽوهين ڪٽي ڪيڏانهن به وڃو اوهانجي ڳچيءَ ۾ لٽڪيل ئي رهندي.

مثال طور ٽوهين پنهنجي پٽ کي اسڪول ۾ داخل ڪرايو ٿا. هو هر روز اسڪول ۾ حاضر رهي ٿو ۽ ڏاڍي محنت

۱
ي نه جيڪي گهرندا سو ملندو. اسانجي زندگي اسانجي
جان ۽ ڪامائن اوساري ڳوٺ جي ٿي. اسان ڇهڪا به اڃا
ڪراون نه ٿا مدرست اٿڪي پوري ڪرڻ جو انتظام ڪري ٿي.
اسانجو جنم، جنم اسان، پر اڏار ۽ پون حالتون جن به اسان
کي جنم وٺو پوي ٿو، اهي سڀ ڳالهون هميشه ان قانون
مطابق ٿي فيصل ٿين ٿيون. ”جهان آيا تهاڻ پالا.“ جتي
اسانجون ڪامائون آهن اسان اتي ئي ڪمپڻجي اچون ٿا.
نميوي پدارتن ۽ اڙائين جو مدد ۽ پيار ٿي اسانکي ٻار ٻار
هن دنيا به ڪمپڻجي اچي ٿو. اسانجو مدد ڪيترو ڳڻڻو هوندو
۽ اڃائون ڪيتراون ٻريل هونداون اوترو ئي جلد اسان ان
ڇاهيل پدارت کي پائيندا آهن.

اسانجون اڃائون ضرور پڙهائون ٿي پڙهائون پر اهو ضروري
ڪونهي ته اهي هن عمر ۾ ئي پڙهائون آهن. ڇو جو ممڪن
آهي ته ڪنهن خاص اڃا جي پڙهائيءَ لاءِ هائوڪيون حالتون
موافق ۽ اڻڪندڙ نه به هجن. تنهنڪري اسانجي اها اڃا
اسانجي آئنه ڪوڙ (من جو اهو سوڪم عمر جو اساندي اڃاڻن
کي درج ڪندو رهي ٿو) ئي اڪريل رهي ٿي ۽ مدرست
ان جي پوري ڪرڻ لاءِ ڪوشش جاري رکي ٿي. پر ان
جي پڙهائيءَ لاءِ وقت گهرجي. ان اڃا جي پڙهائيءَ جو مدار
ان ئي آهي ته اها اڃا ڪٿي ڪٿي ڪمپڻجي آهي يا ڪيتري
ٻريل يا مٿاڇري آهي. جيڪڏهن اسانجو موجوده شراب ان
اڃا کي پوري ڪرڻ لائق نه آهي ته پوءِ اسانکي ٻيو اهڙو
شراب ڏار وٺندو جيئن به ان اڃوڻ اڃا جي پٺواري پڙهائي
ٿي سگهي.

سجڻو ته ڪا نوجوان ٻريل ايتري به اولاد گذار
نهي وڃي. هن ساري عمر سٺان لاءِ اڏاڻون پٺي ڪيون

آهي پوري مرشد کي ڳولي انهيءَ کان ساڌنا سکي پنهنجي اصلي گهر ڏانهن وڌڻ. ٽين منزل آهي معرفت يعني روحاني گيان جي پراپتي. چوٿين آهي حقيقت يعني مالڪ سان ملي هڪ ئي وڃڻ. هاڻي ٻڌايو ته ڪير چاهيندو ته هميشه پهرين منزل تي ئي بيٺو رهان جڏهن هڪي مٿين منزل جي بخبري ڄاڻ آهي ۽ اها به خبر اٿس ته روحاني ترقيءَ لاءِ انهن منزلن کي طئه ڪرڻ لازمي آهي.

مسلمان سڄڻ سوال ڪيو ته توهانجو به اهو ئي مارڪ آهي؟ ان تي حضور مهاراج جن ورائيو ته سڀني مهاتمان جو هميشه کان هڪ ئي مارڪ رهيو آهي پوءِ ٻئي هر ڪنهن به ذات، ديش يا ڌرم جا هجن. اهو طريقو هر جڳهه ۾ ۽ هر وقت سمان پئي رهيو آهي. اهو ڪنهن انسان جو بظايل ڪونهي، جنهن ۾ ڪجهه گهڻائڻ وڌائڻ يا گهٽ ڪهڻ جي ضرورت پري. اهو نه مالڪ جو خود بظايل آهي جو انسان جي وچا ڪرڻ وقت ئي بظاير وارو آهي ۽ هر زماني ۽ هر انسان لاءِ يڪسان آهي.

مسلمان سڄڻ پڇڻ لڳو ته حضور اوهانجي روحاني اڀياس جو مسلمانن تان ڪهڙو آهي؟

”حضور مهاراج جن ٿورو مشڪيا ۽ فرمايائون.“ مسلمان فقير ان کي ”سلطان ال اذڪار“ چوندا آهن ۽ جنهنجي معنيٰ آهي، ”سڀني ساڌنن جو بادشاهه.“

ان کانپوءِ مسلمان سڄڻ ڇرڻ لڳو ته مولڪي هندن جي پير جنم جو اصول پوريءَ ريت سمجهه ۾ ڪونه ٿو اچي.

حضور جن ورائيو ته مان اهو ٿورو لفظن ۾ توهانکي سمجهائڻ جي ڪوشش ڪريان ٿو. هن سنسار ۾ اسانجون اڃاڻون ئي جنم ۽ پير جنم جو ڪارڻ آهن. قدرت جو قانون

الهي ۽ ڇو روپ ٿي ٿا وڃن.

عاشق جي سراج منصور کي ڇو سوري ٿي جاڙهيو ويو؟
ڇاڪاڻ ته الاهي عشق جي آلودگي مٽي ٿي هن آباالهي
جو لغو هئو، پر اهو جي روحاني گهيءَ کي سهڻي ڪن
ٻانهن لڙڪ منصور جي خلاف ڪٿر جي فتري ٺاهي ڇڏي.
سڳيا ۽ هن منصور جي خلاف شهنشهر جي جهڙي ٽي ڪل لائي
پرڻيا جي درويش شهنشهر جي ٻار کي ڇڏو ته الله جي حڪم
وٺي ڇاڪاڻ ته هن هڪ مڙل ٻار کي ڇڏو ته الله جي حڪم
سان اٽلي ڪڙو ٿي مگر هو نه آندو. تڏهن وري چاهين ته
منجهي حڪم سان اٽلي ڪڙو ٿي ۽ ٻار اٽلي وٺلو، ڪير
صاحب فرمائين ٿا:-

”ڪرڻا ڪري نه ڪر سگهي، سٺ ڪري سو هوند.“
پٽو صاحب فرمائين ٿا:-

”رام سڄي سٺ هئڻ وي هو ڪرڻن سو هوند.
وي ڇو ڪرڻ سو هوند حڪم هون ان کي صاحب.
سٺ ڪرڻن سولي ڪرڻن رام ٿا ڪري باب.“
پر ڪرڻا، نظر وڌيڪ گهائي الاهي حقيقت کي سهڻي
لغو سڳي ڇاڪاڻ ته هڪي اها اوجھ ڪانهي ته اهڙون
نه روحاني منزلون آهن جتي غل ۽ ٻڌيءَ جي ٻيڻ ڪونهي.
مسلمان سچو ڇڏو، ”پر شريعت جي ٽيڻن کي نه لاهڻ
کڻي.“

حضور جن ورائڻو، ”بيشڪ، پر سندن دائري الله
ڇاڪاڻ ته شريعت کان مٿي دائرو معارف ۽ حقيقت جو آهي
شاگرد کي هميشه اڳواڻ ڪتاب پڙهڻ لڳو سو لڳائي. مجاه
روحاني سفر جون چار منزلون اڏاوتن آهن جنهن مان شريعت
منزل آهي. ٻي منزل طريقت آهي جنهن جو مد

پنهنجي ڪٿان ۽ چترائيءَ کي آڱ ۾ ساڙي ڇڏو ۽ پنهنجي
من کي مالڪ جي پيار سان مالا مال ڪرايو ۽ پنهنجي هردي
روني باغچي ۾ ڪي هنجي پيار ۽ عجب سان هرايو ۽ ٻارو
ٻڌائي رکيو.

سٺ مهالائون هتي اچي صرف ان مالڪ جي پيار ۽ عشق
جا گيت ٿا ڳائين. هو دنيا جي راتين راتين ۽ ڪرم ڪانڊ
يا شريعت ۾ ڪوبه دخل ڪونه ٿا ڏين. هو دنيا ۽ دنيا
جي رواجن کي ڪين ڇڏندا آهن. جيڪڏهن ڪنهن وقت
ڪا شادي ٿيڻي آهي ته هو چوڻ ٿا ته پنهنجي سماج جي
راتين ۽ رسمن موجب يا ڇهن ٿو هالڪي وڻي وڃي ڪرايو.
مطلب ته آهي گهرمت ڪندڙ چر هٿيارو ٻڌڻ سان يعني پنهنجي
کي وواهڪ جيون ۾ ٻڌڻ سان، ٻيو انڪي ڇهن چاهيو ادا
ڪرايو. وقت کانپوءِ جي ڪنهن شرار جو سندس ڪرڻو
آهي ته سندس چولدا آهن چاهي آڱ جي سورد ڪرايو چاهي
دنيا ۾ ٻار پيدا ٿئي ته ٻلي پنهنجي راتين راتين موجب هن
جو نالو وغيره رکي ڇاڪاڻ ته ٿرل ٻر مارڪ جو انهن شريعت
جي ڳالهين سان ڪوبه تعلق ڪونهي. مالڪ جي درٻار ۾ ته
صرف ٻار ۽ پوئلڳا جو قدر آهي.

بنڪٽ الهيءَ وقت پيدا ٿئي ٿو جڏهن وڇڪ ڪهائي
پنهنجي عقل ۽ ٻڌيءَ کي ٻار جي دائري ۾ ڀرڻ سڀني آڻي
ٿو. شريعت جو مقصد صرف اهو آهي ته انسان سماج ۾ نيم
۽ شالتيءَ سان رهي ٻر شريعت جا پابند اهو محسوس ٿئي
ڪن ته گورمڪن جو ٻر مالڪ سان ٻر ۽ ٻر مالڪ جو گورمڪن
سان ٻر ٿو محدود ٿيندو آهي ۽ الهيءَ کي ڪنهن نه ٿو ملي
سڀمت يا محدود ڪري ٿو سگهجي. مالڪ جا پيارا هتي
جي قانونن کان گهڻو مٿي ٿا وڃن بلڪه هو نه ٻار ۾ ملي

گرم ريتي هاري ويئي. جڏهن هڪ مسلمان درواش ميان ۾
 مير، گورو صاحبن سان بدديخائي ۾ ملڻ وڃڻ مالڪ جي باري
 گورو ارڃن ڏيئي هي ظلم ۽ ستم ٿيندا ڏسي نٿو
 ڪري ڪو نه سگهيو. هن گورو ارڃن ڏيئي مهاراج جن کي
 عرض ڪيو ته جيڪڏهن ارڃن اجازت ڏين ته مان هنن سڀني
 ظالمن کي مٽيءَ ۾ ملائي ڇڏيان ۽ ان سان ڪڏ ساري لاهور
 علائقي جو نام نشان مٽائي ڇڏيان.

گورو ارڃن ڏيئي چيو ته ”بھارا پاء! ٻيون
 مولڪي هن ڳالهه جو جواب ڏي ته هي جيڪي ڪجهه ٿي
 رهيو آهي اهو منهنجي مٿي مالڪ جي روح ۽ مرضيءَ
 خلاف ٿي رهيو آهي ڇا؟ جيڪڏهن نه، ته پوءِ منهنجي حڪم
 ۽ رها موجب جيڪي ورڃي رهيو آهي ان ۾ مان باڪل
 خوش آهيان، ”ٿيرا پاڻا ميلا لائي.“

رائڙدي هندراج چيو ته هن دنيا ستن مهالائن ٿي ڏاڍا
 ظلم ڪيا آهن، وٺل رهايا آهن.

بندوبست ٺاڪر دست چوڻ لڳو ته اها ڪمڙي نه بي رحمي
 ڇهجي جو هڪ انسان ٿي محض ان ڪري ظلم ڪيو وڃي ته
 ڇاڪاڻ جو هر مالڪ جي پوڄا ۽ پرستش ان طريقي سان ٿئي
 ڪري جنهن سان اها ڪن ٿا.

مسلمان چوڻ پڻ لڳو ته حضور اڪرم صلي الله عليه وسلم
 حضور جن فرمايو، ”عقل ۽ عقي جون راهون ٿي ازاله دن
 ٿينديون آهن. پر هر قانون ۽ قاعدي کي ڪو نه چالي ۽ عقل
 ٻڌيءَ وقت پيار جو ڪپڙو بندو؟ عقل ٻڌي ۽ قانون هن دنيا
 جي ڪمن ڪارن جي سرانجامي ڪرڻ لاءِ آهن پر برع
 جي ڌار ۾ برع روپي پڪن جي مهاري پڙهي سگهيو.
 ”صد ڪتاب و صد ورق در لار ڪن،“ معنيٰ

موتڪي دل و جان سان پيار ڪندا هئا.

مون وٽين کي ڇڪي ٻاهر ڪڍيو ته ڏاڏو نه صرف پاءُ
لاڄ اڀري وڌيڪي وڌيڪي هون، اهو ڪيئن ٿيو؟ ان جو
پتو اڄ تائين ڪونه پيو آهي. انهن وٽين ۾ ڪا به خرابي
ڪانه هئي ڇاڪاڻ ته جڏهن پيو پيو انهن کي ڪم ۾ آندو وڃي
ته اڃا به ڪم ڏنائون.

مسلمان سڄڻ ڇوڻا لڳو نه هئا، ان مان ظاهر آهي خدا
ڪڏهن نه اسانجون ڀار ٿيائون اڳيائي ٿو. پر اها خبر ڪانهي
ته انهن کي منظور ڪرڻ لاءِ هن پاڻ وقت ڪهڙي ڪسوٽي
وڌي آهي.

حضور مهراج جن منهنجي ۽ فرمائون ته اسانجون هي
اڪيون نه صرف موجوده ڳالهين کي ئي ڏسي سگهن ٿيون
پر فرمائو سڄي شڪتيا ۽ سڄي ڳالهه آهي. اسان کي هنجي
حڪم ۾ رهڻ چڱائي ۽ جيڪي ڪي هر اسان کي ڏئي سو
اڪيون ئي رکڻ گهرجي. اسان کي هن جي رضا کي بدلائڻ جو
غياڻ سڀني ۾ نه اچڻ کپي.

تنهن ئي مسلمان سڄڻ چيو ته بصري جي درويش
بي بي رابع بصريءَ جي ڳالهه ڪندا آهن ته هن پنهنجي
بيماريءَ کي دور ڪرڻ لاءِ ڪوبه جتن ڪونه ڪيو ۽ لڪو
پنهنجي مفلسيءَ کي مٽائڻ لاءِ ڪوشش ورتي. هن اها مفلسي
۽ اهي بيماريون مالڪ جون موڪليل سونڀون سمجهي
سوانڪار ڪيون.

حضور مهراج جن ان ڳالهه کي جاري رکندي فرمايو ته
گورو ارجن ڏاڏو پنهنجن پادشاهيءَ کي لاهور جي گورنر،
جهانگير بادشاهه جي حڪم موجب ڏاڏو سڄي سڄي ۽ عذاب
ڏنا. هنکي تنهن ٿون ئي وهاريو وڃي ۽ سندس شرار مٽان

۾ ڏٺو و سفرمت (اسٽنگ) لڪل صحيح نه وئي پر لي چڱي هئي. ان ڪالهه مون ڪم ڪندڙن کي چيو ته هاڻي هار نه باقي بن رهيل سرنگهن مٿان سلهو جهماي رکون. منهنجي اورد سينر چيو ته سائين! اسان نه انهن جي وٽن کي نه باهه ڏيئي ڇڏي آهي.

”باهه ڏيئي ڇڏي آئون؟ مالڪ بچاءُ! پر انهن کي نه اڃا سلهو نه ڪين رکيل هئا. سو ته سچو ڪم چوڻت ڪري ڇڏار،“ مون چيو.

ان وقت ته هڪ ٻل به ضايع ڪر نه ڪرڻو هو. مان، جن ٻنهي سرنگهن ۾ باهه لڳائي وڌي هئي اوڏانهن وٺي ڊوڙس نه جي لي سگهي نه اولاد وٺن کي باهه ڪڍي نٿو ڪرمان. رستي ۾ منهنجي هڪ انگراڙ زبردست مولڪي ٻنهي ٻالن سان کڻي پڪڙار ۽ چوڻ لڳو ته مان توهان کي آڪرا لڪرا لهندو ٿي ڪين سگهندس. ان وقت مون چيو، ”فرگنس،“ مون کي ڇڏ نه مان وڃان،“ پر هن ڪين مڃيو.

اوڏي مهل منهنجي دل مان بي اختيار هڪ پراڻا لڪتي، ڪجهه وقت اڳ مولڪي بابا جي مهاراج جن لاءِ دان بخشيو هو ۽ ان مهل مون انهن عاجزي ۽ بيڪسيءَ سان ڪين ياد ڪيو. سفرمت ڪارڻ منهنجي شوار جو ڪٽڙو به حال لڳي ها، انجي مولڪي هڪ پراڻو جي چٽا ڪاهه هئي مگر اهوئي خيال ستائي رهيو هو ته انگراڙ آفسر اسان هندستانين لاءِ ڇا سوچيندا چئڪي هنن هيڏو اهميت ڀراز؟ هيڏي جواڀداريءَ وارو ڪم سولهو هو. انڪري مان سفرمت واري هنڌ ڊوڙي ويس باقي ٻيا سڀ ڏپ جا ماريا حيران بيٺا رهيا. هنڪي منهنجي سلامتيءَ جي ڏاڍي چٽا هئي جو منهنجا ساٿي ڪم ڪندڙ ۽ منهنجا زبردست

وئي. آخر ۾ منهنجي سڀ کان بالا آفيسر مولڏانهن مخاطب ٿي چيو، ”توهان کي به هن مشڪل مسئلي کي حل ڪرڻ لاءِ ڪوبه آپاءِ يا رٿ ڪانه ٿي سگهي؟“ مون کيس چيو، ”هيٺ ڪي هڪ رٿ ٿري آئي آهي ۽ جيڪڏهن توهين مون کي به چار سؤ ڪاٺ جا سامهه خريد ڪرڻ جي اجازت ڏيندا ته مان اهو ڪم پورو ڪري سگهندس. هن چيو ته جيئن به سامهه چاهيو، خريد ڪرايو. هي سڄو ڪم پوري طرح توهان ئي ڇڏيون ٿا ۽ جيڪڏهن توهين هن ڏکئي مسئلي کي حل ٿا ڪريو ته اسان کي ڏاڍي خوشي ٿيندي.“ ائين چئي سڀ روانا ٿي ويا.

ٻيڙ جي مٿان به ٽي ٽه سليفون جا رڪي مون وري به باروت سان ٻيڙ کي اڏائڻ شروع ڪيو. منهنجي اها تجويز ڪامياب رهي ۽ ڪم جو ٺڪڙو اڪلاءِ ٿيندو رهيو. شروع ۾ سارو ڪم پنهنجي لکهنائيءَ هيٺ ڪرائيندو هوس ۽ پنهنجن زبردستن ئي ڪم ڇڏي ڏيڻ جي همٿ ٿي ڪونه ٿيندي هئي. باقي وڏن دڪانن وٽ پهچڻ تائين منهنجا زبردستن به مزور ان ڪم ۾ اهڙا هر شيار ۽ پرواڻ ٿي ويا هئا جو مون کي انهن ئي پورو ٻارو سو چمي واپو. هڪ ڏينهن صبح جو جڏهن داول ۽ انگرازن جي سڀ کان وڏي دڪان جي وچ ۾ ڪم هلي رهيو هو ته نوڪرو منهنجي لاءِ ڪير ڪٿي آيو. انهيءَ ڏينهن صبح جو روزمره کان سوال مان ڪم ٿي هليو آيو هوس ۽ نيرن تيار ڪونه ٿي سگهي هئي انڪري نوڪر کي چئي آيو هوس ته جتي ڪم پيو هلي آئي ٿي ڪير ڪٿي اچي. مون پنهنجن ماڻهن کي پهرين جمائي رکيل باروت جي وٿين کي آڳ لڳائڻ لاءِ چيو ۽ مان ٿوري دير اٿان لڪري آيس ته پاسيرو ٿي ڪير پئي وٺان. مان ڪير پئي موٽيس

جو رانچر ايس- ڊي- او هوس: مري پياڙ هڪ ايمسٽ
 پرار شهر هو ۽ سرڪار آئي پياڙي پوڄائڻ لاءِ هڪ وڏي
 وقت بڻائي، جنهن ۾ ڪافي پريان پائيمپ لائين آڻڻي هئي ۽
 وڃ ۾ پياڙن کي ٽاڪڙو ڇڏو. اهو ڪم مرندي سپرد ڪيو ويو.

هڪ مهيني ڪم ڪرڻ سان اهو اير ليو ته جيڪڏهن
 پياڙ کي ڇڏڻ ۽ لنڊن اوزارن سان ٽاڪڙو ته تمام گهڻو وقت
 لڳي ويندو ۽ سرڪار جيڪا رقم منظور ڪئي هئي ۽ وقت
 مقرر ڪيو هو، ان ۾ ان ڪم جي سرانجامي ٿي نه سگهندي.
 سڄي مهيني ۾ اسان صرف ۲ ٽرلنگ ٿي وڌي سگهياسين
 ۽ سرڪاري منظور شدہ رقم جو ڇڙوڻ حصو خرچ ٿي وار.
 مون بالا آفيسرن جي ڌيان تي اها ڳالهه آندي ۽ ان ڪم کي
 ٻاروم جي سرنگهين ذريعي پوري ڪرڻ جي اجازت
 ڏهري. اها اجازت ملي ۽ ڪم ۾ ڇڙو وڌارو ڏسڻ ۾ اچڻ
 لڳو. جڏهن اسان وري شهر جي ڳنڍيل ايراضيءَ کان هڪ
 ميل پري هئاسن ته اهو رستو شهر جي ان حصي مان لنگهڻو
 آي جتي الگريون جا پنکڙا هئا ۽ اسانجي پائيمپ لائين ان
 رستي جي هيٺان ٿي وڃڻي هئي جتي گهڻو ڪري الگريون
 جا دڪان هئا ۽ هڪ وڏي دٻول هئي. دڪاندارن ۽
 يادرات سرڪار کي لائينس ڏنو ته ٻاروم جي وسيلن سبب
 جيڪڏهن اسانجو ڪو به مالي نقصان ٿيو، دڪان جا شيئا
 واپس ڏيڻا ته سرڪار کي نقصان پري ڏيڻو پوندو.

لنڊن ڪري اسان پياڙ کي وري ڇڏڻ سان ٽاڪڙو شروع
 ڪيو پر اتي زمين اهڙي نه مٺي لڪي جو خرچ ڏهڻو
 ٿي آيو. سرڪار لاءِ مشڪل منار ٿي پيو. بالا آفيسرن جي
 هڪ ميمنگ سڏائي وئي پر اتي به ان پيچيدي سوال جو
 ڪو حل نڪري نه سگهيو. سمورو بيمار ۽ دماغ پيچي بيمار

جنون پرار ٿاڻون ٻڌائون جي ٻڌي سڀ ڏاڍو ڪليا .

ڪجهه صاحب جي پرار ٿا :-

اوکي ڀڳت نه ڪيڃي اهو مالا اپني لهجي .
 هه مانگه ستن رپيا مٿن لاهين ڪسي ڪا دينا .
 ماڏو ڪڏسي پني ٿم سڳي آپ نه ديهه نه ليهه منگي .
 (منهنجون ضرورتون هي آهن)

ده سير مانگه چوڻا - پاء ڪيهه سڳي اوڻا .
 اڌ سير مانگه دالي - روڪه درنه وڪٽ جوالي .
 ڪاٺ مانگه چوپائي سرهانا اوڙ ٿلائي .
 اوڙ ڪه مانگه ڪيندا ٿوري ڀڳت ڪري ٿيندا .
 مٿن لاهين ڪيتا ليو اڪ لاء ٿيرا مٿن ڦهرو .
 ڪه ڪجهه من مانا من مانا نه هرو جانيا .
 (سور ٿا ڪجهه جي ۱۵-۱۵۶)

ڏلي جات جي پرار ٿا :-

ڳوڙ پال ٿيرا آڙ ٿا

ڇو جن ٿوري ڀڳت ڪرتي ٿن ڪي ڪاج سوارا .
 دال سيڏا مانگه ڏيهه همرا خوشي ڪري لت جيئه .
 پنهيئا ڇا دس نيڪا اڃا منگه ست سي ڪا .
 ڳوڙ پئس منگه لاواري اڪ ٿا جن تري چنگيري .
 گهر ڪي گيهن چنگي ان ڏناليوي منگي .
 پنڊت ٺاڪر دت چيو نه اسين جيڪي گهرون ٿا سو
 ملي نه ڪونه ٿو .

حضور جن فرمايو ، ” مالڪ اسان کي سڀ ڪجهه ڏئي
 رهيو آهي . سوال آهي ته اسانکي گهرڻ ڇا ڪهي . ان باري
 ۾ مان توهانکي پنهنجو هڪ ائين ٻڌايان ٿو . مان ان وقت
 اڃا نوڪريءَ ۾ هوس ۽ مري پٺاڙ جي مليري سڀ ڊويزن

۱. گهرجي؟

حضور جن ورائڻو، ”نه! ٻارو ٿا ڇا ڏاڍا ٺاڻا آهن. ٻارو ٿا ماڻهو ڪي ٺهڻ ۽ ماڻهو ٻڌائي ٿي، هجر ٿهند ۽ اعدڪار دور ڪري ٿي. پنهنجي پوسي ۽ عاجزي مالڪ اڳيان ظاهر ڪرڻ سان، منهن ڪي پگتي، ٻارو ٿا ۽ ليڪي حاصل ٿين ٿيون. اسانجو سارو جيون ٻارو ٿا مه عشق ڪري. ٻارو ٿا اسانجو هردو شد ۽ پور ڪري ٿي.“

مسلمان سڄڻ عرض ڪيو ته حضور! مهتر نالي ڪري اسان ڪي هڪ سڀي ٻارو ٿا ڪرڻ جو لمار ٻڌاڻو.

جواب ۾ حضور جن فرمايو ته مان چيڪر هدايت ٻارو ٿا ڪريان ٿو.

”اي مهنجا مالڪ! مان ٻاڪل ٺاڻاڻن آهيان. مولڪي مهر ٿي ڪانهي ته توکان ڇا ڪريان. جيڪي مون لاءِ مهتر سمجهن اهو ئي مولڪي ٿي. مولڪي ٿي ٻڌي بخش نه ڪري ڪجهه. ان مهنجي بهتري ۽ ٻڌائيءَ لاءِ ٿين ٿا جتي ۽ جڏهن حال ۾ رهن، ان ۾ راضي رهان. مون ۾ اڪو ڪو ڪو آهي ته پگتي آهي. مهنجا ڪرڪرم ڪڏا ۽ ٿاهن سان پور آهن. مون ۾ ڪا به چڪائي ڪانهي، من مولڪي پوريءَ ريت ٻاڻال ڪري ڇڏيو آهي. اي مهنجا مالڪ! مون جهڙي ٽيڪار لاءِ، سواءِ پنهنجي پور ڇران جي ٻيو ڪڏو اچو ۽ آسرو آهي. اي مالڪ مون تي رحم ڪر، مون کي پنهنجي شرن بخش. مولڪي ٻيو ڪي ڪن ٿو جي. مولڪي پنهنجو داس ٻڌا جڏهن مان ٺهڻو رهان ۽ ٿون مهنجو پور رهين.“

مسلمان سڄڻ چيو، ”ٻاڻال اعليٰ!!“

ٽين ڪالهره حضور مهاراج جن ڪبير صاحب ۽ ٽي جاٽ

رائزادو چئي ويندو، ”پارائنا جو هي پهلو اسان لاء نه
اڪل نئون آهي.“

حضور جن فرمايو، ”دنيوي ماڻهو نه ڏاڍوون عجب
مريد پارائنائون ڪندا آهن. ڪجهه ڏينهن اڳ مولڪي هڪ
وڏي ستسنگيءَ جي چٽي هلي، جنهن ۾ هن پنهنجي پالتر
اڻيءَ لاءِ پارائنا ڪرڻ لاءِ عرض ڪيو هو جا بيمار هئي ۽
ڪيترن ڏينهن کان ڪجهه ڪونه کائڻ هڻائين. هاڻي اهو
عرض ڪنهن اڻي ٻولي ڇوڪري يا ڪنهن سادي سودي
ڳولائي ڪين ڪيو. هو مگر هڪ پڙهيل لکيل ۽ سڀني دورين
سچو. ماڻهو پنهنجي گائين، گهوڙن، پاليل ڪتن ائين ۽
نورائين جي لاءِ پارائنا ڪرڻ لاءِ چوندا آهن. ان مان ڇا
ٿو ظاهر ٿئي؟ هنڪي خبر آهي، گهٽ ۾ گهٽ سڀني ستسنگين
کي خبر آهي ته سڀ دڪ ٽڪليفون بيمارون ڇو جي
اڳين ڪيل ڪرمن جو نتيجو آهن ۽ اهو ڪرمن جو قرض
ضرور ڇڪائڻ پري ٿو. ڪال نه پنهنجو حساب پائي پائي
ڇڪائي وٺي ٿو ۽ جيڪڏهن هو واسطيدار ڇو کان ٿو وصول
ڪري سگهي ته پوءِ هنجي ڪرمن جي اوجھ ڪٽندڙ هجي
ستگروءَ کان ڇڪائي وٺي ٿو. ستسنگي هن ڳالهه کان بخوبي
واقف آهن. پوءِ به هر چاهين ٿا ته ٻئي سندن ستگروءَ
کي دڪ ۽ ٽڪليف سهڻي پري پر سندن ڪتا ۽ اٻيون
پٽي پڻ.

ان جو اهو مطلب ڪرڻي ڇا نه هو پنهنجن ڪتن کي
پنهنجي ستگروءَ کان وڌيڪ پيار ڪن ٿا ۽ پوءِ به هو اها
دعوت ڪن ٿا ته هو ستگروءَ کي ڪل مالڪ پرمانا
سمجهن ٿا.

پنهنجي لاکر دست پڇيو، ”پوءِ نه پارائنا ڪرڻ ئي

جي رضا ۾ راضي رهندا آهن.

ان مسلمان مسجد وري ڇيو ته پرار ٿيا ڪرڻ ۾ ڪٿور
هوج آهي؟

حضور جن ورائيو، ”ادل رضا وارا فقير چون ٿا ته
هڏهن پرمالما هن ساري سرشتي ۾ ڇو ڇو هلائي رهيو آهي
۽ جو سو ڪيائو آهي ته پوءِ هنڪي راه يا رت ڏيڻ يا پرار ٿيا
ڪرڻ جي ڪٿري ضرورت آهي؟

پا هو اسانجي ڪتاب اهڙي ريت به صلاح مڃيندو ڇا ڇا
هنجي نظر ۾ غلط ۽ هاجيڪار ڪ آهي؟ يا اسانڪي اهو جهڳائي
نه کيس چئون ته هيئن ڪر ۽ هيئن نه ڪر.

ان ئي پروفيسر جهموهنل ڇيو ته جي گهرائيءَ سان ٿار
وڃي ته ڪنهن به شيءِ لاءِ پرار ٿيا ڪرڻ ڏيکاري ٿو ته اسان
جو پرمالما جي نه ڪي ۽ سڀاڻي ۾ وڌواس ڪرڻي.

والترادي هسراج الهيءَ ڳالهه جي ٿاڻيد ڪندي چيو ته
در اصل اسين پرمالما کي پرار ٿيا الهيءَ ئي خيال سان ڪريون
ٿا ته هو ڪا غلطي ڪري رهيو آهي ۽ اسين کيس ان جي
توبن کان اڳڙاڻ ڪريون.

نمون ئي پنهنجي لاءِ ڪردمت ڇيو ته پرار ٿيائون ته وڌن
به ڏل آهن.

حضور جن فرمايو، ”پرار ٿيا صرف پرمالما جي نه ٿيا ٿيا
۽ پنهنجي بابن کي نشانن لاءِ هڻڻ ڪهي. پرمالما کان ٿيا ۽
ناسرعت ڇڏيون ڇو گهرجن؟ مولانا روم صاحب فرمائين ٿا،
”مدا کان خدا ڳوڙ ۽ سساري پڌار ٿي چٽا سان
پنهجي دل جو آئينو سياه نه ڪر. ڳورو لالڪ صاحب جن
فرمائين ٿا:-

’لام باهون منگنا سر دکان دي دڪب‘

دوستن سان ڪيترائي دفعا درشن ڪرڻ ايندو هو. انهن موقعن تي ڏاڍيون وڻندڙ ۽ سڪياداڻڪ ڳالهائون ٿينديون هيون. هڪ ڀيري هڪ مسلمان ڪتب حضور جن وقت آيو، جنهن ۾ اڄ ايتري واراڻي زالون پڻ هيون. انهن سان ٿيل واراڻاپ جو ڪجهه حصو هيٺ ڏجي ٿو.

انهن انهي زالن مان هڪڙيءَ حضور جن کي عرض ڪيو ته مالڪ کي ٻارائڻا ڪرايو ته مڻهنجي من جي مراد پوري ٿئي. پوءِ خبر پئي ته هنجو پتي پنجاب سرڪار ۾ وڌاريءَ لاءِ آميدوار هو ۽ جلد ئي وڌارن جا لالا ظاهر ٿيڻا هئا. حضور جن فرمايو ته مون اڄ تائين ڪنهن به شيءِ لاءِ ٻارائڻا ڪانه ڪئي آهي. اهو اڏي سڀيئي دلڪ رهجي ويا. رانڌادو هيسراج چوڻ لڳو ته حضور! اهو وري ڪهڙو؟ ٻارائڻا ڪرڻ جي نه هر مذهب ۾ اجازت آهي.

حضور جن پڇڻ لڳا، ”سڀ ڪجهه مالڪ جي مڙج تي ڇڏي ڏيڻ، ننڍي وڏي ڳالهه تي جهولي ٻسارڻ کان بهتر ڪينهي! هنڪان گهرڻ جي عيوض، جيڪي به هر پنهنجي سڀاڻپ سان اسان لاءِ مناسب سمجهي اسان کي ڏئي ان تي صبر ۽ ستروش ڌارڻا ڪري هنجي رضا تي راضي رهجي اهو وڌيڪ چڱو ڪرڻهي؟“

هڪ مسلمان سچو چوڻ لڳو ته ٻارائڻا نه هر ڪو شخص ڪندو آهي.

حضور جن ورائيو ته مسلمانن ۾ ٽيڙن جا نه ٿيندا آهن. هڪڙا اهل دعا جن جو ٻارائڻا يا دعا گهرڻ ۾ وشواس آهي، ٻيا ٿيندا آهن اهل رضا جي پاڻ کي مالڪ جي رضا يا مڙج تي ڇڏي ڏيندا آهن. اهي ڪنهن به ڇيڙ لاءِ ارداس ڪونه ڪندا آهن بلڪ پاڻ کي مالڪ جي پاڻي ۾ رکندا آهن، هن

حضور جن وري کين چيو، ”تون نه ٿڪڻ پيو هوندان،
وڃي ٿورو آرام ڪر. تون ڪٿي رهندان؟ مون سان يا
پروفيسر سان! مونکي خبر آهي ته تون پروفيسر سان ئي گڏ
رهن ٻسند ڪندين.“ ٻيو حضور جن ٿوڪڻ ڪري چيو ته
سندن سامان ’ڪوڙي لڪ‘ واري بنگلي ۾ وڃي رهي هجي
اسن ٻئي رهن هٿاسن.

جڏهن هو ويا ته وري پروفيسر ڳالهه جو سلسلو جاري
رکندي چيو ته حضور! توهان پنهنجي جانشين جي باري ۾
جهڪي ڪجهه ٻڌايو ان لاءِ مان توهانجو ڏاڍو شڪر گذار
آهيان. اسانکي انگريزي ڏاڍي سٺي لڳي آهي. جيڪر
توهانجو جانشين ٿيندو سو عمر ۾ اڳوڻو نه ٿيندو آهي جو اسان
کي وڏاس آهي ته اڃا ڪافي سالن لائون اسانکي توهانجي
موجودگي، روشن ۽ دٻا پير جو لاپ ملندو رهندو.

حضور عن ۾ ڪندي فرمايو ته اتي اوسي ۾ نه رهندو.
انتظار ڪريو ۽ ڏسو ته ڇا ٿو ٿئي. ائين چئي چپ چاپ
پنهنجي ڪمري ۾ هليا ويا.

عالمي ڊائيواريءَ ۾ پنهنجي موڪلن جي ڪهاڻي وري
ٿو شروع ڪريان. اسانجا آهي ڏينهن ڏاڍا موج ۽ مڙي ۾
گذري رهيا هئا. اسن سمجهي ويٺا هئاسن ته حضور جن
هتي آرام ۽ رخصت لاءِ آيا هئا پر ائين ڪونه هو. هتي به
کين رخصت ٿي ڪونه هئي. هر روز ڪيترائي ماڻهو سندن
دوشن ڪرڻ ۽ ساڻن گڏجي ايندا هئا. مشهور ”امرمت ڌارا“
جو مالڪ پنڊت لاکر دت شرما، جنهنکي به ڊاهيائوسيءَ ۾
پنهنجو بنگلو هو، هر روز حضور جن وقت ايندو هو. رانڌاو
مسراج چندر جو پٽ راندر ۽ والسرائ جي ڪاراسل جو ميمبر
جنهنکي به ڊائيواريءَ ۾ پنهنجو بنگلو هو، سو به پنهنجن

حضور جن وراثتور، ”وقت ايندو جو توهين ڏسندا نه چالاڪ ۽ خود مطالبي لوڪ ڪهڙي حد تائين وڃي سگهن ٿا. پر ان جو ذڪر نه ڪريو.“

تنهن تي مون حضور جن جي چرلن ۾ ويٺي ڪئي ته اسانجا سمرت سگورو! اسانکي پنهنجو ايترو نه پيار ۽ صديق بخشو جو اسين ڪڏهن به گمراه نه ٿي وڃون. سگورو ۽ جي چرلن ۾ اسانجي پريست ۽ پريست دائما پڪي ۽ بخشي رهي. حضور جن وراثتور، ”منهنجو چانشين مونکان ڏهوڙي طاقت ۽ ديا مهر ڪٽي ايندو. ستسنگ ۽ ڏيرو خوب ترقي ڪندو، توهانجو پرنس ۽ وشراس وڌندو ويجهندو ۽ توهان کي پاڻ وڌيڪ ديا مهر ۽ سمن ملندو.“ ايتري ۾ حضور جن جا پوڻا سردار چرنسنگهه جن هٿ ۾ ننڍو سرت ڪيس ڪٽي اچي اٿان لنگهيا. ائين لڳو جڻ ته حضور جن پاڻ کي روڪي کين سگهيا ۽ ٻاڪل ڏاهي چيائون ته ڏسو هو اچي رهيو آهي.

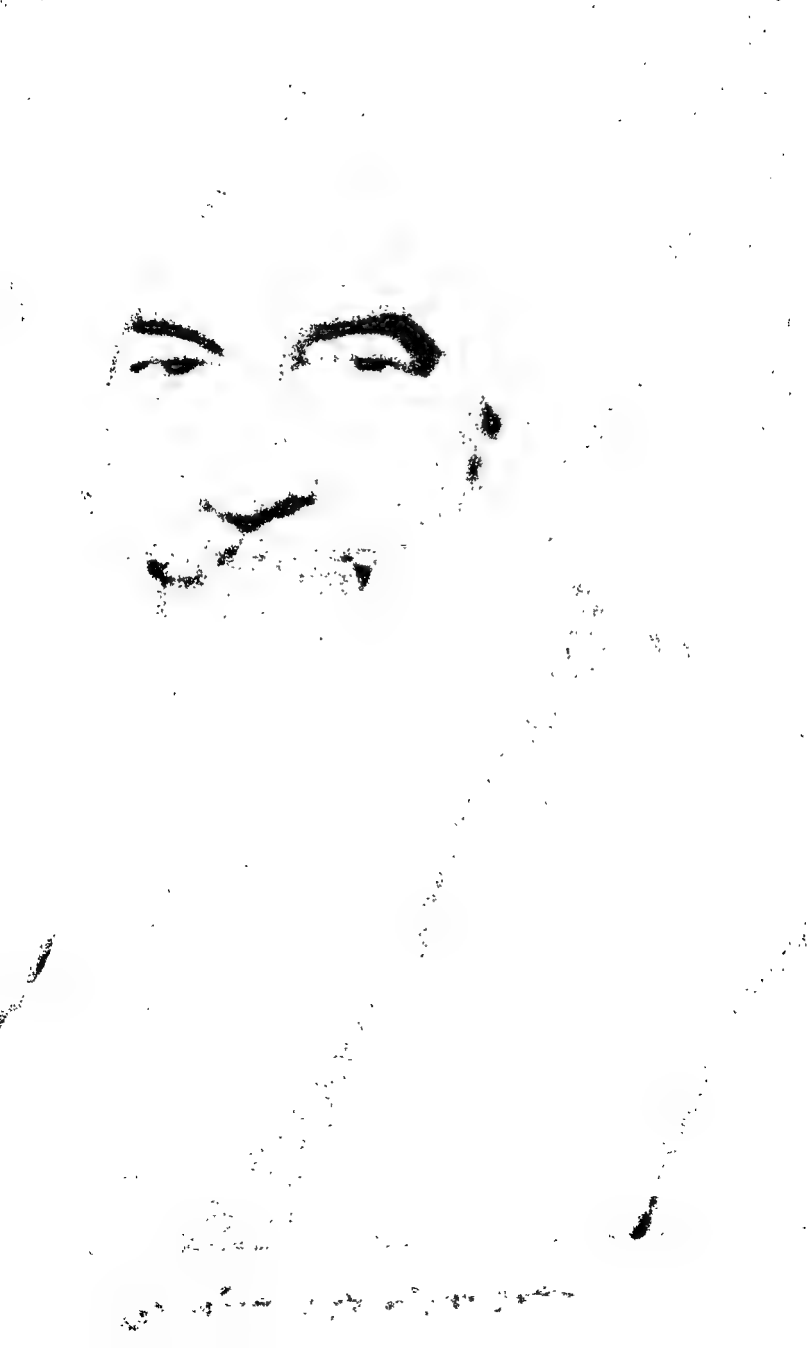
هنن حضور جن جي چرلن ۾ اچي سر نوايو ۽ سگورو ڏاڍي پيار ۽ پابوھ سان پنهنجا پوتر ڪر ڪهل ڪٽي سندن مٿي تي رکيا.

حضور جن کانئس پڇيو ته تنهنجي ڪاليج جون موڪلون ته پندرهن ڏينهن اڳ ٿي ويون آهن، پوءِ تون ايترا ڏينهن ڪٿي هئين؟

سردار چرنسنگهه جن ٻاڪل نمرو ٿا ۽ لهنائيءَ سان جواب ڏنو، حضور مان ڪجهه ڏينهن لاءِ سروي ويو هوس.“

حضور جن کانئس پڇيو، ”آئي ته سڀ خوش باش هئا؟“

پاڻ جواب ڏنائون ته ها حضور! سڀ خوش باش هئا.

جو مالڪ آهي.

اسان وري پاران ڪئي، ”حضور! اسين ارهائين کان سواءِ هن دنيا ۾ هڪ ٻي به وهڻ لڳا ڇاهون، - جي پالنا! نرهائين بنا هيءَ زندگي موم کان به بدتر آهي ٻڌندي.“

حضور هن فرمايو، ”مان هميشه نرهائين سان انگ سٽڪ وهندس. مان اهو واعدو ٿو ڪريان.“ اڏي ڀرپور سٽڪ وري به اسان کي پنهنجي مائٽن سان ٻارن وانگر چپ ڪرائي ڇڏي. ٻاهر هر اسان سان هميشه انگ سٽڪ رهن ٿا پر اسين نه سائن ڪند ڪونه ٿا رهن ۽ اسان نه ڪڏهن اهو سوچو ڪونه ڪيو هو. وارن لاپ کي جاري رکندي پروفيسر صاحب چيو ته حضور ڇڳو! ٻلا نرهائين ڪرپا ڪري اڏائيندا ته اسان کي ڪنهن جي هٿن ۾ سولي ويڌا؟ نرهائين جو چالشين ڪير ٿيندو؟

ڏانڊن ورائيو، ”اهو به هينئر ظاهر ڪري ٿو سگهجي. سمي پاڻي سڀ ڪجهه معام ٿي ويندو. هڪ سڀاڌارن، جا ٿورو وقت اڳ اسان سان گڏ اچي ويٺي هئي، ان کي حضور جن پاڻي ڪلاس آڻڻ لاءِ چيو. اهو اسان اها ڳالهه سمجهي نه ان سڀاڌارن کي دور وڌڻ لاءِ ئي کيس پاڻي آڻڻ لاءِ چيو ويو هو. جڏهن اها سڀاڌارن ويٺي ٿيڻ پروفيسر صاحب وري حضور جن تي پنهنجي چالشين جو نالو ظاهر ڪرڻ لاءِ زور آندو. پر حضور جن صاف انڪار ڪندي فرمايو ته نرهائين اها ڳالهه گهٽ وڌي ڪونه سگهندا. وڌيڪ فرمائون ته اهڙا به ماڻهو ٻيا آهن جي هينئر کان ئي وڌي هينجي خلاف سازشون ٿيندا.

پروفيسر چيو، ”حضور! ڇا آهي سٽڪي آهن؟ ڪونه سٽڪي سڳورو؟ جي حڪم خلاف سازش ڪري سگهي

اسين هڪ ٿڌي ٽي سندن چورن ۾ ويٺا هئاسين. مون هڪ ٻار وانگر اڪل سر ٽٽا سان چيو، ”منهنجا مالڪ! اسين ڇا به ڪٿي گهرون پر توهين وڃن ڏار نه اهو منظور ڪندا.“

حضور جن کلي ڏار ۽ فرمايڻ لڳا، ”مان نه پئغمبر ڪونه آهيان جو بنا ڄاڻڻ جي توهانجي لڳا پوري ڪري سگهان؟“ ”سڄي پائشاهه! پئغمبر نه ڇا، بلڪ توهين پئغمبرن کي لاهڻ وارا آهيو،“ مون چيو.

اتري ۾ پروفيسر چئي ويا، حضور! اسين نه اهوئي ٿا گهرون ته اسين ارهه کان اڳ ٽي هتان هليا وڃون. شايد ان ڳالهه جي چوڻ جي ضرورت ڪانهي ته حضور مهاراج جن جي روبرو اسين هر دم همسٽل ٿي رهندا هئاسين ۽ ڪڏهن ڪڏهن نه جيڪي چوڻ چاهيندا هئاسين سو به لاهي ويندا هئاسين.

”ها! توهين ڪڏهن به چاهيو ٿڏهن وڃي سگهو ٿا پر منهنجو ارادو سڀڻهه جي آخر تائين هتي رهڻ جو آهي،“ حضور جن فرمايو.

نه چاهيندي به اسان کان ڪل ٺڪري ويئي. حضور مهاراج جن پڻ کلي ڏنو ۽ هندي ڪاٺ اهو ظاهر ٿي ڪيو ته هو پڻ اسانجو اصلي مطلب سمجهي ويا هئا.

مون چيو، ”حضور اسانجو مطلب ٻڌايو سيء سان ڪونهي بلڪ هن دنيا مان ڪڍ ڪرڻ جو آهي. تنهنڪري اهڙو مڙج بخشيو جو هن دنيا مان اسين ارهه کان اڳ روانا ٿيون.“

حضور جن اتر ڏنو، ”نه! توهانکي لکي جيئن جي ڪامنا رکڻ کي نه هڻڻ جي لڳا. توهانکي نه سڀ ڪجهه ان سرجهڙا جي هٿن ۾ سولائي ڇڏڻ کي ۽ مڙج

حضور جن جي ان جواب ڪري جوڻ نه اسان جي مٿان
 بجلي اچي ڪڙڪي ۽ اسن سڀ گهري غم ۽ چڻتا
 وڪوڙجي وياسن. پروفيسر ڏوڙ ٿا روڪي ڪين سگهيو. هن
 کائنات ۾ ال کلي سان پڇيو، ”منهنجا مالڪ! توهين اسان کي
 ڪنهنجي سهارو ٿا ڇڏي وڃو؟“

”ڇو! مان ڪهڙائون ٿو وڃان؟“ حضور جن پڇيو.
 پروفيسر عرض ڪيو، ”حضور! توهان ئي نه هينئر فرمايو
 ته مان تيار ٿو تيار آهيان.“

حضور جن وري فرمايو، ”ها! مان نه تيار ٿو تيار آهيان.“
 تڏهن اسانجي سمجهه ۾ آيو ته حضور جن تيار ٿو تيار ڪو ڪو
 ارب لکائي رهيا آهن جو تهنگ خالص جي ڀوليءَ موجب
 آهي ته مان ٻڪل تيار ۽ تندرست آهيان. ان ڪارندو هو
 بلڪل جلد پاڻ ڪٽڻ لڳا ۽ چوڻن ٿيڻن پنهجي بنگلي اڳيان
 هر ئي ٿوري دير لاءِ اُس ۾ اچي ويٺا.

گورن ٿيڻن بعد هڪ دفعي جڏهن حضور جن بنگلي
 اڳيان باغ ۾ آرام ڪري ٿي ويٺا هئا، ته مون ۽ پروفيسر
 صاحب انڪشاف جو موقعو ٿي سوچيو ته ڇو ڪين جا ڳالهه
 مدد کان اسانجي من ۾ آهي ان بابت حضور جن جي چوڻن
 ۾ عرض ڪريون. اهو هن ريت پروفيسر صاحب واراڻاڻا
 شروع ڪيو:-

”مهاراج جي! توهين دنيا جا والي آهيو. اسان کي
 نه ڪو دردان ٿيڻ جي ڪرڻا ڪريو؟“

حضور جن ائين فرمائڻ وارا ٿي هئا ته ها ڪهو مگر
 اڃاڪه روڪجي چيائون، ”توهان کي ڇا ڪهڙي؟“

اسن ٿوري دير خاموش رهياسن. حضور جن مرڪندي
 فرمايو، ”ها، ها، ٻڌايو ته سڀني نه توهان کي ڪهڙي ڇا؟“

وٻو جيئن ماءُ پيءُ گرميءَ جي موڪلڻ ۾ باهريان آيل ٻارن کي ڪارائي ٻهاري لازو تيارو بڻائيندا آهن. حضور جن جي اسان تي آئي مهر ۽ رحمت هئي ۽ اسانجي خوشيءَ جو ڪو ٻار ئي ڪونه هو. پر ائين چئجي ته وڌائا کان اسان جي خوشي سهارِي نه وئي ۽ ساڙ پيچ محسوس ڪرڻ لڳي. پندرهن ڏينهن کانپوءِ حضور مهراج جن سخت بيمار ٿي پيا ۽ اسانجي ساري خوشي مٽيءَ ۾ ملي وئي. حقيقت ۾ حضور مهراج جن بالڪل سخت بيمار ٿي پيا هئا ۽ ڊاڪٽر پاڻ ۾ بالڪل آهستي آهستي ڳالهائيندا هئا. اسانجي پڇڻ تي صرف ائين ئي چولدا هئا، فڪر نه ڪرڻ، سڀ ڪجهه لڳ ڀڳ ٿي ويندو. ان جو اهو ئي مطلب هو ته سڀ ڪجهه لڳ ڀڳ ڪونه هو.

لازو حضور مهراج جن ڪيترن اهڙن ڳورن ۽ ٻين ٻهاڙي لوڪن کي نام دان ڏنو هو جن سڄي حياتي ماس کاڌو هو ۽ اڪرام ۽ ٻين جانورن جون ايمون چاڙهيون هيون. عام طرح جڏهن حضور مهراج جن جيون کي نام دان ڏيندا هئا ته سندن طبيعت ڪڇ لاساڙ ٿيندي هئي پر هن دفعي نه سندن صحت ايتري بگڙي جو اسين هراسجي ۽ گهٻرائجي وياسين. ڏهين ڏينهن ته سندن حالت نهايت ڪنير ٿي وئي ۽ ڊاڪٽر لراس ٿي پيا. اها حالت به ئي ڏينهن هلي ۽ اسان ڪيترن دنن راتيون اوجاڳو ڪيون. پر هن سڄي بيماريءَ جي دوران ستڱورن جي خوشمزاجيءَ ۾ رهيءَ ۽ نه فرق ڪونه آيو. هڪ ڏينهن صبح جو پروفيسر صاحب کين عرض ڪيو ته توهانجي طبيعت ڪيئن آهي؟

حضور جن فرمايو، ”مان تيار پر تيار آهيان“ (وڃڻ لاءِ تيار)

کي اهندو ڏٺو. دل ڏور سان ڏک ڏک ڪري رهي هئي
۽ اسين بي اختيار سندن چرلن تي ڪري پيا سمجھون.

حضور جن فرمايو، ”سو توهين اچي ويا آهيو! ٻڌايو
ڪڏهن آيا آهيو؟“

پروفيسر عرض ڪيو، ”بلڪل هيٺ ٻهتا آهيون.“

ستگرون پڇيو، ”توهان جو سامان ڪٿي آهي؟“

پروفيسر چيو، ”حضور! مهر هوٽل ۾ رکيو آئون.“

حضور جن فرمايو، ”اٿي ڇو رکيو آئون؟“

حضور جن کي ٿي وڏا پسڪا هئا ۽ اسين هميشه انهن ۾
سندن پراسان وهندا هئاسين. پروفيسر عرض ڪيو، ”حضور!
توهان ستنگرن کي حڪم ڏنو هو ته توهانجي پويان ڊلهائوسي“
نه اچن.“

ستگرون فرمايو پر اهو حڪم توهان لاءِ نورو ئي هو ۽
انهن نرو ماڻهندي پنهنجا ڪو ڪم ڪئي اسان جي مٿي تي
رکيائون. اسانجو سمورو ڊپ، لڪ ۽ چنبا دور ٿي ويا.
اسان جو مٿين ٻهڪي پيو ۽ اسان جون دليون خوشيءَ سبب
ٽپڻ لڳيون.

شام جو سر وقت اسين حضور مهاراج جن سان گڏ وياسين
۽ قريب ۷ بجي الاسٽيٽ ڪوليءَ تي موٽي آياسين ۽ ڪڏهن
اسان حضور جن کان هوٽل ۾ وڃڻ لاءِ اجازت گهري ته ڏٺو سمجھ
ته اسانجو سڀ سامان هوٽل مان گهرايو ويو آهي ۽ اسانجا بسترا
”ڪوڙي لڪ“ ڪولي لڪ ۲ ۾ لڳايا ويا آهن. حضور
مهاراج جن حضور اسانجي سک ۽ آرام لاءِ ڪيل انتظام نظر
ان ڪري لاءِ اسان سان گڏ هليا. انهن ڇوڪرن جي ضرورت
ڪاٺي نه اسين جيڪر عرصو ڊلهائوسي ۾ رهياسين حضور
اوان جن جا مهمان ٿي رهياسين ۽ اسانکي انهن ڪارنارن پٺاڙو

اهو ٻڌي پروفيسر اچي ڪل ۾ چڻڪيو ۽ ڪٿي چپ ڪيائين.
اسان مهر هونل ۾ ۱۰ ڪمرا، هر روز ۳ روپئي مسواڙ ئي ورتا.
اهو زمانو ڪهڙو نه سستائيءَ جو هو! پروفيسر نوڪر کي
چانهه آڻڻ لاءِ چيو ته مون کيس ياد ڏياريو ته هن وقت شام
جو حضور جن باهر سير لاءِ نڪرندا آهن ۽ جي اسان اهر
درشن جو موقعو هتان وڃايو ته پوءِ خبر ڪانهي ته ڪڏهن
درشن ٿيندو، شايد باڪل نصيب نه ٿئي.

پروفيسر وراڻيو، ”مون کي خبر آهي ته تون چانهه نڪو
پيئندو آهين ۽ نڪو ڪنهن کي پيئڻ ڏان. پر مان نهايت اڪل
آهيان، چانهه پي نوسان هلاڻ ٿو.

مون چيو مانس، ”تو کي جيڪي ڪهي سو پيءُ، مان نه
انهيءَ لاءِ وڃان ٿو جنهن لاءِ مان آيو آهيان.“ مون کي خبر
هئي ته هو ڪٿلي چانهه جي پيئندو آهي، سا به ڏهري ڏهري
اهو ٻڌي هن ڪچ پيالو ٽڙ ٽڪڙ ۾ پيڻا ۽ مون سان گڏ ئي
هونل مان باهر نڪتو.

اسان اهڙي هنڌ تي پيهڻ جو فيصلو ڪيو جتان اسين
حضور مهارج جن جو چڱي طرح درشن ڪري سگهون پر
اسان کي ڪير ڏسي نه سگهي. پر جڏهن اڳتي وڌاسين ته
اسانجا پير اسان کي خود بخود حضور جن جي ڪوٺيءَ ڏانهن
ڇڪي ويا. پروفيسر گهٻرائيندي چيو، ”حضور مهارج جن
جي حڪم جي خلاف تون مون کي سڌو سندن ڪوٺيءَ ڏانهن
ولي ٿو هلين.“

مون وراڻيو، ”ڪهڙي وڏي ڳالهه ٿي جي حڪم آڏو
جي لمبي لسٽ ۾ هڪ وڌيڪ انحرافي ڇڙي وئي؟ ڀلا ٻيو
ڪهڙي ڳالهه ۾ سندن حڪم وينا مڃون؟“

اوچتو ئي اوچتو رستي جي موڙ تان اسان حضور مهارج جن

ٻي زور ڏنو ۽ آخر ٻروايسر جڳمو هٽيل ۽ اها ڳالهه ٻوري طرح مڃي.

ٻئي ڏينهن شام جو پنجين بجي اسين ماڻوڪ وڙ هٽل واري ڇاڙهي ڇڙهي رهيا هئاسين. حضور مهاراج ٻن جي سندس ڪوئي اڻسميتو جتي پاڻ وهيل هئا هن هٽل کان ٿرپ ڏي ميل کن پري آهي. وات ئي هلندي مون چيو ته جي اسين ’مهر هٽل‘ ۾ رهون، جا حضور جن جي ڪوليءَ کان صرف ٻن فرلانگن جي مفاصلي تي آهي، ته اسين حضور جن جي بنگلي جو روشن ڪري سگهنداسين، ته نه، تي هاڻا وڏا درخت ڏسي سگهنداسين ۽ حضور جن جي حڪم جي آڏوئي به ڪونه ٿيندي.

جڳمو هٽيل چوڻ لڳو، ”تون وڏو استاد آهين. مان تنهنجي چالاڪي ڏسڻ ٿو سمجهان. تون دولتي ضرور ڪنهن نه ڪنهن آفس ۾ آڙائيندين.“

مون ٿرپ ئي چيو، ”دوست! سو وري ڪيئن؟“
ٻروايسر جواب ڏنو، ”تو کي نه ڄاڻي ٿو ته ڪنهن لڙائي ۾ حضور جن کان معافي ملي ويندي، پر ڏوھ سڄو منهنجي مٿان ئي پڙهندو.“

مون هڪئي لڙائي ڏيندي چيو ته تون ڪو ڪم نه ڪر سگهين ٿو. مان پاڻ ئي هموار ڪندس ۽ حضور جن اڳيان قبول ڪندس ته مان اڃا ٻروايسر کي هٿ ڀري ٿو هتي اڃائي وٺي آڻ آهيان، مون هڪئي ڏوڏستي بس ۾ وهاريو ۽ هن کان اڳي اهو واعدو ورتو ته منهنجو ڏاڏاوسيءَ جي اوت مٿ جو پاڙو پاڻ پرنديو ۽ هٽل ۾ سندس رهڻ جو انتظام سندس مرضيءَ خلاف ڪيو ويو ۽ هن وقت منهنجو هٽل جو سڄو خرچ ڏاڏا ۽ منهنجي سبب پاڻ ڏئي رهيو آهي.

٦. هي پڇاڙيءَ جو باب ٿي سگهي ها

گرمين جا ڏينهن هئا. هيءَ ڪهڙي سال جي ڳالهه آهي سو نه موکي ياد ڪونهي پر الهيءَ سال ڏاڍي سخت گرمي هئي. حضور مهاراج جن دلهائوسيءَ جي سندر پهائڻ تي هليا ويا هئا جتي هنن ڪجهه سال اڳ هڪ مڪان خراب ڪيو هو. هندجو حڪم هو ته ڪو به سندن پٺيان دلهائوسيءَ نه اچي. انهن خاص خاص ماڻهن کي به اجازت ڪانه ڏني وئي جن جي هن کان اڳ ڪا به ويٺي خالي ڪانه وئي هئي. ان سال اسانجون آفيسون اولهاري جي وئڪيشن ڪارڊ جلد ئي بند ٿيون هيون ڇاڪاڻ ته سخت گرميءَ سبب ڪم موقت به ٿيا هئا. پنجاب جي ميدانن ۾ گرمي ۱۱۸° فهرنهايت کان به مٿي چڙهي وئي هئي. پروفيسر جگموهندريل ۽ مون ڪيئن پهاتڙي وڃڻ جو واپار ڪيو. ٻيلا حضور جن جي چرلن کانسواءِ اسين وڃي به ڪٿي ئي سگهياسين؟ پر هن پيري جو حڪم ڏنو هئائون ته ڪو به نه اچي اٿي ڪيئن در گذر ڪجي!

مون پروفيسر کي چيو ته اسين حضور مهاراج جن جو پهچو نه ڪونه ٿا ڪرڻ، اسين نه ميدانن جي سخت گرميءَ کان بچڻ لاءِ اُپاءُ ڪري رهيا آهيون. ساڳئي وقت سلسو، مسوري ۽ ڪشمير هڪ نه بلڪل پري آهن ٻيو اُتي مهانگائي به ڏاڍي آهي. انڪري حضور مهاراج جن اڳيان ڪونه وينداسين بلڪه اهائي ڪوشش ڪنداسين جيئن هو اسان کي نه ڏسن. اهڙي طرح وڃڻ ۽ رهڻ ڪري حڪم جي انھرائي به ڪين ٿيندي. مون ڏاڍي اُميد ۽ اُتساه سان ان ڳالهه

حضور جن درمايو لہ امانتي لہ ولدگي جي مقصد جي
 ۾ ڄاڻ ڪانهي ۽ اُنکي نضول ۽ بيڪار ٿلڌن ۾ نرساد ڪري
 رهيا آهن. جيڪڏهن ولدگي ۾ پنهنجو اصلي ور وارو حاصل
 لہ ڪري سگهياسين تہ پوءِ اسانجو جيون ئي اجاو وٺو.
 انسان بن پيرن وارو ڄاڻو ڪونهي پر اڪثر ڪري ڄاڻون
 جهڙو ئي وهندار ڪري ٿو. هو لہ مالڪ جي اُمر وڃنا آهي
 ۽ پرمانا جو روم آهي. هن ۾ اڃا شڪتيون آهن پر هر
 انهن کي وٽس وڃائي رهيو آهي. هنجي اندر سون جو
 پندار آهي پر هو بيڪاريءَ ڄان دور دور پندو رهي ٿو. هن
 جي ولدگيءَ جو مقصد آهي پنهنجي اڀاڻپار کي ڄاڻي پنهن
 جي لمح گهر واپس پوڄڻ. پر انسان الهويءَ المول مولعي کي،
 جو هنکي لسڪن چرلن پڙڪڻ کان پوءِ ماي ٿو، وٽس
 وڃاڻو ڇڏي.

هڪ سٽسبگيءَ کي ٺڪي موت جي چاهيا رکڻ گهرجي ،
ٺڪي موت اچڻ ئي هن کان بچڻ ڪوي . هڪي پنهنجو پاڻ
پوري طرح سٽگورو ۽ جي مڙج ئي ڇڏي ڏيڻ ڪوي .

ٻڌاڻي ۽ پڇيو ته حضور ! جيڪڏهن انسان زندگيءَ مان
بيزار ٿي پوي ته پوءِ انکي ختم ڪرڻ ۾ ڪهڙو هرج آهي؟
حضور جن وراڻيو ته موت زندگيءَ جي مصيبتن جو علاج
ڪونهي ، ٺڪي انهن مان چوڻ ڪاري جو اُٻاءُ . توهين
جيڏانهن نه ويندا ، اهي مصيبتون توهان جي پٺيان اينديون
رهنديون . جيستائين توهين ڪرمن جو حساب ڪوڏي ڪوڏي
نه ڇڪائيندا تيستائين اهي ڪرمن توهان جو پيڇو ڪولن .
جيڏهن به آپگهات ڪري ، ڪرمن جي بوج ۾ پاڻ اضافو ٿو
ٿئي . ڪرمن مان چوڻ ڪارو پاڻو جيترو توهين آسان ٿا سمجهو ،
اوڻو آسان ڪونهي .

ٻڌاڻي ۽ پڇيو ته اها نه ڏاڍي ڳري ڳالهه ٿي .
مولڪي ته اهو خيال ويٺل هو ته مصيبتن جي زندگيءَ مان
چوڻ ڪارو پاڻو آسان ڳالهه آهي پر حضور ! توهين نه اسانکي
موت جي به اجازت نٿا ڏيو . دليون بي دليون ، مڃيون
اسانکي زندهه رهڻو ئي پرڻدو .

حضور جن فرمايو ته ڪن ٿورن کي خبر آهي ته ڪيئن
جيئجي . جيڪي جي ڄاڻن ٿا ، صرف اهي ئي مري ڄاڻن
ٿا . اسين جي ڪول رهيا آهيون . اسين نه صرف وقت جي
وهڪ ۾ وهي رهيا آهيون . رات ڏينهن رويندا رڙيندا ۽
ڇلائيندا رهون ٿا ۽ اڃان به ڪامائن جا جهوڪا سهندا
رهون ٿا . اندرمان جا پوک ۽ سواد اسانکي دڪن ۽ دودن
جي پٿورن ۾ ڦاسائي رهيا آهن .

ٻڌاڻي ۽ پڇيو ، ”ها اڪل حقيقت آهي .“

ڪنهن. انسان کي روان ڪرڻا بهري ووي ڪرڻ لاهي ٿي
ڪرڻ جي ڪهڙي ضرورت آهي؟

حضور جن سنڪندي فرمايو ته مون سمجهو ٿي ته اوهان
اهو ئي سوال پڇندا. ڪنهن آتما کي ڪنهن چرائي ۾ ڪهڙو
وقت رهڻو آهي ان جو فيصلو هڪ ڳالهه ٿي ته مگر ڪهڙين
ٿي ڳالهين تي منحصر آهي. ڪڏهن توهين لاهين واهي
هميش برابر مان وٺي اچو ٿا، پاڻ سان ڏسو ٿا ته اها جهڙين
کائي پيڙي آهي يا توهان کي لهندي اچي بيٺي يا پوري
استري لڏل ڪالهي ته توهين اها ڪرڻ تي لاهي ٿي ٿا
ڪريو. اهڙي ريت منهنجا ڪرم- پراڻا، سچا ۽ ڪرمان
هندي قدم قدم تي پنهنجو اثر وجهندا ٿا رهن ۽ شين ان
حساب سان چمي ۽ مري ٿو.

پريستڙ ڇو ته حضور هي ڪرمن جو سڌاڻو ڏنو
پڇيڻو آهي. توهين اهو ڪرائي سمجهائڻ جي ڪرڻا ڪندا؟
حضور جن ورائيو ته اهو هڪ وصال مضمون آهي ۽ اهو
ڏاڍو مهتر آهي. الڪي الڪي ٿي ڪٽيندا آهن. پهرين ڏانڊي
۽ موت جي وشهه کي پورو ڪريون.

پريستڙ ڇو ته چاهي موت منهنجي آتما تي پنهنجو
ڪجهه نه اثر نه ڪري پر موت کان نه مان ڏاڍو ٿو ڊڄان.
حضور جن ورائيو ته جن کي صحيح حقيقت جي ڄاڻ
ڪالهي، اهي ئي موت کان ڊڄن ٿا. ڪو به صاحب فرمائين ٿا:
”ڪو به جس مري سي جڳ ڏوي موهي من آند،

ڪب مرائي ڪب پالائي، پورن پر مالند.“
يعني مان موت کي پيار ڪريان ٿو. دل ٿا ان کان ڊڄي
ڪهڙو نه سارو گئي جو مان جلد کان چاند مري پنهنجي
سچاڻندڙ کي وڃي ملان.

ڪندس ته شرار ساڳئي جو ساڳيو رهي، پوءِ ڀل آتما جو موت ٿيندو ئي رهي.

حضور جن فرمايو ته نيم ان مان به توهين ڪڪ ٿي پوندا. بئريسٽر ٻيو سوال ڪيو ته آتما ۾ ڪا به ٿيڙ ڪهڙ ڪا ٿي ٿئي ڇا؟ جي نه ته پوءِ ماڻهو ڇڱا ۽ ارا ڇو ٿا ٿين؟

حضور جن اتر ڏٺو ته بدلي صرف من ۾ ئي اچي ٿي آتما ۾ نه. آتما ته پرماتما والڪر هميشه بدليءَ جي دائري کان مٿي، اڏول ۽ ٻڪسان رهي ٿي. گيتا ۾ لکيل آهي:-
”آتما اباڻي آهي، امر آهي ڪهر به اُنکي لاس نٿو ڪري سگهي.“
(۱۷-۲)

”آتما اباڻي آهي، دائمي آهي، بقا ۽ پراچين آهي. شرار جو ولاش ٿئي ٿو پر آتما جو نه.“
(۲۰-۲)

جهڙيءَ ريت ماڻهو پراڻو لباس لاهي نئون لباس پهري ٿو تهڙي طرح جهڙو ۽ پراڻي شرار کي ڇڏي آتما نئون شرار ڌارو ڪري ٿي.

ان آتما کي نه هٿيار ڪٿي سگهي ٿو، نه اگني ساڙي سگهي ٿي، نه پاڻي ٻاري سگهي ٿو ۽ نه هوا سڪائي سگهي ٿي.
(۲۳-۲)

اها تعجب جهڙي ڳالهه هئي جو حضور مهاراج جن ڪنهن به ذريعي بستڪ جو حوالو پنهجي پاداشت مان ڏيندا هئا. ڪڏهن، جي حوالي ڪي ٻڌل ۾ دير لڳندي هئي ته ان بستڪ جو صفحو پٺ ٻڌائيندا هئا. مان چئي نٿو سگهان ته اها حافظي جي ڪرامت هئي يا الوڪ ڪمڪار.

بئريسٽر کي مخاطب ڪندي فرمائون ته انسان کي پراڻا ڪهڙا لاهي ٿا ڪرڻ ۾ ڪڏهن به ڊڄڻ نه ڪهي.

بئريسٽر پڇيو ته حضور! پوءِ تارا جاول ٻار نه مرن ٿي نه

حضور مبارک جن فرمايو ته اسانکي موم کان ڊڄڻ نه
 گهرجي. اسانجي والدکي ته هن چهر سان شروع ٿي آهي
 ۽ اڪي هن شرير جي موم سان انجي سمائي ٿيندي.
 والدکي امر آهي. اهڙو ڪو به سمو ڪو نه هو جڏهن اسين
 ڪو نه هئاسين ۽ نه ڪڏهن اهڙو سمو ٿيندو جو اسين ڪو نه
 هونداسين. پر سمه دادو ڊال فرمائي ٿو ته:

”جڏهن سرشتي هئي ڪا نه به مان هوس ۽ جڏهن
 ڏاها ڪو نه هوندي تڏهن به مان هوندس.“

پگوان ڪوشن گهڻا به اچن ٿي ڇو آهي ته:
 ”نه سو پوءِ اهڙو جامد ناس نه ٿو ٿهي جڏا ڏاها،
 نه ڇوڙي نه پوڻي، سروي ويڙهي ٿي.“
 (گهڻا ۲-۱۲)

اڻاٽ نه آين آهي ته مان ڪڏهن به وقت ڪو نه
 هوس يا ٿون ڪو نه هئس يا هي راجائون ڪو نه هئا ۽ نه آين
 آهي ته هن کان پوءِ اسين سڀ ڪو نه هونداسين.
 پوڻي ڇو ته حضور! ٻي اسين هيشه رهيا هجن پر
 هي موم ته ڏاڍي پيالڪ ڇو آهي.

حضور جن فرمايو ته جي موم نه هجي ها ته پوءِ پاڻ حالت
 وڌيڪ پيالڪ هجي ها. حضور جن پوءِ پگوان ڪوشن جنو
 اهو شلوڪ ٻڌايو ته ڇوڙي طرح شرير به پالهي، کان پوءِ
 ڇوڙي ۽ پوءِ ٻڌايو نظر اچي ٿو اهڙي طرح اها ڪي هڪ
 شرير کان پوءِ ٻيو شرير ملندو ٿئي وهي ٿو. اڪري
 ٿي پگوان پرش موم کان ڪو نه ٿي ٿي. ان ڇو سار اهو ٿي
 ٿي ٿي موم شرير ڇو ٿي ٿو مگر اها ساڳي جي ساڳي
 وهي ٿي.

پوڻي ڇو ته حضور مان نه آين ٿيندو

ڪنڊس نه شرار ساڳئي جو ساڳيو رهي، پوءِ ڀل آتما جو
موت ٿيندو ئي رهي.

حضور جن فرمايو ته نيٺ ان مان به توهين ڪه ٿي
پوندا. پٿر پٿر ٻيو سوال ڪيو ته آتما ۾ ڪا به ڦير گهر ڪان
ٿي ٿئي ڇا؟ جي نه ته پوءِ ماڻهو ڇڻا ۽ اڃا ڇو ٿا ٿين؟
حضور جن اٿس ڏٺو ته بدلي صرف من ۾ ئي اچي ٿي
آتما ۾ نه. آتما نه فرعاً واکر هميشه بدليءَ جي دائري
کان مٿي، اڏول ۽ ڪسان رهي ٿي. گيتا ۾ لکيل آهي :-
”آتما اباڻي آهي، امر آهي ڪهر نه اٽڪي لاس نشو
ڪري سگهي.“ (۱۷-۲)

”آتما اچنما آهي، دائما آهي، ٻڌا ۽ پراچن آهي. شرار
جو وٺاش اٽي ٿو پر آتما جو نه.“ (۲۰-۲)
جهڙيءَ ريت ماڻهو پراڻو لباس لاهي نئون لباس پهري
ٿو تهڙي طرح جهرو ۽ پراڻي شرار کي ڇڏي آتما نئون
شرار ڌارو ڪري ٿي.
ان آتما کي نه هٿيار ڪٿي سگهي ٿو، نه اگني ساڙي
سگهي ٿي، نه پاڻي ڳاري سگهي ٿو ۽ نه هوا سڪائي سگهي
ٿي. (۲۳-۲)

اها تعجب جهڙي ڳالهه هئي جو حضور مهاراج جن ڪنهن
به ذروي هستي جو حوالو پنهنجي ياداشت مان ڏيندا هئا.
ڪڏهن، جي حوالي کي ڳولڻ ۾ دير لڳندي هئي ته ان
هستي جو صفحو ٻيڙ ٻڌائيندا هئا. مان چئي نٿو سگهان ته
اها حافظي جي ڪرامت هئي يا الوڪ ڪه ڇمڪار.
پٿر پٿر کي مخاطب ڪندي فرمايائون ته انسان کي پراڻا
ڪهڙا لاهي ٿا ڪرڻ ۾ ڪڏهن به ڊڄڻ نه ڪهي.
پٿر پٿر پنجهر نه حضور! پوءِ تازا جاول ٻار نه مرن ٿي نه

حضور مبارک جن فرمايو ته اسانکي موم کان ڇڻ نه
 ڪٿر جي. اسانجي زندگي نه هن جنم سان شروع ٿي آهي
 ۽ اڪي هن شرار جي موم سان انجي سمائتي ٿيندي.
 زندگي امر آهي. اهڙو ڪو به سمو ڪو نه هو جڏهن اسين
 ڪو نه هئاسين ۽ نه ڪڏهن اهڙو سمو ٿيندو جو اسين ڪو نه
 هونداسين. پر سڀ دادو ڏيڻ فرمائي ٿو:-

”جڏهن سرشتي هتي ڪانه ته مان هوس ۽ جڏهن
 ڏها ڪو نه هوندي تڏهن نه مان هوندس.“
 ڀڳوان ڪرشن گهڻا ۽ اڄهن پڻ چيو آهي:-
 ”نه سو پوءِ اهو ڄاڻ ٿا ته ٿيو ٿي ڄاڻا ٿيا،
 نه چڙهي نه ڀڄي، سروي وڌيڪ ڀڄي.“
 (گيتا ۲-۱۲)

اڻاڻ نه آهن آهي ته مان ڪڏهن به وقت ڪونه
 هوس يا تون ڪو نه هئين يا هي راجائن ڪو نه هئا ۽ نه آهن
 آهي نه هن کان پوءِ اسين سڀ ڪو نه هونداسين.
 پر پوءِ ڇو ته حضور! ٿي اسين هميشه رهيا هٿن پر
 هي موم نه ڏاڍي پيالڪ ڇو آهي.

حضور جن فرمايو ته هي موم نه هجي ها ته پوءِ پاڻ حالت
 وڌيڪ پيالڪ هجي ها. حضور جن پوءِ ڀڳوان ڪرشن جنو
 پيو شلوڪ ٻڌايو ته ڪوڙي طرح شرار ۾ پالڻ، کان پوءِ
 جوالي ۽ پوءِ ٻڌايو ته اچي ٿو اهڙي طرح اٿا ٿي هڪ
 شرار کان پوءِ پوءِ شرار ملندو ٿي رهي ٿو. اڪري
 ڏٺو جو ان پيش موم کان ڪو نه ٿو ڇڻ. ان جو سار اهو ٿي
 ٿڪو ته موم شرار جو ٿي ٿو مگر اٿا ساڳئي جي ساڳئي
 رهي ٿي.

پر ٿي پر پوءِ وري ڇو نه حضور مان نه آهن پسند

نيزارون ڪهڙن، هنجي قدامن ۾ ڪري پيو، ڏاڍيون مندڻون
۽ الجار اقرار ڪيا ته سهراب اهو ڪجهه ڪري ڏيکاريندو
جو مان خود نه ڪري سگهيو آهيان، هو ساري سنسار مٿان
پرشيا جو جهنڊو جهڙا لائيندو. پر بادشاهه ئي اهڙو اثر ٿيو
جهڙو اولڏي گهڙي ٿي پاڻي. سهراب پيءُ جي موٽي اچڻ
کان اڳ ئي مري چڪو هو. پٽ کي مٿل ڏسي، رستم
بيھوش ٿي وڃي ۽ ان کان پوءِ هو اڳ وارو رستم ئي
ڪن رھيو.

نوجوان اتر رستم چيو، ”هيءُ نه ڏاڍي دلورز ڪهاڻي
آهي.“

”ها،“ حضور جن ورائيو. ”پر اهڙيون گھڻائون اسين
روز مره جي زندگيءَ ۾ ڏسون پيا. توهان هن ڪهاڻيءَ ۾
ڏٺو ته اهو شخص هڪ ٻئي جي جان وٺڻ لاءِ آيا هئا. هڪڙو
ٻئي کي پنهنجو دشمن سمجهي رهيو هو. سهراب کي اي روميءَ
سان قتل ڪرڻ کاپوءِ رستم روج ڏاڙو ڪري ٿو، هائيدوس
مچائي ٿو جو هر هينئر هر هنکي پنهنجو ”پٽ“ ٿو سمجهي.
ٻئي شخص ساڳيا آهن، حالتون به ساڳيون آهن، الهن ۾
ڪا به ڦير ڪهر ڪانه ٿي آهي. مگر هينئر هن ۾ ’مان‘ ۽ ’منهنجي‘
واري پاڻا جاڳرت ٿي آهي. اها ”مان“ ۽ ”منهنجي“
جي پاڻا انهن ٿيڻ کان اڳ رستم جي دل ۾ ان اچي.
لاءِ جنهنکي هن مارڻ چاهيو ٿي، نه دٻا هڻي نه پيار هو.
مطلب ته نه ڪوئي اسانجو دشمن آهي ۽ نه ڪوئي اسانجو
دوست. اهو اسانجو من ٿي آهي جو ماڻهن کي دوست يا
دشمن جي درستيءَ سان ڏسي ٿو.“

بتر رستم هڪدم چيو ته هيءُ آهي موت ۽ زندگي. زندگي
ڪهڙي نه پياري آهي ۽ موت ڪهڙو نه ٻيڙڪرا!

پنهجي قابليت ۽ طاقت سبب حلد ٿي سڀاڻي ٿيو. انهن
 ڏينهن ۾ خود سڀاڻي به سياهين وانگر لڙندا هئا. جڏهن
 پيءُ ۽ پٽ هو مٿاڀو ٿيو ته ٻنهي کي ان رشتي جي ذري
 به سهڪ ڪانه هئي ۽ لڳاتار ٻڌو هن ڏينهن لائن گهمسان
 لڙائي لڙندا رهيا. رستم وڏي عمر سبب لڪ محسوس
 ڪرڻ لڳو انڪري هن هڪ ڪهڙ ڪهڙي جهنگري سهراب
 ٿاڙجي زهن ٿي ڪري پيو. ان موقعي کي غنيمت سمجهي
 رستم جهٽ پنهجو خنجر سهراب جي چاليءَ ۾ وهائي ڪٽيو.
 سهراب وڙ ڪري چيو ته آڙي ڪمڙو! باد و کج منهنجو
 پيءُ رستم خوب بدلو وٺي چالي. هو توکي هن چالماڙيءَ
 جي ضرور جوڙي سزا ڏيندو.

سهراب جي ٻانهن ۾ پنهجو ڏل ٽوڙ ٿي رستم جون
 وائون پيال ٿي ويئون. اُٻار ڏک ۽ پڙا ڪارڻ هن جو
 چهرو بدائي وار ۽ هنجو سارو شرار ڪل پن وانگر ٽڙ
 ڪٽيل لڳو. بهال ٻڌجي هن سهراب کي پنهجي پاڪ ۾ کڻي
 ڇڪڙو ۽ هنجي پيڻائي ڇڻڻ لڳو. اسر ڏک ۽ سوز ۾ هو
 پڪارڻ لڳو، ”منهنجا لعل! منهنجا گوشي جگر!! منهنجا
 دلارا!!! اي الله، هي مون ڪيو ڇا! وهر ڪر، وهر ڪر،
 بشل ڪر منهنجا خاوند!“ هن جو روح واڙو چٽي طرف
 لڳجي ويو ۽ هنجو دوست ٽوڙي دشمن سڀ زار زار روئڻ
 لڳو. هن جيڪو گناه سهراب کي ڪيو هو سو موٽار هو.
 مرتڙي ٿي سوار ٿي اڏامندو پنهجي بادشاه وٽ آيو
 جن وٽ طارق يعني ڪٽڙي به گناهڪ زحر لاءِ راءِ پيا
 ٿي هئي. بادشاه سهراب جي سورهيائي ۽ دليريءَ جا
 ٻڌي چڪو هو تنهنڪري هو رستم کي طارق
 جو واري ويٺو. هن بادشاه کي ڏاڍيون آڏون

وڃڻي آهيان ٿڌهن کان روئي روڻ ۽ ٿڌن شوڪارن ۽
کاسواءِ مون وقت ايو ڪي رهيو ئي ڪونهي.

حاضرين وڏن شي جي جڳياس جي سهوليت لاءِ حضور جن مڪين
ٻڌايو ته اڪثر ڪري هندستان، پرشيا ۽ اٽل ايشائي ملڪن
۾ جهنگلن مان بالنس ڪٽي بالنسرون ٺاهيندا آهن.
نوجوان بئريسٽر پڇيو ته حضور! آتما سڃڪندڙ جي جدائي

ڪري ڇو ٿي روئي؟
حضور جن فرمايو ته جدا ٿيڻ ڪري ئي ڪم ٿئي ٿو.
ڏاکڻا ۽ مصيبتون سهڻيون پيون آهن. اهو وڃڻو پاڻ سان
ڏک ۽ درد ڪٿي آيو آهي. جڏهن اسين ”اسين“ ڪين
هئاسين ٿڌهن اسين پرماتما هئاسين. ان الڳ هسٽيءَ ٿي
اسان کي موت، مرض ۽ ٻين ڄڻ غلام بڻائي رکيو آهي
۽ اسانجو سارو آئندو ڄڻ ۾ ملائي ڇڏيو آهي. الهيءَ ”مان“
۽ ”منهنجو“ هن آزاد ۽ سواڌين آتما کي هن مات لوڪ ۾
آڻي کيس سخت زنجيرن ۾ جڪڙي رکيو آهي.

توهان سڀني پرشيا جي رستم نالي پهلوآن ۽ هنجي پٽ
سهراب جي آکاڻي ٻڌي هوندي. اهي ٻئي پٽ هئا پٽ
اڳي ڪڏهن به هڪ ٻئي کي ڪو نه ڏٺو هئائون. جنگ جي
ميدان ۾ هو ٻئي هڪ ٻئي جي سامهون آيا ۽ ٻئي جي هٿ
۾ پنهنجي پنهنجي فوج جي ڏور هٿي. رستم کي سهراب
جي چمڪ کان ڪجهه وقت اڳ ٿي گهر ڇڏيو پيو هو ڇو
جو پرشيا جي بادشاهه جي حڪم انوار هن کي دليا کي فتح
ڪرڻ لاءِ وڃڻو پيو. هو ان فوج جو سيناپتي هو. ويڻ
وقت هن پنهنجي زال کي هڪ تعريذ ۾ جي ساڄي بالهن
ٿي ٻڌڻ لاءِ ڏنو. انلاءِ نه ڪنهن به وقت کيس سڃاڻي سگهي.
سهراب ننڍي عمر ۾ ئي يونان جي فوج ۾ ڀرتي ٿيو ۽

مالڪڻي جي ڀاڻا آڻڻ لڳي ٿي. اسين سڀني شين کي پنهنجي ٻڙن جي ڪوشش ڪريون ٿا ۽ الهيءَ جو نتيجو ڪري ٻو جهڙو، سادو ۽ وادو وادو. پوءِ جن شين کي اسين پنهنجو ٿا ڇڏون الهجو سرهو ۽ ٻيڙا مالڪي پنهنجي ٻڙن ۾ ڇڪڙي مالڪي وٽڪ کي ٿاس ڪري ٿو ڇڏي ۽ اسين اڻڪا، حمد، لالچ، ڪروڙ، ڌڪار ۽ اڻڪا ڪارڻ آڻڻ ليل اهڙين ٻين الهڪ ٻارن جي چار ۾ ٿاسي ٿا ڇڏون.

اڻڪا سوال ڪيو ته حضور! اسان ۾ مالڪ ڪان ٻڙ کي الهڪ سمجهڻ واري ڀاڻا ڪڏهن پيدا ٿي؟

حضور جن وڙاڻيو ته جڏهن آما روپي ٺاهڻو سڃڪند روپي سمند کان جدا ٿو ٿاڏهن کان وٺي هنن ۾ اها ڀاڻا آڻڻ لڳي. سڃڪند ته صرف پر ڪاش، پر آندو ۽ جهنسا هو لومل الهڪ ڏيڻ آهي. آما جڏهن وٽس سڃڪند کان الهڪ ٿي ته 'سوهنگ'، 'سوهنگ'، جو گيت ٻڙن لڳي يعني 'مان اهو ئي آهيان'، 'مان اهو ئي آهيان'. ان کان پهرين سڃڪند ۾ لڪڙ 'مان' هڻي لڪڙ 'هو'. اتي سڀ ڪجهه هڪ ئي هو. سمند ۾ ٻڙن کي ڪوبه الهڪ وڃڻو ڪونهي ۽ لڪي اها ڀاڻا کي الهڪ متوس ڪري ٿي. سوهنگ ڏيڻ ۾ اچي آما ئي پهرين اهو ٻڙ ڇڏي ٿو وڃي. آما جي ان سڀ کان وڏي جدائيءَ جي وٽس مان ئي مرالا روم صاعب مشوريءَ جي شروعات ڪئي آهي. ان جي پهرين مصرع هن ريت آهي ته ڪن لائي ٻڙو! ٻسري (سوهنگ مٽل جو شعل) ڪهڙو ته درد ٿو، داستان ٿي ٻيڻ ڪري. هو پنهنجي هٿن ڇڏائيءَ تي هٿن هاري غي آهي. ٻسري پنهنجي درد ٿو ٿي آواز ۾ چئي ٿي ته 'من کان پنهنجي (اعلوي ٿو) ٻاس جي جهنگل کان

حضور جن اتر ڏٺو ته برائي به قدوس جي انتظام جو هڪ
انگ آهي. آءٌ به ئي ان جي رڻا هڻي. شيطان کي ڪنهن
پيدا ڪيو؟ شيطان ورستو ڪونهي ڇا، هنڪي پر مائما ڪونه
بٽار آهي ڇا؟ هر ڇهه، ڀلي توڙي برِي، هن ئي خلافي آهي.
اٺي راءِ روشنل ڳالهه کي ڦيري چيو ته حضور توهان نه
وڊالت جي باري ۾ ٻڌائي رهيا هئا.

ستڪورن ورائڻو نه ها، وڊالت جو مارڪ عام لوڪن
لاءِ ڪونهي. ڪي جزوي نهايت تيز ٽيم ماڻهو ان جو فائدو
ولي سگهن ٿا. ساري سنار ۾ شايد ڪي ڳاٽ ڳڻيا ماڻهو
هن مارڪ ذريعي مالڪ کي پاڻي سگهن. تنهن ڪانسواءِ
وڊالت جي منزل آهي پرهر، جو ست مارڪ جي صرف
ٻين منزل آهي ۽ ان کان مٿي ست مارڪ جون ٻيون به
ٽي منزلون آهن. توهين پنهنجي من کي من جي ئي هٿيارن
سان وس ۾ ڪري ڪين سگهندا. ٻڌي، گمان ۽ لوڪ
(پوڊڪ اڀياس) من جا ئي پيدا ڪيل آهن. من کي صرف
ڪنهن اهڙي شڪتي سان قابو ڪري سگهجي ٿو جڏهن
کان زاده طائتور هجي ۽ جا من جي دائري کان ڪنهن
اوجي منڊل جي هجي ۽ اهو صرف شيد ئي آهي.

نوجوان پٽ پڇيو ته حضور! اهر ڇا آهي؟ حضور جن
ورائڻو نه پاڻ کي پر مائما کان الڳ سمجهڻ يا پاوا کي اهر
ٿو سڏجي. الهيءَ کي گورو گروٽ صاحب ۾ ”هومي“
چيو ويو آهي ۽ مسلمان درويشن ان کي ”انليت“ ڪري
سڏيو آهي. مش جي اندر جيڪا ”مان“ ۽ ”منهنجو“ جو
پاو آهي اهر ئي اهر آهي. اها پاوا ئي مش جي سڀني
ٻڌن جي جڙ آهي ۽ سڀني ٻڌن جي ماءُ. ”مان“ يعني
پر مائما کان الڳ واري پاوا مان ئي ”منهنجو“ يعني

ش چولو ڌارڻ ڪرڻو پوي ٿو.
ٿرڻ پادريءَ چيو ته ڌرا سوچو ته ستن ۾ ڇڏهن هر
جنم وٺي دليا ۾ اچي ٿو ته اسين هن سان ڪهڙو ٿا وهندار
ڪريون! وڌاڪي جي ٿوهين اجازت ڏيو ته مان هڪڙو سوال
پڇو ته بچان. جو ڏاس اڪاريت، جنهن حضرت عيسيٰ سان
وڌواس گهٽ ڪيو، تنهن جي ڪهڙي گهٽي ٿي؟
هيٺو هر ڪهڙي آهي؟

حضور جن کانس پڇيو ته توهانجي راه موجب هو ڪهڙي
هٽڻ ڪهي؟

پادريءَ چيو ته هو ضرور ڪيئن دواغ ها عذاب
پڙهندو هوندو.

حضور جن فرمايو ته ائين ڪرڻي. هو حضرت عيسيٰ سان
ڪڏ آهي؟ هنجي ڪو نه پر ائين جي روح ماڻي رهيو آهي.
سهي پادري جي مک مان حيرت وڃان رڙ لڪري
وئي. ٿرڻ پادري چيو ته ڇا اها ڳالهه بلڪل درست آهي؟
حضور جن ڪن چيو ته ستن جي اهائي ريت آهي. هو
اسانجي عين ۾ اوکڻ ڏانهن ڪن ٿا پيدا آهن. هسهي
ر ۽ رحمت واري دليا ۾ دواغ ۽ الهي آڱ جو ڪو به
معان ڪونهي.

جوان پادريون مان هڪ چيو ته ڇا هڪجي پيڇي گناهين
هي سڙا ڪا ڏئي وئي؟
حضور جن ورائيو ته هو ڪرائيسٽ جو ئي ڏوهاري ه
۽ ڪرائيسٽ ئي هنجو اهو تصور معاف ڪري ڇڏيو.
ٿرڻ پادريءَ چيو حضور! پڇو ته سوال آهي ته ڇڏ
هن سنار جو آڀاڻندڙ ٻار ۽ ڇڪاڻن سان پرڀرو آهي ته
دليا ۾ پڌرون ۽ پرائون ڪٿان آيون آهن؟

جو سڄو پتر بڻجي ٿو پوي. منس جي شرار ۾ رهندڙ اها
 ٻر ۾ آيا، ”پتا“ ٿوڙي ”پتر“ ٻئي هڪ آهي. عيسائي جو
 مٿي ڏنل ”مان“ جو اشارو سندس شرار بابت ڪين هون،
 هنجي آيا ٻر مانا ۾ سمائجي هڪ ٿي وئي هئي.

پروفيسر چيو ته حضور! شرار به نه ڇڻا جو هڪ مکيه
 انگ آهي. ڪرائيسٽ کي به نه اسين سندس شرار ڏٺا آهن
 ئي ڄاڻون ٿا.

حضور جن ان ڳالهه کي وري ڏهرايو ته جيستائين ٻر مانا
 منس جو چارو ڌار ٿي نٿو ڪري تيستائين اسين هن مان ڳالهه
 ٻولي نه سگهون. ٻر مانا جو به ڪو وڌان آهي.
 ڇا هو اوچن منڊلن مان نرغان سان ڳالهائي سگهي ٿو؟ هو
 سڙو ڪيلا، سڙو واپي ۽ سڙو شڪتيدان آهي پر اسين انهن
 ڳالهين جو تيستائين انڀرو ڪري نٿا سگهون جيستائين هو
 منس جي داهه ۾ اچي اسان کي سمجهائي ٻڌائي نٿو. صرف
 انسان ئي انسان کي سڃاڻي سگهي ٿو. منس سان سمير ڪرڻ
 رکڻ لاءِ ٻر مانا کي اول منس بڻجڻو پوي ٿو. ٻار کي پنهنجي
 ڳالهه سمجهائڻ لاءِ اول ماءُ کي طوطائي زبان ٻڌائي پوي
 ٿي. ظاهري طور سگورو ٻين معمولي انسانن وانگر ڳالهائي
 ٿو ۽ ڪار وهندڙ ڪري ٿو پر حقيقت ۾ ٻر مانا پاڻ هن ۾
 واهي ڳالهائي ٿو ۽ ڪار وهندڙ ڪري ٿو. مولانا روم فرمائي
 ٿو ته مرشد جا ٻول ٻر مانا جا ئي ٻول آهن جيتوڻيڪ ظاهري
 آهي انسان جي زبان مان نڪرن ٿا. ٻئي هنڌ چوي ٿو ته
 مرشد جو هٿ، خدا جو هٿ آهي. هن جي ”ها“ خدا جي
 ”ها“ آهي. گورو نانڪ صاحب فرمائن ٿا ته سگورو
 اهو ڪجهه ڪري ٿو جو ٻر مانا نٿو ڪري سگهي. انسان
 سان گذر رهڻ ۽ سسار ۾ ڪار وهندڙ ڪرڻ لاءِ ٻر مانا کي

پادري پروميس ڇو، ”توهان جي اها ڳالهه باڪل
ذريست ٿي ٿيڻي.“

ڳالهه جو سلسلو جاري رکندي سگهون فرمايو، ”ڪراييسٽ
جي آتما يعني انحد شيد ڪنهن به انسان جي رهنمائي نٿو
ڪري سگهي جيستائين هو ڪنهن انسان ۾ پرڳهت ٿي ڪم
ڪري. پر مائما ڪي منش جي ديهه انهيءَ لاءِ ڌار ٿي ٿي
پوي ته اسين هنڪي ڏسي سگهون، هن سان ڳالهائي سگهون
۽ هنجو اڀدش سمجهي سگهون. پر ڪو طريقو ٿي ڪونهي.
پر مائما جو شيد روپ ته هر انسان ۾ آهي پر اهو اسانڪي
اڀدش نٿو ڪري سگهي. هن سرشتيءَ جي وچنا ڪرڻ
کانپوءِ پر مائما پنهنجي باري ۾ جهڙن کي ڪهڙي نموني گمان
ڏنو؟ اسانڪي آخر خبر ڪيئن پيئي ته اسانجو اڳاڻهار آهي،
اسانجو پر مائما آهي؟ عئل ۽ ٻڌي ته پاڻ لوڪن کي وڌيڪ
اڳاڻائي ڇڏي ٿي ۽ نالا پر ڪارن جا شڪ ۽ سوال پيدا
ڪري ٿي. عجيب و غريب الزمانن ته پاڻ وڌيڪه مونجهارو
پيدا ڪيو. پر مائما اها سڀ ڄاڻ صرف ڪنهن منش اندر
واڙي ڏيئي سگهي ٿو. پر مائما ۽ ديوي ديو ڏاڍا ٿيون ته اسين
ڏسي نٿا سگهون ۽ نيون چوليون ته انسان کان هيٺ آهن.
انهيءَ ڪري اهر ٿي ٿي رهيو آهي ۽ وهندو ته پر مائما
جڏهن به جهڙن کي وچنا وڃي ٿو ۽ ان سان ميلاپ جو گمان
ڏهندو ته صرف ڪنهن انسان جي ذريعي.

پادري پروميس ڇو ته عملي مسيح ڇو آهي ته مان ۽
پر مائما هڪ آهيون.

اسين ٿي حضور جن فرمايو ته جيڪو منش پوري سست
سگهرو ۽ جي رهنمائيءَ ۾ پنهنجي اندر انشروي ڪڍڻ اڳيائي
ٿو اهو آخر منش جي روپ ۾ پر مائما بڻجي ٿو پوي، پر مائما

ستگروء کان اجازت گھر. بابا جن جو اهو جواب آيو ته
سٺ مٽ جا اصول اٿل آهن ۽ اهڙي قسم جي اجازت
ڪڏهن به نٿي ڏيئي سگهجي. ڪڇ وقت کانپوءِ جڏهن
مذهبجي لکليف ڪافي وڌيل هئي ته ڪال مذهبجي ستگروءِ
جو روپ ڌاري اندر آيو ۽ پڇيائين ته خاص حالتن ۾ صحت
جي صحتي اهڙين شين کي ڪم آڻڻ ۾ ڪو به اعتراض
ڪونهي. اهو ٻڌي مولڪي حيراني ٿي ته اندران ڪم
هڪڙو ۽ ٻاهران ٻيو. جڏهن سمون الهيءَ شڪل ڏانهن غور
سان ٺهاريو ته سمجهي ويس ته هي مٿس ڏوڪر آهي ۽ مون
جڏهن پنجن لامن جو سمون ڪيو ته اهو ڏوڪيباز ٻڌي ويو.
ڀادري پروفيسر پڇيو، ”ڪرائيسٽ به اهو سرت شبد
جو اڀياس ڪيو هو ڇا؟“

”ٻائبل ۾ الهيءَ ڏانهن گهڻي اشارا آهن،“ سنگرون
موت ۾ وراڻيو.

ٻئي ڀادريءَ پڇيو، ”ڇا ڪرائيسٽ جي آتما هيٺ
اسانجي سھائتا نه ٿي ڪري سگهي؟“

حضور جن فرمايو، ”نه. قدرت جو اهو قانون ٿي ڪونهي.
جڏهن ڪرائيسٽ هن دنيا ۾ موجود هو ته جن به ڀر ۾ سان
هجي شرن ورلي لکي هن ڪرائيسٽ بڻائي ڇڏيو. پر هن
وقت هجي آتما رچنا جي هيٺين طبقن کان مٿي چڙهي
چڪي آهي. هو هن دنيا ۾ پنهنجو عقرر ڪم ڪري واپس
وڃي الهيءَ شبد ۾ سمايو، جنهن مان هو آيو. ڪرائيسٽ جو
اصلي سروپ شبد هو ۽ جي اهو شبد جيون جي سھائتا ڪري
سگهي ته پوءِ ڪرائيسٽ کي ڏاڍو ڌار ٿي ضرورت ٿي
ڪهڙي هئي؟ جي ڪنهن وقت هنجو ڏاڍو ۾ اچي اُڀرائين
ٿا ضروري هو ته اها ضرورت اڄ به موجود آهي.“

ٻڌندو. اڄ به اهو شبد ئي پرمائا آهي. سڀاڻي به اهي
اهو جنهن جي آتما شبد سان چڙي ٿي وڃي!

ٿرپسٽر ڇيو نه حضور 'ڪرائيسٽ' لفظ جي آڱري معنيٰ
ڪهڙي آهي؟ منهنجي خيال ۾ هندو اعرالو ئي ڪونه.
حضور مهاراج جن وراڻو نه پوري طرح مولڪي پتر ڪونهي.
شايد ان جي معنيٰ آهي رڪشڪ يا لاجس نه ٿيندو. هي سچو
(بادوي) توهانڪي ٻڌائي سگهندا. پر سمجهو نه توهين
سڀني ۾، يا جاگرت اوستا ۾ يا ٻين ۾ هڪ سروب ٿي سگهتا
جو پاڻي ڪرائيسٽ ٿي چوي ۽ توهين پرام ٻياري ۽ پڳتي
۾ اچي سندس حڪم ڇو نه ۽ هنجي هدايتن تي عمل ڪيو
ٿا. ڪڏهن ڪڏهن هو اوهانڪي ايسڊ ڳڻتالون اڏاوت
ٻڌائي توهانجي وشواس کي ٻڪو ڪري ٿو ۽ پوءِ ڪنهن
وقت توهانڪي وڃي خبر پري ٿي نه اهو ڪرائيسٽ نه هو
پر ڪال جي هڪ گمراه ڪندڙ شڪتي. هاڻي اهڙي دوکي
کان ڪنهن بچي ۽ ڪنهن چالجي نه سچ پنج اندر ڪرائيسٽ
آيو آهي؟ اوهان ڪرائيسٽ کي نه ڪڏهن نه ٿو ڪونه اهي
ڪري ڪال هنن شڪتيون ڪمڻن طرطن سان روحاني راه
۾ اهڙي اڳاٽي سان دولاپ ڪن ٿيون.

ٿرپسٽر ڇيو نه ڪرائيسٽ جا نونا ۽ تصاورون به شايد
هنجي اصلي روپ کي ظاهر ٿيون ڪن.

ستگردن اڳتي فرمايو، ”ڏاڏو گورو“ جي هوليءَ به
اهي ماڻهو شڪتيون ساڌڪي ڏوڪر ٿين ٿا هي ڪوشش
ڪندون آهن. هڪ ٻيري مولڪي ٿي هڏي جي
ڇوٽ سبب اسپتال ۾ داخل ٿيو. ڏاڪٽرن ۽ منهنجي
آفيسرن مرڻي ڏوڪر ٿي پيدا ۽ پوئندي ڪم آڻيان ۽
مولڪي آڱر ڪيائون نه انهن ڏهن جي وراڻي لاءِ پنهنجي

ستگورو کان اجازت گھر. بابا جن جو اهو جواب آيو ته
سنت مت جا اصول آئل آهن ۽ اهڙي قسم جي اجازت
ڪڏهن به نٿي ڏيئي سگهجي. ڪڇ وقت کانپوءِ جڏهن
منهنجي تڪليف ڪافي وڌيل هئي ته ڪال منهنجي ستگورو
جو روپ ڌاري اندر آيو ۽ چيائين ته خاص حالتن ۾ صحت
جي صدقي اهڙين شين کي ڪم آڻڻ ۾ ڪوبه اعتراض
ڪونهي. اهو ٻڌي مون کي حيراني ٿي ته اندران حڪم
هڪڙو ۽ ٻاهران ٻيو. جڏهن مون انهيءَ شڪل ڏانهن غور
سان ٺهاريو ته سمجهي وٺس ته هي محض ڊوڪر آهي ۽ مون
جڏهن پنجن نامن جو سمون ڪيو ته اهو ڊوڪيٽر ٻڌي وڌو.
پادري پروفيسر پڇيو، ”ڪرائيسٽ به اهو سرت شبد
جو اڀياس ڪيو هو ڇا؟“

”بائبل ۾ انهيءَ ڏانهن گهڻي اشارا آهن،“ ستگورو
موت ۾ وراڻيو.

ٻئي پادريءَ پڇيو، ”ڇا ڪرائيسٽ جي آتما هيٽر
اسانجي سھائتا نه ٿي ڪري سگهي؟“

حضور جن فرمايو، ”نه. قدرت جو اهو قانون ٿي ڪونهي.
جڏهن ڪرائيسٽ هن دنيا ۾ موجود هو ته جن به ٻارن سان
هنجي شرن ورلي ٿي هن ڪرائيسٽ بڻائي ڇڏيو. پر هن
وقت هنجي آتما رچنا جي هيٺين طبقن کان مٿي چڙهي
چڪي آهي. هو هن دنيا ۾ پنهنجو مقرّر ڪري واپس
وڃي انهيءَ شبد ۾ سمايو، جنهن مان هو آيو. ڪرائيسٽ جو
اصلي سروب شبد هو ۽ جي اهو شبد جيون جي سھائتا ڪري
سگهي ته پوءِ ڪرائيسٽ کي ڊگھ ڌارڻ جي ضرورت ٿي
ڪهڙي هئي؟ جي ڪنهن وقت هنجو ڊگھ ۾ اچي اُڀرڻ
ڏيڻ ضروري هو ته اها ضرورت اڄ به موجود آهي.“

ٻڌندو. اڄ نه اهو شيدائي پر عالما آهي. سڀاڻو ۽ ٺله آهي
اهو جنهن جي آتما شيد سان جڙي ٿي وڃي!

ٿرپسٽر پڇيو ته حضور ’ڪرائيسٽ‘ لکڻا جي اکر جي معنيٰ
ڪهڙي آهي؟ منهنجي خيال ۾ هندو اهو نالو ئي ڪونه ٿو.
حضور مهاراج جن ورائٽر ٿي پوري طرح مون کي پتو ڪونهي.
شايد ان جي معنيٰ آهي رکڻڪ يا نجاس ٿيندڙ. هي سچو
(بادوي) ٿوهانڪي ٻڌائي سگهندا. پر سمجهو ته ٿوهن
سڀني ۾، يا جائز اوستا ۾ يا ٻين ۾ هڪ سڙو ٿو ٿا
جو پاڻي ڪرائيسٽ ٿو چوي ۽ ٿوهن پرام ٻيهار ۽ پڳڻي
۾ اچي سندس حڪم ۾ ٿو ٿا ۽ هنجي هدايتن تي عمل ڪيو
ٿا. ڪڏهن ڪڏهن هو اوهانڪي ٻڌندڙ ٿيڻالون اڳواٽ
ٻڌائي ٿوهانجي وشواس کي ٻڪو ڪري ٿو ۽ پوءِ ڪنهن
وقت ٿوهانڪي وڃي خبر پوي ٿي ته اهو ڪرائيسٽ نه هو
پر ڪال جي هڪ ڪمراڻ ڪندڙ شڪتي. عالمي اعڙي دوي
کان ڪنهن اچي ۽ ڪنهن چاڻجي ته سچ پاڻ اندر ڪرائيسٽ
آهي آهي؟ ٿوهان ڪرائيسٽ کي نه ڪڏهن ٿو ڪونه ٿوهي
ڪري ڪال جون شڪتيون ڪيترن طريقن سان روحاني راهه
۾ اعڙي اڀاسي سان دولاب ڪن ٿيون.

ٿرپسٽر چيو ته ڪرائيسٽ جا ٿو ٿا ۽ اصورون به شايد
هنجي اصلي روپ کي ظاهر ٿيون ڪن.

ستگردن اڳتي فرمايو، ”ٻڌه گورو ۽ جي هوندي به
اهي ماڻهي شڪتيون ماڻڪ کي ديو ٿو ٿا جي ڪوشش
ڪندا آهن. هڪ ٻئي مون کي ٽڪ جي هڏي ۽ جي
چوٽ سبب اسپتال ۾ داخل ٿيو پيو. ٻاڪٽرن ۽ منهنجي
انيسرن مون تي زور آندو ته ٻيڌا ۽ پوئندي ڪم آڻيان
مون کي آگره ڪيائون ته انهن ٽن جي ورتائڻ لاءِ پنهنجي

ستگورو کان اجازت گهر. بابا جن جو اهو جواب آيو ته
سٺ مٽ جا اصول اٿل آهن ۽ اهڙي قسم جي اجازت
ڪڏهن به نٿي ڏيندي سگهجي. ڪڇ وقت کانپوءِ جڏهن
منهنجي تڪليف ڪافي وڌيل هئي ته ڪال منهنجي ستگورو
جو روپ ڌاري اندر آيو ۽ چيائين ته خاص حالتن ۾ صحت
جي صفائي اهڙين شين کي ڪم آڻڻ ۾ ڪوبه اعتراض
ڪونهي. اهو ٻڌي مون کي حيراني ٿي ته اندران حڪم
هڪڙو ۽ ٻاهران ٻيو. جڏهن مون الهيءَ شڪل ڏانهن غور
سان نهارايو ته سمجهي وٺس ته هي مهڻن ڍوڪر آهي ۽ مون
جڏهن پنجن ٽامن جو سمون ڪيو ته اهو ڍوڪيماڙ ٻڌي ويو.
پادري پروفيسر پڇيو، ”ڪرائيسٽ به اهو سرت شبد
جو اڀياس ڪيو هو ڇا؟“

”بائبل ۾ الهيءَ ڏانهن گهڻي اشارا آهن،“ ستگورو
موت ۾ وراڻيو.

ٻئي پادريءَ پڇيو، ”ڇا ڪرائيسٽ جي آتما هيٽر
اسانجي سھائتا نه ٿي ڪري سگهي؟“
حضور جن فرمايو، ”نه. قدرت جو اهو قانون ٿي ڪونهي.
جڏهن ڪرائيسٽ هن دنيا ۾ موجود هو ته جن به ٻارن سان
هنجي شرن ورلي ٿي هن ڪرائيسٽ بڻائي ڇڏيو. پر هن
وقت هنجي آتما رچيا جي هيٺين طبقن کان مٿي چڙهي
چڪي آهي. هو هن دنيا ۾ پنهنجو مقرّر ڪم ڪري واپس
وڃي الهيءَ شبد ۾ سمايو، جنهن مان هو آيو. ڪرائيسٽ جو
اصلي سروب شبد هو ۽ جي اهو شبد جيون جي سھائتا ڪري
سگهي ته پوءِ ڪرائيسٽ کي ڏاڍو ڌارڻ جي ضرورت ٿي
ڪهڙي هئي؟ جي ڪنهن وقت هنجو ڏاڍو ۾ اچي اڀدائين
ڏاڍو ضروري هو ته اها ضرورت اڄ به موجود آهي.“

ٻڌندو. اڄ نه اهو شد ٿي پر عاتما آهي. سڀاڙ ۽ ڏند آهي
اهو جنهن جي آتما شد سان چڙي ٿي وڃي!

ٿرستر ٻڌيو ته حضور 'ڪرالمست' لفظ جي اکر جي معنيٰ
ڪهڙي آهي؟ منهنجي خيال ۾ هندجو اهو نالو ٿي ڪو نه هجي.
حضور مهاراج جن وڌائون ته پوري طرح مولڪي پتر ڪرلبي.
شايد ان جي معنيٰ آهي رکشڪ يا لڄاڪ ڏهندڙ. هي سچو
(بادري) نرهالڪي ٻڌائي سگهندا. پر سمجهو ته نرهين
سڀني ۾، يا جاگرت اوستا ۾ يا ڏيان ۾ هڪ سروب ڏسو ٿا
هر پاڻي ڪرالمست نر چوي ۽ نرهين برابر بهار ۽ ٻڳتي
۾ اچي سندس هڪر مڃر ٿا ۽ هندي هدايتن تي عمل ڪيو
ٿا. ڪڏهن ڪڏهن هو اوهالڪي ايسڊ ڳڻتالون اڳواٽ
ٻڌائي نرهالڪي وڌواس ٿي بڪر ڪري ٿي ۽ پوءِ ڪنهن
وقت نرهالڪي وڃي هڪ پري ٿي نه اهو ڪرالمست نه هو
پر ڪال جي هڪ گمراه ڪندڙ شڪتي. هاڻي اهڙي دوکي
کان ڪيئن بچجي ۽ ڪيئن چاڻجي ته سچ ٻچ اٿو ڪرالمست
آهي آهي؟ ارهه ڪرالمست کي نه ڪڏهن ڏاڍو ڪوڏ آهي
ڪري ڪال ۾ ٻين شڪتيون ڪيترن طريقن سان روحاني راه
۾ اهڙي اباسي مان دولاپ ڪن ٿيون.

ٿرستر چيو ته ڪرالمست جا نونا ۽ اٺاڍون به شايد
هندي اصلي روپ کي ظاهر نٿيون ڪن.

ستگردن اڳتي فرمايو، ”ڏنده گورو جي هوندي به
آهي ماهاري شڪتيون ساڌڪ کي دوکو ڏين ٿا جي ڪوشش
ڪندون آهن. هڪ ٻيري مولڪي ٽنگ جي هڏي جي
چومت سبب اسپتال ۾ داخل ٿيو پيو. ڏاڪٽرن ۽ منهنجي
ايسرن مولڪي زور آندو ته بيهڻ ۽ پوندي ڪم آڻيان؟
مولڪي آکره ڪيائون ته اهنن شمن جي ورتالا لاءِ پنهنجي

ستگورو کان اجازت گهر. بابا جن جو اهو جواب آيو ته
 سنڌ مت جا اصول اٽل آهن ۽ اهڙي قسم جي اجازت
 ڪڏهن به نٿي ڏيئي سگهجي. ڪڇ وقت کانپوءِ جڏهن
 منهنجي لکليف ڪافي وڌيل هئي ته ڪال منهنجي ستگورو
 جو روپ ڌاري اندر آيو ۽ چيائين ته خاص حالتن ۾ صحت
 جي صفائي اهڙين شين کي ڪم آڻڻ ۾ ڪوبه اعتراض
 ڪونهي. اهو ٻڌي مون کي حيراني ٿي ته الدران ڪم
 هڪڙو ۽ ٻاهران ٻيو. جڏهن مون انهيءَ شڪل ڏانهن غور
 سان ٺهاريو ته سمجهي واپس نه هتي محض دوکو آهي ۽ مون
 جڏهن پنجن نامن جو سمون ڪيو ته اهو دوکيواز ٻڌي واپس
 پادري پروفيسر پڇيو، ”ڪرائيسٽ به اهو سرت شبد
 جو اڀياس ڪيو هو ڇا؟“

”ٻائيل ۾ انهيءَ ڏانهن گهڻي اشارا آهن.“ ستگورو
 موت ۾ وراڻيو.

ٻئي پادريءَ پڇيو، ”ڇا ڪرائيسٽ جي آتما هيٺ
 اسانجي سھائتا نه ٿي ڪري سگهي؟“
 حضور جن فرمايو، ”نه. قدرت جو اهو قانون ٿي ڪونهي.
 جڏهن ڪرائيسٽ هن دنيا ۾ موجود هو ته جن به ٻار سان
 هنجي شرن ورلي ٺڪي هن ڪرائيسٽ بڻائي ڇڏيو. پر هن
 وقت هنجي آتما رچنا جي هيٺين طبقن کان مٿي چڙهي
 چڪي آهي. هو هن دنيا ۾ پنهنجو مقرر ڪم ڪري واپس
 وڃي انهيءَ شبد ۾ سمايو، جنهن مان هو آيو. ڪرائيسٽ جو
 اصلي سروب شبد هو ۽ جي اهو شبد جيون جي سھائتا ڪري
 سگهي ته پوءِ ڪرائيسٽ کي ڏاڍو ڌارڻ جي ضرورت ٿي
 ڪهڙي هئي؟ جي ڪنهن وقت هنجو ڏاڍو ۾ اچي اڀري
 ڏيڻ ضروري هو ته اها ضرورت اڄ به موجود آهي.“

ٻڌندو. اڄ نه اهو عهد ٿي پرماتما آهي. سڀاڙ ۽ ڏله آهي
اهو جنهن جي آتما عهد سان چڙي ٿي وڃي!

ٿرپتار چيو ته حضور ’ڪراچي‘ لفظ جي اکر جي معنيٰ
ڪهڙي آهي؟ منهنجي خيال ۾ عسڪر اهر ٿاڻو ٿي ڪو نه هئو.
حضور مهاراج جن ورائيو ته پوري طرح مون کي پتو ڪر ٿي.
شايد ان جي معنيٰ آهي وڪشڪ يا نجاست ٿيندڙ. هي سڄو
(پادري) ٿوهان کي ٻڌائي سگهندا. پر سمجهو ته ٿوهين
سڀني ۾، يا جائز اوستا ۾ يا ڏيان ۾ هڪ سروب ٿي ٿو
جو پاڻ کي ڪراچي ٿو چوي ۽ ٿوهين پرام ٻيڙ ۽ ٻيڙي
۾ اچي سندس حڪم مڃو ٿا ۽ هنجي هدايتن تي عمل ڪيو
ٿا. ڪڏهن ڪڏهن هو اوهان کي ايندڙ گهٽتائون اڳواڻ
ٻڌائي ٿوهانجي وڙواس کي ٻڪو ڪري ٿو ۽ پوءِ ڪنهن
وقت اوهان کي وڃي خبر پوي ٿي ته اهو ڪراچي نه هو
پر ڪال جي هڪ گمراھ ڪندڙ شڪتي. هاڻي اهڙي ڏوڪي
کان ڪيئن بچجي ۽ ڪيئن ڄاڻجي ته سچ ۽ سچ اندر ڪراچي
آهي؟ اوهان ڪراچي کي نه ڪڏهن ڏاڍو ڪوڊ آهي
ڪري ڪال ڇڏڻ شڪتيون ڪيترن طريقن سان روحاني راه
۾ اهڙي اڀياس سان دولاپ ڪن ٿيون.

ٿرپتار چيو ته ڪراچي جا ٿوڻا ۽ تصويرون به شايد
هنجي اصلي روپ تي ظاهر ٿيون ڪن.

سگورن اڳتي بڙايو، ”ڏند ڪوروءَ جي هوندي به
اهي ماڻهو شڪتيون ساڌڪي ڏوڪو ڏيڻ جي ڪوشش
ڪندا رهن. هڪ ٻيڙي مون کي ٽنڪ جي هڏيءَ جي
چوٽ سبب اسپتال ۾ داخل ٿيڻو پيو. ڏاڪٽرن ۽ منهنجي
انيسرن مون تي زور آندو ته پيدا ۽ پرنسڊي ڪم آڻيان ۽
مون کي آگره ڪيائون ته انهن شين جي ورتائڻ لاءِ پنهنجي

لاء زنده ڊاڪٽر کي ڇڏي ڪنهن گذري ويل مهاڻا جا
اڪمل نسخا نه ڪونه پڙهندا رهندا آهيون. ماڻهو آتما جي
بسمبب شرار جو خيال وڌيڪ ٿا ڪن.

حضور جن فرمايو ته پر ماڻا جو اهو وڌان آهي ته سڄي
جڳياسن جي رهنمائي ۽ رهبريءَ لاءِ هڪجا پتر - سڄا سنت
هميشه هن سنسار ۾ موجود رهن ٿا.

پٽر پٽر چيو ته اڄ ڪلهه عام ماڻهو ائين سمجهن ٿا ته
پر ماڻا جي اوتار ۽ پيغمبر موڪلڻ جي شڪتي ختم ٿي
وئي آهي.

حضور جن زور ڏئي فرمايو ته، هيءَ دنيا ڪڏهن به سنڀال
کان خالي نه هوندي آهي.

پٽر پٽر چيو ته عام ماڻهو سمجهن ٿا ته موجوده مهاڻا جي
اسان کي ضرورت ڪانهي. ڇاڪاڻ جو گذريل مهاڻا اسانجي
مدد ڪري سگهن ٿا اهو اهڙي طرح آهي جيئن ڪو چوي
ته منهنجي ڏاڏي فلاڻي عورت سان شادي ڪئي تنهنڪري
مولڪي شادي ڪرڻ جي ضرورت ڪانهي. اهو ٻڌي سڀني
ولي ٺهڪ ڏنا.

حضور مهاراج جن ان پادريءَ جنهن چيو هو ته منهنجو
ڪرائيسٽ سان اهڙو پيار آهي جو مان پنهنجي ڌرم کي ڇڏڻ
لاءِ ڪنهن به طرح تيار ڪونه آهيان، ڏانهن مخاطب ٿي
فرمائڻ لڳا ته اهو ڇڏي طرح ذهين نئين ڪرڻ ڪوي ته ڪنهن
ديوهه ڌاري ستگر وهه جي رهنمائيءَ هيٺ روحاني اڀياس
ڪرڻ جو اهو هرگز مطالب ڪونهي ته پنهنجي ڌرم لاءِ
پريست ۽ شردا ڇڏي ڏجي. ان اڀياسيءَ جو اهو پيار ۽ شردا
نه پاڻ وڌندا، جڏهن هنجي آتما شيد جنهن کي بائيبل ۾
پر ماڻا چيو ويو آهي، سان جڙندي ٿڌن هو پاڻ بهتر عيسائي

ٻار آهي انهيءَ جي ذريعي هجي ڪوچ پنهنجي اندر ڪرڻ
 ڪهي ڇاڪاڻ ته ڪرائيسٽ جو فرمان آهي ته ”ٻارو نه توهان
 کي ملندو.“

ٻاڏويءَ پڇيو، ”اسين ٻر مانا ڪي ڏسي ۽ هن سان
 ڳالهائي سگهون ٿا؟“

حضور جن هنکي انهن ڏناري ڇيو ته ها پاڪل اهڙي
 طرح جيئن توهين مون سان ڳالهائي رهيا آهين.
 ٻارو ڇيو ته حضور عيسيٰ کي نه ڏٺو ۽ وري
 ٿي ويا.

حضور جن ورائيو ته ڪرائيسٽ ڪڏهن به مٿو ڪونه آهي
 پر هنکي ڏسڻ لاءِ ڏانهن ڏاري ڪرائيسٽ. ڏند ڪروڙ کي
 ڳولڻو ٻوندو.

هڪ ٻاڏويءَ پڇيو ته عيسيٰ مسيح جيڪي سگهارن ٻائيل
 جي روپ ۾ اسان لاءِ وري به ڇڏي ويو آهي، انهن سگهارن
 تي عمل ڪرڻ سان هنکي ڏسي نٿو سگهجي ڇا؟
 حضور جن ورائيو ته انهيءَ وٽه ئي اسانکي اڏارڻا ۽
 عملي روپ ۾ سڄڻ ڪهي. خدا جي بادشاهت اسانجي اندر
 آهي ۽ حضور عيسيٰ به اسانجي اندر آهي. ڪو به ٻهٽڪ
 اسانکي اندر وڃڻ جي ساڌا سڃاڻي سگهي ٿو ڇا؟ ٻائيل
 به ڪٿي به انهن ڪرڻاڻن ۽ ساڌن جو ذڪر آيو آهي ڇا جي
 ساڌن خود ڪرائيسٽ ۽ هجي پر انهن اندر وڃڻ لاءِ اختيار
 ڪيا؟ پر ڪي اڀياس ٿي ڪيترا وڏا وڏا ٻهٽڪ لکيا ويا آهن
 پر انهن ٻهٽڪن ۾ سڀ کان اول اها چيٽاڻي ڏنل آهي ته
 ڪنهن جيوم ڪروڙ جي نڪرائي ۽ رهنمائيءَ کان سواءِ پر ڪي
 اڀياس جي پڙ به موڙ نه ٿي پائيندو.

اڳي راءِ روشنل ڇيو، ”اسين ٻهٽاريءَ مان شفا پائڻ

جو خطرو نه ڪافي آهي .

ستگرون فرمايو، ”ويدانت جو سار نه ڪي ورلا ٿا سمجهن . باقي نادان ۽ اڳيائي ماڻهن جو نه انهيءَ ۾ سراسر نقصان آهي . پڳتي مارڪ پر ايم، لمر ٿا ۽ ديتا جو مارڪ آهي . پر پوءِ ڪي اهي ڪٿا هميشه پسند ايندا آهن ۽ انهن مان جڳياسوءِ ڪي ڪر نقصان ڪونه پهچندو، بلڪ پرمار ٿي سفر جلدي طبع ٿيندو . پر ماڻا سان پر ايم جي هڪ لهر سون يا هزارن گناهن کي ڏوئي ٿي ڇڏي ۽ پر ايم جي جڳياسوءِ ڪي هزارن وڇڪ ڳيائين ۽ عالمن فاضلن کان سر اڻشت بظاير ڇڏي . راءِ روشنلعل عرض ڪيو، ”ويدانت جو اصلي مقصد هو چيو ۽ پر ايم جي اڳڪٿا ثابت ڪرڻ پر اچين ويدانتين انهيءَ لاءِ آلمڪ ساڌنائڻ جو سهارو وٺي پنهنجي اڀياس کي جهو آتما سان شروع ڪيو ۽ پر ايم ۾ وڃي سمايا . هڪ پادريءَ چيو، ”منهنجي خيال ۾ نه اسانجو ڌرم سڀني کان سنو آهي .

راءِ روشنلعل پنهنجو راءِ ڏيندي چيو، ”جيتري قدر روحانيت ۽ حقيقت جو سوال آهي اها نه سڀني مذهبن جي ٿه ۾ ساڳي آهي .“

پادريءَ جواب ڏنو، ”منهنجو ڪرائيسٽ سان اڏو پيار آهي جو مان پنهنجي ڌرم کي ڇڏڻ لاءِ ڪنهن به طرح تيار ڪونه آهيان .“

حضور جن فرمايو، ”ڌرم مٿان جي نه ڪا ضرورت ٿي ڪانهي پر ايترو ضرور آهي ته توهان کي ڪرائيسٽ کي پنهنجي اندر ڏسڻ ڪپي . ڪرائيسٽ جي سڄي حياتي پر ايم پيار ۽ شيوا سان پر پور هئي ۽ اسانجي واسطي انهيءَ کان وڌيڪ سٺو ڪو مثال ٿي نٿو سگهي . پر توهان کي جيڪو هن لاءِ

نوهين ڇو ته ٿا ٿي پورو پرمالما من ۽ ٻڌي ۽ جي دائري
کان مٿي آهي، پر نه نوهين هڪي من ۽ ٻڌي ۽ سان سمجهو
ڇاهيو ٿا.

ٿرسترو سوال ڪيو ته حضور! وڌائين جو ان ڇو نه
هن سرشتي ۽ جي ڪا به هتي ڪا به، اها نه اڳي هئي،
نه هينئر آهي ۽ نه هوندي، اهو ڪيتري قدر صحيح آهي؟
ستگرون فرمايو ته ها. اهو مومسي شڪر آچار ۽ هي
گورو ڪو به آچار ۽ جو لکيل اڃا نه واد (سرشتي ۽ جو اڃا نه واد)
آهي. هندو ڇو آهي ته هن سرشتي ۽ جو نه ٿي وٺن -
ماضي، حال توڙي مستقبل ۾ ڪو ڇو نه ٿي ڪونهي. پر
وشت، جو وڌائين ٿي هڪ ڀروسي جو ڏوڪ آهي، ان
۾ درشت سرشت واد جي وٺا ڪيل آهي ته اها نوهين
درشتي آهي ڇا سسار ٿي وڃائي. درشت معنيٰ ڏسڻ ۽
سرشت جي معنيٰ آهي سسار. يعني نوهين ڏسو ٿا الڪري
ٿي سسار آهي.

ٿرسترو ٻول ڪيو ته حضور! اهو منڍجي سمجهه کان ٻاهر آهي.
حضور جن فرمايو ته تمام گهڻو ماڻهو اها ڳالهه سمجهي
سگهندا. ان لاءِ ٿي ته مون اڳ ۾ ڇو نه اهو مارڪس سڀني
لاءِ ڪونهي، بلڪه مورڪن جي هڪ ۾ اهو ته اهڙي طرح
آهي جيڙي طرح ڪنهن ننڍي ڀاءُ جي هڪ ۾ ٿي ڇري.
ننهن ٿي ٿرسترو ڇو نه مان سڀ جو ڪر ۽ پرمالما آهيان
الهي ڇو نه ڏاندو آهي.

ستگرون ورائند، ”ڇو نه ته سسار سڄي سڄي سڄي ۾
آند آهي.“

راءِ روشنعل پڇيو، ”مهاوان جي! اهڙي حالت ۾
وڌائين ۽ جو اهو ڪاري، هڪو اڃا به ۽ ڪهڙي ڀڃڻ

چر بطورو ۾ ڪاٺي آهي .

ستڪورون ٺهرمارو، ”وڊائلس چر سار نه ڪي ورتا ٿا سمجهن . باقي نادان ۽ اڳياڻي ماڻهن چر نه الهيءَ ۾ سراسر نشان آهي . پڳتي مارگ ٻرهر، لهر ٿا ۽ دڻتا چر مارگ آهي . ٻرهره ڪي اهي ڪن هميشه پسند ايندا آهن ۽ الهن مان جڳياسوه ڪي ڪر نشان ڪونه پهچندو، بلڪ ٻرمارلي سفر ٻلدي طبع ٿيندو . ٻرمارما سان ٻرهر جي هڪ لهر سون يا هزارن ڪنهن ڪي ٽوئي ٿي ڇڏي ۽ ٻرهمي جڳياسوه ڪي هزارن وڌيڪ ڪيائين ۽ عالمن فاضلن کان سرشت بڻاڻ ڇڏي . راءِ روشنعل عرض ڪهر، ”وڊائلس چر اصلي مقصد هو چهر ۽ ٻرهر جي ايڪتا ثابت ڪرڻ ٻراچين وڊائلسن انهيءَ لاءِ آلمڪ ساڌائين چر سهارو وٺي پنهنجي اڀياس ڪي جهو آتما سان شروع ڪهر ۽ ٻرهر ۾ رجي سملا . هڪ پادريءَ چهر، ”مڻهنجي خيال ۾ نه اسانجو ٽرم سڀني کان ستر آهي .

راءِ روشنعل پنهنجو راءِ ٽهندي چهر، ”چيتري قدر روحانيت ۽ عقيدت چر سوال آهي اها به سڀني مذهبن جي لهر ۾ ساڳي آهي .“

پادريءَ جواب ڏنو، ”مڻهنجو ڪرائيسٽ سان اڏو پيار آهي چر مان پنهنجي ٽرم ڪي ڇڏڻ لاءِ ڪنهن به طرح تيار ڪونه آهيان .“

حضور جن ٺهرمارو، ”ٽرم مٿان جي نه ڪا ضرورت ٿي ڪانهي ٻر ايترو ضرور آهي نه ٺهرانڪي ڪرائيسٽ ڪي پنهنجي اندر ٽس ڪهي . ڪرائيسٽ جي سڄي حياتي ٻرهر پيار ۽ شيوا سان ٻرهر هئي ۽ اسانجي واسطي الهيءَ کان وڌيڪ ستر ڪو مثال ٿي نٿر سگهي . ٻر ٺهرانڪي جيڪو هن لاءِ

ٻرستڙ ڇو نه حضور! وڌن الوار نه برهم کان مٿي
ڪجهه ڪولي.

حضور جن اُٿر ڏٺو نه ويد صرف ستڙ، رچڙ ۽ امر ٺهڻي
کڻ جو ڏڪر لا ڪن چنڊو ڪم آهي آهتي ڪرڻا، پالڻ ۽
ناس ڪرڻا. ويد ان سڙو شڪتيدان جي باري ۾ ڪجهه به
ڪنن لا ٻڌائين هر برهم کي ستا ۽ پرڪاش ٻڌان ڪري اڻو.
ڪرشن پڳوان ڪيتا (اڌاء ۳ شاوڪ ۴۵) ۾ اڄن کي اڀدش
ڪري ٿو نه ويد صرف ٽن ٽن هي باري ۾ ڏڪر ڪن ٿا.
جيڪڏهن ٽن ستم کي پالڻ چاهين ٿو نه انهن ٺهڻي کڻن
کان پالڻي مٿي ڪن. (ٿر نه ڪٿم وڌيا وڌا لستڙ نه ڪٿو ٻو
اڄن).

ٻرستڙ ڇو نه ويدانت ڪافي ڪنن وڌم ٿي معارف ٿئي.
حضور جن اڻمايو نه ويدانت جي شاعرن الوار ويدانت
جي اڀاس ڪرڻ ڇو صرف اهو اڌڪاري آهي ڇو هونين
ٽن شرطن کي لاهي ٿو. انهيءَ مان ٽي ظاهر آهي نه
ويدانت ڇو اڀاس ڪي ٻاڻ ٿي ڪري سگهن ٿا.
اڌڪاريءَ ۾ هينان ڪٿا هڻڻ ڪهرجن.

۱. ورهڪ- يعني صاف سڄ ۽ ويچار دواوان مخصوص
ڪرڻ نه ڪپڙي وستر مڇي، دالما ۽ امر آهي ۽ ڪپڙي
وستر مڇيا، عارضي ۽ فنا آهي. اڌڪاري اهو بخوبي ڄاڻي
ٿو نه آتما کان سواءِ باقي سڀ فنا ۽ نامولف آهي.

۲. ويراڳ- يعني سناري ٻڌارائن کان ٿر وڌ ٿيڻ ۽
استري، ڏن ۽ ستنان وڌهره ڪي مڇيا ۽ نامولف ڄاڻي انهن
۾ آڪت نه ٿيڻ.

۳. ڪت سمهتي- سر، يعني من جي استرنا ۽ شالڻ
سها ڌارڻ.

۴. در - معني لادران جو دمن .

۵. اڀرلي - سنساري پدارتن کان من ڪي هٽائڻ ۽ ڌار ڪرڻ وٽن دمن جي ٻڌڻن کان پالڪي آڇو رکڻ .

۶. لتڪشا - سهڻ شڪتي ، معيبتن ڪي صبر سان سهڻ .

۷. شرڙا . معني گوروه جي وڇڻن ۾ پورن وشواس .

۸. سواڙان - من جي چستي ۽ اڻڪاڙا .

۹. ممڪشا - ڪٿي معني پرماتما جي پراپتيءَ جي

پر ال لڃا .

جنهن ۾ مٿيان سڏيڪن ٻولڻا سڙي وڃن ٿا جي اڀياس جو اڻڪاري سمجهيو ويندو آهي . هاڻي اڏاڍو نه ڪيترن ۾ اهي اڳي اڳي ٻولڻا ؟ جي ڪن جزوي پڙهيل لکيل ۽ سمجهو ماڻهن ائين مان الڀ ورتو نه باقي ڪروڙين ماڻهن جو اڏاڍو ڪنهن ٿيندو ؟ ڇا هو پرائميا جي دٻا هور جي پاڻڻ ڇا لائق ٿي نه آهن ؟ پر پراپتيءَ جو مارڪ نه سڀني ۾ رڌن زالن ، پڙهيلن ۽ اڻ پڙهيلن ، وڏن ۽ ڊگهن لاءِ سمان آهي ۽ اهو آهي اڳتي مارڪ ، جنهن تي ڇهن سالن جو ٻار به آسانيءَ سان هلي سگهي ٿو .

پادري پروفيسر چيو نه اهو بلڪل صحيح آهي . پڙهڻو ڇڏو نه حضور ! اسين نه پالڪي بادشاهه سمجهي وينا هئاسين . اوهان نه اسانڪي لخت لان ٿي لاهي ڇڏو .

حضور جن ورائيو نه انهن ڪولهي . مان نه چاهيان ٿو نه نوحين صرف نالي طور بادشاهه نه بڻجو بلڪه سچ پچ بادشاهه بڻجو . رڳو زباني جمع خرچ ڪرڻ واري وانگر نه ڇڏو نه مان آما آهيان ، انادي ، انس ، اسر ، ڄاڻي ڄاڻهار ، سرو ويابي ، سرو ڪيالا ، سرو شڪتيوان ، آڇل ، رڇهار ، من ۽ لادران جي دائري کان مٿي آهيان پر علميت ۾ انهن بڻجو .

ٿر اسٽر چو نه حضور! ويدن الوار نه برهم کان مٿي
ڪجهه ڪونهي.

حضور جن آڻو ڏنو نه ويد صرف سٺو، وڃر ۽ اهر ٺهڻي
کٽن جو ذڪر نه ڪن جڳو ڪم آهي آهتي ڪرڻا، پالڻ ۽
ناس ڪرڻا. ويد ان سڙو شڪتيران جي باري ۾ ڪجهه نه
ڪن نه ٻڌائين جو برهم کي سٺا ۽ پرڪاش ٻڌان ڪري ٿو.
ڪرشن ٻڌوان ڪيئا (اڌ ۽ ۳ شاوڪ ۴۵) ۾ ارڃن کي اڀرڻ
ڪري ٿو نه ويد صرف ٽن کٽن جي باري ۾ ذڪر ڪن ٿا.
جيڪڏهن ٽن سٺه کي پالڻ چاهين ٿو نه انهن ٺهڻي کٽن
کان پالڻي مٿي ڪن. (تو ڪه ڪٿه وڌا لستو نه ڪٿو ٻڌ
ارڃن).

ٿر اسٽر چو نه ويدانس ڪافي ڪنن وڌه ٿي معلوم ٿئي.
حضور جن فرمايو نه ويدانس جي شاسترن الوار ويدانس
جي اڀاس ڪرڻ جو صرف اهر اڌڪاري آهي جو هينين
تون شرطن کسي ٺاهي ٿو. انهيءَ مان ٽي ظاهر آهي نه
ويدانس جو اڀاس ڪي ٻانڀ ٻڌيا ٿي ڪري سگهن ٿا.
اڌڪاريءَ ۾ هينان ڪا هٿ ڪورجن.

۱. وريڪه- يعني صاف سوچ ۽ ويچار دواران، متوس
ڪرڻ نه ڪوڙي وسوس سڃي، دائما ۽ امرو آهي ۽ ڪوڙي
وسوس مٿيا، غرضي ۽ بنا آهي. اڌڪاري اهر اخري جاڻي
ٿو نه آتما کان سواءِ باقي سڀ بنا ۽ ناسوت آهي.

۲. ويراڱس- يعني سناري ٻڌائڻ کان نرو ده ٿوڻ ۽
استري، ڏن ۽ سنان وغيره کي مٿيا ۽ ناسوت جاڻي انهن
۾ آڪم نه ٿو.

۳. ڪٽ سمپتي- سر، يعني من جي اسٽر ۽ شانس
سٺا ڌارڻا.

لږپ، موهه ۽ اعدگار آلمان کي غلام بڻائي وٺيا آهن. جيستائين پوري سکرورو کان پيد وٺي ساڌڪ پنهنجي ڀڄڻا کي اڏڻ دوان مان هٽائي، ٽهڙي شراون کي لاهي، آلمان کي من ۽ مايا جي گراوت کان بچائي پار اهر ۾ لٽو پوڄي جيستائين زبان سان سوعنگ چوڻ مڃڻ آهي ۽ اهو اهڙي طرح آهي جيئن ڪو مڃڻو اسٽيج تي هالڪي راجا سڏائيندو آهي. پار اهر ۾ پوڄي ٿي ڇڏڻ آلمان مڃڻ ڪري ئي نه مان ستوش جو جزو آهيان ۽ ذوق صرف اهو آهي ته هو سڀ آهي ۽ مان اڃو ڦرو، لڏڻ ئي سوعنگ چوڻ سڃاڻي ٿو ۽ ان کان اڳ نه.

ٻڌڻ چيو ته سائين! توهان جيڪي فرمايو سو بالڪل ليڪ آهي. مون سوعنگ چئي ڇوڪا فرمايا جي هر جنس هٿ جي دعويٰ ئي ڪئي، تنهن کان مان هٿ ٿو ڪٽان. حضور جن فرمايو ته هر شيار وڪيل وانگر توهان کي خبر آهي ته ڪٿي ۽ ڪڏهن پنهنجي هار مڃي. سڀ اچي ڪل ۾ چٽڪيا. جيڪڏهن ڪو مزور لڏڻ جي سڙڪن تي چوندو وٺي ته مان الڪر بزن جو شهشاهه آهيان ته جهٽ هٽي سڀ بيوقوف سمجهندا.

ٻڌڻ چيو ته حضور اسانجو من اسان کان عجيب و غريب ڪم ڪرائي ٿو.

داناڄن ورائيو ته اسان کي جڳائي نه جيڪي اڳيان جا پرڏا اسانجي آلمان تي وڪوڙيل آهن اُنهن کي پوري ڪورو کان لام وٺي هٽايو. پوءِ ئي آلمان جو پرڪاش پوري روپ ۾ ظاهر ٿيندو ۽ صرف اها دعويٰ ڪرڻ سان نه اسين فرمايا آهيون، اسين فرمايا بڻجي ڪين ٿو لڏاسين پر ان وچايل ”خدائيءَ“ کي پاڻ لاءِ اسان کي صحيح آڀاءُ وٺڻا پوندا.

جيتائين راجڪماري دشمن جي قيد ۾ آهي تهستانين هندي
اها هاءِ هٿ ۾ مان راجڪماري آهيان، وٽ آهي. اهڙي
ڳالهه ئي پاڻ دشمن هجي مذاق اڏائيندا.

پريسترو چيو ته حضور! اسين پاڻکي دنيا جي لالچن کان
ڇو ڪين ٿا روڪي سگهون؟

حضور جن وٽان ته اسانجي آتما ايترو ته تريل ۽ ضعيف
ٿي چڪي آهي جو من سان مقابلو ڪرڻ لاءِ پنهنجي سموري
طاقت وڃائي وٺي آهي. جيتائين اسين آتما جون رنجيرون
هڪ هڪ ڪري نه لاهينداسين، جهن ڪمال ڪوٺڙيءَ ۾
هو قيد آهي، اٽان کيس آزاد ڪري نٿي ۽ صاف واپس منڊل
۾ لاهيندا. ڇو ته جيتائين اٽڪي اعليٰ درجہ ۽ هٿيارن سان
نه سڃاڻينداسين ۽ انهن هٿيارن کي هٿائڻ لاءِ ڪنهن استاد
جي رهبري ۽ رهنمائي اختيار نه ڪنداسين تهستانين هوءَ
پنهنجو وڃايل شان ڪهڙن هٿ ڪري سگهندي؟

تنهن ئي پريسترو چيو ته پوءِ سوهنگ جو نعرو هٿ ۾
نڪرڻ آهي؟

ستگردن ٿرمار، ”سوهنگ معنيٰ آهي، ’اهو مان آهيان‘.
هي آتما جي موجوده حالت سان لاڳو نه آهي ڇو ته هن
وقت هوءَ شراب جي قيد ۾ ۽ من جي اڏين آهي. اهو اشارو
ڪنهن خاص روحاني اوستا ۽ منزل ڏانهن آهي ۽ صرف
ان سان سوهنگ جوڻ پيسود آهي جڏهن آتما شرابن من
جي بندلن ۾ قيد آهي.

مان توهانکي وڌيڪ کولي سمجهايان. هن وقت اسانجي
استاد، سرڪيم ۽ ڪارڻ شريون ۾ قيد آهي. انهيءَ
زاء من ماباءِ ٽپي ڪٽن، پنجن ٽن ۽ پنجويهن پرڪرئين
جي بندلن ۾ پري طرح جڪڙيل آهي. ڪار، ڪروڙ،

لڙپ، موھ ۽ اھڱار آتما کي غلام بڻائي وٺيا آهن. جيستائين پوري ستڪر وٺ کان پيد وٺي ساڌڪ پنهنجي چيٽا کي ٽن دوارن مان هٽائي، ٽنهي شرارن کي لاهي، آتما کي من ۽ مالا جي گراوت کان بچائي پار برهم ۾ لٿو پوڄي تيستائين زبان سان سوهنگ چوڻ فضول آهي ۽ اهو اهڙي طرح آهي جيئن ڪو مسخرو اسٽيج تي پاڻ کي راجا سڏائيندو آهي. پار برهم ۾ پوڄي جڏهن آتما محسوس ڪري ٿي ته مان ستپرش جو جزو آهيان ۽ فرق صرف اهو آهي ته هو سمب آهي ۽ مان انجو قطرو، تڏهن ئي سوهنگ چوڻ سهائي ٿو ۽ ان کان اڳ نه.

ٽريسٽر چيو ته سائين! توهان جيڪي فرمايو سو بالڪل ٺيڪ آهي. مون سوهنگ چئي جيڪا فرمايا جي هر جنس هٿ جي دعويٰ ٿي ڪئي، تنهن تان مان هٿ ٽوڪان. حضور جن فرمايو ته هوشيار وڪيل وانگر توهان کي خبر آهي ته ڪٿي ۽ ڪڏهن پنهنجي هار مڃجي. سڀ اچي ڪل ۾ چٽڪيا. جيڪڏهن ڪو مزور لادن جي سڙڪن تي چوندو وٺي ته مان انگريزن جو شهنشاھ آهيان ته جهٽ هندي سڀ بيوقوف سمجهندا.

ٽريسٽر چيو ته حضور اسانجو من اسان کان عجيب و غريب ڪرم ڪرائي ٿو.

داناڄن وراڻيو ته اسان کي جڳائي ته جيڪي اڳيان جا پرڏا اسانجي آتما تي وڪوڙيل آهن انهن کي پوري ڪورو ۽ کان نام وٺي هٽايون. پوءِ ئي آتما جو پرڪاش پوري روپ ۾ ظاهر ٿيندو ۽ صرف اها دعويٰ ڪرڻ سان ته اسين فرمايا آهيون، اسين فرمايا بڻجي ڪين پونداسين پر ان وچايل ”خدائيءَ“ کي پاڻ لاءِ اسان کي صحيح آڀاءُ وٺڻا پوندا.

جيسٽائين راجڪماري دشمن جي قيد ۾ آهي جيسٽائين هنجي
اها هار هٽڻ ۾ مان راجڪماري آهيان، وڻڻ آهي. اعڙي
ڳالهه ئي پاڻ دشمن هنجي مذاق اڏائيندا.

ٻڌو پڇو ۾ حضور! اسان پاڻڪي ڏيا جي لالچن کان
ڇو ڪين ٿا روڪي سگهون؟

حضور جن وراڻو ۾ اسانجي آتما ايترو ۾ تريل ۽ ضعيف
ٿي چڪي آهي جو من سان مقابلو ڪرڻ لاءِ پنهنجي سموري
طاقت وڃائي وڃي آهي. جيسٽائين اسان آتما جون زنجيرون
هڪ هڪ ڪري ۾ لاهينداسين، جنهن ڪال ڪولڙي ۾
هو قيد آهي، اٿان کيس آزاد ڪري کلي ۽ صاف واپار منڊل
۾ ۾ آڻينداسين ۽ جيسٽائين اُنڪي اعليٰ زره ۽ هٿيارن سان
۾ سڃاڻينداسين ۽ انهن هٿيارن کي هلائڻ لاءِ ڪيئن استاد
جي رهبري ۽ رهنمائي اختيار ۾ ڪنداسين جيسٽائين هرو
پنهنجو وڃايل شان ڪيئن هٿ ڪري سگهندي؟

تنهن ئي ٻڌو پڇو ۾ ٻيو سوھڻڪ جو نعرو هٽڻ ۾
مضول آهي؟

ستگرون فرمايو، ”سوھڻڪ معنيٰ آهي، ’اهو مان آهيان‘،
هي آتما جي موجوده حالت سان لاڳو ۾ آهي ڇو ۾ هن
وقت هرو شرار جي قيد ۾ ۽ من جي اڏين آهي. اهو اشارو
ڪيئن خاص روحاني اوسا ۽ منزل ڏانهن آهي ۽ صرف
زبان سان سوھڻڪ جوڻ پيوڻ آهي جڏهن آتما شرار ۾

۾ ماڻا جي پنڌن ۾ قيد آهي.
مان توھانکي وڌيڪ ڪولي سمجھايان. هن وقت اسان
آتما استول، سوکھ ۽ ڪارڻ شيرين ۾ قيد آهي. ان
ڪانسواءِ من ماڻا، ٽهڙي گھڻن، پنجن نعتن ۽ پنجن پورتن پورتن
جي پنڌن ۾ پري طرح جڪڙيل آهي. ڪار، ڪ

اهو سڀ زبان سان چورٽ آسان آهي پر صرف عقل ۽
 ترڪ ذريعي انهيءَ ۾ وشواس رکڻ مشڪل آهي. انهيءَ
 ڪري ويدانت جا آچاره - مادو آچاره ۽ ٻين پالندڙي لوڪ
 جي مدد سان پنهنجي مقصد کي پراپت ڪرڻ جي ڪوشش
 ڪئي. ڪڇ وقت کانپوءِ مادو آچاره ۽ ڪيائيشور ايتري قدر
 چيو ته پڳتي مارڪ دٿاران ئي موڪل ملي سگهي ٿو.
 نوجوان بئريسٽر چيو ته پاڻ کي برهم سمجهڻ وارو سدانت
 مون کي ڏاڍو پسند آهي. شيوڪ ٿيڻ بدران سوامي چوڻ
 ٿجي؟ پت کان نه پيءُ ٿيڻ بهتر آهي.

حضور جن مشڪي وراڻيو ته اهو گيان لوڪ جو مارڪ
 آلي ڪئن ۽ خطرناڪ آهي. گسائين لاسيداس رامائڻ ۾ گيان
 مارڪ کي ٿرار جي ڌار سان پيٽيو آهي. لکن مان ڪو هڪ
 انهيءَ ذريعي پنهنجي لڪش کي پائي سگهي ٿو، هر هڪ
 جو ڪم ناهي. ڪو وياس، وششت يا شڪر آچاره جهڙو
 ڪامياب ٿئي ته ٿئي، نه ته ٻين لاءِ مشڪل آهي.
 ”مان سمجهان ٿو ته آتما، جا پرماتما جو ائس آهي، بلڪه
 پرماتما کي به ڪيترين سيمائن اندر ڪم ڪرڻو پوي ٿو،
 توهانجو ان باري ۾ ڪهڙو راسو آهي؟“ نوجوان بئريسٽر
 پڇيو.

سنگورن فرمايو، ”آتما ييشڪ راجڪماري آهي پر هن
 وقت من ۽ اندران جي ٻنڌڻن ۾ قيد آهي. اهڙي حالت ۾
 پرماتما جو ائس هوندي به وشيت وڪارن جي طوفاني لهرن
 جو مقابلو ڪيئن ڪري سگهندي؟ ٻيلي ڪٿي ظاهري اسين
 پنهنجون ڪهڙيون ۽ پاپ سوڪار نه ڪيون پر اسان کي
 اها پوري ڄاڻ آهي ته من جي اشارن تي اسين رات ڏينهن
 نچي رهيا آهيون ۽ بار بار واشنائن جو شڪار بڻجي ٿا وڃون.

چڏڻ آهي . ۵

حضور مهاراج جن وڌيڪ فرمايو ته اسانجي آتما ٻرڻ ۽
 ٻڌڻ سان ٻڌڻي ٻڌڻي آهي . منهنجي ڄڻو جو اصلي مقصد
 آهي انهن ٻڌڻن کي هٽائي . آتما کي ٻڌڻ سان ملائڻ . فرق
 صرف انهن طريقن ۽ سڏڻن جو آهي جي طرح طرح جا
 منهنجي متاثر انهن اڳيان جي ٻڌڻن کي هٽائڻ لاءِ اختيار ڪن ٿا .
 وڌيڪ اڳيان مارڻ يعني عئل ٻڌڻي جو مارڻ ٻڌڻي تي
 ٻڌڻي چاهي ٿو ته اسان اها ٿرڪ ۽ واد واد هي راهه ڇڏي
 ٻڌڻي ۽ ٻڌڻي جي ٻڌڻي جي سهار تي هنن ٻڌڻين اڏايون .
 عئل اسان کي صرف دلچسپي ڪم ڪار ڪرڻ لاءِ مليو آهي .
 ان اکر ۽ اسير ٻڌڻي کي سمجهڻ لاءِ اسانجو هي عئل ۽
 ٻڌڻي محدود ۽ ڪاٺ آهي .

وڌيڪ ٻڌڻي کي سمجهڻ جي ڪوشش ڪري
 ٿو ۽ ٻڌڻي شري ، من ۽ ٻڌڻن وٽس ڪان الڳ ڪرڻ
 جي ڪوشش ڪري ٿو . هر ٿرڪ ٻڌڻن ان لاءِ جي ٻڌڻي
 ٻڌڻي جي ڪوشش ڪري ٿو ته هو ٻڌڻي شري آهي ، لکي ٻڌڻي
 آهي (جي شري کي هٽائڻ ٿا) ۽ لکي ٻڌڻن کي سا ٻڌڻي
 وارو من آهي . هو آتما آهي . هو شري ، ٻڌڻي ۽ من کي ڄڻو ۽
 شڪتي ٻڌڻي واري سڄي ڄڻو آهي . اها ڄڻو سا ٻڌڻي
 ٻڌڻي آتما آهي ، ٻڌڻي آهي ، سمورو ٻڌڻي جو ڪرڻ
 آهي . وڌيڪ ڄڻو ته آتما جي الڳ هٽي آهي
 ڪاٺ ، اهو سڀ ڪوڙ آهي . مان ئي سار آهيان ۽ سار
 جو سڄاڪ آهيان . مان ئي ٻڌڻي جو ساگر آهيان ۽ هي
 سار ان ڄڻو ٻڌڻن ، وڌڻ ۽ ٻڌڻي آهن . اڳيان ٻڌڻن
 ٻڌڻي ڪارڻ ئي منهنجي خود ٻڌڻي نه ٻڌڻي نه
 ۽ نه سمجهڻي رهيو آهي .

اهو سڀ زبان سان چورڻ آسان آهي پر صرف عمل ۽
 ترڪ ذريعي الهيءَ ۾ وڃڻ وڌيڪ مشڪل آهي. انهيءَ
 ڪري ويدانت جا آچاره - ماڻو آچاره ۽ ٻين پالڻجائي لوڪ
 جي مدد سان پنهنجي مقصد کي پراپت ڪرڻ جي ڪوشش
 ڪئي. ڪڇ وقت کانپوءِ ماڻو آچاره ۽ ڪياليشور اهڙي قدر
 ڇڏيو ته ڀڳتي مارڪ دٿاران ٿي موڪلڻ ملي سگهي ٿو.
 نوجوان بئريسٽر ڇڏيو ته پاڻ کي اهرم سهڻو وارو سدانت
 مولڪي ٿاڻو پسند آهي. شهر ڪ ٿيڻ بدران سرامي ڇڏي
 آڇي؟ پٽ کان نه پيءُ ٿيڻ اهڙو آهي.

عضور جن مشڪي وراڻيو ته اهو گيان لوڪ جو مارڪ
 آهي ڪنن ۽ خطرناڪ آهي. ڪسائين اسيڊاس رامائڻ ۾ گيان
 مارڪ کي ٿلوار جي ٿار سان پيٽيو آهي. لکن مان ڪو هڪ
 الهيءَ ذريعي پنهنجي لڪش کي پائي سگهي ٿو، هر هڪ
 جو ڪم ناهي. ڪو واپس، وششت يا شڪر آچاره جهڙو
 ڪامياب ٿئي نه ٿئي، نه نه ٻين لاءِ مشڪل آهي.

”مان سهڻان ٿو نه آٿما، جا پرمالما جو انش آهي، باڪ
 پرمالما کي به ڪيترين سيمائن اندر ڪم ڪرڻو پوي ٿو،
 توهانجو ان باري ۾ ڪهڙو راءِ آهي؟“ نوجوان بئريسٽر
 پڇيو.

ستگرون برماڻو، ”آٿما بيشڪ راجڪماري آهي پر هن
 وقت من ۽ اندر ٻن جي ٻڌڻ ۾ قيد آهي. اهڙي حالت ۾
 پرمالما جو انش هوندي به وشيت وڪارن جي طوفاني لهرن
 جو مقابلو ڪيئن ڪري سگهندي؟ ڀلي ڪٿي ظاعري اسين
 پنهنجون ڪهڙيون ۽ پاپ سوانڪار نه ڪيون پر اسان کي
 اها پوري ڄاڻ آهي ته من جي اشارن تي اسين رات ڏينهن
 ٺهي رهيا آهيون ۽ بار بار واشتائن جو شڪار بڻجي ٿا وڃون.“

چڏو آهي . ۵

حضور مهاراج جن وڌيڪ فرمايو ته اسانجي آتما ٻرڻ ۽
 ٻڌڻ سان ٻڌڻي ٻڌڻي آهي . منهنجيون جو اصلي مقصد
 آهي انهن ٻڌڻن کي هٽائي آتما کي ٻرڻ سان ملائڻ . فرق
 صرف انهن طريقن ۽ سائن جو آهي جي طرح طرح جا
 مع متاثر انهن اڳيان جي ٻڌڻن کي هٽائڻ لاءِ اختيار ڪن ٿا .
 ويدانت ڪيان مارڻ يعني عئل ٻڌڻي جو مارڻ ٻڌڻي تي ٻر
 ٻرڻا چاهي ٿو ته اسان اها ٿرڪ ۽ واد وواد هي راءِ ٻڌڻي
 ٻرڻ ۽ ٻڌڻي جي ٻرڻ جي سڀاري هنن ٻڌڻن اڏامون .
 عئل اسان کي صرف دلچسپي ڪم ڪار ڪرڻ لاءِ ملهيو آهي .
 ان اکر ۽ اسير ٻرڻا کي سمجهڻ لاءِ اسانجو هي عئل ۽
 ٻڌڻي محدود ۽ ڪار آهي .

ويدانتي پاڻ کي سمجهڻ جي ڪوشش ڪري
 ٿو ۽ پاڻ کي شريتر ، من ۽ ٻڌڻن وٽان ڪان الڳ ڪرڻ
 جي ڪوشش ڪري ٿو . هو ٿرڪ ٻڌڻن ان نتيجي تي
 پهچڻ جي ڪوشش ڪري ٿو ته هو لکي شريتر آهي ، لکي ٻڌڻ
 آهي (جي شريتر کي غلامن ٿا) ۽ لکي ٻڌڻن کي مٿا ٻڌڻ
 وارو من آهي . هو آتما آهي . هو شريتر ، ٻڌڻ ۽ من کي ڇڏي
 شڪتي ٻڌڻ واري سڃي چيئن مٿا آهي . اها چيئن مٿا ئي
 ٻرڻ آتما آهي ، ٻرڻ آهي ، سهروڻ سرشتي جو ڪرڻ
 آهي . ويدانتي ڇڏي ٿا ته آتما جي الڳ هٽي آهيئي
 ڪا ، اهو سڀ ڪوڙ آهي . مان ئي سار آهيان ۽ سار
 جو سڀاڪ آهيان . مان ئي ٻرڻ چيئن جو سار آهيان ۽ هي
 سار ان ڇڏي ٿو ، وڌيڪ ۽ گهڻي آهن . اڳيان دواران انهن
 ٻڌڻن مان ڪارڻ ئي منهنجو خود ٻرڻ هو ٻڌڻي ۽ پاڻ کي ٻڌڻ
 ۽ ٻڌڻ سمجهي رهيو آهي .

بادري پرويسر عرض ڪيو، ”مهراج جي! اسان توهانجو ڪاٺي وٽس ورتو آهي؟ اوهان نهايت اهمل سان اسانجي شڪاٽن جو سماڏان ڪيو آهي. جي توهانجي اجازت هجي ته مان خط هڪ وڌيڪ سوال پڇان.“

حضور جن ورائيو، ”وڏي خوشيءَ سان پڇو. اهو منهنجو فرض آهي اڪو مولڪي سچن جڳياسن جي سوالن کي ساڃهانو ۽ وڏي خوشي ڏيندي آهي.“

لڏهن بادريءَ پڇيو، ”سائين! ڪجهه روشني وڌائين تي وجهو. وڌائين، اڻڪ ۽ سنڀل ۾ ڪهڙو فرق آهي؟“ ستگردن فرمايو، ”پارٽ روشن ڇڏڻ ڇهه شاعرن آهن جنهنکي ڪٽ روشن چئبو آهي ۽ وڌائين ان مان هڪ آهي. اڻڪ به ڪٽ روشن جو هڪ اڻڪ آهي ۽ وڌائين کان ٺهيو آهي پر سنڀل ۾ جي ڄاڻا آهن ڇهن ئي کي ڪانهي. سنڀل ۾ جي منزل ۽ رسائي الهن سڀني کان مٿي آهي. پهرين پهرين واپس رشيءَ وڌائين شاستر لکيو پر وڌائين کي موجوده روپ شڪر آچاره (۷۸۸ کان ۸۸۸ عيسوي) ڏنو. هن ادويت واد جي اسٽاپنا ڪئي جنهنجو سڌائت آهي ته پرماتما کان سواءِ ٻيو سڀ ناسوت ۽ بي بقا آهي. رامانڊ آچاره (۱۰۱۷ کان ۱۱۳۷) جنهن دويت واد سڌائت جو پرچار ڪيو. اهو برهم جي سرڪٽ روپ ۾ وشواس رکي ٿو ۽ چوي ٿو ته برهم ۽ آتما الڳ الڳ آهن پر ادويت واد ٻنهي کي هم جنس مڃي ٿو. هو چون ٿا ته برهم کانسواءِ ٻيو سڀ بزم آهي.“ اڪو برهم ڏٺو ناستي.“ هي جيڪي ڪجهه نظر اچي ٿو سو ماديوي سڀڻو آهي ۽ صرف اڳيان جي ڪارڻ نظر اچي ٿو. جهڙي طرح دولهون اک مان نڪري اک کي اڪائي ڇڏي ٿو اهڙي طرح هن مالا برهم کي لکائي

هلف چلند به جالزون وانگر آهي، نه پره چر ڪين قدرت
 اهڙي انسان کي هملين ليڄ جونين به موڪلهندي جهڙي هو
 مع به لائق آهي؟ انهن چوڻ به پرايل آزمودا؛ اهو هجي
 وڪاس؛ آئيني لاء لايدالڪ ٿيندا. اهو ٿوهان اهو به ڏسڻ
 هوندو نه ڪي ڪتا، ٻڌون يا ٻيا ڪي جانور ڪن انسانن
 کان به وڌيڪ سٺي هلف ڪندا آهن. پره چر ڪين به مالها
 اهڙين آلمانن ٿي ڏها ڪري منس چوڻ به ٻڌيندو جهڙن لاء
 هو صحيح روپ به لائق آهن؟ قدرت جهڙو سبب انهن
 آلمانن کي سڃاڻڻ چاهيو ٿي اهو سٺي هلف ٻڌي سگهي
 ڇڏي نه منس جنم پائي ٿي هلي؟ هڪ ورهه ڪرڻ
 ڪيڏو نه هاجيڪار آهي. در اصل، هي سڀ ڳالهيون اهو
 ڏٺارن سوچڻ چوڻون آهن باقي ٻڌي؛ هڪ مباحثي ذريعي
 آهي سمجهي نه سگهجيون.

يادري پروٽيسر سمجھ ٿيندي جهو نه انهن پراير آهي.
 اڳيستر جهو نه جهڙڪڏهن سڀ ڏک، درد؛ ٻيڙيون
 اسانجي گذريل ڪرمن جو ٿل آهن نه پره انهن کي دور ڪرڻ
 جي ڪوشش؛ اها ڪرڻ جهو نه ڪو سوال ٿي ٿو آهي؟
 حضور جن فرمايو نه اهو درست ڪونهي. جهڙو ٿيڪ آهي
 ڪشت؛ ڪلش اسانجي ڪيل ڪرمن ڪارڻ آهن نه به اهو
 اهو ارب ڪونهي نه اسان کي انهن کان چوڻ ڪارو پاڻ لاء
 ڪو نه چئن ڪرڻ نه گهرجي. ممڪن آهي نه ڏک به
 مصيبتون اسانجي هن جنم جي غلطي يا ڪرمن ڪارڻ هجن
 به شايد اسين سولائيءَ سان انهن کي دور ڪري سگهون؛
 جهڙن اسين انهن کي دور ڪرڻ جي ڪوشش ڪنداسين نه
 من به ستوش رهندو نه اسان پوئجي ڪوشش ڪئي آهي.
 انهيءَ ڪري انهن ڏکين کي چپ چاپ سهي سگهنداسين.

جي سندن ۽ مهاڻائن انهنجو ذڪر ڪيو آهي ۽ انهنجو وڃڻ
ڪڏهن به غلطي نه ٿيندو آهي. جيڪي هر پنهنجي اندر ان
اکين سان ڏسڻ ٿا اهوئي سمجهائين ٿا.

هڪ يادريءَ چيو ته جڏهن ڪنهن ماضيءَ جي مهاڻا
جي وڃڻ جي هر دانش ۽ وقت جا مهاڻا ٿايند ٿا ڪن ته
آهي وڃڻ ضرور مهتر ڀورڻ ۽ ڀروسي جوڳا هوندا.

حضور جن فرمايو ته عجب جي ڳالهه نه اها آهي ته ماڻهو
سمجهن ٿا ته هو سڀ ڪجهه پنهنجي عقل ٻڌيءَ ذريعي
سمجهي سگهن ٿا. انهن کي اها ڄاڻ ڪانهي ته اهڙا به لوڪ
۽ منڊل آهن جي هندن جي عقل ٻڌيءَ جي پهچ کان بلڪل
پري آهن.

ان ئي مسلمان ڊاڪٽر چيو ته اهو انسان جو محدود عقل
۽ ٻڌي آهي جنهن هڪ ئي قرآن شريف جي مڃڻ وارن کي
باعتر ڌرمن ۾ ورهائي ڇڏيو آهي ۽ عيسائين ۾ انيڪ ڀنڀ
ڄالو ڪري ڇڏيا آهن.

ياد رهن مان هڪ، حضور جن کي ياد ڏياريندي عرض ڪيو
ته ٽوهين پير جنم جي ڀاري ۾ ڪجهه ٻڌائي رهيا هئا.

حضور جن فرمايو ته ترهان پڇيو ٿي ته انسان ڪي ٽيچ ۽
اوچ جونين ۾ ڇو ٿو موڪليو وڃي؟ ٽوهين ڏسو ته قدرت
جي هر ڪار به مصلحت رکيل آهي. جڏهن قدرت ڏسي
ٿي ته ڪنهن ماڻهوءَ تي شڪار ڪرڻ ۽ جيو هتيا ڪرڻ جو
ڀوت سوار آهي ته هو هڪ ئي ڀرت تي اهڙي چوڻ ٿي
ڏئي جهڙوڪ شينهن جي يا چيتي جي، جتي هو آسانيءَ
سان پنهنجي ان پراڻل لڳا جي ڀورڻي ڪري سگهي.
جيڪڏهن ماڻهوءَ ۾ اڃا آهي حيواني عادتون آهن ۽ منس
جنم جهڙي امواڪ رتن جو ڪوبه قدر نٿو ڪري ۽ سندس

ستسگين کي ترڪ ۾ وٺي ويندا آهن ڇا؟

حضور جن فرمايو ته نه، جنهن به جيو کي پوري ڪورو
کان نام ماريو آهي، ڄمڻ وٺڻ ان جي ڏند ۾ اچي ٿو جي به
هميشه لڳا ڪن. نه وڏو ايترو بلڪه ڄمڻ وٺڻ جو مالڪ امراج
نه ستگوروءَ جي شهد کان وٺڻ ڳو وڃي. جي ڄمڻ وٺڻ
ڪنهن ستسگيءَ کي ترڪ ۾ وٺي ويندا ته ان جي رهائشيءَ
لاءِ پوري ڪورو کي اُتي ترڪ ۾ وڃي پوندو ۽ ان جو
نتيجو اهو نڪرندو جو ترڪ جي سڀني جيون جا بند خلاص
ٿي ويندا ۽ سڀ ترڪ خالي ٿي ويندا، ها ڳالهه امراج کي
قيام قبول ڪانهي.

ٿرستري پڇيو ته حضور اهي ڏکڻائي امراج ۽ ان جا دوست
جو بظاها ويا آهن؟

ستگورن فرمايو ته جي ڪچرو ڪٽائڻ هوندو آهي ته مهتر
کي سڏ ڪيو آهي، جي ڪنهن بد معاش يا ڏاڪڙي کي پڪڙائڻ
هوندو آهي ته پوليس واري کي سڏ ڪيو آهي. توهين
خود سمجهي سگهڻ ٿا ته سماج جي انتظام لاءِ پوليس جو
مڪمل اهڙو ئي ضروري آهي جهڙو ته ڪو سماج سڌارو
مڪمل.

پادري حضور جن جي وچن جي ٿاڻه ڪندي چيو ته
اڃا به دنيا ۾ پرمانا کي ٻڌي ٿو ۽ اُن لوڪن سان واسطو
پوري ٿو.

ٿرستري چيو، ”مان نه سمجهان ٿو ته هي سرڳن ۽ ترڪ
چون ڳالهون صرف ڪلهن آھن ۽ انهيءَ مطالب سان ڪهڙيون
وڌون آهن ته لوڪ اڃا به کان ٻڌي بگهي ڏانهن ماڻل ٿين.
اهڙي ٻڌي سڀني وٺي ڪلهو.

حضور جن فرمايو ته اهو درست ڪونهي. سڀني ڌرم

مائيءَ وقت وٺي ويندو جنهنڪي وڃهڙائيءَ ۾ اهڙا اٿيو
ٿيا آهن.

اٽي ٻين ويڙن ۽ خاص ڪري اڪيرڪن پادرن ان مائيءَ
کي ڏسڻ جي چاهندا ڏيکاري. انڪري حضور دين دال جن
مولڪي آگيا ڏٺي ته مان بي بي رکيءَ کي ٿوريءَ دير
لاءِ وٺي اچان.

بي بي رکيءَ پنهنجا اٿيو ٻڌايا جن جو مون انگريزيءَ
۾ انواد ڪري ٻڌايو ڇو جو ويڙن ۾ ڪيترا بي بي رکيءَ
جي پنجاهي اولي ڇڱيءَ طرح ڪين ٿي سمجهي سگهيا.
ان ملاقات کانپوءِ سڀني کي ستروش ٿيو.

ٻئريسٽر وڌيڪ پڇيو ته حضور! سرگ ۽ لڙڪ ۾ به آتما
کي ڪا ديهه هوندي آهي ڇا؟

حضور جن فرمايو ته ها پر هيءَ استول ديهه نه، سوکير
ديهه ٿيندي آهي، اهي سوکير شرار اهڙا هوندا آهن جهڙا
سڀني ۾ ڏسبا آهن ۽ سک ۽ ڊڪ جو اثر محسوس
ڪندا آهن.

ٻئريسٽر وري سوال پڇيو، ”سوکير شرار به موت اچڻ
ٿي مڃي ٿو ڇا؟ سمجهو ته ڪر ماڻهو موت کانپوءِ هڪ
ڪٿي جي جون پائي ٿو، هنجي سوکير شرار کي نه ساڳيءَ
حالت مان لنگهڻو پوندو ڇا؟“

حضور جن فرمايو ته نه، سوکير شرار هميشه اڪسان رهي
ٿو. سوکير شرار پنجن تنن-ٻرتوي، پاڻي، اگني، واءِ ۽
آڪاش جو ٺهيل ڪونهي. بلڪ نون سوکير تنن مان بڻيل
آهي، روپ، رس، سهرش، گند ۽ باقي ٻيا چار آهن من،
بڌي، چت ۽ اهنڪار.

ٻئريسٽر وري پڇيو ته ڪڏهن جمود وٺ ۽ غلطيءَ وچان

آهي. اهڙو منش پاڻ کي اهڙن ڪرمن کان بچائيندو رهي
 ٿو ۽ سندس دل ۾ نون ڪرمن لاءِ قدرتي طور اثر ۽ پيدا
 ٿئي ٿي.

ٻڌ پٿر چيو ته اڃا صرف وشواس هي ڳالهه چئجي. ٻلا ان
 کي ٿاڀ نه ڪري سگهجي ٿو يا نه؟

حضور جن فرمايو ته ها، جن ٻارن کي سوکھير منڊلن جي
 ڪاروبار کي ڏسڻ جي اندرولي اڪ مالڪ بڻشي ٿو،
 الهنجي وڃن يا سندن اکين مان اڃا ڳالهه ٿاڀ نه ٿي ٿي.
 ٻڌ پٿر ٻين تي پڇيو ته هتي به ڪو اهڙو شيوڪ آهي
 جنهن کي اڃا التريڪ اڪ حاصل ٿي عجي ۽ جيڪو اسان کي
 پنهنجا اهڙا البر ٻڌائي سگهي؟

حضور جن ورائيو ته عتي اهڙا ٻارا ڪيڏي آهن مگر هو
 گمنام رهڻ ٿي پسند ڪن ٿا ۽ پنهنجو پاڻ طاهر ڪرڻ
 نٿا چاهين.

ٻڌ پٿر چيو ته ان ۾ هڪجي خود نمائي يا مشهور ٿي ڪرڻ
 جي نه ڳالهه ٿي ڪانهي. صرف مڙجي جهڙا ٻار سمڙان
 ٿي ٻولندو.

حضور جن فرمايو ته اهڙا سڄا به ٿوهان کي صرف پنهنجا
 البر ٻڌائيندا پر ان مان ٿوهان کي ڪهڙن ٿي ٿيندي نه هو
 جهڪي ڪجهه چوڻ ٿا سر سڄ آهي؟

ٻڌ پٿر چيو ته مولڪي هڪجي ٻڌائڻ ٿي ٿي وشواس
 اچي ويندو.

”پوءِ توڙهن منهنجي چوڻ ٿي ٿي ڇو ڪنهن ٿا وشواس
 ڪن ٿا؟“ حضور جن مضحڪي فرمايو.

ٻين تي سڀني اچي ڪل ۾ چٽڪيا.
 حضور جن فرمايو ته ڇوڪرو، درياڻي لعل ٿوهان کي هڪ

ان شڪاري کي صرف هڪ ٻري عادت ڪارڻ سڙ جبر وٺي اهو ڪرڻ جو بوج چڪاڻڻو ٻوندو. قدرت پنهنجو اهو پراڻو قانون بدليڻو ئي ڪرڻ لهي ته ڄاڻ جي بدلي ڄاڻ ۽ اک جي بدلي اک ڏيئي حساب چڪاڻڻو آهي. اهو قانون اڃا به پوري طرح لاڳو آهي. سو ڪرڻ جو حساب ڪتاب چڪاڻڻو ئي آهي. جيڪڏهن موت کان اڳ اهو ليکيو چڪو ته ٿيو ته قرضدار کي اهو ليکيو پورو چڪاڻڻ لاء وري جبر وٺڻو ئي ٻوندو. صرف چوڻي جي بدلائڻ سان قرضدار کي معافي ٿئي ملي. هنجي سيني ڪرڻ جو ليکيو ۽ لفظ ڏاڻو هنجي انتهڪرڻ تي ٻڪي طرح اڪرڻ رهي ٿو. ان ڪرڻ جي بدليءَ کي نه نه ڪو ڪوڙي ثابت ڪري سگهي ٿو، نه بدلائي سگهي ٿو ۽ نه ئي ناس ڪري سگهي ٿو. ان ۾ درج ڪيل هڪ هڪ ڪوڙي به چڪاڻي پوندي. هر هڪ لک ڪرڻ جو انعام ملڻو آهي ۽ هر هڪ ٻري ڪرڻ جي سزا پوڳي آهي.

اڳي بئريسٽر پڇيو ته اسان کي سزا جو ٿي ڏئي وڃي؟ حضور جن ورائيو ته اسانجي ئي ڀلي ۽ بهتريءَ لاءِ، اسان کي سڌارڻ سوارڻ لاءِ ۽ اسانجي ٻارن کي ڏوٽ لاءِ. بئريسٽر سوال ڪيو ته جڏهن اسان کي ياد ٿئي ڪونه ٿو رهي ته اسان گذريل جنم ۾ ڪهڙا ڪرم ڪيا ۽ اسان کي ڪهڙي ڪرم ڪارڻ سزا ڏني وڃي ٿي ته پوءِ ان سزا جو فائدو ڪهڙو جڏهن سزا ملندڙ کي پنهنجو قصور ئي ياد نٿو رهي.

حضور جن فرمايو ته ان سزا جو اثر انتهڪرڻ تي آهي. روپ ۾ اڪرڻ رهي ٿو ۽ ايندڙ جنم ۾ آتما اهڙن ڪرڻ کان ائين ٿي وٺڻ وڃي جيئن ڪوڙ هڻائي ناڪ کان بچندو.

۽ آءِ بردا آئيا جي آئي ۽ وڪاس لاءِ ضروري آهن. آئيا
جي لباس مٿان جو نالو آهي موم. آئيا کي هڪ لکڻ ڏانهن
ملي ٿي جنهن ۾ انکي پنهنجي ڪرمن انوار اعليٰ انهن
حاصل ٿيڻ لاءِ جي ڪوشش ۾ هڻي آئي ۽ لاءِ ضروري !
مٿي آهي.

جڏهن منهن جو مٿو ٿڌي ٿو ٿڌن هو صرف ٿڌي
ڪارڻ ڪيترن ۾ وڃي ٿو پر سندس ڪيل ڪرمن جو حساب
ڪتاب هن سان گڏ رهيو. هو جتي وڃي ٿو اتي انهن
ڪرمن جو فرض ڪم ڇڪاڻڻ پيو. قدرت سنگدل مهاڻن
جيان آهي. هڪ ئي فرض اوڻان ڪيا آهن اهي ڀڄڻ يا
اوڻان لاءِ ٻيو چارو ئي ڪونهي. دل ۾ هي سڀئي ڏهن ان
سڌا ڪي پڙهي ۽ چيو آهي ته هڪ ئي پر ڪو سو ئي ٿيو.
انسان پنهنجي ڪيل ڪرمن جي ڦل لاءِ خود ئي ذميدار آهي.
اهو ئي ڪرمن جو قانون آهي ۽ جنهن جو سڌا ڪم به ان سان ٿئي
پئي والڳ ڇڏيل آهي. پر جنهن کانسواءِ ڪرمن جي سڌا
اڏوڙ ۽ اٿورو رهجي ٿو وڃي. اسين سڀ لڳاتار ڪرم ڪندا
وهڻ لاءِ ۽ اهڙي ريت لکڻ فرض ڪئي پنهنجي نوجي کي
وڌائي رهيا آهيون. هي سڀ فرض ڇڪاڻا ئي ٿيندا. ان
ڪانسواءِ ٻيو ڪو به ڪو به ٿي ڪونهي. هڪ ئي ئي جنهن
۾ اسين ڪرمن جو اٿرو ته روح ڪٿي ٿا وهڻ جو هڪ حياتي
۾ ڇڪاڻڻ ناممڪن ٿي پوي. نوجوان پڙهڻ پڙهڻ نه ضرور !
اهو ناممڪن ۽ آهي ؟

خود جن فرمايو ته سمجهو هڪ ماڻهو شڪار ڪرڻ جو
ڏاڍو شوقين آهي ۽ هو پنهنجي زندگيءَ ۾ سو جانور ماري
ٿو. اهو ماري نوج صرف ٿڌن ئي ختم ٿيندو جڏهن اهي
جانور واري سان ان شڪاريءَ جي جان وٺندا. سو

ان شڪاري کي صرف هڪ بري عادت ڪارڻ سو جنم وٺي اهو ڪرڻ جو بوج چڪائڻو پوندو. قدرت پنهنجو اهو ٻراڻو قانون بدليو ئي ڪرڻهي نه ڄاڻ جي بدلي ڄاڻ ۽ اک جي بدلي اک ڏيئي حساب چڪائڻو آهي. اهو قانون اڃا به پوري طرح لاڳو آهي. سو ڪرڻ جو حساب ڪتاب چڪائڻو ئي آهي. جيڪڏهن موت کان اڳ اهو لکيو چڪو نه ٿيو ته قرضدار کي اهو لکيو پورو چڪائڻ لاء وري جنم وٺڻو ئي پوندو. صرف چولي جي بدلائڻ سان قرضدار کي معافي نٿي ملي. هنجي سڀني ڪرڻ جو لکيو ۽ لھڻو ڏيکيو هنجي انتهڪرڻ ئي پڪي طرح اُڪرايل رهي ٿو. ان ڪرڻ جي بدليءَ کي نه نه ڪو ڪوڙي ثابت ڪري سگهي ٿو، نه بدلائي سگهي ٿو ۽ نه ئي ناس ڪري سگهي ٿو. ان ۾ درج ڪيل هڪ هڪ ڪوڙي به چڪائڻي پوندي. هر هڪ لک ڪرڻ جو انعام ملڻو آهي ۽ هر هڪ پري ڪرڻ جي سزا پوکڻي آهي.

اڻي بئريسٽر پڇيو ته اسان کي سزا ڇو ٿي ڏني وڃي؟
 حضور جن وراڻيو ته اسانجي ئي ڀلي ۽ بهتريءَ لاءِ،
 اسان کي سڌارڻ سڌوارڻ لاءِ ۽ اسانجي ڀاڻن کي ڌوئڻ لاءِ.
 بئريسٽر سوال ڪيو ته جڏهن اسان کي ڀاءُ ٿئي ڪونه ٿو
 رهي ته اسان گذريل جنم ۾ ڪهڙا ڪرم ڪيا ۽ اسان کي
 ڪهڙي ڪرم ڪارڻ سزا ڏني وڃي ٿي ته پوءِ ان سزا جو
 فائدو ڪهڙو جڏهن سزا ملندڙ کي پنهنجو قصور ئي ڀاءُ
 نٿو رهي.

حضور جن فرمايو ته ان سزا جو اثر انتهڪرڻ ئي امت
 روپ ۾ اُڪرايل رهي ٿو ۽ ايندڙ جنمن ۾ آتما اهڙن ڪرڻ
 کان ائين ٿي وٺڻ وڃي جيئن ڪو زهريلي نانگ کان بچندو

۽ آزمودا آيا جي آهي؟ ۽ وڪاس لاءِ ضروري آهن. آيا
جي لباس مٽائڻ جو نالو آهي مون. آيا ڪي هڪ ٽئين ڏينھ
ملي ٿي جنهن ۾ اڪي پنهنجي ڪرمن ارسار آهي؟ اهو
حاصل ٿيڻ لاءِ جي ڪجهه ۾ هنجي آهي؟ لاءِ ضروري ۽
مٿي آهي.

جڏهن منس جو مرنو ٿي ٿو ٿو ٿو صرف اتي
ڪا به ڪجهه ۾ وڃي ٿو پر سندس ڪيل ڪرمن جو حساب
ڪتاب هن سان گڏ رهيو. هو جتي وڃي ٿو اتي انهن
ڪرمن جو فرض ڪم ڇڪاڻو پيو. ڪڏهن سنگدل مهاڻن
جيئن آهي. جهڪي فرض اوهان ڪيا آهن اهي ڏوڪڻا ٻيا
اوهان لاءِ ٻيو چارو ٿي ڪونهي. ڏها جي سيني ڏرڻ ان
سڌا ڪي ٻڌايو آهي ته جهڪي ڏوڪڻو سو ٿي ٿو.
انسان پنهنجي ڪيل ڪرمن جي ڦل لاءِ خود ٿي ڏهه رار آهي.
اهو ئي ڪرمن جو قانون آهي ۽ جڏهن جو سڌا ڪي به ان سان لاڳي
پيئي وانگر جڙيل آهي. پر جڏهن ڪالواءِ ڪرمن جي سڌا ڪي
اڏرو ۽ اڏرو رهڻي ٿو وڃي. اسين سڀ لڳاتار ڪرم ڪندا
وهون ٿا ۽ اڏري رهيا ٿا فرض ڪڍي پنهنجي نوجي ڪي
وڌائي رهيا آهيون. هي سڀ فرض ڇڪاڻا ٿي پوندا. ان
ڪالواءِ ٻڌڻ ڇو ڪو ٻيو آهي ٿي ڪونهي. هڪڙي ئي جڏهن
۾ اسين ڪرمن جو اڏرو ته اڏو ڪڍي ٿا وهون جو هڪ حياتيءَ
۾ ڇڪاڻا ناممڪن ٿي پوي. نوجوان بڻ پڇو ته حضور!
اهو ناممڪن ٿو آهي؟

حضور جن فرمايو ته سمجهو هڪ ماڻهو شڪار ڪرڻ جو
ڏاڍو شوقين آهي ۽ هو پنهنجي زندگيءَ ۾ سڄو جانور ماري
ٿو. اهو ٻاري نوج صرف ٿو ٿو ٿو پنهنجي جڏهن آهي
جانور واري واري سان ان شڪاريءَ جي جان وٺندا. سر

آهن. ڪي نه وري سندر ۽ سڊول روپ رنگ
۽ سڊو دماغ ڪٿي ايندا آهن ۽ شاهوڪاريءَ ۾ لاڏ ڪرڻ سان
بلبا آهن. ڪٿي ائين نه ڏسبو آهي ته انسان جي ٻار کان
ڪٿي پيءُ ڪاڙي يا اڻيءَ جي پوليگڙي جي وڌيڪ سار
سپال ٿيندي آهي.

ڪٿي ڏسندا آهيون ته غريب ڪٽنب جو هڪ ئي ڪٽ
ڪمانڊ وارو الهن کان ڪسيرو ويندو آهي ۽ ويچارا چٽا چورا،
پيءُ سهارِي ۽ اٽڪ پٽجي پوردا آهن. ڪٿي نه ڪنهن پيرس
کي اٺا مير ۽ اٺا ڏن پير آهي پر هڪجي ڪرڻ اولاد يا
وارث ڪونهي جو ان لائي مان چوڙي ۽ ماڻي. هڪ
گهر ۾ پتي جوان ۽ سندر استريءَ کي ڏهاڳ جو داغ ڏيئي
ٿر وڃي ۽ کيس ساري عمر روج ۽ راڙي لاءِ ڇڏي ٿر وڃي.
ان ساڻسي گهر ۾ وري هڪ ٻڌڙي جنهنکي گهر ۾ ڪير به
ڪو نه ٿر چاهي، پيءُ جيتي. هن جون اهڙي اڀاڳي جيون مان آزاد
ٿيڻ لاءِ ارداسون ۽ التجائون اکهامن ئي ٿيون. ڪو ٻار ڄائي
ڄم کان ڪوڙهي آهي ته ڪو کولڪو ۽ ٻوڙو.

اڻي حضور جن سڀني کان پڇيو ته اهو سڀ ڇا جي ڪري
آهي، الجور راز ڪهڙو آهي؟ ڇا پر ماڻها پنهنجي من ماني ٿر
ڪري يا هڪڙن سان پاسخاطري ٿر ورتي ته ٻين سان زور ظلم؟
يا پر ماڻها غلطي ٿر ڪري جنهن لاءِ کيس پوءِ اسوس ۽ پڇتاءُ
ڪرڻ پوي ٿو؟ صرف ڪرڻ جو لکيو يا پندر جهر جو
سڌالت ئي ان مڊجهيل مسئلي جو صحيح ۽ سترش چٽڪ
جواب آهي. اسانجي هيءَ موجوده ٿر وري زندگي ان وڏي
لمبي ۽ اٽڪ جيون جو هڪ ننڍڙو حصو آهي. جنهن ۾
اسانجي آتما کي اٽڪ جونين مان لنگهڙو پوي ٿر ۽ طرح
طرح جا آزمودا ۽ اجر با حاصل ڪرڻا پون ٿا. اهڙيءَ اجر با

حضور جن فرمايو ته سمع آند و شواس وڪڻ لاء ڪڏهن
هدايت ڪون ڪندا آهن بلڪ هو ته دعوت سان پوندن آهن
ته ڪوبه ڪمائي ڪري آهي سڀ نظارا پنهنجي اندر
ڏسي سگهي ٿو.

نوجوان پڙهڻ ۾ ڇو ته اٽڪل اڀياس لاء ڪنهن خاص آسن
هي ضرورت آهي ڇا؟

حضور جن ورائيو ته شيد ٻڌڻ لاء هڪ خاص آسن مهج
ٻڌو ۽ وڌيڪ لاپڏالڪ آهي پر آسن جو خاص مهج ڪونهي.
ڪهڙي به سولي ۽ آرام ڏانڪ آسن به وڃي اڀياس ڪري
سگهجي ٿو. پر جيڪا مهج ڀروڻ ٿانه آهي سا آهي من جي
اڀڪار لاء آسن.

هڪ يادويءَ چيو ته مان هڪ سوال پڇي سگهان ٿو؟
هندن جو پير جنم ۽ آواگون به و شواس جو سڌايت مهججي
سمجهه ۾ ڪرڻ آهي. من جن مان ڪري، جانور جي ڇوڻ
ٻائي سگهجي ٿي ۽ جانور من جو ڇوڻ ٻائي سگهي ٿو،
اهڙي طرح چيو آيا جو ٻيون ٻڌائيندي رهي، اهو مهججي
عمل کي ڪن ٿو آهي.

حضور جن ورائيو ته سڀار به روزمره جيڪي وڃن
گهٽائون، اسانجي سمجهه به ٿيون اچن، انهن جو اعر تي
صحيح ۽ نر جواب آهي. اسن هر روز عجب و غريب
ٻڌائون ڏسندا آهيون. هڪ ٻار ڊولمند ۽ آسوي گهر ۾
جنم وٺي ٿو، سون جي پينڪي به پلجي ٿو. پر اتي جنم
وٺي ٿو جنم نه وڃائي لاء ڪو ڪهڙو آهي ته پهرڻ لاء
وستو. ڪي جنم کان ئي انڌا، سولائسڪڙا ڄمن ٿا، ڪي
مروڪس نه ڪي جنم کان ئي اُڀرڻي ورتي ڪڍي ايندا آهن.
ڪن کي مائٽ غريب ڪارڻ رستن ۽ راهن تي اڇلائي ڇڏيندا

سمرن ۾ لڳائين ٿا. سنت مت جي اڀياس ۾ ٻيهر سن ۽
مڪيه ڳالهه آهي پر ماڻها جو سمرن. پر سمرن هجي لڳاتار ۽
اُتو جيئن من کي هيڏانهن هوڏانهن ڀڙڪڻ جو موقعو ئي
نه ملي. ان مهل پنهنجو خيال ٻنهي نيترن جي وچ ۾ جمائي
رکڻ گهرجي. اها ساڌا ڪيڏي مهل ۽ ڪٿي به شائتيءَ سان
ڪري سگهجي ٿي ۽ ان ۾ ڪابه تڪليف يا ڪنڊائي ڪانهي.
ان اڀياس بايست مڪمل هدايتون دکشا ڏيڻ وقت ڏنيون
وڃن ٿيون آهن.

توهان اهو ڏٺو هوندو ته من جنهن به شيءِ جو خيال ڪندو
آهي ته ان شيءِ جو آڪار ۽ روپ به اچي اڳيان پيهندو آهي.
ان کي چئجيٿو، ”ڌيان.“ سنت سسارڪ پدارٿن جي ڌيان
جي بجاءِ گوروءَ جي ڌيان ڪرڻ جي هدايت ڪن ٿا.
گورو نالڪ صاحب جن فرمائن ٿا:

”اڪال مورٽ هيءَ ساڌ ستن ڪي،

اڪال نڪي ڌيان ڪرو.“

اوڻاٺ ستن جو اهو ۽ اڀاسي روپ من کي اُڪائڻ لاءِ
اُٿر ساڌن آهي.

ڌيان ڪالپوءِ انحد شبد يا الاهي آواز کي ٻڌبو آهي. ٿوري
۾ چئجي ته آلمه ڪي اڀياس جو اهو ئي سار آهي. ٻيهر ان سمرن،
پوءِ ڌيان ۽ پوءِ ڌن يعني آتما کي ان ادگيت سان جوڙڻ.
سمرڻ ذريعي اسين پنهنجي خيال کي ٻاهران پدارٿن مان
سميٽي نيسري ٿل ۾ اڪاگر ڪرادن ٿا، ڌيان ڪرڻ سان
اسانجو خيال ان مرڪز تي ٽڪجي ٿو ۽ انحد شبد جي
سهار تي اسانجي آتما اوچن منڊلن ڏانهن پرواز ڪري ٿي.
بادري پروٽيسر چيو ته اها ڳالهه صحيح معلوم ٿئي ٿي
۽ دل کي لڳي ٿي.

امڪان هوندو آهي. اهڙو شالتمه والاروڻ اچن
سهرڻ لاءِ اڃا به هٿيارن ۾ آهي ۽ ٽينڪريءَ من جي
ورتيءَ کي سولائيءَ سان اندر اٽڪاڻ ڪري سگهيو آهي.
اهڙي مهل ۽ شالتمه سمهه اڃا به ڪي گهڙجي نه پنهجي
من کي اسٽر رکي پنهجي خيال کي شونڊ ۾ اٽڪاڻ ڪري.

مٿس وڌيڪ فرمايو ته ڏيان ڏيئي ٻڌو ته اسانجي
شوار ۾ من ۽ آتما جو استان اکين جي پوڻ آهي. جهنگلي
ٿيسراڻل، ٿين اڪ، شولتر، اشت دل ڪنول يا ڦٽ سوندا
ڪري سڏار وٺو آهي. هيءُ اڃا ئي جاءِ آهي جتان اسانجو من
۽ آتما شوار جي اون دوارن ذريعي دنيا ۾ ٺاهجي وڃن ٿا.
اهي ٻه دوار آهن، ۽ اکيون، ۽ ڪن، ۽ ناسڪاڻون، واس
۽ ۽ هيٺيان دوار. اسانجي پنهجي ٺهيل خيال کي سڀني
طرن کان سميتي الهيءَ مرڪز تي اٽڪاڻ ڪرڻو آهي. ان
ڪمندو ئي پنهجي من کي آلي اڪل شالتمه ۽ اڏول
ڪري بهار ٿو آهي.

سٺن مهالائن ان منزل مقصود کي حاصل ڪرڻ لاءِ من
هي سڀاءَ جو بظروبي اڃا به ڪوي ڏار نه هيءُ من هروقت
ساري ٻڌارڻن جو سمون ۽ ڏيان ڪندو رهي ٿو. توهان
سڀي اهو ڏار هوندو ته توهين اڪل شالتمه ۽ خاموش وٺا
هوندا آهيو تڏهن به توهين من اندر ئي اندر ڪجهه نه
ڏيکيو ڇهندو رهندو آهي، ڪجهه نه ڪجهه ڏهرائيندو
رهندو آهي يا ڪي به ڪي به وڃاڙ ۾ غلطان هوندو
رهندو آهي. اسٽر ڪوڙ رهندو آهي. هر هڪ ٻلي
هيءَ وسوءَ تان ڏوڏو ٿي رهيو.
تو جو مٿس وٺندا آهن. هو من کي
جي بجاءِ پرماتما جي پوڻ ٿا ڪن جي.

سمرن ۾ لڳائين ٿا. سنت مت جي اڀياس ۾ پهرين ۽
مڪير ڳالهه آهي پر ماڻها جو سمرن. پر سمرن هجي لڳاتار ۽
آئوڪ جيئن من ڪي هيڏانهن هوڏانهن ڀڳڪ جو موقعو ٿئي
نه ملي. ان مهل پنهنجو خيال ٻنهي نيتون جي وچ ۾ ڄمائي
رڪڻ گهرجي. اها ساڌنا ڪيڏي مهل ۽ ڪٿي به شائتي سان
ڪري سگهجي ٿي ۽ ان ۾ ڪابه ٽڪليف يا ڪنڌائي ڪانهي.
ان اڀياس بابت مڪمل هدايتون دکشا ڏيڻ وقت ڏينون
وڃن ٿيون آهن.

توهان اهڙو ڏڻو هوندو ته من جنهن به شئي جو خيال ڪندو
آهي ته ان شئي جو آڪار ۽ روپ به اچي اڳيان پيهندو آهي.
ان کي چئجي، ”ڌيان.“ سنت سسارڪ پڌارتن جي ڌيان
جي بجاءِ ڪورو، جنهن ڌيان ڪرڻ جي هدايت ڪن ٿا.
ڪورو نائڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

”اڪال مورڪ هيءَ ساڌ ستن ڪي،

ٺاهر نڪري ڌيان ڪو.“

اڻاٽ ستن جو امر ۽ اڻاسي روپ من کي ٽڪائڻ لاءِ
آڻڻ ساڌن آهي.

ڌيان کانپوءِ انحد شبد يا الاهي آواز کي ٻڌڻ آهي. ٿوري
۾ چئجي ته آلمه ڪي اڀياس جو اهو ئي سار آهي. پهرين سمرن،
پوءِ ڌيان ۽ پوءِ ڌن يعني آتما کي ان ادگيت سان جوڙڻ.
سمرڻ ذريعي اسين پنهنجي خيال کي ٻاهرين پڌارتن مان
سميٽي نيسري ٿل ۾ اڻڪاڙ ڪريون ٿا، ڌيان ڪرڻ سان
اسانجو خيال ان مرڪز تي ٽڪجي ٿو ۽ انحد شبد جي
سھاري اسانجي آتما اوچن مڊلن ڏانهن پرواز ڪري ٿي.
پادري پروفيسر چيو ته اها ڳالهه صحيح معلوم ٿئي ٿي
۽ دل کي لڳي ٿي.

اهڪان ڪوڊ هوندو آهي. اهڙو شالتمه والاورڻ ۽ ٻين سورڻ لاءِ نهايت ڪارائتو ٿيندو آهي ۽ پنهنجي ڪري من جي ورتي ۽ ڪي سولائيءَ سان اندر اڪاڪر ڪري سگهيو آهي. اهڙي سٽل ۽ شالتمه سميه اڀاسي ڪي گهرجي نه پنهنجي من کي اسٽر وڪي پنهنجي خيال کي شولٽر ۽ اڪاڪر ڪري. حضور جن وڌيڪ فرمايو ته ڏيان ڏيئي ٻڌو ته اسانجي شوار ۾ من ۽ آتما جو اسٽان اکين جي ڀولان آهي. جنهنڪري تيسرا ل، ٽين اڪ، شولٽر، اسٽ ڊل ڪنٽرل يا فطرت سوڊا ڪري سڌار وار آهي. هيءَ اڃا ئي جاءِ آهي جتان اسانجو من ۽ آتما شوار جي نون دوارن ذريعي دنيا ۾ گهاتي وڃن ٿا. اهي نو دوار آهن، ۱. اکيون، ۲. ڪن، ۳. ناسڪاڙون، ۴. واه ۽ ۵. هيٺيان دوار. اسانکي پنهنجي ڦهليل خيال کي سڀني طرفن کان سميتي آهيءَ مرڪز تي اڪاڪر ڪرڻو آهي. ان ڪيندر تي پنهنجي من کي آڻي ٻاڪل شالتمه ۽ اڏول ڪري بهارو آهي.

سٽن مهالائين ان منزل مقصود کي حاصل ڪرڻ لاءِ من جي سواءِ ٻيو ڪوبه اڀاس ڪري ڏيو نه هجيءَ من هروقت سناري ٻڌائڻ چڊ سورن ۽ ڏيان ڪندو رهيو. توهان سڀني اهو ڏاڍو هوندو ته توهين ٻاڪل شالتمه ۽ خاوش وينا هوندا آهيو ٽڏهن ۽ اوهانجو من اندر ئي اندر ڪجهه نه ڪجهه سوجيندو رهندو آهي، ڪجهه نه ڪجهه ڏهرائيندو رهندو آهي يا ڪنهن نه ڪنهن ويچار ۾ سلطان هوندو آهي. من ڪڏهن به اسٽر ڪوڊ رهندو آهي. هر هڪ ڀل ۾ هو هڪ وسٽرو کان ٻيءَ وسٽرو ڏانهن ڊوڙ ٿي رهيو. سٽم من جي ان عادت جو فائدو وٺندا آهن. هو من کي ڏيڙي سورن ڪرڻ جي بجاءِ برعالم جي ڀرڻ ٿا من جي

۱۰۶
آهن، پر مار ٿي ۽ ڪي پنهنجي نظر صرف هن انساني جاءِ جي اصلي
مقصد يعني پر عيش و پر رستي ۽ ٿي رکڻ جڳائي. جيڪي مدش جي
ذريستڪ ۾ لکيل آهي، اهو هنڪي اوس ۽ اندو ۽ انهيءَ
ڪري کيس رضا ٿي راضي رهڻ گهرجي. اميري غريبي،
سڪ دڪ، مان ايمان، بيماري تندرستي، رنج ۽ راحت
مطالب نه جيڪي انسان کي ملڻو آهي اهو اڳيئي پنهنجي
ملاڪت ۾ لکائي آيو آهي.

راءِ روشن لعل حضور جن کي عرض ڪيو ته ستگورو جي!
توهان سنت مت جي اڀياس بابت ڪجهه ٻڌائڻ چاهيو ٿي.
حضور جن وراڻيو ته ها ٿورو مضمون پيو اچي ويو.
سادڪ کي سڀني لڄائن کي دل مان ڪڍي، ڪنهن اڪانت
استان تي يا ڪوڙ بکڙي کان پري ڪنهن ڪمري ۾ وهڻ
ڪهي. سڄ اڀرڻ کان به يا ٿي ڪلاڪ اڳ واري سمي
کي هندو شاسترن ”برهم مهرت“ سڏيو آهي. اهو وقت
پڳتيءَ لاءِ بي مثل آهي. هونءَ نه سمورو وقت ئي پر مالما
جر آهي ۽ اڀاسيءَ کي جنهن به وقت سهوليت ٿئي ان وقت
مالڪ جي پاڏ ۾ واهي سگهي ٿو پر امرت والي ڀڄڻ ڪرڻ
۾ ڪي خاص خبريون آهن جي ٻئي ڪنهن وقت ۾ نٿيون
ٿي سگهن.

سوال صبح جو اسانجو ٿن ٿوڙي من رات جي آرام
ڪرڻ بعد تازو ٿوانو رهي ٿو. اڳئين ڏينهن جون چٽائون
۽ ڪم ڪاريون اسان کان وسري وڃن ٿيون. ٿين ڏينهن
جي ڪم جو اوج اسانجي من ٿي اڃا غالب ڪونه هوندو
آهي. چوڌاري شائتي ۽ سن سڌات هوندي آهي. آمدرفت
جو شور غل به ڪونه هوندو آهي ۽ ٻار به سهيل هوندا آهن.
ان مهل ڪنهن به اوچتي مهمان يا ملاقاتيءَ جي اچڻ جو

ڪن خاص ڪرڻن پوئين جو اڀياس ضروري آهي. نام دان
ڏيڻ وقت پورن اها ڳالهه چڱي طرح کي سمجهائي وٺندي
آهي ته هيءُ روحاني اڀياس صرف پرمالها جي ٻڌڻ لاءِ
ڪرڻ گهرجي ۽ نه سنساري ڪن ۽ نه من لاءِ.

ٿرسترو سال ڪو نه حضور! ڪو نه آهي روحاني
سائنس ڪري من جون مرادون پاڻي سڳهي ٿو ڇا؟ انهن
ڪرڻ سان ڇا ٿو هٿ حاصل ٿئي؟

حضور جن فرمايو، ”دل ڀاءُ ڪيترائي ماڻهو ڏن دولست
وڏي سڏي، ۽ شڪتي حاصل ڪرڻ لاءِ ڪيترن ئي قسم
جا منتر جيئن ٿا ۽ سائنس ڪن ٿا پر سڄي تلاش ڪي
پنهجي زندگيءَ جو مول مقصد صرف پرمالها جي پراڻي
رڪڻ گهرجي. دراصل، هي اصول مالس چولو مالڪ صرف
پنهجي ملڻ لاءِ مختصر آهي.

ٿرسترو پڇيو ته انهن سائنس ڪن ڏن دولست يا
عهدو حاصل ڪري سگهجي ٿو ڇا؟
حضور جن وڌايو ته ها، سنسار جو اڃا تون پورو نٿو
ڪرڻ لاءِ الڳ الڳ منتر ۽ الڳ الڳ سائنس
مڌون آهن.

ٿرسترو پڇيو، حضور! ڪجهه به حاصل ڪري سگهجي
پوءِ چاهي مندر استري هجي يا اڻ پورو ڏن؟
حضور جن فرمايو ته آهي سڀ شيون ملي سگهن ٿيون پر
ڪي ان لاءِ وڏي قيمت ڇڪائي پورندي ۽ ساڳئي
ٿر هالجي ڪرڻ جو روح ٻڌ پاري ٿيندو. آهي اڃا تون
انجي جسم مرن، ٻڌڻ ۽ ڪلش جو ڪارڻ آهن.
جي ڪوچيءَ کي ڪڏهن به سنساري پڌار ٿي جي اڃا
ڪوئي. آهي هن روحاني راهه ۾ وڏا وڏا رٿا ڪن

۵. سلامت مت جون روحاني ساڌناون

آئي ڏينهن صبح جو سيني جي حضور مهاراج جن جي
ڪوٺيءَ ۾ پهچي ويا. ان ڏينهن ڏاڍي ٿڌ هئي. حضور جن
سگري ٻارڻ جو حڪم ڏنو. هنن پادريان کان پڇيو ته رات
توهان آرام سان گذاري؟ انهن سيني جي حضور جن جي ڪيل
اعليٰ النظام ۽ لڏيندڙ هندستاني ناشتي لاءِ شڪر ادا ڪئي.
گيسٽ هائوس جي سامهون نديءَ جي سڀني ۽ پريان هماليه
پهاڙ جون برف سان چاٽيل چوٽيون هندي ڏاڍيون رهڻ لڳيون.

پادريان جي اڳواڻ چيو ته هتي جي شانت ۽ آندڻ
والا ورڻ ڪارڻ من کي ڏاڍي راحت ملي ٿي.
ان کانپوءِ ڳالهون شروع ٿيون. پادري پروفيسر چيو ته
حضور! جيڪڏهن اوهين ٺيڪ سمجهو ته اسان کي اڏارو ته
توهان ڇا ستسنگي پرماتما جي پراڻي لاءِ ڪهڙا پرمارئي
ساڌن ۽ ڪريائون ڪندا آهن؟
نوجوان پروفيسر چيو ته اهي ڳالهون ته شايد گهٽ رکن
وڃن ٿيون.

حضور جن ورائيو ته مان توهان کي سڀ ڪوئي ٿو سمجهيان.
پوءِ توهين پاڻ ئي فيصلو ڪري سگهو ٿا ته اسين ڪجهه
گهٽ رکن ٿا يا نه. ڳالهه جو سلسلو جاري رکندي حضور جن
وڌيڪ چيو ته پهرين اها ڳالهه ڏيان پر رڪن جو ڳي آهي
ته نام جي دکشا وٺڻ لاءِ ڪنهن قسم جي ڪرم ڪانڊ يا
رئين بجا آڻڻ جي ضرورت ڪانهي ۽ نڪو ڪي وڏا وڏا
مٽر باد ڪرڻا آهن. ان لاءِ ڪي ڏکيا ٿيهر ڪونهن ۽ لڪو

جتي چاهي ان کي اتي مرگلي.
 ندين تي ٻڌڻ پڇيو، ”جي توهين ماس کانڻ هي من
 ڪراو لا ٿو، پوءِ ڇهڙي جا ٻوٽ ۽ ٻيون ڇهڙي جون شيون
 ڪم آڻڻ ڪيتري قدر جائز آهي؟“

ستگردن فرمايو، ”مان ٿو سمجهان ته خاص ڪري
 ٻوٽ ۽ ڪو صرف ڇهڙي وڪڻڻ جي واسطي ئي جالون
 کي مارڻ ويٺو آهي. ڪيترا جالور قدرتي طور مون لا جن
 مان ڪاڍي ڇهڙو حاصل ٿئي ٿو. اهو نه رڳو گذر ڪوڻ لاءِ
 ڪا نه ڪا سڀا لشڪر ڪرڻي ٻوٽي پر اهڙا به ماڻهو آهن
 جي ڇهڙي جا ٻوٽ پائيندا ئي ڪوڙين.“

مهنري پروڊيسر چيو، ”ستگردو جي! اسين توهان جا
 نهايت شڪر گذار آهيون جو توهان اسان کي سندس مٿي جا
 اصول اُتي سندر ۽ رول ٻڌڻ سان کولي سمجهايو.“

حضور جن پوءِ سڀني جيڪي اسن ڏانهن مخاطب ٿي فرمايو،
 ”ڪافي دير ٿي چڪي آهي، هاڻي توهين ٻلي آرام ڪرايو.“
 مهنري پروڊيسر ورائيز، ”اسان هتي سيالي نه رهڻ جو
 فيصلو ڪيو آهي ۽ اسان مان هڪڙو لاهور وڃي وڏي
 پادريءَ کي ان بابت اطلاع ڏيندو.“

ستگردن فرمايو، ”مام سندر، صبح جو توهان بهتي گذارين.“

وٽڻ وروڻهن يا موج ٺهي لاءِ مارڻ جو حساب اوس
ڏيڻو پوندو.

پادري پرويسر پڇيو ته ڀلا ڪٿا، سها، هڪڙو، ٽڙيون ۽
ڪيترا ماڪوڙا جيڪي فصل کي برباد ٿا ڪن، انهن جو
ڇا ڪجي؟

حضور جن وراڻيو ته توهين انهي کي ماري سگهو ٿا. جڏهن
ان بران مان هڪڙي چوندڙي پوي ته وڏي پرائيءَ کي
چڏي ڏيڻ کپي. آتم رکيا لاءِ نالڪن، شينهن ۽ ڇيتي جهڙن
خطرن لاءِ جانورن کي مارڻ ۾ پاپ نٿو لڳي.
پادريءَ چيو ته ڪڏهن ماس کائڻ به نه ضروري ٿيندو
آهي؟

حضور جن وراڻيو ته ماس کائڻ سان ماڻهوءَ جي دل
ڪنور بڻجي پوي ۽ هنجو ٻن جيون ڏانهن رخ نر ٿئي ٿيو
پوي. ماس کائڻ ڪري دٻا ۽ ڪوملن جون پاڻيائون نشت
ٿي وڃن ٿيون ۽ روحاني چڙهائيءَ ۾ وڏو وڳهن ٿو پوي.
پريسٽر وري پڇيو ته حضور! ڇن جانورن جو ماس
کائڻ ٿا، اسين نه پاڻ انهن کي سرشت جوئين ۾ پڇاڻڻ ۾
سڀاڪ بڻجن ٿا.

اهو ٻڌي حضور جن ٿهڪ ڏيئي فرمايو، ”جڏهن توهين
ڪنهن جانور کي ماري ان جو ماس کائو ٿا تڏهن توهين
صرف انهيءَ کي جسماني طور نقصان پهچايو ٿا پر انهيءَ
جي آتما تي توهان جو ڪوبه ڪنٽرول نٿو رهي. روحاني
ترقي نه آتما جي ٿيندي آهي، شر جي نه. توهين ٻڌايو
ته جنهن جانور جو ڪو ماس کائي ٿو ته انهيءَ جي آتما جي
آئينيءَ جي ٻاري ۾ ڪو هو فيصلو ٿورو ئي ڪري سگهي
ٿو؟ اهو فيصلو انهيءَ عرشي طاقت جي هٿ ۾ آهي ۽ هوءَ

آهي، لڏهن هنن طئي ڪيو ته اهڙيون شهرن کانجن جن کي
گهٽ ۾ گهٽ ٻهڙا جو احساس نٿي ۽ اهڙي طرح گهٽ ۾
گهٽ ٻاٻ لڳي. تنهنڪري هنن ويهڻو پوڄن اختيار ڪيو.
سائڻ سوزان يا قل فروغ ۾ درد ۽ ٻهڙا محسوس ڪرڻ
جو مادو قروب قروب هوندو ئي ڪونهي. آهي ٻين شهرن
والڪو لڪي جيئن، لڪي ڇلائڻ. سند فرمائڻ ته ڪاڏي
بهر واده رهي نٿو سگهجي تنهنڪري پڙهڻو آهار اهڙو
وڌو جنهن جي ورائڻ سان ڪرڻ جو روح گهٽ ۾ گهٽ
لڳي ۽ اهڙي سنار کي ڇڏڻ جو آدم ڪرڻو چٽي جو
هسا ڪرڻ بنا رهي نٿو سگهجي! جو توهان جو ”اصلي
گهر“ ڪونهي.

نوجوان پڙهڻو پڙهڻو نه حضور! ڪال اهڙو عجوب نظام
جو ڪهڙو آهي؟

حضور جن فرمايو ته ڪال هن سنار جو حاڪم آهي، هو
نور چاهي ته هجي ان جيلائي مان هڪ نه آيا آزاد ٿي
لڪري وڃي، هو هڪ هڪ آيا لام خروباڪ ڇنگه جوئي ٿو.
يادري پرونسرو جو نه حضور! توهان جو ڇوڙ آهي ته
شڪار ڪرڻ، مڇي مارڻ ۽ سڀ ڪمڻ ڪمڻ هي جو هسا
خراب آهي. ٻلا جيئي ۽ واڳهه کي مارڻ به خراب آهي؟

حضور جن ورائيو ته اهو حالتن تي مدار ٿو رکي. جانورن
کي مارڻ ۽ انهن تي ظلم ڪرڻ خراب آهي پر ڪڏهن اهڙو
موقعو اچي ٿو جڏهن توهان کي انهن کي مارڻو ئي پوي ٿو.
سمجهڻ ته هڪڙو ڇوٽو آهي جو توهان تي شهر يا ڳوٺ لام
هڪ ٽال آزار ٺاهي ٿو. هر توهانجا جانور ڪٽي وڃي ٿو ۽
ڳوٺ جا ڪيترائي ماڻهو ماري ٿو. اهڙين حالتن ۾ هن جو
خاتم ڪرڻ جائز ٿوري سگهجي ٿو. پر جانورن کي محض

آهي. باقي ٻيا چار لت ٻاڪل ٿوري انداز ۾ هوندا آهن
۽ ڊايل هوندا آهن. انهيءَ ڪلاس ۾ ساڳي سڙي، وڻ
ٽڻ اچي ٿا وڃن ۽ انهن ۾ پاڻيءَ جو لت مڪي هوندو
آهي. ڪي اهڙيون ڀاڄيون هونديون آهن جي ڪاٺ
سان ڏهين پتي وڃي ٻڌنديون آهن.

۲. ٻئين ڪلاس ۾ آهي جيو اچي ٿا وڃن جن ۾ ۱. ٿڌو اگني
۽ ٻر ٿوري ٻر ڌان هوندا آهن، جهڙوڪ جيت، چنر، ڪوٽا،
بلائون وغيره.

۳. ٽئين ڪلاس ۾ اچن ٿا پکي ۽ ٻر ڌا جن ۾ ٽي لت-جل،
اگني ۽ هوا ٻر ڌان هوندا آهن.

۴. چوٿا ڇانور چوٿين ڪلاس ۾ ٿا اچن جهڙوڪ گانيون
گهوڙا وغيره. هنن ۾ آڪاش يعني ٻڏي ۽ جي لت کان
سواءِ باقي ٻيا چار ٽي لت هوندا آهن ۽ اهو ئي سبب
آهي جو جانورن ۾ ٻڏي يا سمجهه گهٽ هوندي آهي.
۵. پنجن ڪلاس ۾ آهي انسان جنهن جي شراب ۾ پنڄڻي
لت ٻوري ميزان ۾ موجود آهن.

انگري ماڻهوءَ کي مارڻ جي سزا موت آهي پر گهوڙي
يا ڪتي کي مارڻ جي سزا موت ڪونهي. ٽوهين ان جانورن
جي مالڪ کي عيوضو ڏيئي راضي ڪري سگهو ٿا.
جيڪڏهن ٽوهين ڪو پکي ٿا مارو ته ان جو پاپ ڪتي کي
مارڻ جي پاپ کان گهٽ آهي. ساڳئي وقت جو پاپ هڪ
ڪوئي يا سهي کي مارڻ سان لڳي ٿو، اوترو هڪ گل پٽڻ
يا گجر کاڌ سان ڪين ٿو لڳي. انگري جيڏهين پراچين
رشين مينن ڏٺو ته ڪال هن سنسار جو انتظام ائين ئي بڻائي
رکيو آهي ته هڪڙو جيو ٻئي جيو کي کاڌ سان ئي زنده
رهي سگهي ٿو ۽ ساڳئي وقت جيو هنسا ڪرڻ ۾ مهيا پاپ

ڪندو. جالنون جو ماس کائڻ سان انسان هي ٻڌي پڙشت
ٿيو پوي؟ هو جالنون جهڙو ئي ٿيڻو پوي.

پروفيسر ورائيو ته اسين پڙهين کان وٺي ماس ورتائيندا
آيا آهيون. هاڻي اهو چڱو انسان لاءِ ڪيڏو ته مشڪل ٿيندو!
حضور جن فرمايو ته هي چاهه آهي اتي راهه آهي؛ مالڪ
انهن جي مدد ۽ سھائتا ڪري ٿو جي ليڪي ۽ دها جي
مارڪ تي هلڻ جا چاهڪ آهن. سوين اميرڪا ۽ يورپ جا
ستسڪي آهن هي ويهندو پوئين ورتائين ٿا ۽ ڪابه ڏکيائي
مھروس ڪانه ٿا ڪن.

پادري پروفيسر چيو ته پرمالما هي ٻيڙ خاطر انسان کي
ڪجهه نه ٿيڻ ڪرڻو ئي ٿيندو.

نوجوان ٽريٽر چيو ته ستن نه اٿن نه چيو آهي ته رڻ
ٿي ۽ ساڳو سڙي ۽ ۾ نه جان ۽ چيٽنا آهي.

حضور جن فرمايو ته اها حقيقت آهي. جيڪو ڪڻڪ جو
ڊالڻ اسين کائون ٿا ان ۾ جان آهي. ڪورو ٺاڪ صاحب
فرمائين ٿا. ”جيئي دالي ان کي جيئڻا بيهه نه ڪري.“
مولانا روم صاحب هر ڪلام آهي ”سڙ ڪاه وانگر مان ڪڻڪن
دما ٻڌا ٿيو آهيان ۽ چوراسي لک چوليهون ٻڌيون اٿم.“
پر جيئن جي چيٽنا، مھروس ڪرڻ جي شڪتي ۽ وڪاس
۾ تفاوت ٿيندو آهي ۽ اڪري ڪنهن نه ساعوراري کي کائڻ
جو باب ان مطابق لکي ٿو جهڙو اهو نه ۽ ڪمٽ مھروس
ڪري ٿو. مان ان حقيقت کي وڌيڪ صاف ڪريان ٿو.
چڪر ٽان ٽان ٿي ٻڌو. هن ساري رچنا کي پنجن درجن ۾
ورهائي سگھي ٿو. تنهنهي زبانه يا ٿوري مالرا ۾ هئڻ
ڪري سنار ۾ پنجن قسم جا جيو آهن.

۱. پهرئين ڪلاس جي جيون ۾ صرف هڪ ٽي مکيه هوندا

ڪيائون ته ڪنهن به ٻارائيءَ کي دڪ نه ڏارو. گورو ارڃن ڏارو
مهارج جن کي جڏهن بهر پيئي ته کي ستسنگي الهيءَ حڪم
جي پوري طرح بجاواري ٿيا جن ته هنن خود انهيءَ حڪم
کي دهرائيندي آڳيا ڏي ته گورو نانڪ صاحب جن ڪڏهن
به اهڙي غلط اجازت ڪونهي به ڪانه ڏني هئي.

حضور جن الهيءَ وٽ ٽي وڏا روڻي وڃي وڃي وڃي وڃي
فرمايو ته الهيءَ حقيقت کان ڪير به انڪار ڪين ڪندو ته
جن جالورن ۽ پڪين کي اسين ماريون ٿا انهن مان ڪير به
مرڻ ڪونه ٿو چاهي ۽ هر ڪو پنهنجي جان بچائڻ جي پوري
ڪوشش ڪري جيئن چاهي ٿو. اوهان ڏارو هوندو ته ڪاٺي
جڏهن جالور کي ڪٽڻ لاءِ پڪڙيندو آهي ته هو ڪيئن نه
ٻاٺ ڇڏائڻ لاءِ سر ٽوڙ ڪوشش ڪندو آهي. الهيءَ ڳالهه کان
ڪير انڪار ڪري سگهندو ته هو الهيءَ وقت سخت پڙا
مھسوس ڪن ٿا. ڇا هو پرمانا جا چيو ڪولهن ۽ هنن کي
بي رحميءَ سان ذبح ڪرڻ جي سزا پرمانا اسان کي
ڪونه ڏيندو؟

پادري پروٽيسر چيو ته ها، اها حقيقت آهي ته جڏهن
اسين مرڻين يا ٻين پڪين کي ڪاٺيندا آهيون ته هو دردناڪ
۽ داسوز آواز ۾ چيخندا آهن.

حضور مهارج جن فرمايو ته جيڪڏهن ٻسڻ ۽ پکي سک
دڪ. مھسوس ڪن ٿا ته پوءِ هنن کي مارڻ مهاپاپ آهي ۽
هنن جو خالق اسان کي ان لاءِ ڪڏهن به معاف ڪين ڪندو.
پروٽيسر اهي اکر وري به دهرايا ته هو انڌاءُ ته مھسوس
ڪن ٿا.

حضور جن فرمايو ته جيڪو به پرمانا کي پيار ڪري ٿو
۽ هن سان ملڻ چاهي ٿو اهو ڪنهن به چيو جي هتيا ڪين

نه ڪي ايمان جو. (هتي پنهنجي ماس ڪائڻ جو مطلب آهي عبادت ۽ رياضت ڪري پنهنجي شير کي ڏرو ۽ پتو پٽائڻ).

مسلمان ڊاڪٽر چيو ته ها، صرف محمد صاحب سڄي حياتي ۾ صرف چار دفعا ماس کاڌو هو. قرآن شريف جي هڪ آيت آهي ته قرآني ڏال جالرون جو ماس خدا کي منظور ڪين آهن پر هڪ منظور آهن صرف پرڳڻي ۽ ليڪ پاڪ ڏندڻي.

اٺي ٻاوا هرنامسنگهه چيو ته ڳروو ٺاڪ صاحب جن نه ڪڏهن به ماس کائڻ کان منع ڪين ڪئي.

حضور جن ورائيو ته هن نه بلڪل منع ڪئي آهي. پر هنن مولڪي حڪم ڏنو ته مٿان پنهنجي ڪهري مان هڪڙو فارسي ڪتاب ڪڍي آءٌ هنجو نالو آهي ”ديستان مداحب“. پروفيسر جگموهنمل اهو ڪهڙو لاءِ جي راجا جي لهروري مان ڪڍي آيو هو.

مان جلدي وڃي مٿان اهو ڪتاب ڪڍي آيس ۽ اچي سگورن کي ڏنو. هنن ڪتاب کي ڪهڙن ئي هنڌان اٿلايو ۽ ڪجھ مٿن کاپو ٻاوا هرنامسنگهه کي اهو ڪتاب ڏيندي چيائون ته هنجو ليکڪ هڪ وڏو مسلمان وڏوان مٿس ڏاڍي هو. جو ڳروو ارڻ ڏيو پياوچ جن جو سر ڪالهن هو ۽ سندس ڪتاب ۾ انهيءَ وقت جو وشراس چوڳو ڏڪر ليل آهي.

ٻاوا هرنامسنگهه انهيءَ ڪتاب مان ۲۴۸ صفحي تان پڙهڻ شروع ڪيو جنهن ۾ لکيل هو، ”ڳروو لاءِ پنهنجي مڪن کي ماس ۽ شراب ورتائڻ جي مضمون منع ڪئي. هنن ٻاوا ڪڏهن ماس ڪو نه ورتائو ۽ پنهنجي سنگت کي هدايت

آي ۽ ڪرمن جو ٻاري قرض ڇڙهي ٿو. ماس ڪاٺ سان
روحاني راهه ۾ رڪاوٽ پري ٿي.

ٻڌڻي وري پڇيو ته ڀرمالما هي ڀسون ۽ ٻڪي اسانجي
ڪاڄ لاءِ ڪين آيا آهن؟

حضور جن کليو ۽ ڪاٺس پڇيو ته جي شينهن ۽ چيتا انسان
جي باري ۾ ٿوهان کان اهو سوال پڇن ته پوءِ ٿوهين ڪهڙو
جواب ڏيندا؟

ٻڌڻي اعتراض ڪندي چيو ته انهن ڪڏهن به نٿو ٿي
سگهي ته ماڻهو جانورن جي خوراڪ لاءِ بڻايو وڃي.

حضور جن وراڻيو ته جانورن جا وڇاڙ ٿوهانجي وڇاڙن
کان مختلف ٿي سگهن ٿا.

ٿوهان وري سوال ڪيو ته حضور سڀ مسلمان ٿوڙي
عيسائي نه ماس ورتائيندا آهن.

حضور جن فرمايو ته ڪنهن به سنت پنهنجي سڪن ۽ شيون
کي ڪڏهن به ماس ڪاٺ جي اجازت ڪين ڏئي آهي پر
چاهي هو ڪهڙي به مذهب، ماڻڪ يا وقت جو هجي. عرصي
پڇاڻان، جڏهن ماڻهو انهن سنتن جون اصلي سکياڻون وساري
ٿا وهن ته پوءِ هنن جا شش جهڪي صرف نالي جا شش آهن،
انهن مدح ڪيل شين کي ورڻاڻ شروع ٿا ڪري ڇڏين.
حضرت محمد پيغمبر صاحب جي جيون ئي مون هڪ ڪتاب
۾ پڙهيو ته هن اوائلي زندگيءَ ۾ صرف ۴ دينا ماس ورتا
هو. مولانا روم صاحب جو ڪلام آهي:-

”لهن کي گفست سلطان زهان،

لهني خود گفستا نه لهني ديگران.“

يعني ان عالي سلطان (پيغمبر محمد صاحب) جنهن ماس
ڪاٺ جي اجازت ڏني آهي، اهو ٿيندو پنهنجو ماس آهي

ٿي ٿو جهڪو هڪ اڀاسي آتما کي، جهٽڪي روحاني دڪشا ملي ٿي، مٿن مڊلن ۾ پروش ڪرڻ وقت ٿي ٿو.

لوجوان ٿرئسٽر ڄمو ۽ اها جهٽري ٿي مرن واري ساڌنا ۾ ڏاڍي ڪشت دانڪ ٿيندي.

حضور مهاراج هن فرمايو ته ائين ڪونهي. ۶ سالن جو ٻار به ڪامل مرشد ڪري رهنمائيءَ ۾ اها ساڌنا آسانيءَ سان ڪري سگهي ٿو.

پادريءَ پڇيو ته پوءِ سڀ ماڻهو ائين ڇو ڪونه ٿا ڪن؟ حضور جن جواب فرمايو ته اهو سڀ الڪري جو الهن کي لڪي ڪورو مليو آهي؟ نه انهن کي هن مارڻ هو پتو آهي.

ٿرئسٽر پڇيو، ”ٻلا مريڪي الهيءَ روحاني راز کي ڄاڻڻ لاءِ اهڙي دڪشا ملي سگهي ٿي؟ الهيءَ لاءِ ڪي شرط آهن يا ڪا خاص تياري ڪرڻي پوندي؟“

حضور جن ورائيو ته ها، ان لاءِ سڀ لشڪار شهن، ماس مڇي، بهاءِ، مرغِي يا الهن مان ٺهيل ڪيڪن، بيسٽرن کان پوءِ ڪرڻي آهي؛ تهڪ پاڪ ڏندگي گهارڻي آهي.

ٿرئسٽر عجب وڃان ڇو ته ڇا ڪيڪ ۽ بيسٽرون به ڇڏڻيون پونديون؟ اها ته سچ ۽ حق منڊل ڪرڻي آهي.

دٻا جي ساگر حضور مهاراج جن منهنجي فرمايو ته ان ڳالهه جو مارو مدار آهي ته انسان ڪهڙي ڳالهه کي ٿو وڌيڪ مهتر ٿئي. هن ڏندگيءَ جون ڦالي؟ ٽڪيون خوشيون ڪن بنادار روحاني دولت!

لوجوان ٿرئسٽر پڇيو ته حضور! ماس کائڻ جي ٻلا ڇو منع ڪيل آهي؟

”هنن جي جان وٺڻ ڪري دل ڪٽرو ۽ بي رحم بڻجي

صديج ارت معلوم ٿيو آهي .

ستگردن ٿرمارو نه هرڪو سرت شبد جو اڀاسي اهو جهڙي مرڻ جو مشاهدو ماڻي ٿو . موت وقت ڇا ٿو ٿئي ؟ پهرين آتما شرار جي انگن - هٿن ، پيرن ، ٽنگن ٻانهن مان سميتجي پهرئين چڪر يعني گدا چڪر ۾ اچي ڪٺي ٿئي ٿي . اٺان پوءِ ٽاري ٽاري مٿي اچي ڪٺ چڪر ۾ ڪٺي ٿئي ٿي . ان مهل هٿ ، پير ۽ شرار ٽڙو ٿي پوي ٿو . اکين جون پٽيون مٿي چڙهي وڃن ٿيون ۽ آتما اکين جي مرڪز مان پرواز ڪري وڃي ٿي . موت ائين ٿيندو آهي . اڀاسي هر روز انهيءَ حالت مان گذري ٿو ، جنهنڪري جهڙي مرڻ سڏجي ٿو . حضرت محمد صاحب ڀٽ چيو آهي ته ”موتو قبل موتو“ يعني موت اچڻ کان اڳ- مروتو . هڪ مسلمان ڊاڪٽر چيو ته مولڪي هاڻي سمجهه ۾ آيو ته حضرت صاحب جن جي ان قول جو ڪهڙو مطلب آهي .

نوجوان پٽ پڇيو ته جيڪڏهن اڀاسيءَ جي آتما پڇن ۾ شرار خالي ڪرڻ کانپوءِ ان ۾ واپس نه اچي ته پوءِ ڇا ٿيندو ؟

حضور جن وراڻيو ته ائين ٿيندو ئي ڪونهي . هاڻي مرضيءَ مطابق آتما اچي وڃي سگهي ٿي . اها ڳالهه اڀاسيءَ جي وس ۾ آهي . هر هڪ اڀاسيءَ کي مرڻوءَ جي دوار کي هر روز پار ڪرڻو پوندو آهي . شرار جي ٻاهرين حصن مان سميتجي ، آتما جو اندر وڃڻ ، اهو ساڌنا جو پهرين ڏاڪو آهي . شو نيتر ۾ پهچڻ کان اڳ- مرڻو جي حالت پيدا ڪرڻ يعني سرت کي شرار مان مڪمل طور سميتڻ لازمي آهي . پراچين گريس جي مشهور فلاسافر پلاٽو ٽارڪ جو به ساڳيو انڀرو آهي . هو چوي ٿو ته آتما کي موت وقت اهو ساڳيو الڀو

ٺهري جي چو چو آهي ته پرماتما جا اوتار هوندا آهن .
 حضور جن فرمايو ته سٺ سٺ مڙو کان تيارا آهن . هر
 جهيستانين چاهين زنده رهي سگهن ٿا . انهيءَ مڙج ۾ ڪنهن
 چو به داخل ڪونهي . هينجڙ مڙج عام ماڻهوءَ جيان ڪور
 ٿيندو آهي . جڏهن به سٺ سٺو مڙو شير پيڙڻ چاهيندو
 آهي ته هر ان کي ائين ڇڏي ڏيندو آهي جهڙن پراڻا ڪهڙا
 لاهي ٿا ڪنهن . هر هر روز ٻين سمورن ڪري پنهجي آتما
 کي ارڇن مڏائڻ ۾ وٺي وڃن ٿا جهيڙو مطلب ئي اهو آهي
 ته هر روز سمورن ٿا . هنڪي هنن سٺا چو پيا ٿينديءَ چو
 ڪونه موٽ ڪونهي ۽ انهيءَ ڪري هر مڙج کان ٿا ٻڌن .
 در اصل ، اهڙن سندن ڪي هتي دنيا هڪ وڏو جهيڙو
 لڳندو آهي ۽ جڏهن سندن منن يا مشيد ٻورو ٿئي ٿو ته
 هو هن دنيا کي ٿيائي پنهجي پرم ڏانهن وڃي لواس ڪن
 ٿا . انهيءَ ۾ هڪ ڪونهي ته جي هو چاهين ته سندن ٿاڻن
 هڪ ئي شير ۾ زنده رهي سگهن ٿا پر اهڙن ڪرڻهن .
 ڏيکارڻ ۾ سندن جي وڙجي پاڪل ڪانه ٿيندي آهي . ائين
 وانگر هو پڻ ڪونهي جي سڀني ٿاڻن چو پالن ڪندا آهن .
 راءِ بهادر مناعل وح ئي چيو ته سندن جي ڪي ته نهايت
 اتر آهي پر اسين واهي ستنگي به هن سنسار ۾ پاڻ کي
 خوش ٿا سمجهون ۽ انهيءَ انتظار ۾ رهون ٿا ته هن حل
 خالي مان جلد ئي بد خلاص ٿين .
 اٿي حضور جن ڪجهه صاحب جي پاڻيءَ چو هي حوالو ڏنو :
 ” ڪير جس مرئي مي چڪ ٿوري موهي من ايند ،
 ڪب هي مري ڪب هي ٻائيئي پورون پرمالند . “
 مشري پروفيسر ٿاڻد ۾ چيو ته سڀني ٿاڻ به لکيو آهي
 ته مان روز مرندو آهيان پر اڄ ئي مون کي سندن وڃڻ چو

گراوت ۽ گندگي هميشه ڇو ٿي اچي؟

حضور جن جواب ڏنو ته اهو به قدرت جو قانون آهي. زمين جڏهن بيجر ٿي پوندي آهي ۽ کيتي ۽ جي لائق نه رهندي آهي ته انکي وري اڀرائو بڻائڻ لاءِ، لازا ڦل ڦول ۽ صحت بخش سبزتون پيدا ڪرڻ لاءِ پاڻ جي ضرورت پوندي آهي.

نوجوان پادريءَ وري پڇيو ته پرماتما اهڙن عهدن ۽ نرمل اصولن جي ارد گرد اها گندگي ۽ غلاظت ڇو ٿو ڪئي ڪرڻ ڏئي؟

حضور جن ورائين، ته ائين ٿيڪ آهي، پر جڏهن انهن راتين ۽ رسمن جي به غلاظت ڪئي ٿئي ٿي ته پوءِ روحانيت کي وري روشن ۽ صاف سترو ڪرڻ لاءِ کيس ٿي دنيا ۾ اچڻو پوي ٿو.

ان گفتي کي ٻڌي سڀني وٺي ٺهڪ ڏنا.

حضور جن وڌيڪ فرمايو ته اها ڳالهه ڪڏهن به وسارڻ نه کڻي ته هن سرشتيءَ جو سڄاڻڪ، پرڻ پتا پرماتما جيڪي ڪري رهيو آهي سو هميشه اسانجي ڀلي ۽ بهتريءَ لاءِ هوندو آهي. انهن دڪن، ڪليشن ۽ ڏلتن ۾ اها حڪمت رکيل آهي ته ان سرجهار جي دٻا مهر جو ساگر جوش ۾ اچي انسان جي پاڻن کي ڌوئڻ لاءِ روحاني رحمت جون لهرون موڪلي.

ان کانپوءِ حضور جن انهن پادرن کان پڇيو ته گروهه جي باري ۾ اڃا به ڪڇ توهانکي پڇڻو آهي؟

ڪو جواب ڏئي تنهن کانپوءِ نوجوان پريستڙ پڇيو ته حضور! سنت ال ٿي سڀني وٺي ڪايو. تنهن

پښتې. هو دان ډاڅ لاء اچن ٿا. اهي مالڪ سان ملائځ جي
مارگ ڏيکارځ لاء، هڻي بادشاهت ۾ داخل اٿځ جو دروازو

کولځ لاء هن سنار ۾ اچن ٿا.
هڪ پادري، ٻڌايو ته عيساي مسيح کي ”کرنا“
”مارگ“ ”سنار جي جوت“ ۽ ”سچاڻ واپار“ سڏيو
وڻو آهي. پادري پرويسر ڄيو ته عيساي کي ”شبد“
”اوکاس“ ”ڏيو. ڌاري شبد“ ۽ ”اوکاس“ ته ڄيو

وڻو آهي.
ننهن اي حضور هن نورمار ۾ پڳوان ڪرڻن ڇڻوڻي هڻو
پر مالما هر اوکاس ڪري ڇڻن ٿا. ڳڻتا ۾ ڄيو آهي ته هڏهن
هڏهن ڏورم هي عيساي ٿئي ٿي ۽ سنار ۾ باب ۽ اڏورم
ڇالڇي ٿو وڃي ٿڏهن مان ڏورم جي استاڻا ڪرځ
لاه اوکاس ڌاري اچان اڏو. (ڳڻتا ۴-۷)
پادري پرويسر ڄيو ته ڪڍو اٿڻن کي کڻي ڪٻڙي ته

نالي سان سڏي مگر آهي پر مالما وٽن ٿي اچن ٿا ۽ پر مالما
هي طاعت کڻي اچن ٿا.

حضور هن نورمار ۾ ماڻهو اٿڻن نالن تي اصول ڇڻوڳوا ۽
ساد ڇڻائڻ ٿا. ڇڪڏهن ڪوبه ادار ۽ صاب دل ٿا
ڪرځ ڪڍو ته هسکي هر ڏورم ۽ مذهب جي ٿو ۾ ساڳو
سچائي ملندي. هڏهن ته روحانيت پوڪار وٽهن رواجن
پرڄان ڪرم ڪانڊ جي ڏڏا ۽ دولتي سان ٿڪڻي پرڻ
۽ بدنام ٿئي ٿي ٿڏهن آهي پر مالما جا ٻارا وٽ سو
هن سنار ۾ اچي ان کي ڇڻتا پرڏان ڪري روحاني
کي روشن ڪن ٿا. اهڙي ريت هي روحاني مشعل هر
۽ هر قسم ۾ پرڪاشم رکي وڃي ٿي.
پادري پرويسر ڄيو ته حضور! ڀلا روحانيت

۱۶- اِي چئي چڪو آهيان تہ ائين ڪونهي تہ جي ڇڙون
 اسانجي سمجھ ۾ نٿيون اچن، انهن جو ڪو وجود ئي ڪونهي.
 سياڻي سڙاڻ ڪي به اهو مڃڻ ئي پيو تہ ڪيان جو ڪو اهڙو
 منڊل به ئي سگهي ٿو جو منطق (logic) جي بهنج کان پري
 هجي. ڪئين ڀيرا نوجوانن کي ڏسندا آهيون تہ هو اهڙين
 ڳالهين جو ڀروسو ۽ دعويٰ سان بيان ڪندا آهن جن بابت هنن
 کي ڏرو به اوجھ ڪانه هوندي آهي. ڪهڙي نه ڪل جهڙي
 ڳالهه چئجي؟ انهن لکي هن پرمارڻي وشيه جو اڀياس ڪيو
 آهي، لکي ان باري ۾ ڪا ڪوچ ڪئي آهي. ان هوندي به
 توهين ڏسندا تہ هو آتما، پرماتما، سرڳ، لڙڪ ۽ سرشتيءَ جي
 ليلا جي باري ۾ اِي ڦاندي پنهنجا رايو ڏيندا رهندا آهن.
 اِي نوجوان پادريءَ پڻ چيو تہ عيسائي مسيح فرمايو آهي
 تہ مان ۽ پرم پتا هڪ آهيون.

حضور جن فرمايو تہ ها ۽ کيس بائيبل ۾ ايشور پتر به سڏيو
 وارو آهي.

هڪ ٻئي پادريءَ چيو تہ عيسائي خود به ائين فرمايو آهي.
 حضور جن فرمايو تہ توهين اهڙن شخصن کي ”ڏايل الله“
 يعني خدا جو دوست به چئي سگهو ٿا، جيئن ابراهيم کي
 چوندا آهن. توهين انهن کي رسول الله يعني خدا جو قاصد
 يا پيغمبر سڏي سگهو ٿا جيئن حضرت مهمد صاحب کي
 سڏيندا هئا. توهين هنن کي ساڳيا پرماتما به چئي سگهو ٿا
 جيئن رام ۽ ڪرشن لاءِ چئبو آهي. اهي هن سنسار ۾ نجات
 يا مڪتي ڏيندڙ، وچ وارا يا ستارش ڪندڙ بڻجي اچن ٿا،
 يا ائين چئو تہ ان پرماتما دتاران موڪليا وڃن ٿا. اهي پرماتما
 جي روپ ۾ منش ۽ منش جي روپ ۾ پرماتما هوندا آهن
 جي دها مهر جو سندس ڪٿي اچن ٿا ۽ دنيا کي پرڪاش ۽

جڏهن وقت توهن ڪڍون ۽ سوال چيو حجاب ڏيڻ شروع ٿا
 ڪرڻ ان مهل دماغ ۾ اڃاڪ پرڪاش هي جهلڪ اچڻ وڃي.
 حضور ۽ پياراج جن فرمايڻ لڳا ته ان ڳالهه کان ۽ ڪوبه
 انگار ڪونه ٿو ڪري ۽ اسانجي آتما اڌ پالڪ سمجھجي
 هڪ بولد آهي يا اسان ائين چئي سگهون ٿا ته اسان سڀني
 هي اندر ان پرماتما جو ائين موجود آهي ۽ ڪوبه چيو جيترو
 وڌيڪ ان پرماتما هي ويجهو وڃي ته ڪري، ڏاڏا، ڏاڏا،
 ائين هن ۾ پرڳهت ٿئي ٿو. هڪ ڪري، ڏاڏا، ڏاڏا، هڪ
 پرڳهت يا ان کان وڌيڪ هڪ پهل آتما جي اندر، هڪ
 معمولي انسان هي پست ۾ اهو پرماتما جو ائين وڌيڪ ظاهر
 ظهور آهي. جڏهن ئي هي اسانجا استول ٻڌا ٿيندا وڃن ٿا
 تڏهن ئي اهو پرڪاش يا اسانجي اندر ۾ هڪ پرماتما آهي
 تڏهن ئي اهو روشن ٿئي ٿو ۽ پست اها اوستا اچي ٿي جڏهن
 اهو وڌيڪ روشن ٿئي ٿو ته اسان ۾ پرڳهت ٿئي ٿو. جڏهن
 هو پنهنجي سمورو روپ سان اسان ۾ پرڳهت ٿئي ٿو. جڏهن
 اها اوستا اچي ٿي ته اسانجي آتما ئي ڪي به حدن جا پندن
 يا رڪاوٽون نٿيون رهن. اسان پنهنجي اها اوستا اچي ٿي
 منڊلن جو سڀ ڪري سگهون ٿا. انهن منڊلن جون شڪليون اسان
 راز اسانجا راز ٻڌجن ٿا ۽ انهن منڊلن جون شڪليون اسان
 جون شڪليون ٿي پون. آتما ان اسان پرماتما ۾ ٻڌي ٿو
 ٿي پوي. بولد سمجھ ۾ سمانجي سمجھ ٿي ٻڌجي پوي ٿو
 دراصل، هر هڪ آتما استول ٻڌن ۾ ٻڌل ٿي ٿو
 پرماتما ئي آهي. ٻڌلن کان مٿي ۽ ٿرمل آڪاش آهي
 سورج پوري آب تاب سان ڇهڪي رهيو آهي.
 اهي ٻڌل ئي ان انگار جو ڪارڻ آهن. جڏهن
 هڪ ڪنهن ڪي ٿيڙي پڪڙي ٻڌندي آهي ته
 پست. هي پوري پرڪاش سان روشن ٿي رهيو آهي. پر

وڳ ۾ اچي مٿس چولو ڌارو ڪري هندي ڏکڻ ۽ ڏرڊن
کي دور ڪرڻ لاءِ مجبور ڪين ٿيندو؟

حضور مهاراج جن اڃا ائين چئي مس بس ڪيو ته
راءِ روشنلال وچ ۾ ئي چيو ته منهنجي سمجهه ۾ اٿس اچي ته
جو پر مالما انست، اڪرم ۽ سرو واپي آهي سو ڪيئن هڪ
انساني شريف ۾ سماجي سگهندو؟

حضور جن فرمايو ته راءِ صاحب، اٽل سبب اهو آهي جو
ماڻهو سمجهن ٿا ته پر مالما ونڪڻ ۾ ڪنهن هنڌ ٻڌاڻي
آهي ۽ اٽل ئي هن سلسلار جو چرڇو هلائي رهيو آهي. هو
ان اڪرم پر مالما کي محدود دائري ۾ بند ڪن ٿا. پر مالما ته
الڪ آهي، اڳاڏ آهي، هر جاءِ حاضر ناظر آهي. حسابن
جو ڪوبه ڄاڻو اوهان کي ٻڌائيندو ته جيڪڏهن اڪست
(Infinity) مان اڪست گهٽائبو ته اڪست ٻڌندو. بيحد مان بيحد
ڪاٽبو ته باقي بيحد ئي ٻڌندو. اٽل اسان اڀرڻ جي شائستي
ڀاڱ ۾ هن ريت ورتڻ ٿيل آهي :-

”اوم پورو مڌا پراڻ مڌنگ پورن پراڻ اهڙو چٽي“
هتي پورو جو اٽل آهي مڪمل، اسيم، بيحد. پر مالما
پورو آهي، اسيم آهي. جيڪڏهن اُن پورو مان پورو
ڪاٽبو ته پورو ئي باقي ٻڌندو. جيڪڏهن اسين هندي
مٿس چولي ۾ اچڻ جي پوڳيتا ۾ شڪ يا گمان ٿا آڻيون ته
اسين ”پورن“ ۽ ”اسيم“ جي مهتر کي وساري ٿا ڇڏيون.
ڇا سڀ روپ ان جا روپ ڪونه آهن؟ ڇڏو اها ڳالهه مان
توهان کي ٻئي نموني ٿو سمجهان.

پوءِ راءِ روشنلال وچ ۾ ئي چيو ته حضور! هاڻي ته سڀ
ڪجهه ڇڳي طرح سمجهه ۾ اچي ويو آهي. ڏسجي ائين ٿو
ته توهين ڪا به ڳالهه صرف واپي سان ڪين ٿا سمجهايو پر

ڏيکاري ٿو ڏي.

بڏاڻي ڪاڻ هنجي سڄي. ۽ ڪم ڪرڻ جي شڪتي نه
 ٿيندي وڃي ٿي پر هن کي ارب ۽ وڌيڪ واسا ٻار وڌيڪ
 وڪوڙي وڃي ٿي. هنجر شرار مرجھائجي وڃي ٿو ۽ هن
 جي صحت برباد ٿي وڃي ٿي. هر ڪو هنکي ڏڪار ٻري
 نظر سان ڏسي ٿو. هر لاعلاج بيمارين جو شڪار بڻجي ٿو.
 پنهنجن اڃاڻن کي ٻورو ڪري ٿو سگهي پر اڃاڻن جون
 واشتائون ڇڪي ٿو پوءِ نه ٿي سگهون آهن اهي پڙ ڪر
 کائي هنجي جيءُ کي ڄاڻيندڙن رهن ٿيون. هي اهڙيون
 غلطيون ڪيو وهي ڇڪي ڪڏهن به معاف نٿيون ٿي سگهن
 ۽ اڪري نه رڳو هنکي پن جا طعانا پڻا سڻا پون ٿا
 بلڪه هنجي استري ۽ ٻار به هنکي منهن ٿي وڃاڻو ڪن.
 هو مرم لاءِ واڃائي ٿو پر موت اچي ٿو. صڏهن ڪڏهن
 نه اهڙي مصيبت کان چرٽڪارو ٻاڻ لاءِ آڳاٽا ڪرڻ لاءِ
 به سڄي ٿو.

سو اها آهي منش جي زندگي جنهن ۾ اسين سرگردان
 آهيون ۽ اهڙا دشت جهڙو ڇڪي پيوڻجي پائين جو پڇتاءُ
 ڪرڻا بنا مري ٿا وڃن انهنکي هزارن سالن تائين دوزخ
 جون عذبتون ۽ عذاب سڻا پون ٿا. اسوس! ڇڏن ڏهاڙن
 جي هن منش چڙهي ۽ غلط آهيوڪ ڪرڻ لاءِ ڪهڙي نه
 پالڪه جزا ۽ سزا ڀڙڻي پري ٿي!

دوزخ جي عذابن جو نه ٿو رهن سڄي نه لڃا سگهو.
 روح روڪن رڙن ٿا، ڇيڙن ٿا ڇلائين ٿا پر ڪو نه هنن جي
 ... اسين کي اوائلي ڪو نه ٿو. ٿر اوڪيءَ جو مالڪ، ڪال
 نه ڇا ڄاڻي؟ پر ڇا پتا پر مائما کي پنهنجي اولاد جي
 ري درد شا ڏسي جهڙو ڪن ايندو؟ هو ڏيا جي

جڏهن واسنائن جي طرفان جو اهو پهريون دؤر پورو ٿئي
 ٿو ته پوءِ هنڪي ڪهاڻي ۽ گذاري ڪرڻ جو ذڪر اچيو وڙهي.
 ان لاءِ هو در در پٽڪي ٿو ۽ روزگار جي تلاش ۾ آفيسن
 جا چڪر کائي ٿو. جتي وڃي اُتي هنڪي دڙڪو داب ۽
 فنڪار ماري ٿي. جتي وڃي ٿو اُتي لکيل ڏسي ٿو، ”هتي
 نوڪري خالي ڪانهي.“ هنجي استري، هنجي ٻار هن ئي
 زور آڻين ٿا ته وڻي پٺي پٺي اچ، وڻي قرض ڪٽي اچ يا
 چوري ڪري اچ پر پيسا ڪٽي اچ، اسين پٽر کائي ڪونه
 جيئنداسين. رات ڏينهن اهو چيٽا جو گھڙو هنجي ڪليجي
 کي کائيندو رهي ٿو. هو آواري ڪتي وانگر هيڏانهن جو
 هوڏانهن پيو پٽڪي. سمورو وقت اهو ڀاري بوجو هنجي
 چٽ تي چڙهيو ٿي رهي ٿو. نتيجو اهو ٿو نڪري جو هن
 جي گهر ۾ گهڻي ۽ ڪاڪل اچيو واسو ڪري ۽ هنجي وواھت
 جيون جو سڄو آند ڪاٺور ٿيو وڃي.

گهر گرهستي ۽ جون فرض آڏاڻن، ٻارن جي لڪائي
 پڙهائي ۽ شادين مرادن جون ريتيون رسمون ٺاهڻ لاءِ
 هي مڃورو ٿي قرض ڪٽي ٿو ۽ ان تي وياڄ وڌي اٿڻو ته
 هن لاءِ بوج بڙو پوي جو ڇڪاڻ ٿي مشڪل ٿيو پوي.
 ويڄاري کي ڪورٽ ۾ گهاريو وڃي ٿو. هو پنهنجين اڳين
 نادانين ۽ غلطي لاءِ پڇتائي ٿو پر ’آب پڇتائي ڪيا هون،
 جب چڙيان چڪ گئي ڪيت‘.

ڏک ۽ ڏوجھرا لڳاتار برسات وانگر هن تي نازل ٿيندا
 رهن ٿا. هي ’چل بن مڇاي‘ وانگر تڙڦندو رهي ٿو. هو
 وقت کان اڳ ئي بدو ٿيو پوي هنجون اندرون ڪم ڪرڻ
 کان جواب ڏيو. هن هنڪي چو طرف سواءِ اوندهه انڌڪار
 جي ڪجهه به نظر نٿو اچي. ڪٿان به هنڪي مدد جو ٿورو

هو ڪرنگو ۽ اوڙو، هندوري ۾ پيسو رهي ٿو ۽ پنهنجو
 دڪب درد ڪنهنڪي نه ٻڌائي ٿو سگهي. - سُر مٿي ۾ اٿس
 پر هنجڻا مانا پتا ڪيس پست جي - سُر جي دوا ڏان لاءِ
 سندس پٽڙا ۾ پاڻ اضافو ڪن ٿا. هو ٻري طرح روئي ٿو،
 رڙي ٿو، پر اهو ٿو ٻڌائي سگهي نه ڪيس ڪٿي درد آهي.
 هنجڻا ماءُ پيءُ نه منجهي ٿا. ٻيون نه هنجڻو ڪهڙو علاج ڪرايون.
 مڃيو ٿي ماءُ ٻار جي چمڪڻ ۽ چلائڻ مان ٺڪ ٿي ڪيس
 ماري ٿي. هنجڻو ٻالڳ ڪهڙو نظر بهارين ۾ ئي گذري ٿو.
 ڪڇ وڏو ٿئي ٿو ته بيون مصيبتون اچن هن کي گهرين.
 هنکي ڊانڊ رولڊ جو شوق ٿو ٿئي پر مالت هنکي اسڪول
 ۾ موڪلڻ چاهين ٿا. هو ان پسرادي شغل کان بچڻ لاءِ
 ڪنهن بهالڻا بڻائي ٿو پر ان مان ڪيس ڪو به چرٽڪارو ٺڪر
 سڃهي. گهر ۾ مائٽن جي چيٻ ۽ ٽنڪار ۽ هوڏاڻهن اسڪول
 ۾ ماستر جو ڏنڊو. هنجڻو اهو غلطي جو سمجهي ڏکڻ ۽ پريشانين
 ۾ لڪي وڃي.

ان کانپوءِ اچي ٿي جواني، ها آهي غلطي ۽ اُرمالن جو
 پٺڀار. نه چاهيندي به قدرتي خواهشون ۽ آلهنجڻو زور اٿن ٿو
 نه هنکي وڪرڙي ٿو ڇڏي جو هنجي غم ۽ هوش ٿي
 ٻڌو پئجي ٿو وڃي ۽ هو اهڙا ڪرم ڪرائي رهي هجي
 تهجو سواءِ شرم ۽ اندوس جي ٻيو اهم ٿي ڪونه. ڪار ۽
 لائونڊرين جا ٻوڙ هنجي چٻ ٿي ڇاڻيل رهن ٿا. حياءُ ۽
 آتم سنجڻ هن وٽان پر ڪو اڏامو وڃي. هو خوبصورت
 ڇوڻ پنهان ڏوڏندو وٺي ٿو. ٻي به ٿوهان سڀني کي سڏ
 آهي نه جواني ۽ ۾ ماڻهو ڪهڙا ڪهڙا نه ڪلور ڪري ٿو.
 هن شادي ٿو ڪري نه مٿن مائٽن ۽ ڀائرن ڏانهن پنهنجا
 بس ۽ جرابداريون وساري وڃي.

نه مالڪ جا ڀڳت آهن جن سک ۽ شانتِي پراپت ڪرڻ لاءِ
پنهنجو نالو پرڻوءَ سان جوڙي رکيو آهي. تن دولت مان
ڪڏهن به سک ۽ ستوش نٿو ملي سگهي. جي ائين هجي
ها نه ڪروڙن ۽ اربن جو خاوند راکڙيل پنهنجي ڪارخاني
جي هڪ مزدور کي، جو پليءَ تي بوج ڪيو پئي وارو، ڏسي
ڪين چئي ها ته ڪو پنهنجي ساري پونجِي وٺي ۽ ان جي
عروض هن مزدور جي لندرسٽي موٽي ڏئي.

تن دولت دليا جي سڀني دڪن ۽ مصيبتن جو ڪارڻ
کڻي نه به هجي پر سک ڏاڍو واري شيءِ به نه ڪانهي.
اها داني ۽ ڪن پنگر آهي، اڄ هڪ وقت نه سڀاڻ پئي وقت.
اها انسان کي لڙپي، مڙور، سنگدل ۽ لڙڏي بڻائي ٿي.
هڪ مهائو جو ڪٿن آهي:-

”پاپان باجهون هوءَ نه ڪئي، پئي ساڻ نه ڄاڻي.“
يعني ان دن دولت کي ڪئي ڪرڻ ۾ منهن کي انيڪ
عيب پاپ ڪرڻا پون ٿا پر موت سمي نه اها ڪجهه مدد
ٿي ڪري سگهي ۽ نه ساڻ ٿي هلي. عيش عشرت ۾ پا
دليوي پوڻ ۾ ڪا خوشي ڪانهي. پوڻ جو نتيجو آهي
روڳ. گورو انسانڪ صاحب فرمائين ٿا ته عيش عشرت
واري زندگي دڪن جو گهر آهي. لندرن جي سوانن ڪري
انيڪ بيمارين پڙپڙيون پون ٿيون ۽ اهڙن ماڻهن جو الت
سمو به ڏاڍو دڪڻائي ٿئي ٿو. اهڙو سک ٿي گهوريو جو پوءِ ڏک
ڏئي. سڀاڻو اهو آهي جو ڪرم ڪرڻ کان اڳ، ان جي
نتيجي کي سوچي ٿو.

سوامي جي مهاراج جن پنهنجي هڪ شبد ۾ منهن جي جنم
کان مرڻو تائين دڪڻائي حال جو ذڪر ڪن ٿا. جيرو دنيا ۾
روڻندو اچي ٿو ۽ هنجو ٻالڀڻ ڏاڍي مصيبت ۾ گذري ٿو.

وهيو آهي ته ڪو ڏيڻ جي وڌو پھتاڻي ڏکي آهي .
 ڪرپهاريءَ سبب تنگ آهي ته ڪو ڪم به سبب پر پھتاڻي !
 اتي طرف بيروزگاري بي حال ڪري رهي آهي . هتي ته
 راجا به ڏکي نه ويٺو ۽ ڏکي . راجاڻن ، رانيون ، شھزادا ،
 ڪروڙپتي ، ڪارخايدار ، وڏا وڏا واپاري هر ڪو چستان
 هي چڪي به پيسجي ويو آهي . جڏهن شاهه ڪارن سان
 اهڙي وڏن آهي ته واپارن ڪرڻ جي ڳالهه ئي ڪهڙي
 ڪٿي ! مرض ، مسئلي ۽ مصيبتون ئي هينئر ڏاج آهن .
 گرفتاريءَ جا وارنت ، سامان جي طغي ، قرض نه چڪاڻ
 ڪري چل جي - زاءِ ، لر آدر ۽ بي عزتي - آهي سڀ هنن
 لاءِ روزمره جون گهٽتائون آهن .

شايد توهين چوڻا ته فلاڻي ماڻهوءَ وقت سڀ ڏيهي نعمتون
 ميسر آهن ۽ اڪري هر ضرور سڪي هوندو . هن وقت بهمنار
 دولت ، سندس استري ، سعادتمند اولاد ، شهر ۾ عالمان
 مڙس ، شهر کان ٻاهر سڀڻر بنگلو ، سهر ٺاهي لاءِ موٽر آهي
 ۽ وردي ٻاهريل لوڪر چاڪر هن جي چاڪريءَ لاءِ هڪٻي
 لکيا حاضر ايندا آهن . باقي هن وقت ڪهڙي ڪهڙي آهي ؟
 توهين صحيح لا ڇڏو پر هن وقت وڃي ڪالٽس پڇو ته ٿون
 سڪي آهن ؟ ڏسو هر ڪهڙا ٿو سوز ووني . اهڙو ئي موقعو
 عرض ڪرڻ لاءِ صاحب جن جي مک مان هي واک لکنا :
 ” ٿانڪ ڏکيا سڀ سار ، سو ڪيا حس نام آڏار “
 سحر ٻائي - راجستان جي مشهور ماڻها جو هڪ دوهو آهي :
 ” ڏنلتي ڏکيا سڀي ، لڙڻ ڏک ڪا روپ ،
 سڙي سڄو ڪهي ، ٻاٻو پيد آلوپ . “
 - من سڀي ڏنالن ۽ امرون کي ڏکي ڏنل آهي ،
 ڏنل نه آهن ئي ڏک ۽ ڪلشن جو روپ . سڪي

ميلو ڏسڻ وڃي ٿو. شام جو ڪو ئي طرفان اچي ٿو ۽ سڀ
 ٻار ان جي لپٽ ۾ اچي ٿا وڃن. ٻيا سڀ ٻار گهر پهچي
 وڃن ٿا پر ٿوهالڇو پٽ گهر ڪونه ٿو اچي. رات ئي وڃي
 ٿي پر ٿوهالڇو ٻار لاپٽ آهي. ٿوهالڇي پٽي وڏي وڏي
 ٿوهالڇي آهيس يا ڪلب ۾ اچي ٿوهانڪي ٻڌائي ٿي ته ٻار
 اڃا ڪونه موٽيو آهي. اوڏي مهل ٿوهين پنهنجو ٿوپلو يا
 لڪڻ ڪٽڻ بنا ٿي ٻار جي ڳولاءِ ڪين وٺي ڏوڙندا؟ ضرور،
 ٿوهين وٺي ڇڏندا. ٿيڪ اهڙي طرح اسانجو ٻارم پٽا جو دٻا
 مهر پيار ۽ همدرديءَ جو ساگر آهي اهو پنهنجن ٻچن
 کي هن دڪ درد، غم ۽ گزندون ڀرتي سمجهڻ مان ڪين
 ٻار اڪار بندو؟

هيءَ دنيا هڪ وڏو جيلخانو آهي جنهن ۾ آلمانون قيد
 آهن. هن ڪشٽن ۽ ڪليشن واري دنيا ۾ اسانجي زندگي
 ڪهڙي آهي! موت هر وقت اسانکي ٽڪي رهيو آهي.
 استري اولاد، ڪٽنب قبيلو مطالب نه ڪوبه هن کان بچي
 نٿو سگهي. اهو خوف هر وقت دل ٿي رهي ٿو ته آهي
 سڀ اسان کان وڃڻي ويندا. سڀ جيو موت، مرض ۽ وئاش
 جو شڪار بڻجن ٿا. هن ساري دنيا ۾ ٿوهانڪي ڪوبه سڌ
 سڳي ڪونه ملندو. هڪڙو پنهنجي استريءَ جي مرنه هٿ
 سبب ڳاڙي رهيو آهي ته ٻيو به هنجون ٻيو هاري جو
 سندس استري چنڊي آهي. ڪو پٽ لاءِ اُرداسون پيو
 ڪري ته ڪو ٻيءَ جي موت لاءِ جهولي ڦهلائي پيو آهي.
 اسپتال ۾ وڃي ڏسو، ڪچهري ۽ جيل ۾ وڃي ڏسو،
 سڀ هنڌ دڪ درد چائيو پيو آهي. ڪنهن کان به بچي ڏسو
 ته تون سڳي آهين؟ هو پنهنجي دردن جو داستان کولڻ
 شروع ڪندو. ڪو پنهنجي پٽ جي موت تي ڳوڙها ڳاڙي

گورو ارچن ديو فرمالين ٿا ۽

”گورو ڪر ٿا گورو ڪرني چوڪ.“

گورو ڪر ٿا آهي گورو سڀ ڪجهه ڪرڻ وارو آهي.

گورو ۽ جي بهج کان پري ڪجهه ڪونهي. هن جو ئي ڪم
پرو ورتجي.

گورو صاحب جن وڌيڪ فرمالين ٿا ۽ گورو سڙو شڪن وان،

سرو واپي ۽ لو آڪار آهي، ڪل مالڪ آهي، اکر آهي،

بي الب آهي، اڪت آهي. هنجو ورتن ڪرڻ انسان جي

بهج کان پري آهي.

گورو ٺاڪ صاحب جن جي ٻائي آهي :-

”سمنڊ وروڻ شرار هر ڏاڪيا ٺاڪ وسف اُڻوڻ ڏکائي،

گورو گوڀند، گوڀند گورو هي، ٺاڪ ٻند نه ٻائي.“

ارڻاٿا. هن شرار وري سمنڊ کي مون وارڙي هڪ

عجب ڳالهه ڏي ۽ گورو ٻرمالما آهي ۽ ٻرمالما ئي گورو

آهي. ٻهي ۾ ڪو به ٻن ٻند ڪونهي.

هڪ ٻيو اڙان جو مٿالما فرمائي ٿو :-

”ٿوري حق طاهر ٿو ٿو ٿوري“

سست جي اندر ٻرمالما جو پرڪاش صاف نظر اچي ٿو.

جيڪي پنهنجي اندر جي اک کولين ٿا اهيئي ان کي ڏسي

سگهن ٿا. ڪير، دادو، پلٽو ۽ ٻيا ٻين سڀني ستن جو

اهڙي ڪن آهي.

ٿوري ٻرو ٻرو ٻرو نه ڪرائست ۽ فرمايو آهي ۽ مان

۽ منهنجي بنا هڪ آهيون، منهنجي هدايت السوار هلو نه

ٿورن ٻرمالما جي بادشاهت ۾ پهچي ويندا.

خبرو مهاراج جن فرمايو ۽ هائي ان ڳالهه کي ٻئي لفظ نگاه

۽ سڄي سڄي ۶ سالن جو ٻار هڪڙي ڏينهن

۽ ارن دوستن سان گڏجي گهر کان دور ڪر

پادشاهن ڏانهن مخاطب ٿيندي حضور جن کين چيو ته شايد
 ان ڳالهه تي وسواس ڪرڻ توھان کي مشڪل لڳي پر بائيبل
 ۾ به ائين ئي چيل آهي ته ”Word made flesh“ ”شبد ئي
 شرار ڌارڻ ڪيو.“ ورت (شبد) يا لوڪاس، پر ماڻا آهي،
 اڀانڻهار آهي. بائيبل جي پهرئين باب ۾ ان ڳالهه جي پوري
 ٿاڻيد ليل آهي. توھان سڀني کي ان بابت خبر آهي. اهو
 ڪجهه هن طرح لکيل آهي. ”آدم ۾ شبد هو. شبد پر ماڻا
 سان گڏ هو ۽ شبد ئي پر ماڻا هو. سڀ ڪجهه شبد دواران
 بڻايو ويو ۽ ڪا به شيءِ ڪانه ٺهي جا شبد بنا ٺهي هجي. اهو
 شبد ئي شرار ڌارڻ ڪري عيسوي جي روپ ۾ سنسار کي
 نجات ڏيڻ لاءِ آيو.“ مون کي اميد آهي ته انهيءَ باري ۾
 مت پيد جي ڪا گنجائش ڪانهي.

حضور جن وڌيڪ فرمايو ته پنجاب جي هڪ مسلمان
 درويش ٻلي شاهه پنهنجي ڪلام ۾ چيو آهي ”مولا آدمي
 بن آيا.“ يعني پر ماڻا منس جو چولو ڌارڻ ڪري اچي ٿو.
 ڪورو ارچن ڏيو اي ڌڙڪ فرمائين ٿا :-
 ”هر جي نام پڙهر رآمداس“

مولانا روم ته اڃا به قدم اڳتي وڃن ٿا ته مرشد ۾ خدا
 ۽ پيغمبر ٻئي سمايا پيا آهن.
 شمس ابرار فرمائي ٿو ته

آن بادشاهه اعظم در بود بست همگر،

پوشيده دل کي آدم- يعني ڪه بر در آمد.

ان شاهن جي شاهه پنهنجي محل جو دروازو پاڪل قابو
 بند ڪري رکيو آهي. پوءِ هو انساني جامو پوري ان دروازي
 کي کولڻ لاءِ ٺهي اچي ٿو.

۴. سنگورو

شام جو ٻوري ائين اچي سڀ حضور مهاراج جن جي
ڪمري ۾ پڇي ويا.

حضور جن وڏي ڀاءُ ڀيءَ کي چيو ته توهين ٻڌايو ته ڪورو
جي باري ۾ ڇا ٿا چاڻڻ چاهيو؟

لوحڙان پراسٽر وچ ۾ ٽي چور ته حضور! سڀ ڪٿهه.
جو جو ان باري ۾ اسان کي پوري حالت ڪانهي.

حضور جن چيو ته ڇڪو مان ڪو هاڻي خود ستن جا وڃن
ٻڌائيندس ته ڪورو جي باري ۾ هن جا ڪيڙا وڇاڙ آهن
۽ هو ڇا ٿا چون.

ٻوڏيسر و شواس ٻئي طرح ۾ چيو اهو ٻڌايو آهيڪه لهندو.
حضور جن مون کان پنهنجي ڪٿاڻن جي ڪهت مان
سوامي جي مهاراج جن جو سار اچن پستڪ گهرايو ۽ کولي
مڙائي 'واڏا سوامي' ذرا ٻوڏيو ڇڪي هن، ڪورو هو به
چيو چٽاڪي 'وارو شمد پڙهڻ لاءِ چيئون. ٻڌو ٻڌو ان کي
چيئون ته مان پهرين سوامي جن جي وڃڻ سان شروع
ڪريان ٿو ۽ پوءِ سوامي جن جي وڃڻ جي ڪالبد ۾ ٻن
ستن جا حوالا ٻڌائيندس. سوامي جن فرمائين ٿا ته پرماتما
منش جو چولو ٺاهڻ ڪري چيئون کي ڇاڳ ڪرڻ لاءِ
ڪورو پڇي هن ڇڪي ۾ اچي ٿو. هو چيئون کي پنهنجي اچ
گهر جي ڀاءُ ٿو ٺاهي ته توهين ڪل مالڪ جو اٿس آهيو.
پوءِ چيئي هن اتي و شواس وڪڻ ٿا اٿهڪي هو واپس پنهنجي
ڀاءُ کي ٿو وڃي.

بادرین ڏانهن مخاطب ٿيندي حضور جن کين چيو ته شايد
 ان ڳالهه تي وسواس ڪرڻ ٿوهانکي مشڪل لڳي پر بائيبل
 ۾ به ائين ئي چيل آهي ته ”Word made flesh“ ”شبد ئي
 شرار ڌارڻ ڪيو.“ ورڊ (شبد) يا لوڪاس، پر ماڻا آهي،
 اڀانڻهار آهي. بائيبل جي پهرئين باب ۾ ان ڳالهه جي پوري
 ٿاڻيد ليل آهي. ٿوهان سڀني کي ان بابت خبر آهي. اهو
 ڪجهه هن طرح لکيل آهي. ”آءٌ ۾ شبد هو. شبد پر ماڻا
 سان گڏ هو ۽ شبد ئي پر ماڻا هو. سڀ ڪجهه شبد دواران
 بڻايو ويو ۽ ڪا به شيءِ ڪانه ٺهي جا شبد بنا ٺهي هجي. اهو
 شبد ئي شرار ڌارڻ ڪري عيسيٰ جي روپ ۾ سنسار کي
 نجات ڏيڻ لاءِ آيو.“ مونکي اميد آهي ته انهيءَ باري ۾
 مت پيد جي ڪا گنجائش ڪانهي.

حضور جن وڌيڪ فرمايو ته پنجاب جي هڪ مسلمان
 درويش ٻلي شاهه پنهنجي ڪلام ۾ چيو آهي ”مولا آدمي
 بن آيا.“ يعني پر ماڻا منڻ جو چولو ڌارڻ ڪري اچي ٿو.
 گورو ارجن ديو اي ڌڙڪ فرمائين ٿا:-
 ”هرجي نام پڙهو رامداس“

مولانا روم ته اڃا به قدم اڳتي وڃن ٿا ته مرشد ۾ خدا
 پيغمبر اڳي سمايا پيا آهن.
 شمس تبراز فرمائي ٿو ته

آن بادشاهه اعظم در بود بستم مھڪم،

پوشيده دل کي آدم- يعني ڪه بر در آمد.

ان شاهن جي شاهه پنهنجي محل جو دروازو بالڪل قابو
 ڪري رکيو آهي. پوءِ هو انساني جامو پهري ان دروازي
 کولڻ لاءِ لهي اچي ٿو.

۴. سنگورو

شام ۾ ٻوري المين اهي سڀ حضور مهراج جن جي
ڪمري ۾ پڙهي ويا.

حضور جن وڏي پادريءَ کي چيو ته توهن ٻڌائو ته ڪورو
جي باري ۾ ڇا ٿا چاڻق ڄاڻو؟

لوهان پٽ رستروچ ۾ ٿي چيو ته حضور! سڀ ڪجهه.
ڇو جو ان باري ۾ اسانکي ٻوري ڄاڻ ڪانهي.

حضور جن چيو ته ڇڪر مان لوهانکي خود ستن جا وڃن
ٻڌائيندس ته ڪورو ۽ هي باري ۾ هنن جا ڪٿڙا وڇار آهن
۽ هو ڇا ٿا چن.

ٻوٽو ۽ شواس ٻئي نوع ۾ چيو اهو ڏاڍو اڳ ڪهڙو.
حضور جن مون کان پڇي ڪٿان جي ڪٿان مان
سوامي جي مهراج هن جو سار اڃان پستڪ ڳهرايو ۽ کولي
مولڪي 'راڌا سوامي' ڏرا ٿي روپ ڳڻي هن، ڪورو هو به
چيو چٽائي، وارو شمد پڙهڻ لاءِ چيائون. پوءِ پادري کي
چيائون ته مان پيرين سوامي جن جي وڃن مان شروع
ڪريان ٿو ۽ پوءِ سوامي جن جي وڃن جي ٿاڻي ۾ هن
ستن جا حوالا ڏيندس. سوامي جن فرمائون ٿا ته پوءِ
منهنجي جوڙ ڌارن ڪري ڇڏين ڪي سڃاڻ ڪرڻ لاءِ
ڪورو ۽ پڇي هن ڳڻي ۾ ٿي ٿو. هو چيئون کي پڇي
ڳهر جي باد ٿو ڏياري ته توهن ڪل مالڪ جو اٿس آهيو.
پوءِ جيڪي هن تي وڃن رکن ٿا انهنکي هو واپس پڇي
نڪرڻ لاءِ واپس ٿو وڃي.

پادري ڏانهن مخاطب ٿيندي حضور جن کين چيو ته شايد
 ان ڳالهه تي وسواس ڪرڻ ٿوهانکي مشڪل لڳي پر بائيبل
 ۾ به ائين ئي چيل آهي ته ”Word made flesh“ ”شبد ئي
 شرار ڌارڻ ڪيو.“ ورڊ (شبد) يا لوگاس، پر ماڻا آهي،
 اڀاڻڻهار آهي. بائيبل جي پهرئين باب ۾ ان ڳالهه جي پوري
 ٿاڻيد ٿيل آهي. ٿوهان سڀني کي ان بابت خبر آهي. اهو
 ڪجهه هن طرح لکيل آهي. ”آدم شبد هو. شبد پر ماڻا
 سان گڏ هو ۽ شبد ئي پر ماڻا هو. سڀ ڪجهه شبد دواران
 بڻايو ويو ۽ ڪا به شيءِ ڪانه ٺهي ڇا شبد بنا ٺهي هجي. اهو
 شبد ئي شرار ڌارڻ ڪري عيسيٰ جي روپ ۾ سنسار کي
 نجات ڏيڻ لاءِ آيو.“ مونکي اميد آهي ته انهيءَ باري ۾
 مت پيد جي ڪا گنجائش ڪانهي.

حضور جن وٽ اڪثر فرمايو ته پنجاب جي هڪ مسلمان
 درويش بلي شاهه پنهنجي ڪلام ۾ چيو آهي ”مولا آدمي
 بن آيا.“ يعني پر ماڻا منس جو چولو ڌارڻ ڪري اچي ٿو.
 گورو ارڃن ڏيو بي ڌڙ ڪ فرمائين ٿا:-
 ”هرجي نام پڙهو رامداس“

مولا لا روم نه اچا به قدم اڳتي وڃن آيا ته مرشد ۾ خدا
 به پيغمبر ٿئي سمايا پيا آهن.
 شمس تبراز فرمائي ٿو ته

آن بادشاهه اعظم در بود بسمت هڪم،
 پوشيده دل کي آدم- يعني ڪ به در آمد.

ان شاهن جي شاهه پنهنجي مهل جو دروازو بلڪل قاپو
 بند ڪري رکيو آهي. پوءِ هو انساني جامو پهري ان دروازي
 کي کولڻ لاءِ لهي اچي ٿو.

شخص کي پاڻ ئي ڏسڻ گهرجي ۽ هن کي ڇا ۽ ڇا پاء پوي ۽
ڪيترو ڳو پاء پوي. پورپ ۽ آمريڪا واسين لاء
اهو ئي ڪافي آهي ۽ هو مالن مچي، بدن ۽ شراب کان
ڪنارو ڪن.

برمارت هي جاءِ کي راجسي اوڙي ٿامسي کائن کان
بچڻ کي. ان جو سبب پڌرو پيو آهي. مالن کائن سان
ماڻهو لڙدڻي ۽ ڪروڙي بچي ٿو. پارو ٿو کائڻو ماڻهو به
مستي ۽ آس آڻي ٿو. سادو کائڻو، صحيح مائرا به کائڻ سان
ماڻهو جي ٻڏي لڙيل رهي ٿي، هو شام چم، چم ۽
ٿڙيلو رهي ٿو. هڪ ساڌڪ (جنهن دنيا مان رٽارو ڪري،
برمانا جي پراپتي ئي پنهنجي مڙل مڙسڻ بڻايو آهي) کي
صرف ٻه دنيا ئي هر روز ٻن ٻن ڪرڻ گهرجي، پر هي هڪ
پرو ڪري ۽ پاڻ وڌيڪ سڙو. پراڻ پست آڻي ڪي اڀاس به
وڏي رڪاوٽ آهي. اهو غلط خيال آهي ۽ گهڻو کائڻو کائڻو
۽ گهڻي طاقت ايندي. حقيقت به اسان کي کائڻو ضرور ڪان
وڌيڪ آهي. جنهن کي زبان جو چمڪو آهي اهو وري اڀاسي
طبعي سگهي ٿو.

ان وقت شام جا ۶ لڳا هئا ۽ سج لهي چڪو هو. حضور هن
بادرن کي چيو ته توهان کي ڪهڙو پروگرام آهي. توهن
لاهور ڪڏهن ٿا وڃڻ چاهيو؟

ٻڙڪ پادريءَ وڙاڻيو ته حضور پهرين ته اسان جو خيال
اڄ شام جو ئي وڃڻ جو هو پر ”گورو“ ناهي اڃا مولڪي
وڌيڪ ڪجهه سمجهڻو آهي. اها ڳالهه اڃا منهنجي خيال به
ڪانه وٺي آهي. پر مولڪي سڏ ڪانهي ته اسين هتي وڌيڪ
ڪيترو ترسي سگهنداسين جو جو سڀاڻي صبح جو ۱۰ بجي
لاهور پهچڻو آهي.

جو رچهندڙ آهي، وشنو ٻارڻ پوشڻ ڪندڙ آهي. هو سنسار
کي رزق ٿو رسائي ۽ شو يا مهيش هن سنسار جي پراڻ ڪندڙ
يا ناس ڪندڙ آهي. اها ٿورڙي آهي جا ساري سنسار جو
چرخو هلائي رهي آهي ۽ جا هر ذري ذري ۽ ڪٺ ڪٺ
۾ ڪم ڪندي نظر اچي ٿي.

انهن ٽنهي جي مائرا ۾ گهٽ وڌائي هٽڻ سبب پدارٿن
جا الڳ الڳ آڪار ۽ روپ بڻجي پون ٿا. اهي ٽيئي
ڪٺ پدارٿن ۾ ڦير گهير ڪندا رهن ٿا. عام طور انهن ٽنهي
ڪٺن مان جيڪو به ڪٺ ڪنهن پدارت ۾ اڌڪ مائرا ۾ ٿئي
ٿو، اهو ئي ان پدارت جي خاصيت يا وشنيتا جو ڪارڻ
بڻجي ٿو. باقي ٻيا به ڪٺ پهرئين ڪٺ جي زير اثر رهن
ٿا ۽ انهن جو ڪو خاص اثر نٿو رهي. انهن جون خاصيتون
آهن (۱) شائتي - (۲) ڦرلي - (۳) سستي. جن ماڻهن ۾
ستو ڪٺ زياده هوندو آهي، اهي خوشمزاج، سمجهو ۽ شائت
پسند ٿيندا آهن. راجسي سپاء وارا ماڻهو ڇنڇل محنتي ۽
اشائت رهندا آهن. ٿامسي سپاء وارا وري سست، ڏلا ڏالا
۽ ٿوري عقل وارا هوندا آهن. مون ٿوهانڪي اڳي به ٻڌايو
آهي ته اسين جهڙو ان کائون ٿا، اسانجي من جون ورتيون
به اهڙيون بڻجن ٿيون. جيڪي مٿس آهاري آهن، انهنجو
سپاء به وحشي ۽ خونخوار بڻجڻ پوي. ساڻوڪو پوڄن شائتي،
سيتلن، پيار ۽ ميناج پيدا ڪري ٿو. ساڻوڪو ڪاڏا آهن -
ڪٽڪ، چانور، جو، مڱن جي دال، کير، مڪڻ، ساڻون
پاڇيون ۽ جلد هضم ٿيندڙ ميوا. ساڻوڪو پوڄن به حد کان ٻاهر
وزلائڻ سان ٿامسڪ بڻجي پوي ٿو. ڪاڏو نه تمام گهڻو هٽڻ
گهرجي نه تمام ٿورو. ڪاڏو اهو وزلائڻ ڪهي جو نه قبضي
ڪري، لڪي پاري لڳي يا بي چٽي پيدا ڪري. هر هڪ

پرمارت ٻاٻس ڪافي لکيو ويو آهي. توهين اهو ٻسڪ
 گهري ڏيان ۽ واپار سان پڙهو ۽ پوءِ پاڻ ئي سٺ مٺ جي
 سڪيانن کي عيسائي ڌرم جي سڪيانن سان پيئجو. ان ۾ توهانجي
 سڀني سوالن جا جواب اچي ويندا.

تنهن ئي نوجوان پٽ پڇيو ته اڄ ڪلهه جي زماني ۾
 حضرت عيسيٰ جي اها سڪيا ڪيتري قدر وهندڙ ڪه ۽ عمل
 جوڳي آهي ته جهڪڻهن ڪير هڪ ڳالهي ئي چمات هڻي ته
 ان کي ٻيو ڳالو به ورائي ڏيو ۽ جهڪڻهن ڪو خميس ڪڍي
 اچي ته انکي ڪوت به لاهي ڏيو. انهن وچن دواران
 حضرت عيسيٰ اسانکي ڇا لئي پڇيرون؟

دين دال ستگورن ۾
 عيسيٰ اهو ئي سهڻو
 مطالب آهي. اڄ
 سڪيا عجب
 جي نمائندگي
 ۾ پور
 ڇا

من
 ڇو
 ٿورو
 لا

ڇا ۽ هر
 زال آهي ته
 ۴

ڪهڙي راءِ آهي؟

حضور جن فرمايو، ”يسوع مسيح جي زندگيءَ جي ڪهڙي
 پهلوءَ جي باري ۾ منهنجي راءِ ڄاڻڻ ٿا چاهيو؟“
 پادريءَ چيو ته هنجي شخصيت ۽ هنجي ذرمر بابت
 توڙهائي ڪهڙي راءِ آهي؟

ڏاڏا جن ورائڻو ته هو اعليل درجي جو پيغمبر هو هنجي
 ذرمر، سنار ۾ ڪيترائي مهان پرش پيدا ڪيا آهن.
 پادريءَ چيو ته مان اهو ٻڃڻ چاهيان ٿو ته هڪ ڌارمڪ
 ليئا جي حيثيت ۾ هنجو ڪهڙو درجو آهي؟

حضور جن فرمايو ته مولڪي معاف ڪجو. اسان کي ڪوبه
 نه شخصيت ئي رها ٿيڻ نه گهرجن، خاص ڪري ڌارمڪ
 ليئان جي باري ۾. ان مان لکي وري لکي سري. اهو
 بهتر ٿيندو ته ڌارمڪ ليئان کي عزت جي نگاه سان ڏٺو
 وڃي ۽ هنجي هڪ ٻئي سان ڀيٽ ڪري سندن ٻولسپڻ
 جي ٻاواڻن کي نه ڏکولجي.

پادريءَ پڇيو ته سندس معاف ڪري سڏائڻ موجب ڪراليسٽ
 هڪ سندس هو؟

حضور جن کيس چيو ته مولڪي معاف ڪجو. اعڙن بحثن
 مان ڪجهه نه ورتو ڪونهي. توهين مولڪي ڏٺا نه سمجهجو.
 ان ئي پادريءَ چيو ته حضور پلا هڪڙهن ڪير حقيقت
 ئي ڄاڻڻ چاهي ته ڀرو.....

حضور جن جواب ڏنو ته اٽڪي اهڙي ڄاڻ بهن ٻاڻ ئي
 ڪرڻ گهرجي. توڙهائي ديفواسي ڊاڪٽر جانسن سندس
 ئي ’دي پات آف دي ماسٽرس‘ ’The Path of the Masters‘
 ب لکيو آهي. مان انهي هڪ ڪاپي توهان
 اهو پستڪ وڃياري ڏيڻ ڀڄڪ آهي ۽ ان ۾

سند ۽ بنا اعتبار ئي ڪري پر ستن جي وچن ئي وشواس
 لئي رڪي جي پنهنجي ذاتي اهو دواران چوڻ ٿا ته اسان
 پر ماڻها کي پنهنجي اندر اکين سان ڏٺو آهي .

الي راءِ روشن لعل چيو ته حضور ! مان ائين چوڻ کانسواءِ
 رهي نٿو سگهان ته توهانجي سهجڻ جو طريقو ڪهڙو نه
 عجيب آهي جو مشڪل کان مشڪل مضمون کي به توهين
 سرل ۽ سلسل بڻائي ٿا ڇڏيو .

اوجران پريسٽر پڇيو ته حضور ! توهانجي من جي ڪهڙي
 خاص خبر ڀي آهي ؟ يعني ٻين متن متالترن جي ڀيٽ ۾

توهانجي مارڪ چوڻ ڪهڙيون خاص وصفون آهن ؟

حضور جن اتر ڏيندي فرمايو ته سٺ من جي اها خاص
 و شمع آهي جو انجا ساڌڪ پنهنجي ورثي باعراڻ هٿائي
 انتمڪ ڪندا آهن ۽ پنهنجي نچ ڌار پهچندا آهن . پر عام
 ماڻهن جي ورثي ٻاهر مڪي هوندي آهي جتي دڪ ڪليش
 ۽ پر پشائيءَ کانسواءِ ٻيو ڪي ڪينهي . سٺ چوڻ ٿا ته
 توهانجو اڀاڻڻ توهانجي اندر آهي . پنهنجي زندگيءَ ۾ ئي
 اندر وڃي پر ماڻها کي ڏسو . هر ڳالهه هڪٻئي جي آسري
 ئي نه اڳو . ڇهري ئي هڪٻئي پراپت ڪريو . سوچو ! ته
 هڪ اڻڙهيل آدمي جنهن کي الف بي جي ڀڄهه ڪانهي
 سو موت ڪالپوءِ اهر . اي ڪيئن بچي سگهندو ؟ زندگيءَ ۾
 چور آهي اهو موت ڪالپوءِ ساڌو ڪيئن ٿي سگهندو ؟ نه
 هر ڳالهه هڪٻئي جي آسري ۾ ٿيڻ سڀ پيسود آهن .

ازرڪ پادريءَ چيو ته حضور ! مان ڪجهه سوال پڇي
 سگهان ٿو ؟

حضور جن ورائيو ، ”وڏي خوشيءَ سان .“

پادريءَ چيو ته يسوع مسيح جي باري ۾ توهانجي

هت هن سوشيء جي مشينن کي هلائي ٿو. پر ڪن وري
ستن مهالن کانسواءِ، جيڪي ان رهيو ۽ راز جي ڄاڻ
آهي، آخر پرمالما ڪنهنڪي به ڏسڻ نه ٿو اچي. پر ڪرليءَ
پر ڪا به ڪرڻا، ڪرڻا نه ٿي ٿئي سگهي. هيندي هڪ
کانسواءِ وڻ جو ٻن به چري ٿو سگهي.

لوجوان پٿر پٿر چيو حضور ٿوهانجي وڏي مهر پاني.
ٿوهين ڪيئن نه سڀني ڳالهين کي سڀني ۽ سانس نه ورتي به
سمجهاريو ٿا.

حضور جن ٿوماڻو نه درخست ڇو هڪ هڪ ٻن مالڪ جي
موجودگيءَ جو اظهار ٻيو ڪري. قدرت به ٿوهانکي ڪهڙي
نه سدو ٿا، ڪار پوري، ڪلا ۽ چترائي ڏسڻ به اچي ٿي.
سوشيءَ به ڪيئن نه هر ڪا شي باطا ٻڌي، نه ۽ ڏاهپ سان
وڻي وڻي آهي. جهڪڻ اندر ڪو وڻندڙ نه آهي نه پوءِ
هيءَ سجاوٽ، سارو نظام ۽ بالربب بندوبست ڪيئن ٿو
ٿئي ۽ اها ساري درخست ڪئن ٿي اچي؟ ڏرو ڏرو ان
سرحڻهار جي سونهن ۽ وڏائيءَ جو اظهار ٻيو ڪري. پر ڇهين
سان اڳ ٿي چئي چڪو آهيان ته پرمالما هي پراڻيءَ جي
رنگ به اسانجي ٻڌي بلڪل محدود ۽ نه آهي ۽ ان راءِ
رهڻائي ڪرڻ به اسانجي آهي. ان سارڱ به اسانکي
هيندي لوت ڇو سهارو وٺڻو پوي ٿو.

روحاني ايتاس دوان اسانکي اها ڏروين اک کولي
پوي ٿي. جڏهن اندر پرمالما جو روشن ٿئي ٿو ته پوءِ
باهر ڪٿي ڪٿي ۽ ٻن ٻن به هيندي ظهور پڄي ٿو.
ستين کي هر هر سمجه ۽ هر اسان ٿي ڏسڻ به اچي ٿو. ڇا
اها سمجه پوي ڳالهه ڪانهي جو دنيا ڏاکڻن، سائنسدانن
انهن جي ڪوجنائن ٿي ڪيئن به سڪوڇ يا

سال ٿيو ٿيو. سال ڪشالا ڪڍڻا پسون ٿا پوء به اسين اها
هام ٿا هڻي سگهون ته اسان ان وڳيان جي مڪمل ڄاڻ
عاصل ڪئي آهي. اسين ان ۾ پورن ريت ڪشائڻا پائي ٿا
سگهون. پر توهين ڏسو وٺا ته ماڻهو آتم وڳيان جي اڀياس
ڪرڻا بنا آتما ۽ پر ماما کي سمجهڻا ۽ سمجهائڻا جي دعويٰ
بيا ڪن خاص ڪري جڏهن هيءَ سائنس اڀياس سائنس جي
بيت ۾ آئي ڪئن آهي.

پروفسر - واکار ڪندي چيو ته حضور! ائين ليک آهي.

حضور مهراج جن وڌيڪ دربار ۾ مان ٿو هائجي واپار لاءِ
هڪ اڀي ڳالهه جو ذڪر ڪرڻا ٿو. توهين انسان جي شرار
کي ئي ڏسو. پنڊت، پرتوي، پاڻي، اڱي، واپو ۽
آڪاش جن مان هي شرار ٺهيو آهي سي هڪ ٻئي جا وروڌي
آهن، ڪهڙي نه قابليت ۽ ڪار ڀريءَ سان هڪ ٻئي سان
ملي انساني شرار ۾ ڪم ڪري رهيا آهن. پاڻي باهم کي
وسائي ڇڏي ٿو، واپو پاڻيءَ کي سڪائي ڇڏي ٿي ۽ پرتوي
انهن سڀني کي کائي ڇڏي ٿي. پر اهي پنڊت، پاڻي، جي هڪ
ٻئي جا دشمن آهن، انساني شرار کي هلائڻ لاءِ ڪيئن نه قرب
۾ ڇڪڙا آهن. ڇا اسانجو شرار پاڻ کان پاڻيهي پيو هلي؟
توهين ڏسندا آهيو ته موت کانپوءِ شرار زمين تي اڏين
وانگر ائين جو ائين پيو هوندو آهي پر اها وسرو هنجي اندران
نڪري وڃي ٿي، جنهن هڪي هلايو ڇلايو ٿي. اها
ڪهڙي وسرو هئي جنهن شرار کي ستا ٿي بخشي، اٽڪي
هلايو ڇلايو ٿي؟ توهين چوندآ ته پران، پر انهن پرانن کي
هلائڻ وارو ڪير آهي؟ من؟ ڇڪڙو من کي ڪير ٿو هلائي؟
آتما؟ برابر اها آتما ئي آهي جنهن کي پر ڪاش ۽ جيون ان
شڪتيءَ جي پندار مان ملي ٿو جنهنجو ازغهي ۽ ادرشت

لڏهن ڏسي سگهندا ۽ سمجهي سگهندا جڏهن توهين صحيح رهو ۽ رهنما پاڻ سان کڻندا ۽ توهان وقت گهريل پاس پورٽ هوندو لڏهن ئي هنجي آهس پر پير پياڻي سگهندا، هنجي ڏام ۾ وڃي سگهندا.

نوجوان بئريسٽر پڇيو ته اهو سڀ قدر ئي قانون مطابق خود بخود نه ڪونه ٿي رهيو آهي؟

جواب ۾ حضور جن فرمايو ته توهين ”قدرت“ ڇا ٿي ٿا سڏو ۽ اڃا قانون قاعدا ڪهڙا آهن؟

بئريسٽر ورائٽر نه ڇڙڙي رست سرج جو ڪم ٿي آهي پر ڪاش ۽ گرمي ڏاڍا ۽ چندرما جو سهاء آهي رات جو سیتل چاند اي ڦهلائڻ.

حضور جن فرمايو ته ان ڳالهه جي گهرائيءَ ۾ وڃو، ته انهن ڇڙ شين کي اڃا قدر ئي شڪتي ڪٿان ۽ ڪهڙي طرح مائي. هي سرج ۽ چندرما ڪيئن بڻيا؟ ڇو صرف سورج گرم آهي پر چنڊ ۽ ڌرتي نه؟ سوندي ۽ گرمي ڪٿان ٿيون اچن؟ سوندي گرمي، پر ڪاش ۽ الذڪار بڻائڻ جو ويچار ڪونهي آيا؟ انهن ويچارن ڪيئن عملي روپ اختيار ڪيو؟

نوجوان منظور ڪيو ته سچ بچ آهي ڳالههون منجهائيندو ۽ پيچيدارن آهن.

تنهن ئي دانا جن فرمايو ته ان ۾ اڄهن جي ڪا به ڳالهه ڪانهي. اڄهن ۽ مڙهه وارو پيدا ٿي لڏهن ٿو لڏي جڏهن اسين آتمڪ منڊلن جي کوج ۾ هن ڇڙ سمنڊ جي سڌائين جو سهارو ٿا وارن. ڇڙ جڳهه ۽ چيئن آتما انهن بهي لاء ساڳيو قانون لاڳو ٿي نٿو سگهي. آتما هي به سائنس آهي ۽ اها پڻ ان سائنس وانگر سڪتي ٻولندي آهي. هن دنيا جي زلي وڳيان جي ڄاڻ حاصل ڪرڻ لاء اسانکي ويجه وڃڻو.

سڀ ڪم ٿر وڳهن ٻيو هلي. هر روز سڄ پنهجي مقرر وقت تي اُڀرندي کان اُڀري سارو ڏينهن دنيا کي پرڪاش ڏيئي شام جو پنهنجو ڪم سندر چنڊرما کي سپرد ڪري پاڻ کي اولهه ۾ ڇڏائي ڇڏي ٿو. ان کانپوءِ جڳ-جڳ ٻارا نيلي ننگن کي روشن ڪن ٿا. ڌرتي پنهجي مقرر ٿي ڪيئن نه ٻيئي گهمي ڇيئن سڄ جو پرڪاش ڌرتيءَ جي هر حصي تي پوي. ڌرا ڏسو نه سهين نه ڪيئن بيشمار ٻارا ۽ گرهه پنهجي مقرر ٿيل رهن تي هلي رهيا آهن، پنهجي مارڪ کان هڪ انچ به هيڏانهن هوڏانهن نٿا ٽپن ۽ نه وري ڪڏهن پاڻ ۾ ٽڪرجن ٿا. پر توهين ڪيترائي دفعا ٻڌندا آهيو ته واپ ڪاڏيون ۽ اسٽيمر جنڪي قابل انجنيئر اڪل هوشياريءَ سان هلائين ٿا، اهي به پاڻ ۾ ٽڪرندا آهن، پر توهان ڪڏهن به ڪو ٿارو ٻئي سان ٽڪرندو ڏٺو آهي؟

ڏسو ڌرتيءَ کي سرسبز ۽ هراد ٻار ٻار ٻائڻ لاءِ آڪاش ڪيئن نه پاڻي ارسائي ٿو. ڪهڙي طرح ڪڪر ڏورانهن سمندڻ تان پاڻي آڻين ٿا ۽ موسمي هوائون ڪيئن نه انهن کي چوڌاري ڪڍي وڃن ٿيون. نديون ۽ جهرڻا ڪيئن ٿا زمين کي وڻج ڏين. ڪيئن ساڳ سبز وڻ ۽ عمدا ميوا ٿا پيدا ٿين. ڌرتيءَ ڪيئن پنهجي سڀني مان رهيڪو سندر، سڳند ۽ سرهاڻ ٻار ٻار ڦل پيدا ڪري ٿي! اهو سڀ اسان جي ٻڌيءَ کي چڪر ۾ وجهيو ڇڏي. هي سنسار جو وصال ڪارخانو ڪهڙو نه اتم ۽ اعليٰ آهي ۽ انجي هر ڪا مشين ڪيئن نه نيم انوسار ۽ صحيح ڍانگ سان پنهنجو ڪم پيشي ڪري! پوءِ ڪيئن چئي سگهيو ته اهو سارو ڪاروبار ڪنهن انجنيئر بنا هلي رهيو آهي؟ نه، اڃا! ائين ڪونهي. انجو به انجنيئر آهي، پر توهين ان مهان انجنيئر جي اها ڪار گذاري

کئی اہی . کچھ صاحب فرمائیں :-

”وست کهنس لوللې کهنس اوچ کهنس بد هات،

کچھ مکہر لب پائینٹی، حسب اچدی لڑتی سات۔"

هن جڙ سنار ۾ هنن انگول اکين سان اسين صرف استغول
 ٿيون ۽ جڙ جيڪب کي ئي ڏسي سگهون ٿا. هنن اکين سان
 پرماتما يا روحاني نظارو ڏسي ٿا سگهجن. سڀ کان اول
 اها اک پيدا ڪرڻ جڏهن سان پرماتما کي ڏسي سگهجي ٿو.
 پرماتما من ٻڌي ۽ جو مضمون ڪرائي ٿو. اسان سڀني کي اهو
 ڪڏهن نه ڪڏهن اهو ٿيو آهي ته هن جڙ سنار جون ڪي
 ڳالهيون سمجهڻ ۽ ساڃهاڻ ۾ اسانجي ٻڌي صحيح وڃڻائي
 لڳي ڪري سگهجي. ڪيترائي ٻه اسين ئي اختيار چونداسين
 آهيون ته هي ڳالهه اسانجي سمجهه ۽ ٻڌي کان پري آهي.
 آما ۽ پرماتما جو مضمون اهڙو باريڪ ۽ پيچيدو آهي جو
 منهن جي ٻڌي انکي سمجهڻ لاءِ اڪل اسرت آهي.

پر هيءَ ڳالهه ته ساڌارڻا ٻڌيءَ واري ماڻهوءَ کي نه سمجهه ۾ اچي سگهي ٿي ته هيءَ وشال رجسا، سروج، چندر ما، لارا، پر ٿري، ٻهاڙ، سمنڊ ۽ هي سارو سمنڊ پنهجور پاڻا ڪنن ٻڌيا آهن. ڪارڻ ۽ ڪارڻ جي اصولن تي هلندڙ هن دنيا ۾ ڪنهن نه ڪارڻ بنا، ڪو نه ڪارڻ ٿي نٿو سگهي. هر ڪارڻ جو ڪو نه ڪو ڪرنا آهي. سرشتيءَ جي هڪ عجيب ڪارخاني ڏانهن نه لهاربو. ڪهڙي نه اهر ۽ رڱائتي ڊلڪ سان اُتارن بي اسٽا مشينون پنهجور ڪم سو انجام پهرن ڪن. سڀ ڪا شيع ان ڪارخاني جي سياڻي سڃاڻڪه مي ٻڌايل قاعدن ۽ قانونن الوار ڪهڻن نه پنهجور ڪم پيئي ڪري. ڪڏهن به ڪنهن نهر جو انگهون ڪو نه ٿو ٿئي. هن اري لپا کي هلائي واري ان الاهي آواز جي حڪم الوار

جڏسي دوت دوت دڌماڪن، ٻن مڙي پيدا نا گهي دا.
 ائسي ٺٽ مت ست ساڌن، ٺٽ اڪ نشا پي دا.
 ناهين وه جوک گيان مدرائت، به گت اوڙ پيدا.
 جو کوئي چين اينه، به مارگ، ڪارج هو گيا چيدا.
 مرشد ست گگن گورو لکيا، ٺن من ڪين اُسيدا.
 عاشق بار اڌر اک پايا، هو گيا ديدم ديدا.“

يعني مون پرماتما کي اکين سان ڏٺو آهي. پيا سڀ صرف
 ٻڌن ٻڌايل ڳالهيون ٿا ڪن. جڏهن ڪام، ڪروڌ، لوپ،
 لالچ وغيره کي جهڙيم ٿڏهن پنهنجو من وس ۾ اچي ويو. پنهنجي
 اندر اهو شيد گولچار ڪرڻ لڳو ۽ مون اندر اهو امرت
 وس پيتو. نيسري ٺٽ ۾ پهچڻ سان مون کي پورو وشواس
 ٿي ويو. اشت دل ڪمڊ ۾ پهچڻ سان مون اره ماند جي
 مالڪ جو درشن ڪيو. جهڙي ريت ڪير مان گيه ٿڏهن
 نڪري سگهي ٿو جڏهن پهرين اُلڪي جمائي ڏڌ ڪجي ۽
 وري ڏڌ کي ولوڙي مڪڻ رجائجي، اهڙيءَ ريت مون
 صحيح ساڌن دواران پياري پرماتما جي هٿان امرت جو
 پيالو پيتو. اهڙي اوستا روڪ، گيان يا مدرائن جي ساڌن
 آپنائڻ سان پراپت ٿئي ٿئي. اها ڪٿي نه انهن سڀني کان
 نياري آهي. جڏهن مون پنهنجو ٺن من ۽ روح پوري گورو
 کي سمجهڻ روپ سان ارڙي ڇڏو ٿڏهن ئي مون پنهنجي
 پريتم کي اندر سمڪ ڏٺو. جنهن ۾ پياري هن مارگ کي
 ڄاتو، ۽ اُن ئي هلي اندر اهو پراپت ڪيو، تنهن پنهنجو
 ڪارج پورو ڪيو، پنهنجو جنم سڦل ڪيو.

حضور مهاراج جن وڌيڪ فرمايو ته سچ نه اهو آهي ته
 جيڪي پرماتما جي هستيءَ ۾ شڪا آهن ٿا انهن ڪڏهن به
 صحيح ڀنگ سان ۽ پوري جاءِ تي اُنجي ڪڙج ٿي ڪانه

هر لڙڪه ڪري ٿا سگهن، اڪي اهو ئي ٿا ٻڌائي سگهن ته هيءَ دنيا ڪيئن بڻائي وڃي، ڇو بڻائي وڃي، هن دنيا ۾ اڃا به ڇو آهن يا اڪي ڪٿان آهن؟ جيڪڏهن توهين صرف پنهنجي عمل ٻڌيءَ تي ڀاڙيندا ته پرماتما جي سڃي گمان حاصل ڪرڻ ۾ ڪڏهن به ڪامياب ڪيئن ٿيندا. ٻڌي ۽ ويچار کان پري هئو ته مارڪ آهي جنهن تي هلي، اوچتون مڙادن طبع ڪري اسان مالڪ ڇو ڪيان پرايٽ ڪري سگهون ٿا.

حضور جن وڌيڪ فرمايو ته هيءَ سرشتي، آتما، پرماتما، ڪرمن ڇو ٿاڙن، چورائيءَ هر چڪر، جنم مړڻ، مرمع کان پوءِ ڇو جيون ۽ ٻيا ڪيترا روحاني راز، اڪي سڀ اهڙيون ڳالهائون آهن جن لاءِ ڪو دفعو مدد ڪري سگهجن ته امانت جي وچين ۽ گداهيءَ تي وشراس ڪرڻ ئي پوندو. وار جي ڪل لاهڻ مان ڪو ٿاڀ ڪونه ٿيندو. مدد ڪري پنهنجو ذاتي آئرو ۽ گمان پرايٽ ڪرڻ گهرجي ۽ ان کي حاصل ڪرڻ ڇو ساڌن پيا آهي. توهين پنهنجي آئندوئين اک، آتما جي اک کولايو. اسانجي اندر اهڙي اک آهي ۽ اها کولي سگهجي ٿي. ڏورو ٿاڻڪ صاحب فرمائين ٿا:

”ٿاڻڪ جي اڙڙان تي هن جي دستو مان پاران.“

اڪي اکيون آهن جن مان پاران پسي سگهجي ٿو. سڀي ستن ڇو اهو ئي ڪئن آهي ته هنن پنهنجن اکين مان مالڪ ڇو درشن ڪيو آهي. دادو صاحب جن فرمائين ٿا:

”دادو دٻڪا ڏيندا سڀ ڪوئي ڪهڻ شيندا.

هرا حرس اندر بس ڪندا، لب ٻه دل پيا سڏا.

عد ناد ڪسڪن ڪڙ ڪرڃا، لب رس ڪاها آمندا.

بھنن سن سرف متلسن مين، آها آجر عئيندا.

ڪنول دل درڪ مين درشن پايا ڪو دندندا.

جو اهو ئي سرجههار آهي. هي سنسار سهار ي بنا ۽ نر آڌار
ڪونهي پر اهو مالڪ اکر، اپار، بي انت ۽ اڀند آهي ۽ ان
جو پار اسين پائي نٿا سگهون.

ٻڌي ۽ ترڪ شڪتي اندرون ڌنارن پراپت ڪيل اهيون
جو سار آهي يا نرهين ائين چئي سگهو ٿا ته اهي ڪرمن
۽ پرورائين جو نتيجو آهن. ٻڌي صرف اسانجي دليوي
ڪمن ڪاربن ۾ رهنمائيءَ لاءِ آهي پر انجو دائرو
محدود آهي. پوءِ اسانجي ٻڌي روحاني ڳالهين ۾ ڪهڙو
ئي ڪم ڏائي سگهي، جي هنجي پنهنجي کان پري آهن.

حضور عماراج جن وڌيڪ فرمايو ته هن محدود ٻڌيءَ سان
پر لکڻ سنسار جون ڪيتريون ڳالهون اسين سمجهي نٿا
سگهون. پوءِ اندرون کان پري جي دنيا جي ڳالهه ئي ڪهڙي؟
سمجهو ته ڪو پار پنهنجي ماءُ کان ٿو پڇي ته امان! مان
ڇانس ڪيئن؟ جيتوڻيڪ ماءُ کي ان جو جواب اچي ٿو پر
اهو پار جي سمجهه ۾ ايندو؟ هوءَ مشڪي چويس ٿي ته
مون ٿو ڪي هڪ خالي بدوش مائيءَ کان ٿڪو ڏيئي ڇڏ ڏيو.
تنهن ئي نوجوان پٽ پٽر چيو، حضور! وگيان ۽ منش
جي ٻڌي ته وڏا وڏا ڪرشنا ڪري ڏيکاريا آهن.

حضور جن ورائيو ته مان ان کان انڪار ڪونه ٿو ڪريان
پر وگيان ۽ منش جي ٻڌيءَ صرف پنهنجي دائري ۾ ئي
ڪم ڪيو آهي. وگيان، ٻڌي ۽ ترڪ وڌيڪ ۾ وڌيڪ
انومان لڳائي سگهن ٿا، جي ڪڏهن صحيح ثابت ٿين ٿا ته
ڪڏهن غلط. پر ڪڏهن اسين هن سنسار جي هلائڻ واري
جي رهسپور رازن کي پنهنجي ٻڌيءَ دواران سمجهڻ جي
ڪوشش ڪندا آهيون ته اسانجي نتيجن جي غلط هئڻ جو
اهڪان پات وڌيڪ ٿو رهي. سائنسدان سنسار جي آڌ ۽ انت

ڪير. اڙان جي مسلمان درويشن ۽ چمن جي مهاڻائن به اندرون آلهون جو ساڳيو ئي ورڻ ڪيو آهي جيتوڻيڪ هنن کي هندو شاعرن جو ذرو به ڳيان ڪونه هو. هو لکي سنسڪرت يا هندستان جي ڪا بهي ٻولي ڄاڻندا هئا ۽ لکي هنن ڪڏهن ڪڏهن هندو سبب مهاڻا جو درشن ڪيو هو. سنگورو ڏکڻا ڏيڻ وقت اندوڻن روحاني سفر جون خاص خاص نشانيون مختصر طور سمجهائي ٿو. جيڪي شش اندر وڃن ٿا اهي ان مارگ جون سڀ ڳالهون ڏري ٻڌي پنهنجي سنگورو ڪي وسار سان ٻڌائين ٿا ۽ سڀي شين جو اهو ورڻ بلڪل ساڳيو ٿيندو آهي. پر اهي سڀي ڄا راز سڀي اندر ساند ٻڌا آهن ۽ ٻين کان گهٽ رکندا آهن. اندر جا آلمه ٻيو اهڙا ئي لوس، حقيقت ٻڌا ۽ سچا آهن جهڙي هيءَ ٻاهران جو ڏليا.

اڳي ٿرستري پڇيو ته حضور! سچ ٻڌج پر ماڻها آهي يا ٻالن ٻڌن لسانن سان صرف مذاق ڪئي وڃي آهي. پر ماڻها جي ضرورت ئي ڇڏي آهي؟ اسانجو ڳاڏو هن کان سواءِ ٿو هلي سگهي ڇا؟

حضور جن جواب ڏنو ته مان پورين به اها ڳالهه ڪري آيا آهيان ته ڪي ڳالهون اسانجي ٻڌيءَ جي پهچ کان پري آهن ۽ اسين انهن کي سمجهه مباحثي يا ٿو ڪه دواران ٿا سمجهندا ڪري سگهون. اهڙي طرح پر ماڻها اسانجي ٻڌي، من ۽ اندرين جي پهچ کان پري آهي. وڌيڪ ڄاڻا رشي مٺي، گريس ۽ روم جا پراچين فلاسوف، چمن جا مهاڻا، عربستان ۽ برشيا جا درويش جن آتما ۽ پر ماڻها جي باري ۾ وڌيڪ ڄاڻ ڪئي آهي ۽ اڌا آلمه ڄاڻ ٿين ڪئي آهي، آلهن سڀي ساڳيو ڪمن آهي ته پر ماڻها آهي ۽ هن سرشتيءَ

انهن مهاڻائين تي، جيڪي اندر ويا آهن ۽ جن پنهنجي اندر ان
 اکين سان ڪجهه ڏٺو آهي ۽ اهو ڪو آهي، ڀروسو ۽ وشواس
 لٿو اچي نه پوءِ هو سرد اندر وڃي هنن ڳالهين جي سڃاڻي
 معلوم ڪري سگهي ٿو. مان اوهان کي هڪ ئي ڳالهه به ٻڌايان
 ٿو. سنسڪرت ورڻا مالا جا آئينا آهن. اکر هيلين ڇهن ڇڪرن
 جي ڪملن جي آئينا آهن. پنکڙين مان لکنا آهن. ائين ٿو
 لڳي ته پارڪ جي روشن مين آهي اکر اٺان ئي ڪنڀا آهن
 ۽ اڪري ئي سنسڪرت کي ڏي وائي ڪولجي ٿو. انهن
 ڇڪرن کي پار ڪرڻ وارن مسلمان ٻينن ٻڻا ان حقيقت جي
 ناليد ڪئي آهي. ان ڳالهه جي سڃاڻي لڌڪراٺ ال غوثيا
 مان ٻڌ، عالم ڪري سگهجي ٿي، جنهن ۾ هڪ مشهور
 و معروف مسلمان مهاڻا پنهنجي الهون جو ذڪر ڪيو آهي.
 اهو الهن ۽و آهي، اها نه ان جي رچيندڙ کي سڏ، پر هر ڪو
 اندر پروس ڪندڙ اڀاسي الهن ئي چوي ٿو ته اها حقيقت آهي.
 پادري پرويسر حيرت وچسان چيو ته اها نه عجيب
 ڳالهه چئي.

حضور جن ٿرمار نه پرماتما جي سرشتي ۾ ان کان نه
 ڪيئن وڌيڪ حيرت انگيز ڳالهيون آهن.
 اوجوان بئريسٽر پنجهو نه حضور، ڇا اهو ڀرم نه ڪونهي
 يا من گهڙت يا خيالي ڳالهيون نه ڪونهن ڇاڪاڻ ته ماڻهو
 اهو ئي ڪجهه اندر ڏسي ٿو جيڪي ڪيس ٻڌائجي ٿو ته
 اندر آهي.

حضور جن ورائيو ته بيشڪ ائين چئي ها جيڪڏهن اهو
 اهو هڪ يا ٻن ماڻهن جو هجي ها. پر جيڪي ڀيڻا اندر
 ويا، اهي چاهي الڳ الڳ ڏسڻ ۽ ڌرم جا هئا، الڳ
 الڳ وقتن ۾ آيا، انهن سڀني اندر ۾ ساڳيو ائيو پراپت

ڪروڙ ۽ ٻيل اسانجا وڃار ساڳيا ڪونه هوندا آهن جهڙا
خالص والورڻ ۾. مٿس هي ٻڌي عمر ۾ من جي روئين الوار
بداجندي وهي ٿي. بالهڻ ۾ ٻڌي جواني ۾ واري ٻڌي کان
عاجدي هوندي آهي، ساڳي ريس ۽ ريسي ۾ ٻڌي
شاعري ۾ واري ٻڌي کان نوالي هوندي آهي. اها
هميشه پئي بداجي. جنهن ٻڌي ۾ چر پيمانو هميشه پيو
بداجي، پوءِ ان ٻڌي ۾ جو ڪهڙو وشواس ڪجي!

ٽيون ٿي نوجوان پٽ پٽو ٻڌو ۾ حضور! ان جي مٿي
۾ بيم مباحثو ڪرڻ آيا جو ڪم ڪرڻهي؟
مهاراج جن ارمار ۾ نه، اهو اسانجي دماغ جو ڪم آهي.
اسانجو دماغ صرف اُهي ڳالهيون سمجهي سگهي ٿو جيڪي
اسانجي اندر ۾ دواران پروڙي سگهجن ٿيون. پر ان اکر
۾ اڳاڏي پروڙڻ دماغ جي دائري کان ٻاهر آهي. پر اها
۾ ان جي لپا ٿي ۾ صرف آيا ٿي سمجهي سگهي ٿي. اها
پنهنجي شڪتي ۾ دواران ٻڌي ۾ جي مدد ڪالواءِ ٿي ۾
چاڻي سگهي ٿي.

”هي ۾ ڏاڍا دن اچرج پراڻن ڳالهيون آهن.“

پٽ پٽو لعجب ۾ چيو،

حضور جن ارمار ۾ اسانجي ٻڌي ۾ جي پهچ کان پري
کٽي ٿي ان ڪم ۾ ڳالهيون آهن. اهو ڪو صرف بي بيم
و شواس ڪرڻي پاڪ هڪ لوس حقيقت آهي نه پنهنجي
آندرن اکين سان ٿي سگهي ٿو. جي اسانجي ذهن ۾ هالمان ٿي
و شواس ناهي هن پنهنجي اندر جهڙي پاڻي اتر گيان پراپت
ڪم نه پوءِ حقيقت ڪرڻ جو عرف اهو ئي طر ٿو آهي ۾
اس پنهنجي اکين سان اندر وڃي ٿسون. پر اها اهڙي
رح وڃاڻ ۾ ٻڌي اهو ۾ مان چئي ٿو سگهان پر جنهنڪري

ٻڌڻ ستر ڇيو ته ان جو مطلب اهو ٿيو ته ڪنهنڪي به ان سوال جي جواب جي ڄاڻ ڪانهي .

حضور جن فرمايو ته ائين ڪونهي ، مگر انهن سڀني ڳالهين ۾ ڪو نه ڪو راز رکيل آهي . ڪن حقيقتن جي بهت ۽ ترڪ دواران نه ، مگر ذاتي اهو دواران ئي ڄاڻ حاصل ڪري سگهي آهي . اهي ڏس ۾ اسالي اڏي ۽ چترائي زبانه مدد نٿيون ڪن ، جو جو انهنجو دائرو بلڪل محدود آهي انهن کي ڇڏي اسانکي اندروني نرت جو سهارو وٺڻو پوندو ، آما جي ان اک کي کولڻو پوندو ، جا ان سوکير ۽ چيٽن ۾ ماڻا کي ڏسي سگهي ۽ ان اک کي کولڻ لاءِ اسانکي پورن ستگروءَ جي مدد ۽ سهائتا جي ضرورت پوي ٿي .

”پوءِ ڀر ماڻا اسانکي اڏي ڇو ڏئي ؟“

نوجوان بڻ ستر سوال پڇيو .

جواب ۾ حضور جن فرمايو ته دنيا جا ڪم ڪار اڻون ڪرڻ لاءِ هن اسانکي اڏي ڀردان ڪئي . ان کان مٿي اڏي ڪم ٿئي ڏئي . در اصل اسانجي اڏي آهي ڇا؟ هن جڙ سنسار ۾ ، اسانجي جڙ اندر ۾ دواران پراپت ڪيل تجربن جي نچوڙ يا سار کي اڏي ٿو ڇڏجي . الڳ الڳ ماڻهن جي اڏي الڳ الڳ ٿيندي آهي . آس پاس جو والورڻ ، زندگيءَ جون حالتون ، تعليم وغيره انهن سڀني جو مش جي اڏي بڻائڻ ۾ وڏو هٿ آهي . نتيجو اهو آهي ته هر ڪو پنهنجي پنهنجي نموني ۾ سوچي ٿو .

هڪ امير ڪن جي سوچڻ جو ڍنگ ، هڪ اڻير ڪن ڪشيءَ جي سوچڻ کان نرالو رهي ٿو . هڪ انگريز ۽ هڪ جرمن جا ويچار انهن کي الڳ الڳ نتيجن تي پهچائين ٿا . جهانيءَ جا دليل پنهنجا آهن نه روسيءَ جا پنهنجا . ڪام

بر ماڻها پنهنجي دٻا سان اهڙيون شڪستون پيرون ڪيون
هجن، جو ڪرامتون ڏيکاري سگهي ۽ جنهن پنهنجي اندر
ڪرائيسٽ ۽ مريءَ جو روشن ڪيو هجي ۽ عيسائي ڌرم
الو سار کيس ڏکيا ملي هجي.

حضور جن فرمايو، ”سک، ساڌو ۽ سست، اهي سست مٽ
پر وڃي ڏيکارن آهن. ڇوڙي طرح وڌيا چون ٿي. اي،
امر، اي ۽ ٻي. ايڇ. ڊي. ڊگريون ٿينديون آهن. مون
ٺوهانگي هن کان اڳ ۾ ٻڌايو آهي ته اکين کان هيٺ شراب جا
ڇهه ڇڪر آهن ۽ ڇهه اکين کان مٿي. جيڪو هيٺين ڇهن
ڇڪرن کي طبع ڪري تنهنکي ڀرڻ ڀڙڪي ڇٽو آهي ۽
جيڪو مٿي سٺس دل ڪرڻ لائين وڃي تنهنکي سک يا
شهرڪ ڇٽو آهي. پر هر جي ديش لائين ويندڙ کي پرهر
گهائي يا ڀڙڪيندڙ ۽ ٻار پرهر لائين جنهنجي رسائي آهي
تنهنکي ساڌو ڇٽو آهي. الهيءَ کان مٿي سٺ لوڪ لائين
ويندڙ کي سست سڏبو آهي ۽ الهيءَ کان مٿي جنهن الائي
لائين رسائي حاصل ڪئي آهي تنهنکي پرهر سست سڏبو
آهي. الهيءَ آخرين مقام مان سست جيون کي واپس وٺي
وڃڻ لاءِ هن ماٺ لوڪ ۾ ايندا آهن.“

لوحان پريستڙ پڇيو ته حضور! پر ماڻها اهڙن پيڙهندن
مڊلن ۽ ڇڪرن کي ٻڌايو ٿي ڇو؟ ڇو اصل ۾ هن هيءَ دٻا
ٿي ڇو ٻڌايو جا هيتري ڏک درد ۽ شرڪ سسپ سان
پرڳي پيئي آهي؟

حضور جن مشڪي فرمايو ته ان سوال جو موزون جواب
مان هڪ پراچين سست جي اکرن ۾ ڏهرامان ٿو، ”الهيءَ کان
پڇو جنهن اها سرشتي ٻڌائي آهي. جڏهن مان ڪو رچنا ڪئي
مان هن سان گڏ ڪونه هوس.“

مان هندستان جي هر سماج ۾ وڏو آهيان پر مون کي رسائيءَ وارون آلمانون تمام اورون ملهون آهن .

حضور جن وڌيڪ فرمايو ، ” ساڌو اهو آهي جنهن پننجي ڪار - ڪار ، ڪروڙ ، لک ، روپيا ، روپيا ۽ اهڙا ڪار ڪاري وڃي پالي آهي ، پنهنجي من کي وس ۾ ڪيو آهي ۽ جو سهنس دل ڪڍي ، پر هر ۽ ٻار پر هر کي ٻار ڪري ست لک ٻهتر آهي . “
جهڙي طرح پاڻيءَ جي بوند سمنڊ ۾ سمائجي ڪانه ٿي رهي مگر سمنڊ جو ئي روپ اختيار ڪري ٿي ، اهڙي طرح مالڪ روپي سمنڊ ۾ گهرو ۽ جي آلمانا ماري پنهنجي هستي ڪنوائِي ڇڏي ٿي ۽ پر مالڪا سان ملي پر مالڪا ئي بچي پري ٿي . ظاهري طور گورو ساڌارن منش ڏسڻ ۾ اچي ٿو پر اندر هنجي حيثيت ۽ رطبي جو اندازو ئي ٿڌو لڳائي سگهجي .
جهڙي اندر وڃي ٿا آهي ئي اهو ڄاڻي سگهن ٿا . مولانا روم صائب فرمائين ٿا ته آهي پر مالڪا جا پيارا پٽ آهن ۽ پر مالڪا کين اهڙي شڪتي بخشي آهي جو قضا جو ٿيڻ واپس موڙي سگهن ٿا . گورو ارڃن ڏاڍن فرمائين ٿا ته سنڌ جي شڪتي اڀار آهي . هو جيڪي چاهين سو ڪري سگهن ٿا . ٻيلا اهڙا ست جي ڌر ڌار ٿاين وڃن ٿا بلڪ وڌيڪ ، درست ائين ٿيندو ته جيڪي ڌر ڌار کان اچن ٿا تن جي ٽوهين ڪهڙي مهما ڪري سگهندا ؟

نوجوان پادري پڇيو ته حضور ! جنهن کي انگريزيءَ ۾ Saint سميت چئجي ٿو تنهن کي ئي ٽوهين ست ٿا سڏين ؟
حضور جن فرمايو ته پهرين ٽوهين ٻڌايو ته ٽوهين ”سميت“ ڪنهن کي سڏيندا آهيو ؟

پادريءَ ورائيو ته اسين ان کي سميت چوندا آهيون جنهن ساڌو ٿا ڪري ان ڪي شڪتتون حاصل ڪيون هجن يا جنهن کي

هائي ! اهن ندين ندين ڳالهين کي ڇڏي انهيءَ سڄي نام
کي پڪڙو جو تنهنجي اندر آهي ۽ پنهنجي لڄ گهر پهچو.
انهيءَ لاءِ توهان کي پوري ڪورو ۽ جي ڪرڻ ڪري.

پر مشڪلات اها آهي ته دنيا ۾ اڻڪڙ ڪارڻ جا ڪروڙ
آهن. پوڙي، ويدانتي، سياسي، آداسي، واراڻي، لوملا،
پنگ، اشميدي، پاس آن پاس، بهائي وغيره. اهڙي حالت
۾ سڄي ڪورو ڪي ڪهڙن سڃاڻجي؟ انهيءَ جو جواب آهي
ته ٻر مانا خود سڄي ڪورو ۽ جي ڪرڻ ڪندڙ جي سڃاڻ ڪري
ٿو. جيڪا سو ڪي جيڪائي ته هو پنهنجو اشت سڃاڻي ۽ امر ارڪ
رکي، جو پوءِ مٿا پوءِ کان پري آهي ۽ انهيءَ نام لاهن
ويندڙ مانا جي ڳولا ڪري. اهڙا ٻرون ٻر مانا تمام ٿورا
ٿيندا آهن پر جيڪا سڄي هوندي ته ضرور ٻر مانا مڃاڻ
ڪرائيندو. اهڙا ڪابل ٿيهر هندن، مسلمانن ۽ ٻين قومن ۾ به
ايندا آهن پر ٿيندا جزوي آهن ۽ سرشت پاڻن واري کي
ماندا آهن.

اٽي راه روشنل پڇو ته ڪورو صاحب ساڻن هي ايتري
مهيا ڇو ڪئي آهن؟ هو ته ايتري قدر چون ٿا:

”چون ساڻن ڪي ٿو ٿو بهرو،
ارڻ ساڻن ڪي اٿس جيسو،
ساڻن ڪي ٿو ڪرھ اٿسان،
ساڻن اوڀر ڄاڻي قربان.“

حضور جن فرمايو ته اهو سچ آهي. پر توهن ساڻن ڪنهن
کي ٿا ساڻن؟ ٿيڙو ٿا ڪڙا پهريندڙ؟ ٻڪيا پسنڌ؟ ساڻن
ڪرڻ آهن. اڳين آدمياري موجب هندستان ۾ ۵۰ لک
مسيح ۽ ٻر سڃا ساڻن جن ڪجهه روحاني اوقفي ڪري
جي ڇڙهائي ڪئي آهي سي ڳاڻ ڳيا هوندا.

گورو نانک صاحب فرمائين ٿا:-

”ن من کرجي تو نام پائي.“

يعني الهيءَ نام کي پاڻ لاءِ پنهنجي نسن ۽ من جي
کوچ ڪر ٿي پوي ٿي. شمس نمر از جو مسلمانن ۾ وڏو ڪمائيءَ
وارو فقير ٿيو آهي، انهيءَ نام جو ذڪر ڪندي فرمائي ٿو
تہ هر وقت منهنجي ڪنن ۾ هڪ مڌر آواز آڪاش منڊل مان
ٻڌڻ ۾ اچي ٿو. ڪنهن ورلي وڏاڳيءَ کانسواءِ الهيءَ کي
ڪير ٻڌي نٿو سگهي.

پيشڪ ڪو قسمت وارو انهيءَ نام کي ٻڌي ٿو پر اهو
نام سڀني جي اندر موجود آهي، پوءِ هو چور هجي يا ڊاڪو.
انهيءَ الاهي آواز کي اسين انهيءَ ڪري نٿا ٻڌي سگهون
چو جو اسانجي اکين جي پويان بھر ڪپاٽ لڳل آهن. جي
خوش قسمتيءَ سان ڪو پورو سنت سنگورو ملي وڃي تہ پوءِ
اندر جا ڪن ۽ اکيون کلي سگهن ٿيون ۽ انهيءَ نام کي ڏسي
۽ ٻڌي سگهجي ٿو. جي سڀني متن ۽ مذهبن جا پوئلڳ
انهيءَ نام جي ڪوچ ڪن تہ پوءِ سڀئي مذهبي جهڳڙا ۽
واد وواد ختم ٿي سگهن ٿا.

هيٽرا مذهبي جهڳڙا ۽ متعبد چو ٿا ٿين؟ صرف اڳيان
۽ سوارٿ جي ڪارڻ. جڏهن بہ ڪو سنت مهاڻا اچي ٿو
تہ هو انهيءَ اصلي نام جو اُپديش ڪري ٿو. هو ڪنهن بہ
ڌرم يا مذهب کي پر پا نٿو ڪري پر هنجي وڃڻ کائپوءِ
اسين دنيا جا ماڻهو پاڻکي مختلف متن متاثرن ۾ تقاسمي ٿا
چڏيون. پيغمبر محمد صاحب هڪ هو، قرآن شريف هڪ
آهي پر مسلمانن ۾ اڄ ڀاڻو فرقا آهن. گورو نانک صاحب ڪا
سک ڌرم جي استاپنا ڪانه ڪئي پر اڄ سکن ۾ ٻاويهه فرقا
آهن. سنتن جي سکيا نہ نهايت سول آهي. هو چون ٿا تہ

پرو نيسر پڄيو ۽ حضور! 'نام' نودهن چاڪي ٿا ڇو؟
 حضور جن وراڻيو ۽ 'نام' جي اڪري معنيٰ آهي نالو،
 يا پرماتما جو ڪو پوئلڳ نالو. پر ستن جو نام لکڻ، پڙهڻ
 يا ادا ڪرڻ وارو معنيٰ ورتائوڪ نام ناهي. انهن جو نام الڪر نريءَ
 ۾، ٻارسيءَ ۾، سنڪرم ۾ يا اي ڪنهن ۽ پاشا ۾ ۽ لکي
 سگهجي ٿو ۽ زبان سان اُتار بيان ڪري سگهجي ٿو. اُتار
 ڪنهن ۽ بوليءَ سان واسطو ڪونهي. اُتار لفظن ۾ اظهار ملي
 ٿو سگهي، لکي زبان اُتار ورتڻ ڪري سگهي ٿي.
 ڇهه ڪڏهن پرماتما جو نام ڪنهن هڪ ديش جي بوليءَ ۾
 يا ڪنهن هڪ قوم يا ذات جي بوليءَ ۾ هجي ها ۽ پوءِ اها
 نه جيڪو ائين ديش ۽ قوم سان وڏي بي لڙائي ٿي
 ها. پرماتما جو نام نه سڀني لاءِ هڪ ئي آهي ۽ سڀني لاءِ
 سمان آهي. اهو نه لکڻ ۾ اچي سگهي ٿو ۽ لکي زبان سان
 اُتار بيان ڪري سگهجي ٿو.

ان نام کي روشن مينن ”آڪاش وائي“، ويدن، نادر
 ۽ اڀرڻن انکي اُدگيت ڪري ورتڻ ڪيو آهي. مسلمان ڏين
 انکي لدائي آسماني يا سلطان ال اذڪر ڪري ڪوٺيو آهي.
 گورو نانڪ صاحب الهيءَ کي شبد، حڪم، ڪمرون ۽ ائين
 لفظ سان سڏيو آهي. بائيبل ۾ ابيءَ نام جو Word يا Logos
 ڪري لکڻ ڪيو ويو آهي.

هيءَ نام جي سڀ رچنا بڻائي ۽ ابيءَ جي سهاري
 مٿس سڀ ڪم ملي رهيو آهي. گورو نانڪ صاحب جن
 پرماتما جي

پر ماڻها ڪونه مليو آهي. راوڻ نه رڳو وڏو ودوان هو بلڪه چئن وڏن جو ٽيڪا ڪار پندت پڻ هو. هنجي وڏن تي ڪيل ٽيڪا سروسر پشت مڇي ويندي هئي. پر هنجو اخلاق ڪهڙو هو؟ توهان سڀني کي سڏ آهي ته ڀارت جي هر ڳوٺ ۽ شهر ۾ هر سال سندس پتلو چو جلايو ويندو آهي؟ پر ماڻها ڪرڻين پوئين ۾ ڪونهي. هو ته توهانجي اندر ۾ آهي. ڪرڻين ۾ نه صرف هنجي مهيا آهي. ڪيول ڏاهه ڌاري ڪورو ٿي هنکي حاصل ڪرڻ جو مارڪ ڏيکاري سگهي ٿو. ڪنهن ڪامل مرشد يا پورو ڪوروءَ جي ڪوچ ڪريو ۽ هنڪان اندر وڃڻ جو پيد وٺو. جڏهن توهين اکين جي پويان ٿيسري ٿل ۾ پهچندا ته ڏسندا ته سگورو توهان جي انتظار ۾ بيٺو آهي. ان کان پوءِ هو سڌو توهان سان انگ سنگ رهندو، ڪڏهن به توهانجو ساٿ ڪونه ڇڏيندو.

حضور مهاراج جن وڌيڪ فرمايو ته توهين ڀلي ڀورپ وڃو، امير ٻاڪا، آفريڪا يا ڪنهن ٻئي ديش وڃو، سگورو هر وقت ۽ هر هنڌ توهان سان انگ سنگ آهي. توهين پنهنجي ڪمري ۾ در بند ڪري ويهي رهو، سگوروءَ کي ياد ڪريو، هو توهان جي سامهون اچي پرگهت ٿيندو. توهين ڪانس ڪوبه سوال پڇو، هو انجو جواب ڏيندو. هو هر مصيبت ۾ توهانجي مدد ڪندو، هر ڪشت ۽ ڪندائيءَ مهل توهانجي رهنمائي ڪندو. جهنگلن ۾، ٻهاڙن ۾، سمنڊن ۾ بيابانن ۾ هو توهانجي رکيا ۽ حفاظت ڪندو. پڳتيءَ جو اهو ئي سچو مارڪ آهي، باقي ٻيو سڀ مالا جو پيارو آهي. ڪن ڀل لاءِ ٿڌي دل سان سوچيو ته هن سنسار ۾ ڪهڙي دولت ڪني ڪرڻ پوگي آهي؟ اها صرف نام جي پوئجي آهي جا هن دنيا ۾ توڙي ٻرلوڪ ۾ اسانجي سھائتا ڪري ٿي.

ذرا يعني اڪري، استري، پٽن، ڏاڏون، ماءُ، پيءُ ۽ ٻين
رشتيدارن دوستن ۽ منجهن جي ڄڻ ۽ چيٽن پڌارتن ۾ چئڙي
بيٺي آهي. جڏهن اهو بيمار سڀني طرفن کان هٽي ڪهڙو
ستڪورو لاه ڪهندو ته ٿئي ٿو ته پوءِ ان ۾ ڪيتري طالع
۽ شڪتي اچي ٿي ۽ اهو ڪٿڙا ڪرڻا ڪري سگهي ٿو
ان جو اندازو به اڳاٽي ٿو سگهجي.

پروايسر ٻڌو، حضور ڪورو لاه اهڙو بيمار ڪهڙن ٿو
الهن ڪري سگهجي؟

ڏاڏا جن ورائڻو، ”مان خوش ٿيو آهيان جو توهان هي
سوال پڇيو آهي. سچو بيمار ۽ ڀڳتي ڇا آهي؟ ڪورو ارجن ڏار
هن شيد ۾ ان جو جواب ڏين ٿا. ”ستڪورو وڃن ڪماوڻ
سڃا اهو واپار.“ يعني ستڪورو جهڪڻ به ڪم ڏين ٿا،
اڃو اٿل وشواس سان ٻالن ڪرڻ آهي ستڪورو سان سچو
بيمار ڪرڻ. ستڪورو ڪم ڏئي ٿو ته شواب ڪباب کان ڪنارو
ڪريو ۽ ليڪ پاڪ جيون گهاريو. ڪنهنجو به ڏن پڌار
چوري نه ڪرايو. ڪام ڪروڙ کي ٿيڻو ۽ وشو وڪارن مان
من کي هٽائي اندر روحاني منڊلن جي چڙهائي ڪري مالڪ
جي محل ۾ پهچو، اهو آهي السالي زندگي جو صحيح مئسج.
ستڪورو سان بيمار ڪرڻ آهي گهڻا آهائڻهار سان بيمار ڪرڻ.
ستڪورو جي بيمار کي مڪمل ڪرايو. ستڪورو پرماتما جي
بيمار ۾ پرايوڙڻ آهي ۽ جيڪڏهن اسان ستڪورو سان بيمار
ڪنداسين ته اسان پرماتما جي بيمار سان پاڻمرادو پريور ٿي
وهنداسين. پرماتما ۾ اسان ٿيڻ جو اهڙي مارڪ آهي. ستڪورو
سان پرل ڪرڻ آهي پريور پراپتي جو پهرين ڏاڪو.

اڄ تائين ڪنهن کي نه ڪرڻ پڌارن پڙهڻ سان پاڻ
ڪها پيڻ سان يا گنگا آدي لڌن جي اڻڻ ڪرڻ سان

۽ راجا ٻيو جي ڪور و هو پر زندگي ۾ مرجيءَ جو ڪم ڪندو رهيو ۽ ماڻهن جون جتيون مرمف ڪندي پنهنجي دوزي ڪندو رهيو. سمف لاءِ ڪهڙو ڀيري پنهنجو گذر ڪندو رهيو. ڪورو لالڪ جن ڪيتي ڪئي. مهنجا مستڪورو بابا جمل سنگه جن فرج ۾ ڪم ڪندا هئا ۽ رانڙ ڪري معمولي پيشن تي گذر ڪري سنگت جي شهر ڪندا رهيا. مالڪ جو پيارو ڀڳت هميشه حق حلال جي ڪمائيءَ جي روئي کائيندو جو جو غلط طريقن سان ڪمائل روئي من ڪي ملين تي ڪري ۽ اڀاس ۾ وڏي رڪاوٽ تي وجهي.

”اهو انسان ڪهڙو نه خوش نصيب آهي جڏهن ڪي ڀاڳ ڪنهن اهڙي سم سان ملائي ٿو! هو اسانجي مار سنڀال لهي ٿو ۽ اسانجي زندگيءَ جي واڳ ڏور سنڀالي ٿو. پوءِ هنڪان وڌاڪ ٻو ڪير اسانجو عزاز، پيارو، مٿر ۽ سهاڪ تي سگهي ٿو؟ الڪري تي ڪورو ارڃن ڏو پوڄا ۽ پيار جو بهرون اسان ڪورو ڪي ڏو آهي. پر ڪورو پنهنجي ڀوڄا ٿو ڪرائي ۽ لڪي هن ڪي اسانجي پيار جي ضرورت آهي. سندس پيار ٻرون رست مالڪ سان اڳل آهي ۽ هو اهائي سکيا ڏئي ٿو ته توهين به مالڪ سان پيار ڪريو. پوءِ پلا ڪورو سان پيار ڪرڻ جو ضروري آهي؟ صرف الهيءَ لاه نه اسانجو پيار سڀني طرفن کان هٽي ۽ ٻر مارڻ جي طرف لڳي وڃي.“

جڏهن ڪنهن ٽالڪيءَ جو پاڻي ڇو ڪيترن ئي سوراخن ۽ لٺ رستي وهي ويندو هجي، ان جا اڀا سڀ ل ۽ سوراخ بند ڪري جيڪڏهن صرف هڪ ئي ل ڪسان اهو پاڻي وهائجي ٿو ته ان ۾ ڪيڏو نه زور ٿو ٿئي. اهڙي ساڳيءَ رست اسانجي آتما جي ڌارا اکين، ڪنن، لڪ ۽ ٻين دوارن

ڪرڻ ڇڏڻو آهي ته مان ڳروو آهيان. هر ٿڌ ڇڏڻو آهي ته توهين مولڪي پنهنجو پيءُ، مٽر، استاد، پٽر يا شيوڪ ڪري سگهيو پر منهنجو ڇوڙ منهنجي اندر هليو. جڏهن اندر ويندا ته خود ئي ڏسندا ته ڳروو جو اصلي روپ ڇا آهي ۽ هو ڪيڏي حيثيت جو صاحب آهي. پوءِ جيڪي گرهالڪي وٺي نئين کيس مڏين. اڄ ڏانهن ڪنهن به سبب اها دعوت ڪانه ڪئي آهي ته هر ڳروو آهي. سبب سدائين پاڻڪي شيوڪ ۽ داس ڇڏندا آهن. ڳروو نالڪو ۽ ڪهر صاحب هميشه پاڻڪي داس ڇڏين.

ڳروو ڪنهنجي به ڪوڏي ٺهرل نٿو ڪري، جي وٺي ٿو ته هر ڳروو ڪنهن آهي هر منگرو آهي. ڳروو دانا ٻڌي پنهنجي ڪرڻ اچي ٿو ۽ نه منگرو ٻڌي، هٿ ٽهلائڻ ٿو اچي. پوءِ ڳروو ڳهر جو ڳروو ڪري پنهنجو ڇڏڻو ٿو ره ڪندو آهي. هو محبت، زور ۽ ڪري، وٽس واپار يا ڪم تي ٻاري ڪندو. پر ٻين جي دان جو پيارو ڪنهن وٺندو ۽ اڪي ٻين تي اوجھ ٻڌي رهندو. توهين ستن هي ڇهون جو اڻياس پڙهي ڏسو. ڪهر صاحب جي شين ۾ راجاڙن ۽ مهاراجاڙن به هئا، ان هوندي به ڏاڏي ۽ پر هڪ ڳروو ۽ ڪوڙي جو ڪم ڪندو رهيو. سندس ڳهر ۾ صرف ٽي منجهون هون جي سندس ڳهر ۾ جيڪي ساڻو مياڻاڻون ايندا هئا انهن کي ڏيندو هئو ۽ پاڻ ۽ سندس پُراڻو پٽ ئي سمهندا هئا. سندس ڳهر ۾ کاڌي جي هميشه ڪوت رهندي هئي ۽ اهو به ساڻن کڻي ڏيندي ڇڏيندو هو ۽ پاڻ مک ۾ پڙ پڙڻ ئي گذارو ڪندا هئا. ڪهر صاحب جي ڇهون جي اها تصوير ڪهر صاحب جي پٽي مائي لکي ۽ جي هڪ ڪم سان ملي ٿي.

”روڊ داس وڏي ڪمائيءَ وارو سبب هو. هو وائي بهران

پورو ڪري ٿو، چاهي هنجو شيوڪ پنهنجو مرض لباھي يا
 نه، ان ڳالهه جو هو ڏرو به خيال نٿو ڪري. اها پرنسپل
 ٽڏهن اچي ٿي جڏهن شيوڪ پنهنجي اندر وڃي سٽڪرو وٺ
 ڇي ڪارڊ کي ڏسي ٿو. مون اهڙون ڪيتراون سٽنگيائون
 ڏٺيون آهن جن موت جي ڏينهن پنهنجي ٻارن جو موه ڇڏي
 ڏسو ۽ ائين ڪي ٿي ڏاڍا ڪان به انڪار ڪيو. جيڪڏهن
 ڪنهنجي سس سندس ٻار کڻي کيس ڏرو ته به هن
 ولڻ کان انڪار ڪندي چيو ته مان پاڻ هيٺو سٽڪرون ڇي
 ڏرو پر آهيان ۽ منهنجو هيٺو سنسار به ڪو به موه ڪونه
 رهيو آهي.

ڪارو لنگل به سوهنگه نالي هڪ سٽنگي هو. وڏيءَ
 عمر به هئي ٻار ڄاوا هئا ۽ هنجو ٻارن به ايترو نه موه هوندو
 هو جو سندس ٻار دوست کيس ڇڙائيندا هئا ته موت وقت
 سندس گردن هنجي اولاد جي ٻالن به هوندو ۽ پير جهڙوئن
 جي هٿن به. پر جڏهن هنجو سنسار مان ڪوچ ڪرڻ جو وقت
 آيو ته ڪجهه ڏينهن اڳ ٿي هئي اندر به اهڙو نه رس ۽
 آسند. اچڻ لڳو جو ٻارن کي ڊڄارڻ لاءِ هن هڪ
 لس ڪٽي پاسي به رکي ۽ کين ڊڄارڻ جي خيال کان چوڻ
 لڳو ته جيڪو به منهنجي ويجهو آسندو اٽڪي ماري
 ڇڏيندس! نام سهي سنساري لڳل لاڳاپن کان نه موه ٿو
 بڻائي ۽ هردي جون مڙهي غلاظتون ڪڍي ٿو ڇڏي. شش
 جي موت وقت سٽڪرو هنجو سهي طرفن کان ڏيان هٽائي
 اندر به اڳائي ٿو.

پروفيسر پنهنجو نه حضور ڪورو جو مان به ڏاڍو مشڪل
 ڪين آهي.

مهاراج جن ورائٽر نه ها، اهو سچ آهي. ڏورو ڪڏهن

هندي پاڻ ڀرڻ لاءِ اسين ڪيڏا نه ڀاپ ڪمارن ٿا، اهو اسان کي دوکو ٿو ڏئي. جيڪڏهن مرم جي سمي ڪير لڳي مدد ٿو ڪري ۽ ڏوراءِ جي ڌوڙار ۾ اسان سان گڏ هلي نه اهو صرف ڪروڙ ٿي آهي. مرم ڪالهره ٻيو ڪو به لڳي سھائتا ٿو ڪري سگھي. جيڪڏهن مرمشت ڀاڳين ري جو کي ستورو مائي وڃي ۽ هو ڪائس لام دان ي ڀرام ڀار سان ڪمائي ڪندو نه ڀرو ٻڪ آهي نه مرم، سمي ستورو اچي پرگھت ٿيندو ۽ کيس پاڻ سان وٺي ندر. اتيءَ حالت ۾ ان ڪوڙيءَ جمدوت اچي وٺي وڃن. ڪڏهن مرم جي اڀار ڪشت وقت، ڪروڙ سھائتا ٿو ٻري نه اهڙي ڪروڙ ڌارڻ ڪرڻ مان نالو ٿي ڪپڙو؟ ڪلف ۽ ٻيڙا جي هن ٺاڪ ڪهڙيءَ ۾ سھائتا ۽ دانداريءَ ۽ ٿي ڪروڙ جي شرن وٺي ٻولي آهي. جيڪڏهن ڀروءَ کان اها مدد ٿي مائي نه اهڙي ڪروڙ ٿي ٻوان ٿي نام. پنهنجي ڪامل مرشد کي ٻولڻ ۾ ڏاڍي ساوڌالي وٺڻ ڪوڙي. مرم جي سمي ٻرائڻ لڪڻ مهل ڏاڍي ٻيڙا حسوس ٿيندي آهي. پر مستنڪيءَ کي مرم جي وقت ملهڻ ڪامل مرشد روشن ڏئي ٿو ڏهن هندي موشيءَ جي حد ٿي ٿي رهي، اهڙي موشيءَ حسوس ٿو ڪري جو پنهنجي شاديءَ جي به نه.

اڳي ٻاري ٻرواسر جو نه سمجهو نه شمر ڪ اندر ۾ ٿوري ڪٽ ڪٽي آهي نه ڀرو نه ستورو هن وقت مرم جي سمي اندر؟

حضور ۾ نماز، ”صرو“ جو جو ڪروڙ جي معنيٰ نه آهي نه مير. شش کي نام ڏيڻ وقت ستورو اها ئي ٿي ٿي همار ڪري ٿو. هو پنهنجو واعدو صرو

پڄندا نه مون ڪروءِ جو ذڪر پهرين ڪيو، پر ماڻها جو پوءِ،
سو ڇو؟ اهو سوال سڀاويڪ آهي. سڀني ستن مهاڻاڻن،
پيرن پيغمبرن جن پرمارت جي کوچ ڪئي ۽ جيڪي اندر
ويا آهن انهن جو ڪٿن آهي ته پرماڻا اسانجي اندر آهي پر
ڪروءِ جي ڪرڻا بنا هن کي ڪهر به ڏسي نٿو سگهي. هر
سڀر اسانجي انک سنگ آهي، اسانجي اندر آهي، پر
اوهان سڀني کي سد آهي ته هنجي اندر موجود هوندي به
اسانجي ڪهڙي دردشا آهي. جڏهن ڪروءِ سان ميلاپ اهو
۽ هن جڳتي ڏئي ته پوءِ ئي اسانکي پرماڻا جو ساڪيات
درشن ٿيو. ٺههڪري مهاڻا ڪنهنجي ڇٽبي؟ سنگت ۾
ڪيترن ئي ڇو نه پيشڪ، ڪروءِ جي.

ان سٽيه جو ورلن ڪير صاحب جن پنهنجي ئي ڍلڪ
سان ڏٺو آهي:

”گورو گوبند دوڻو ڪڙي ڪاڪي لاڳتن پاي،

بهارِي گورو آپڻي جن گوبند ديو دکاي.“

حقيقت ۾ هن سڌانت کي ڪنهن وڏي ترڪ جي ضرورت
ڪانهي ڇو جو مالڪ جي اندر هئڻ جي اوجود اسان سرڳن
۽ ترڪن ۾ ڌڪا پئي کاڌا ۽ ٻار ٻار ڪيڙن ماکوڙن، پس
۽ پڪين جي جواڻين ۾ پئي آياسين. جڏهن اسان گاهه يا وڻ
ٿي جنم ورتو ته ڪڏهن ڪهڙي ماکوڙي، نانگ يا سهي
جي جون ورتي. ڪنهن به اسانجي مدد لاءِ هٿ ڪن
ڊگهڙار. پر جڏهن اسانکي ستگورو مليو ته هن اسانکي
دوزخ جي آگ کان بچائي ورتو ۽ مالڪ جي مهل ۾ وٺي ورتو.
موت جي وقت اسانکي ڪير ٿو ساڻ ڏئي؟ ان ڪهڙيءَ
اسانکي پنهنجا رشتيدار، متر، ماءُ پيءُ، ڀائر پيرون،
ٻاڙيسري ۽ ٻرو هٿ به ڇڏي ٿا ڏهن بلڪ هي اسانجو سرار

۴. ستسنگ

حضور مهاراج جن پنجن پالشاھي سري گورو ارجن ديو جن
هو ھيلون شيد کٽي ان جي واپاڪا ڪرڻ شروع ڪئي .

”گورو پرمبر پوجئي من لن لائي پيار ،
ستگورو دالسا جهڙ ڪا سڀ مي ديس آڌار .
ستگورو وچن ڪماو ٿي سڄا اھ واپار ،
ن ساڌو سنگھ راتا ماڻا سرھس سڀ چار .
ميري ساڄن هر هر سام سمال ،
ساڌو سنگھ من وسيع پرون ھروڃ ڳال .
گورو سمرت اپار گورو ٿڙ پاڳي دوسن ھوء ،
گورو اڳوڇر لرملا گورو ڄموند اڏر لہ ڪوء .
گورو ڪرڻا گورو ڪرڻاپار گورمڪ سڄي سوء ،
گور ٿي باھر ڪڇ ٺھڻ گورو ڪيئا لوڙيس ھوء .
گورو نيرت گورو پار ڄام گورو ما پورن ھار ،
گورو دانا ھولام ديس آڏوڃ سڀ سمار .
گورو سمرت لڙڪار گورو اوڇا اکر اپار ،
گور ڪي مھما اکر ھي ڪٿا ڪٿي ڪٿنار .
جنڙي ٿل من ساڄيٿھ ٿڙي ستگورو پاس ،
پورب لکي پاو ٿي ساڄ سام دي راس .
ستگورو سرتي آلتان ساھڙ ٺھڻ پاس ،
ھر نالڪ ڪدي نہ سرء اھ جيء پند ليرا ماس .“

پور مهاراج جن فرمايو تہ ڪھڙل بہ ڇيرون اسانھي
سڄي آھن - ھڪ گورو ۽ ٻيو پرماتما . شارد ارھن سوال

ڪو جو کاڌل ٻڌندو ڪولهي.

هوش ۾ اچڻ کانپوءِ جڏهن ٻائي شاديءَ کي سڃي
 گهٽيا جي ڄاڻ پئي ته هو اچي زار زار رولڻ ۾ چٽڪيو ۽
 چيائين، مڏهجا مالڪ! مون جهڙي ٻائيءَ جي ڪرمن جو
 بوج توهان جو پنهنجي سر تي ڪير؟ مون جهڙو گندگيءَ جو
 ڪهڙو اهڙي دٻا مهر جو پيار باڪل ڪو نه آهي، ”پوءِ مون
 کي چيائين ته منهنجي ٻاري مالڪ کي توهان ڇر ٻڌار؟
 توهان کي ائين ڪرڻ ڪن ڪهڙو هو. گلاب جهڙي ڪوئل
 منهنجي سڱوروءَ کي اورو به آهنگ رسي تنهن کان نه مان
 بيسجي ويان اهو لک بار اهتر آهي.

مون چيو، ”ٻائي شادي مون کين ڪول ٻڌار.“ هن
 وري چيو ته مولڪي هڻڻ ٿو ها ڇاڪاڻ ته منهنجي دائر
 کي نه ڪا اڪليف ڪانه پهچي ها.

اڻي حضور جن حڪم ڪيو ته ان ڳالهه جي وڌيڪ اپتار نه ڪيو.
 ٻائي شادي جنم کان مسلمان هو. پر پنهنجي رشتيدارن
 ۽ ذات ٻان جي هڪسي ۽ طعائن جي ڪا به پرواهه نه ڪري
 هن داپريءَ سان هڪ هندوءَ کي پنهنجو مرشد ڌارڻ ڪيو
 جو سندس رشتيدارن جي نظرن ۾ ڪٿر جو ڪم هو. ٻائي
 شاديءَ شادي ڪين ڪئي ۽ پنهنجي سڃي زندگي مرشد
 جي چاڪريءَ ۾ وڃي پئي.

اسين ڇانهه ٻي رهيا هئاسين ۽ ڳالهيون به پئي ڪيون
 ته هڪ ماڻهه اچي ٻڌار ته حضور مهاراج جن ڇڏين اچي شام
 جو سٽنگ ڪندا. ان وقت پوڻا چار ٿيا هئا ۽ انڪري
 اسين ٻئي ٽئين سٽنگ گهر ڏانهن هليو لڳاسين. پادري
 جي ٽوليءَ به مڇي لاسائڻ جو ارادو ٿرڪ ڪري سٽنگ
 ٻڌڻ جو فيصلو ڪيو.

مان ٻنهي جي آيا کي ڀيٽ ڪرمان؟ نه مان هنن کي نالڪ
 جو زهر ڏيئا ڪن ڏيندس. مان هن سان مهمت باڪل ڪو نه
 هوس پر هن مولڪي اهڙي ڏک پوئي لموئي پر ڀيٽ ۽ نيزاري
 ڪئي جو مان هنجي مرضي خلاف ڪجهه ڪن ڪري
 سگهوس. ايتري ۾ ڀائي شادي پيڙش ٿي ڪري پيو ۽
 شايد مري وڃي.

جڏهن اسين ڪافي پري رهجي وياسين ته حضور جن
 اڃاڪه پٺيان اٿارڻ ۽ اسان کي گهٻرائڻ ڏسي پنهنجو گهوڙو
 ورائي آئي آيا جتي اسين ڀائي شاديءَ جي شرار کي
 گهٻري پيا هئاسين.

حضور جن کي هيءَ ساري گهٽيا جو ورنالڪ ٻڌي ڏاڍو
 ڏک ٿيو ۽ اسان کي حڪم ڏنائون ته ڀائي شاديءَ کي گهوڙي
 تي چاڙهي سڙي اسپتال ۾ کڻي هلو. پر اهو ممڪن ڪونه
 هو ڇو جو اسان ٻن چئن جي جهڙا جي باوجود ڀائي شاديءَ
 جو شرار گهوڙي تي ٽڪي لڳي سگهيو. انڪري ڀيٽ ۾
 هڪ چادر وڃائي کيس ان تي لٽايو-سين. حضور جن فرمايو
 ته ڏسو ڪٿي نه ڇو وڃا آهي؟ چوڻدا آهن ته نه ڇو ڇا ٻن
 نالڪ جي زهر لاهڻ ڏاڍا ڪارگر ٿيندا آهن. پر ڪٿي
 نه وڃا جو انءَ اميدان ڪونه هو. پر ان هڪ ننڍي ڀوڻي کي
 ڏسي حضور جن هڪ ماڻهوءَ کي موڪليو ته ان مان هڪ
 ٿاري چٽي کڻي اچ. ٿاري وٺي اها گناهه ٿي قبراليندي
 حضور جن فرمايو ته ٻڌو اٿم ته هن وقت ٿاري قبرالين سان
 زهر آهي ويندو آهي. پر اسان سڀني ڄاڻو ٿي ته زهر لڳو
 ڪونه ٿي! انڪل ڏهن منٽن کانپوءِ ڀائي شادي هوش ۾
 آيو پر مان نه ڇڻڪو اٿم ڇوان ته هن ۾ وري ڇا آهي جو
 جو هو فرانس فرانس مري چڪو هو. هنجو سارو جسر لٽين
 کان ڇڏي نالڪن ڪارو ٿي وڃي. عام ماڻهو چوڻدا آهن ته

١٢
ڏيکاري ته مون ڳالهه جو سلسلو جاري رکندي چيو ته سنڌ
ڪڏهن ڪڏهن ٻين قسمن جا چمتو ڪار نه ڏيکاريندا آهن پر اڪل
خاص موقعن تي ۽ ڪن خاص ڪارڻن ڪري. ساڳئي وقت ٻري
ساوڌاني رکي ويندي آهي جيئن اها ڳالهه. واشڪاف نه ٿئي. مان
توهان کي اهڙي هڪ پنهنجي اکين ڏٺي واردات ٻڌايان ٿو.
هڪ دفعي حضور مهراج جن پنهنجي سڪندرپور وارن
ٻين کان سرسي اچي رهيا هئا جتان کين پياس وڃڻ لاءِ ويل
۾ چڙهڻو هو. پاڻ گهوڙي تي سوار هئا ۽ ميان شادي
(حضور جن جو مسلمان شيوڪ) مان ۽ نه ٻيا ستنگي پيدل
حضور جن جي پوئين پاسي هلياسين. ان ايراضي ۾ تمام
زهريلو لالڪ ٿيندا آهن ۽ انهن ڏينهن ۾ ڪي ٻکا رستا
ڪونه هئا، انڪري اسين پوکيل ٻين مان هلي رهيا هئاسين.
پاڻي شاديءَ اوچتو وٺي وڃي ڪٿي ته مولڪي ڪهر لالڪ
کائي وڌو آهي. لالڪ اُلي ٿي ويندو هو ۽ اسان ان کي
ماري وڌو. چوڻدا آهن ته ڪهر ڪاراهر لالڪ وانگر مولمار
ٿيندو آهي، اڄو زهر هڪدم چڙهي ويندو آهي. ان علائقي
جي ماڻهن جي هڪ عام ڪهاوت آهي ته ڪهر پنهنجي ڪڪيل
کي چوندو آهي، ”جنهن پاسي مان ويندو آهيان انهيءَ پاسي
نه ڪرڇ، ٻئي پاسي ڪرڇ.“

پاڻي شاديءَ جو رنگ هڪدم بدلاجي ويو. هو هلي
نه ٿئي سگهيو. حضور جن اسان کان ٿورو اڳهرو هئا ۽ جيئن
مان هنن کي اها واردات ٻڌائڻ لاءِ ٻئي وٽس نه پاڻي شاديءَ
درد ٻڌي آواز ۾ التجا ڪئي ته مهرباني ڪري حضور جن
کي نه ٻڌائج.

”ڇو ڪين؟ مولڪي ته کين ٻڌائڻ ئي ڪي.“
مون چيو، ”تنهن کانسواءِ ان ۾ هرج ٿي ڪهڙو آهي؟“
پاڻي شاديءَ چيو ته ڇا صرف اهو ئي سڌارو آهي جو

و ٻيٽڪ روم ۾ جهوٽا کائيندي گذاري رهيو هو ته هڪ معزز ماڻهوءَ کيس ڪلهي تي ٽپڪي هڻي، اچي ڇاپاڙو. ”ڇو ٿو ڪاهين؟“ جو ٿيون ميمبر هو.

هن پڇيس، ”ٿون ئي سرش ڪهڙو آهن؟“

”جي ها،“ سرش ورائيو.

هن پڇيو، ”ڇا ٺهندڙ پتا ڪهڙو ٿا ۾ سوشن جڳ آهي؟“

سرش چيو، ”جي ها.“

ٽنهن ئي هن ٻڌايو ته ٺهندڙ پتا ۽ مان ٻئي هر ڪلاسي

هٿاسن. منهنجي کيس يادگيري ٽيڙج ۽ چئج نه حالڪ

۲۰ سال گذري ويا آهن جو اسين پاڻ ۾ گڏيا نه ڪو نه آهيون

پر منهنجي دل ۾ هنن لاءِ اڄ به اُهو ئي سمن ۽ سنيه آهي

جهڙو مولڪي سندن لاءِ ڪاليج جي ڏينهن ۾ هو. ڪڏهن

مان ضرور اچي ساڻس گڏيس. ٽيون منهنجو ٺاڙو ڄاڻو

ڄاڻيندڙ. هي منهنجو انڊريس ڪارڊ آهي، (ان ئي لالو

لکيل هو راءِ ٺاڙو ڏوڪرا، ڊسٽي اسپيڪٽر چنرل

آف پوليس) ٽون چوند ۾ ٻه ٻيون نمبر آيا آهن. مان هينئر

ٽي وڃي آڻ ٺهندڙ مٿروپ جو آڏو ڪڍايان. اسن ٽوڪي

روهنڪ ۾ وڌون ٿا. سڌو ائين ٿيندو جو جلدي روهنڪ

وڃي لوڪريءَ تي چڙهه ڇو نه ڪڏهن ڪڏهن ڪي ڪلاڪ

اڳواٽ لوڪريءَ تي چڙهڻ ڪري نه وڏو فرق پئجي ويندو

آهي. (سج پنج اڳتي هلي ائين ٿيو) سٽڪرون اهو سڀ

انتظام ڪيئن ڪبو؟ ڇاڇ ڪرڻ سان سرش کي پتو پيو ته

هن پيري بورڊ ٽن مسلمانن کي ڪٽڻ بجاءِ صرف ٻن مسلمان

کي مٿر ڪرڻ جو فيصلو ڪيو ۽ ائين جيڪا ٽن جڳهه اچي

اها ڪورٽر جي سازشي هندوءَ کي ڏني وئي.

ٻي ٻي ان ساري ورتالت ۾ گهري دلچسپي

سمجهيو. هن سمجهيو ته امبالي وڃڻ سان وقت، شڪتي ۽ پيسي جو اجازو زبان ٿيندو پر مون کيس مقرر ڏانهن ئي اوڏانهن اماڻيو.

اڪل ۱۲۵ اميدوار هئا جنکي ۲۵-۲۵ جي ورهين ۾ چولڊ سميت ۽ اندر گهرايو. منهنجي پٽ پهرين نواي ۾ وارو ۽ قدرت سان پهرين قطار ۾ پهرين نمبر وڃي بيٺو. چولڊ سميت جي پرزبندت مسٽر هملٽن هارڊلج هن جي درخواست پڙهي کيس چيو ته تون ڪاليج ۾ نيس ٿير جو ڪمپٽن ۽ هاسٽل ۾ پرفيڪٽ (Prefect) رهيو آهين. پر اهي اهي ڳالهون توکي هن ٺوڪريءَ ۾ ڪهڙي ڪم اينديون؟ اهو سوال اهڙي نفرت ۾ ٿيو ۽ چڙ ٽپا بندڙ نوع ۾ پڇيائين جو منهنجي پٽ کي ڪوڏ اچي وارو. هنکي سمجهه ۾ نٿي آيو ته اهڙي طعني ۾ ٻي سوال جو ڪهڙو جواب ڏئي؟ هو رکو ۽ نادانيءَ ۾ ٻيو جواب اڃا ڏيڻ ٿي هو ته چولڊ ڪاميٽيءَ جي هڪ اڻسي ميمبر چيو ته ان مان ته پاڻ ظاهر آهي ته وڌيڪاري جيون ۾ نه هنکي ڪم ڪرڻ جو ڏانءُ هو ۽ اڳيان بچڻ جي توکيتا.

اتري ۾ منهنجي چوڪري به هوش سڀالو ۽ جواب ڏنائين ته جناب، ان مان ظاهر آهي ته مان سنگهڙش ڪري ڄاڻان ۽ آسانيءَ سان هار مڃڻ وارو ڪين آهيان. هڪ وڪيل ۾ انهن ٻنهي گڻن جو هٿ ٺاهڻ لازمي آهي، ”پر توکي وڪالت جو نه تمام ٿورو آزموڻو آهي،“ پر پرزبندت چيو ۽ ان سان گڏ التروار ختم ٿي. هو ٻاهر نڪتو ۽ گهر وڃڻ لاءِ پهرين گاڏيءَ کي پڪوڙ لاءِ اسٽيشن ڏانهن واري ٿي ته منهنجي دوست جنهن وقت رات جو اُڪيو هو، کيس زوريءَ رهايو ۽ چيو ته نتيجو اڏي پوءِ وڃ. هو اهي ڏکيون گهڙيون

ٻڌو ٿيسر چيو ته توهين چئو ته ٻڌائي سگهو، ٻڌايو.
 مون چيو ته ٻڌايو ڇڏو. مان توهان کي هڪ ئي گهٽيا ٻڌايان
 ٿو. منهنجو پست جيڪو جلندڙ ۾ وڪالت ڪندو هو،
 تنهن پنجاٺ سرڪار کي ٻوليس پراسيڪيٽر (سرڪاري
 وڪيل) جي ٽوڪريءَ لاءِ درخواس ڪئي. اهڙين ڪل
 پنج جانون خالي هون جن مان ٽي مسلمانن کي ٻڌڻون هيون
 ۽ هڪ ڪنهن سک اميدوار کي. يعني هندو وڪيل لاءِ باقي
 صرف هڪ ڇڪهه ئي هئي ۽ ان هڪڙي جاءِ لاءِ قريب
 چاليهه اميدوار هئا. انهن مان هڪ لاءِ پرائس جي گورنر
 جي سفارش هئي ۽ ٻئي هڪ کي وري هاءِ ڪورٽ جي
 چيف جسٽس جي پوري پشتي هئي. الڪري منهنجي پست
 کي اهو وئراس ٿي وار ته سندس چولڊڄڻ جي نه ڪا آڻا
 ٿي ڪانهي. خاص ڪري انهيءَ ڪارڻ به، جو هو ٻن سالن
 جو ٽيون وڪيل هو. لڏهڪري هن چولڊ ڪاميٽيءَ جي
 اڳيان پنهنجي خيال تي لاهي ڇڏيو. ٻيو اٺ سار اسين
 آرٽوار جو ٽاري آياسين ۽ ٻڌڻ ڏينهن چولڊ هئي.

جڏهن اسين حضور جن کان موڪلائڻ وياسين ته سردار
 ڀڳت سنگهه وڪيل، جنهن سان گڏ منهنجو پست جلندڙ ۾
 وڪالت ڪندو هو، تنهن مهاراج جن سان چولڊ جو ذڪر ڪيو.
 منهنجو پست حضور جن جي ساڄي پاسي ٻاڪل ويجهو ايلڙ هو.
 حضور جن منهنجو ساڄو هٿ هڃي ڪانهي ٿي وڪو ۽ فرمايو،
 ”ٻيا! انهن جي ٿنڀن کي هلائڻ واري ڪٿي انهن کان ڪا
 اوچي طاقت آهي. وڃي ٿنڀن کي آزماءِ.“ ٻاهر لڪڻ سان
 ئي مون کيس وڌايو ٻڌايو ۽ چيو ته ٻيا ٽن چولڊ جي وٽين
 پر ٻار نه ليٽ ٻار ئي ٿيندا آهن سوهن حضور جن جو اشارو ڪن

الهي ۽ عمر ۾ ڪير ٿو انهن ڳالهين جي پڙ واه ڪري ! اهي
ڏينهن نام دان هون ۽ منهنجي ليرڻ ڏاري جي ڪنهن ستنسنگي
رشتيدار وقت هئي . لاشتي ڪالپوءِ هو مولڪي چوڻ لڳو ته تون
چو ٿو نام ولين ؟ اهڙو سونهري وجهه هتان چو ٿو وڃائين ؟
مون من ۾ سوچيو ته چوند اهو ٿاڻو ڏسجي ! انهيءَ ٻار
سان ئي مان نام وٺڻ لاءِ وڃڻ هوس پر مالڪ جي مڙج بي
انبت آهي . مان نادان ۽ لاسٽڪ هوس ۽ پيو ڇا نه هوس ! پر
ستگرون صرف منهنجي آتما ڏي لهارين ۽ انڪي ٿارڻ جي
ڪوشش ڪئي . نام منهنجي زلندي پلٽي ڇڏي ۽ سندن
آخرين سپرڻ نه ڪا به ڪس ڪانه ڇڏي . جي مان پنهنجي
اين سائين وانگر شروع ۾ ئي پنهنجي اندر شبد ڏن ٻڌان ها
نه پوءِ مان انهيءَ ايترو ڪي هڪ رواجي ۽ سپاڻڪ ڳالهه ڪري
سهجهان ها ۽ ڪوروءَ جي مهانئا جو مولڪي ڪڏهن به احساس
نه ٿئي ها . سندن دٻا درشتيءَ سان جيڪي ڪجهه ٿيو تنهن
مولڪي چڱي طرح ڏهين نشين ڪرايو ته منهنجي سيمڪ اها
مهان هستي آهي جيڪا ڏسڻ ۾ هڪ رواجي انسان وانگر
لڳي ٿي پر دل اصل هڪ الوڪڪ شڪتي آهي جا جيرو
آتما کي سنساري ڪيڙو مان ڪڍي انهن عرشي منزلن تي
پهچائي سگهي ٿي جتي مڌر انحد شبد هر وقت پيو گولجي .
اهو پهريون چمتڪار هو جنهن جو مون ايترو ڪيو . ڇا ،
اهو اڄ تائين پيرن پيغمبرن ۽ ستن مهاتمان جي ڪيل
چمتڪارن کان ڪنهن حالت ۾ گهٽ هو ڇا ؟ ان ڪالپوءِ اهڙو
هڪ ڏينهن به ڪين گذريو آهي جڏهن مون اهڙي الوڪڪ
دٻا مهر نه ڏني هجي .

مان ڪڇ ڏار شابت رهيس ۽ پوءِ پروفيسر کان پڇيڻ نه
الهيءَ وشي جي باري ۾ اڃا به ڪجهه وڌيڪ ٻڌڻ چاهيس

ڇوڪڙ سان ڇوڪڙ نه شهد ڏن جو پندار ڪائي پير. ڊاٻل جي
 گهندن والڪر صاف ۽ نڪر آواز اچڻ لڳو. مٿين طرف ڇڪ
 لڳڻ لڳي ۽ آتما شرار منجهان سميتڄڻ لڳي. سد ئي ڪالهي
 نه مان اتي ڪيترو وقت ويٺو هوس. مون لاءِ اهو غرور
 ڇو نه ڪي منڊ هو. پوءِ مان پائمرادو اچي ڪل ۾ چٽڪيس
 ۽ اکيون کولي ڇڏيم. حضور مهاراج جن پڻ کلي ڏٺو ۽ مون
 کان پڇيائون ته تو ڏن ٻڌي؟ ”حضور هئا، توهانجي دها
 مهر سان،“ مون جواب ڏنو. حضور جن فرمايو، ڏاڍو سٺو،
 لهنجا ڪارج راس ٿيا. ان ڪالهر ڪيترن مهينن تائين حضور
 مهاراج جن مون سان اندر الڪ سنگ هئا ۽ ڏهنهن رات اها
 گهٽي جي مڙ ڏن کولجندي رهندي هئي.

مان سمجهائون ته جيڪي ڪجهه ٿيو اهو اڳيئي طئه ٿيو
 پير هو پر حضور مهاراج جن جي مڙج مطابق هڪ خاص
 مقصد جي پوري ڪرڻ لاءِ ئي ائين ڪيو وارو. مان واپس
 سان جو اڙو نوجوان ۽ ڏهنن ڪالوواءِ لاسٽڪ وٺيڃان جو ۽
 جهيڙو دماغ وڌيڪي استادن دواران ڏورم کان پوري طرح
 باهي ٿي چڪو هو، ان لاءِ اهڙي چوڪ ضروري هئي.
 مان ڏٺي ۾ نام وٺڻ يا پرمالما جي ڪوچ ڪرڻ لاءِ ڪونه آيو
 هوس. لائال جي موڪل هئي ۽ مان پنهنجي ڪاليج جي
 سالين سان لباس لڏي ٿي پڙي جي مهر ۽ پڪيڪ (Picnic)
 لاءِ آيو هوس. مهر ۽ لٽريچ ڪالهر اسان شام جو حضور جن
 جو مستڪ انهيءَ خيال سان اڏو ته ڏسون ته ڇوڻ ڇا ٿا.
 مستڪ وقت منهنجو من ٻاهر پڪيڪندو رهيو ۽ مونکي صرف
 اهي ٻه ئي ڳالهيون ياد رهيون ته منهن ڏهنه هڪ اٺول
 مرفعو آهي جنهن ۾ پرمالما جي پراڻي ٿي سگهي ٿي ۽ ان پرمالما
 کي ٻاهر ڳولڻ بجاءِ پنهنجي شرار اندر ئي ڪوچ ڪرڻ کڻي. پر

جنهن وسيلي اسين الڳ الڳ ميدانن جو ڀرند سمجهي سگهون
 ۽ اهڙي ريت حضور جن ان الڳ الڳ مارڪ جون اڀون به
 ڪيترن هنديون ڏٺيون. اهو سڀ ڪجهه سمجهائي اڃهائي
 حضور جن اسان کي ٻن تجربيڪار مستسڪين جي حوالي ڪري
 پاڻ هليا ويا. هنن مستسڪين کي اسان کي نام ياد ڪرائڻ جو
 ڪم سونپيو ويو. انهن نامن جو چاپ ڪرڻ، اسانجي اڀياس جو
 پهريون الڳ آهي. مان پنهنجي اڀورين استادن کان ڏکين
 ڳالهين کي ياد ڪرڻ جو سولو طريقو سکيو هوس. سو پنجن
 نامن جو پهريون پهريون اکر ڪڍي هڪ نئون لفظ ٺاهيم ۽ انهيءَ
 ڪري اهي نام ۽ هنديون پوري طرح ياد ڪرڻ ۾ ڏهن
 منٽن کان به گهٽ وقت لڳو، جتي منهنجي سائين کي ٻورو
 ڪلاڪ لڳي ويو.

اين اهو سارو وقت اڪل اڪاڱر ٿا سان پوئو نامن جي
 ياد ڪرڻ ۾ وٺيس ڪنهن به مان پڇيڻيءَ سان ان گهڙيءَ جو
 انتظار ڪري رهيو هوس ته هو ڪيڏي مهل ٿا اهو ڪارڻ
 ٻورو ڪن. ان کانسواءِ مان اڃائي ايمان ۽ غرور جو شڪار
 ٿي پيس. پنهنجي اڪاري ۽ حافظي جو گهمند منهنجي من
 تي چالنجي ويو. نتيجو اهو لکتو جو ڪلاڪ ڪالووه جڏهن
 حضور مهاراج جن ٻڌايا ۽ اسان کي پنهنجي آتما کي شبد ڏن
 سان جوڙڻ جي ڪرڻا سيکاريائون ته ائين سڀني پنهنجي اندر
 ان الاهي مڌر ڌن کي ٻڌو پر مون کي نه ڪجهه به هڙ پئو
 ڪن ٻورو.

جڏهن حضور مهاراج جن کي اهو ٻڌايو ويو ته هنن مون کي
 سڏي پنهنجي سامهون مون کي ڏيان ۾ وهاريو ۽ پوءِ پنهنجي
 ساڄي هٿ جي آڱر منهنجي مستڪ جي وچ تي رکي پڇيائون
 ته هتي توکي ڪڇ نه ٻڌڻ ۾ لڳو آهي؟ سندن آڱر جي

واردات ڪاٺورو موهن ڪيترا سال جيءَ رو رهيو، جڏهن انهيءَ
ڪرڪ جي گورو هرگز بند صاحبن کي خبر پئي تڏهن هنن
اتل کي ٺهرائي چيو، ”هيءَ جا تو ڪرامت ڏيکاري آهي،
انهيءَ جي عرض توکي يا مونکي چارو ڇڏڻو پوندو.“
ٻائي اتل پنهنجي لفظيءَ جو تيمرو پاڻ کي همارو ڪيو.
هڪدم لڏي پيو ۽ ڏاڍو لڏاڻائين.

پروفيسر ٺهڻ تي چيو ته هتي ته ماڻهو چون ٿا ته حضور
مهاراج جن ڪهڙي ڪرامتون ڏيکاريون آهن.

”ها، مون جواب ڏنو، ”پر اهي ڪرامتون ائي سر چون
آهن جن جو سبب مهاتما نئون خوب اهو ڪندا آهن ۽ جن
جو سندن سک ۽ شوق پڻ روزمره آيو ڪندا آهن. هتي
توهن ان بابت ڪنهن کان به پڇي ڏسو. هو توهانکي پنهنجا
ڪيترائي ذاتي آيو ٻڌائيندا. جيڪڏهن توهانکي ٻڌڻ جو
شوق آهي ته مان به ڪي پنهنجا ذاتي آيو ٻڌائي سگهان ٿو.“
پروفيسر مون تي زور آڻي چيو ته پوري ڪري ضرور
ٻڌايو. هي سڀ ڳالهيون ڏاڍيون دلچسپ آهن.

مون وراڻيو ته جيتري قدر سمجهڻو تعلق آهي، هي
ڪرامتون جي رحمت سڌو مٿين، جنهن ڏهن کان وٺي
مونکي لام ملندو بلڪه ائين چٽجي ته اڃا پورو نام نه ملندو
هو، ان وقت کان وٺي مون ئي اوسندو رهيو آهي. نام دان
هي وقت ئي مونکي سمجهڻ پوريون آيو ٿيو. نام اڪثر ان
حصي ۾ ڏنو ويندو آهي. پهرئين حصي ۾ حضور مهراج جن
ناسنکي اندر جي مارگ حورن ڪجهه ڳالهيون سمجهايون.
وستي جي خاص خاص منزلن جا نالا، انهن منزلن جي ڏسڻ
جا نالو ٻڌايو. انهن روشن جو ورتن ڪيو جي اسانجي رستي
تڏي ٺهڻ ڪن. ان احوال ٻا ڏن جي ٻاري ۾ سمجهايو.

جو ٻڌو وڃي رهيو. ڪجهه پراڻن ستسنگين هن جي طرفان
حضور جن جي چرلن ۾ واپتي ڪئي ۽ کين حضور جن جي
اڳيان پيش ڪيو وارو.

حضور جن مشڪي کيس چيو، ”اڃا هاڻي ڪهڙو حال
آهي.“

ڀائي وزاري پنهنجا اڻي ڪن پڪڙي چيو، ”دين ٻڌو!
مان سبق سکيس. هاڻي مولڪي معافي ڏار.“

حضور جن چيس ته چڱو وڃ، وري اهڙي غلطي نه ڪڍ.
وارا کي سماعت ڪندي مون چيو ته ڀائي وزاري کي
وري روخالي دولت واپس ملي پر پوءِ هو هميشه خاموش
۽ شانت رهيو ۽ هنڪي هينئر چوڻدا ئي آهن، ”وزارو-مؤلي.“
پروفيسر چيو، ”توهان هڪ نهايت دلچسپ ڳالهه ٻڌائي
جنهن لاءِ مان توهانجو تهڌل شڪر گذار آهيان.“

مضمون جو سلسلو جاري رکندي مون چيو ته مان توهان کي
هاڻي ٻڌائيندس ته هڪ مهاتما پنهنجي پٽ، جنهن ڪرامت
ڏيکاري، ان سان ڪهڙو ورلاءِ ڪيو. بابا ائل، ڇهين گورو
هر گوبند صاهن جو سچتر هو. جڏهن هو قريب ڏهن سالن
جو هو تڏهن هنجو هڪڙو دوست موهن گذاري ويو. ائل
موهن جي گهر ويو ۽ ڏٺائين ته هنجي ماءُ ۽ ٻيا رشتيدار
هنجي مڙيو ڪارڻ زار زار روئي رهيا هئا. موهن جي ماءُ
ائل کي پنهنجي پاڪر ۾ جهلي چيو ته تنهنجو دوست موهن
نه گذاري ويو آهي. تنهن ئي ائل چيو ته گذاري نه ڪونه
وارو آهي، صرف مڪر ٿو ڪري، ڇاڪاڻ ته منهنجو ڪلهوڪو
واند جو وارو وٽس رهيل آهي. سو مان هنجي انهيءَ ڌوڪي
۾ نه ايندس. ائين چئي وري موهن کي ٻانهن کان ڇڪيائين
ته موهن اٿي بيٺو ۽ کيس ٻاهر واند لاءِ وٺي ويو. انهيءَ

کيس آئي بيٺو لاء ڄڻائون ۽ ڪڇ زوردار آواز سان فرمايو
نه مان تنهنجي پاس هي ڪهڙيون عجب و غريب ڳالهون
ٻڌي رهيو آهيان؟

ڀائي وڙاري ورائيو، ”حضور ڇا توهين ساري رڃا
جا اباڻهار ڪن آهيو؟ ڇا توهين سڀني جي جيوت جي
جيوت ڪن آهيو؟“

حضور جن فرمايو ته اهي روحاني راز ڪرڻ نه ڪن. توکي
تري نشان سڃاڻو ٻڌو.

ڀائيءَ چيو ته حضور مان نه صرف سچ کي، ظاهر ڪري
نڪر آڻين.

حضور جن کانس پڇيو ته توکي اهو ٻڌائڻ لاءِ ڪنهن
ڪم آهي؟

ڀائيءَ ڀڄي جواب ڏنو، ”حضور! توهان اها

ڳالهه مان اها اجازت موٽائي

آڻين ٿا، جيڪا توهان جي ڏانهن آهي، ڀائي وڙارو ڪالي رهجي

ٿو. توهان کي ڏور وارا ٻڌائي ويا. مالڪ پنهنجي

دولت کي ڏيکاري ڇڏي. ڀڄي وئي. ڀڄي وئي. ڀڄي وئي. ڀڄي وئي.

ڀڄي وئي. ڀڄي وئي. ڀڄي وئي. ڀڄي وئي. ڀڄي وئي. ڀڄي وئي.

ڀڄي وئي. ڀڄي وئي. ڀڄي وئي. ڀڄي وئي. ڀڄي وئي. ڀڄي وئي.

جو پڇرو وڃي رهيو. ڪجهه ڀرڻن ستسنگين هن جي طرفان
حضور جن جي چرڻن ۾ ويستي ڪئي ۽ کين حضور جن جي
اڳيان پيش ڪيو وارو.

حضور جن منهنجي کيس چيو، ”اڃا هاڻي ڪهڙو حال
آهي.“

ڀائي وزاري پنهنجا ڀي ڪن پڪڙي چيو، ”دٻن ٻنڌو!
مان سمجھ سگهيس. هاڻي مون کي معافي ڏيو.“

حضور جن چيس ته چڱو وڃ، وري اهڙي غلطي نه ڪج.
وارثا کي سمجهت ڪندي مون چيو ته ڀائي وزاري کي
وري روحاني دولت واپس ملي پر پوءِ هو هميشه خاموش
۽ شانت رهيو ۽ هن کي هيٺ ڇوڏا ئي آهن، ”وزارو-مؤلي.“
پروفيسر چيو، ”توهان هڪ نهايت دلچسپ ڳالهه ٻڌائي

جنهن لاءِ مان توهانجو تهڌل شڪر گذار آهيان.“

مضمون جو سلسلو جاري رکندي مون چيو ته مان توهان کي
هاڻي ٻڌائيندس ته هڪ مهلما پنهنجي پٽ، جنهن ڪرامت
ڏيکاري، ان سان ڪهڙو ورڻاءُ ڪيو. بابا اٽل، جنهن گورو
هر گوبند صاحب جن جو سڀڻو هو. جڏهن هو قريب ڏهن سالن
جو هو تڏهن هنجو هڪڙو دوست موهن گذاري ويو. اٽل
موهن جي گهر ويو ۽ ڏٺائين ته هنجي ماءُ ۽ ٻيا رشتيدار
هنجي ڪارڻ زار زار روئي رهيا هئا. موهن جي ماءُ
اٽل کي پنهنجي پاڪر ۾ جهلي چيو ته تنهنجو دوست موهن
نه گذاري ويو آهي. تنهن ئي اٽل چيو ته گذاري نه ڪونه
وار آهي، صرف مڪر ٿو ڪري، ڇاڪاڻ ته منهنجو ڪلهو ڪو
راند جو وارو وٽس رهيل آهي. سو مان هنجي انهيءَ دوکي
۾ نه ايندس. ائين چئي وئي موهن کي ٻانهن کان ڇڪيائين
ته موهن اٽل ڀيڻو ۽ کيس ٻاهر راند لاءِ وٺي ويو. انهيءَ

کيس آئي پوڻ لاءِ ڇهانون؟ ڪڇ وڙدار آواز سان فرمايو
 ته مان ٽينجي هاءِ هي ڪٿڙون عجيب و غريب ٻالهيون
 ٻڌي رهيو آهيان؟

ٻائي وڙاري ورائيو: ”حضور ڇا توهين ساري رڃا
 جا اٻاڻپار ڪمن آهيو؟ ڇا توهين سڀني جي جهڙوڪ جي
 جهڙوڪ ڪمن آهيو؟“

حضور جن فرمايو ته اهي وڙحالي ڌاڙڪا نه آهن. اڙڪي
 الڪري ٽٽان سڀڻو ٻڌو.

ٻائي ڇو ته حضور مان ته صرف سچ کي طاهر ڪري
 رهيو آهيان.

حضور جن کائڻس پڇيو ته اهو ٻڌائڻ لاءِ ٻڌڪن
 ڇو آهي؟

ٻائي وڙاري جواب ڏنو، ”حضور! توهان اها
 حضور مهراج جن فرمايو، ”ڇڻو مان اها اجازت مڙهائي
 ٿو ڏان. ائين ڇڙ جي ڌار هئي، ٻائي وڙدار وڙحالي رهڻي
 وارو هن لاءِ اندر جا دروازا بند ٿي ويا. مالڪ پنهنجي
 رحمت ۽ بخشش مڙهائي وڙي. پڳڻي؟ پر اهو ڇو سروس
 سڪي ٿو ٿي وارو. ڇڻو ۾ وهڻ لاءِ مشڪل پئجي پيو.
 نه هن ۾ اهو اساهه رهيو؟ نه اها لڪن. وڙحالي دولت
 جي وڃڻ ڪري ڇو صدمو ٿي پئي سسڪي؟ ڪي رسي ٿو اهو
 ڏيڙي دولت جي وڃڻ کان ڪٿڻ دعائون ڏانهن آهي. ٻائي
 اهو برداشت ڪري ڪمن سگهيو؟ لڳو ڏانهن رات روج
 رڙو ڪرڻ. حضور جن هن سان ملڻ کان به انڪار ڪري
 ڇڏيو. اندر جي درشن بند هئڻ سان هڪي ٻاهرئين ڏارشن
 کان به محروم رکيو وارو. اها روڻداد ٻڌو ڇو هلي؟
 ٻائي وڙاري جي ٻڌڻ ۽ پڇڻ ٻائي وڙي؟ مڪي هنڌ

واري ستسنگيءَ سان گڏجائي سگهندا؟

مون چيو ته ڪمائيءَ وارا گهڻي آهڻ پر اهڙا پرڻمي پاڻڪي لڪائي رکندا آهن. مان ڏاڍي ۾ رهندڙ اڀياسين جي باري ۾ سوچي ئي رهيو هوس ته جنهن ڪمري ۾ اسين وٺا هئاسين، انهيءَ جي ٻاهران پاڻي وڌو اچي لنگهيو. مون هنڪي اندر سڌو ۽ پروفيسر اُٿي هنڪي کيڪارو ۽ پنهنجي ڀرسان وهڻ لاءِ چيو پر پاڻي لڄارو هو. سو هيٺ پٽ تي واهي رهيو. ڪجهه منٽن لاءِ ٻنهي هڪ ٻئي ڏانهن پئي لهارو ڇاڪاڻ ته پاڻي وڌو ته الڳري چاڻڊو ئي ڪونه هو.

ڪجهه وقت کانپوءِ پاڻي اسان کان اجازت وٺي هليو ويو. مون پروفيسر کي ٻڌايو ته هي ننڍي هوندي کان ڏاڍي ۾ رهندو آهي ۽ نهايت غريب ۽ گهٽ جانيءَ جو آهي. نام ملڻ کانپوءِ هن خوب ڪمائي ڪئي ۽ اندر ايتري ترقي حاصل ڪئي جو هنڪي هر هڪ پراڻيءَ ۽ پڌارت جي اندر گورو نظر اچڻ لڳو. ڪڏهن وڻ ڪي پاڪر پائي چوندو هو، ”گورو“ ”منهنجا پيارا سنگورو“ يا ڪنهن ڪٿي ڪي ڪڇ ۾ ڪٿي چوندو هو، ”منهنجو گورو هن ۾ آهي.“ ڪيترا ڀيرا ڪلاڪن تائين ڀڳتي جي مالش ڪندي پيو چوندو هو، ”منهنجا سنگورو ڪيئن هن داس سان خوش آهيو!“ ڪڏهن وري جنهن هنڌان حضور مهارج جن لنگهندا هئا اُتان مٽي ڪٽي مٽي ۽ منهن کي لڳائيندو هو ۽ چوندو هو ته من جي ميل لاهڻ جو اهوئي اڪثر سڏن آهي. هڪ ڏينهن هو حضور مهارج جن جي چرڻن ۾ جهڪي چوڻ لڳو، ”منهنجو گورو ڀر ماڻا آهي، سڀ جو اُٻاڻهار آهي.“ حضور جن نه هنجي انهن سڀني ڪارگزارن جي باري ۾ ٻڌو هو؛

ٿيندو هو. قدم قدم تي بدلائي هليو پيو ڪندي هئي.
 مون هڪ دفعي کيس ۽ سڙو پيا ڏٺا ته ڪر ليدو وڏو ڏاڏو
 شروع ڪري. گهر تي ڪنهن پيو نه ڪو ٿيندو ڪتب آئي سڙو
 سڙو وارا سميت ڪڍي وٺس. وري اتي دفعي سندس
 چاچي کيس هڪ سٺو جي مشين وٺي ڏني، جيئن سندس
 زال سلائي ڪري ڪجهه ڪمائي سگهي. هوءَ تمام سٺي سلائي
 ڄاڻندي هئي. پر جيئن ئي کيس سلائي جي مشين وٺي ڏني
 وئي ته بيمار ئي پئي ۽ دوائن وغيره جي بلن کي چڪائڻ
 لاءِ سندس مڙس کي مجبورون مشين وڪڻي پئي.

اهو منهنجو رشتيدار سڙو اڀاسي هو ۽ اندر ڪافي روحاني
 ٿوري ڪئي هئائين. شريب هوندي ۽ زال ۽ ماڻهن جا طعنا
 سنڌي نه هميشه پنهنجي حال ۾ غرض رهندو هو. هڪ
 رات جو جڏهن هو ڇنڇن ۾ ويٺو هو ته هڪي اندر ڪنهن
 شڪتيءَ مهون جي ٿلهي آچي، جا ڪمزوريءَ ۽ اڻڄاڻائي
 ڪارڻ هن ٻول ڪئي. هڪي اها سمجه ڪانه هئي ته اندر
 جيڪي ملي سڙو وٺڻ کپي يا نه. نتيجو اهو ٿيو ته هو وڏو
 امير بڻجي پيو پر انهيءَ سبب لاءِ کيس پڪي ۽ برسر جي
 ٿيس چڪائڻ پئي. انهيءَ ڪالهر هن ڏنري جي ڪڏهن
 شڪل ڪونه ڏني. مولڪي جڏهن ڪڏهن آهي ته ڇوڏو آهي
 سگرون جي درشن لاءِ ڪڏهن ايندس، پر هو ڏنري ڏٺان
 ۾ اهڙو حال آهي جو اڃا تائين نه ڏنري اچي ڪنهن سگهيو
 آهي. ماها ۽ رام بهي جي پڪي ڪڏهن ٿي ئي سگهي.
 پر ماڻها چوي ٿو ته جي مولڪي پالڻ چاهين ٿو ته پوءِ ٻين
 سڀني جو بيمار ڇڏڻو پوندو. جيئن عام ڪهاڻي آهي ته هڪ
 مڙس ۾ نه ٿوراڙون نه سماجي سگهندڙون آهن.
 ان ئي پروليسر پيو ته هتي ڏنري ۾ ڪنهن ڪمائيءَ

ڏيکارڻ سبب صليب تي چاڙهيو وڃي؟
مون جواب ڏنو ته مان اهو نه چئي لٿو سگهان پر سنڌ
الهن رڌن سڌن جي نمائش کي ڪڏهن به همٿائيندا ڪونهن.
اڀياسي جيترو آلهه ڪه منڊان ۾ وڌيڪ چڙهائي ڪندو وڃي
اوترو ئي وڌيڪ هو مالڪ جي مڙج ۾ راضي رهيو. هو
الين مئسنس ڪرايو ته هن سرشتيءَ جو چرندو پاڪل هجي
ڀنگ سان اهڙي سڃاڻ سڃاڻ ڪجي نگرانيءَ ۾ هلي رهيو
آهي جو ڪڏهن به غلطي ڪري لٿو سگهي. پوءِ هو هنجي
ڪم ۾ فضول ڇو داخل ٿئي؟ مالڪ جيڪي ڪريو سو
پلائيءَ سان ڀرپور آهي.

پروفيسر چيو ته الين الڙڪ سڌن ۽ طاقتن کي حاصل
ڪرڻ نه هڪ عجيب ۽ اڻوڪي ڳالهه چئجي!

مون جواب ڏنو ته انسان ۾ ڪيتريون اڪل شڪتيون
آهن. جڏهن اڀياسي ڪنهن پورو ستگوروءَ جي رهنمائيءَ
۾ رهي ۽ ۾ انهن کي ڇاڙت ڪري ٿو ته هو قدرت جي سڀني
شڪتن کي قابو ۾ رکي سگهي ٿو. حقيقت ته اها آهي ته
انسان، پورو انسان بڻجي ئي ٿو جڏهن هو اهي طاقتون
حاصل ڪري ٿو. اهو هنجو قانوني ۽ موروثي حق آهي ۽
انهن طاقتن حاصل ڪرڻ بغير انسان سڃي معنيٰ ۾ پاڻ کي
انسان چوانا جو حقدار ناهي. اهيءَ حالت ۾ هن کي صرف هڪ
پسرون ئي سڏبو، البت وڪاس ڪيل ٻڌيءَ وارو پسرون.

تنهن ئي پروفيسر پڇيو ته جيڪڏهن ڪو ماڻهو پنهنجي
ڌن دولت وڌائڻ لاءِ انهن طاقتن جو استعمال ڪري ته ان
۾ ڪو هرج آهي ڇا؟

مون چيو ته مان ٿوهان کي پنهنجي هڪ عزائم جو ذاتي
اينز ٻڌايان ٿو. هو تمام سٺو هو ۽ سندس گذر ڏاڍو ڏکيو

مون ورائٽور، ”سٺ پنهنجي شهن کي هميشه اها سکيا ڏيندا آهن ته انهن شڪتين کي استعمال نه ڪرڻ گهرجي ڇاڪاڻ ته انهن ڪرڻ خطرناڪ آهي. ڪڏهن ڪال خود اڀاسي جي اڳيان اچي کيس چوندو آهي ته انهن سڌين ۽ شڪتين جو نالو وٺ. اها صرف هنجي چالاڪي هوندي آهي جنهن دوران هو ساڌڪ کي ماڻا جي چارم ڦاسائيندو آهي ۽ روحاني ترقيءَ ۾ رڪاوٽ وجهندو آهي. آهڪه اڀاسيءَ کي روحاني چڙهائيءَ جي دوران ۾ اهي شڪتيون تمام جلد ملڻ شروع ٿينديون آهن. پر انهن جو اڀرڻ ڪرڻ سلامتيءَ لاءِ ڪونهي. ڪڏهن ته انجي سزا ڏاڍي سخت ملندي آهي. انهن ڪرڻ سان نه رڳو ساڌڪ جي روحاني چڙهائي بند ٿي ويندي آهي پر ڪڏهن ته هو تمام گندڻ گندڻ واسن جو شڪار بڻجي پوندو آهي ۽ پوءِ هنجون سڀ شڪتيون ڪانور ٿي وينديون آهن.

پروفيسر پيچو نه ستن کي انهن ڪرامتن جي ڏيکارڻ سان ڪو به ضرور رسي ٿو سگهي پوءِ هو انهن ڪرڻ ۾ ڪير سڪرڇ ڪندا آهن؟

مون جواب ڏار ته هنڪي انهن ڪرامتن ڏيکارڻ جي ضرورت نه ڪهڙي آهي؟ انهن کي نه ڪو به پنهنجو دلوري سوارٽ سڏ ڪرڻ ڪونهي. هنڪي پنهنجي مان وڌائي ۽ ناموس جي ڪا به ڪانهي. انهن کي لڪر پنهنجي منهنوري گهرجي ۽ لڪر نالو. ڪرامت ڏيکارڻ جي پروري هميشه پاڻ سان مصيبتون کڻي ايندي آهي. انهن سان انهن ڏاڏن ملتان جي شمش ٿورڙ جي چيٽرائي ڪل لائي وئي جو هن پنهنجي روئي پڇاڻ لاءِ سروح کي هٿ لالو. پروفيسر پيچو ته انهن آهي ڇا ته عيسائي کي نه ڪرامتن

چمتڪار دواران پرمائما جي موج ۾ دخل ڏيڻ بدران هنجي
رضا ئي راضي رهڻ کي وڌيڪ مهتر پورڻ ۽ سياڻپ پور
سمجهيو ويندو آهي. ست ڪيڏي شڪتيءَ جا صاحب آهن.
هنن ۾ ڪيڏي اٻار طاعت آهي البتو السومان به لسڳائي لٿو
سگهجي. هو پرمائما جا پيارا سهوڪ آهن جنکي هن سڀ
شڪتيون ڏنيون آهن ۽ هو جهڪي چاهين سو ڪري سگهن
ٿا. پر ڪرامتن کي هو ڀارڻا رانديڪا سمجهندا آهن ۽ الهڪي
اهڙو مهتر ڏيندا آهن جهڙو پاڻيءَ جي بدن کي.

پروفيسر پڇيو ته، ”پر چمتڪار نه وڏي روحاني شڪتيءَ
جو اظهار آهن!“

مون جواب ڏنو، ”الهيءَ ۾ شڪ ناهي ته عام ماڻهو
چمتڪار کي آدر، ڏٺ ۽ تعجب سان ڏسندا آهن. پر
در اصل، انهن ۾ ڪا اصلي روحانيت نه هوندي آهي.
چمتڪار من جا ڪيل آهن. جڏهن من پوري طرح اڳاڱر
تڪيٽو نه ساڌڪ کي ڪئين قسمن جون الڳ ڪ سڌون پراپت
ٿين ٿيون.“

بيمار کي ليڪ ڪرڻ، انڌي کي اکيون ڏيڻ، بيماريءَ
کي امير بڻائڻ، هلندڙ ٽرين کي بيهائڻ، مينهن وسائڻ، پاڻيءَ
تي هلڻ، هوا ۾ اڏائڻ، پوک ۾ پست ڪيڏڻ، هڪ روئيءَ
مان هزارن کي ڪارائڻ، ڪنهن به اسٽار تي اڃا انوسار پهچڻ
۽ ٻيون ڪيتراون ڪرامتون اهڙو ساڌڪ ڏيکاري سگهيو.
پر اندر وڃڻ سان جيڪي شڪتيون حاصل ٿين ٿيون الهڪي
هضم ڪرڻ بدران، الهنجي دنيا ۾ نمائش ڪرڻ، آهي انهن
جو لاجائز استعمال ڪرڻ.“

پروفيسر پڇيو ته جڏهن اهڙيون شڪتيون پراپت ٿين ته
پوءِ الهڪي ڏيکارڻ ۾ ڪهڙو هرج آهي؟

جي چرچا ڪنهن اڻي وقت ڪنداسين. پر مون ڏانهن ٺهاري
 فرمائون ته ٻيتر آهندو جي توهين انهيءَ وشه کي هنن سان
 ڳالهائو. ڇاڪاڻ ته مان هنن وشه کي ڳالهائڻ ۾ اسرت
 هوس، انڪري منهنجي پريشانيءَ کي ڏسي حضور جن
 پنهنجي مهر پري درشتي سڌو منهنجي اکين تي وڌي. ڇا
 اها ساڌارڻ درشتي هئي! اها صرف درشتي ڪن
 هئي، اها هئي پرڪاش جي جهلڪ، جا منهنجي اکين
 ذريعي منهنجي دماغ ۾ هلي وئي. اهڙي درشتي ڇا نه ٿي
 ڪري سگهي؟ انهيءَ جي سهاري کڻو ٻه ڇڏڻ وڃڻ جو
 پات ڪري سگهون. اها ئي دها درشتي هئي جنهن ذريعي
 ڪلا ڳوٺ جي اڻڙهيل مسلمان عورت، مائي حسيني، جهما
 جي پندرت رام رتن کي وڃڻ جي هن سارڪ ”هر ٿي ٿو ٿي“
 سروس لکريءَ جو ارت سمجهائي سگهي. انهيءَ ڪري
 منهنجي پريشاني دور ٿي وئي؟ حضور مهراج جن جيڪي
 مولڪان ڇواريءَ ۾ مون موجوده ستڪرون جي اجازت سان
 هڪ دوج ڪير آهي، ڇاڪاڻ ته وڏي جيڪيائو ڪرامتن
 جي وشه کي ڪافي مهڙو ڏيندا آهن.

پروفيسر مولڪان پڇيو، ”حضور مهراج جن ڪڏهن ڪا
 ڪرامت ڏيکاري آهي؟ ڪرامت ۾ پنهنجي زندگيءَ ۾
 ڪهڙي ڇهڪار ڏيکاري؟“

مون اڻ ڏٺو، ”سٺ لوڪن جي لمانن واسطي ڪرامتون
 ڪرڻ ڏيکاريون آهن ليڪن ڪڏهن قدرتي طور هنن کان اهڙا
 ڪرڻ ٿي ويندا آهن. پر هو انهن کي چاهي وڃڻ لاءِ هدايت
 ڪندا آهن.“

پروفيسر پڇيو ته انهن ڇو؟ مون جواب ڏنو ته سٺ انهن
 ڪرامتن کي ڪو به مهڙو ڪرڻ ڏيندا آهن. سٺ مٿي ۾

چمتڪار دواران پرمائما جي موج ۾ دخل ڏيڻ بدران هنجي
رضا ئي راضي رهڻ کي وڌيڪ مهتر پورو ۽ سياڻپ ۾ ڀر
سمجهيو ويندو آهي. سنڌ ڪيڏي شڪتيءَ جا صاحب آهن.
هنن ۾ ڪيڏي اڀار طاقت آهي انجو انومان به لڳائي نٿو
سگهجي. هو پرمائما جا پيارا سپوت آهن جنکي هنن سڀ
شڪتيون ڏنيون آهن ۽ هو جيڪي چاهين سو ڪري سگهن
ٿا. پر ڪرامتن کي هو ٻاراڻا رانديڪا سمجهندا آهن ۽ انهنکي
اهڙو مهتر ڏيندا آهن جهڙو پاڻيءَ جي بد بدن کي.

پروفيسر پيپرو نه، ”پر چمتڪار نه وڏي روحاني شڪتيءَ
جو اظهار آهن!“

مون جواب ڏنو، ”انهيءَ ۾ شڪ ناهي ته عام ماڻهو
چمتڪار کي آدر، ڏپ ۽ تعجب سان ڏسندا آهن. پر
در اصل، انهن ۾ ڪا اصلي روحانيت نه هوندي آهي.
چمتڪار من جا ڪيل آهن. جڏهن من پوري طرح اڳاڱر
ٿيڻو ته ساڌڪ کي ڪئين قسمن جون الڳ ڪڪ سڏيون پراپت
ٿين ٿيون.“

بيمار کي ليڪ ڪرڻ، انڌي کي اکيون ڏيڻ، بيماريءَ
کي امير بڻائڻ، هلندڙ ٽرڻ کي بيهارڻ، مينهن وسائڻ، پاڻيءَ
ئي هلائڻ، هوا ۾ اُڏائڻ، پوت پرست ڪڍڻ، هڪ روئيءَ
مان هزارن کي ڪرائڻ، ڪنهن به استان تي اڃا انوسار پهچڻ
۽ ٻيون ڪيتريون ڪرامتون اهڙو ساڌڪ ڏيکاري سگهين ٿو.
پر اندر وڃڻ سان جيڪي شڪتيون حاصل ٿين ٿيون انهنکي
هضم ڪرڻ بدران، انهنجي دنيا ۾ نمائش ڪرڻ، آهي انهن
جو ناجائز استعمال ڪرڻ.“

پروفيسر پيپرو نه جڏهن اهڙيون شڪتيون پراپت ٿين ته
پوءِ انهنکي ڏيکارڻ ۾ ڪهڙو هرج آهي؟

جي چڙا ڪنهن ٻئي وقت ڪنداسين. پوءِ مون ڏانهن لهاري
 فرمائون ته بهتر آئندو جي توهين الهيءَ وشي تي هنن سان
 ڳالهايو. ڇاڪاڻ ته مان هنن وشي تي ڳالهاڻو م اُسمرت
 هوس، اڪري منهنجي پريشانيءَ کي ڏسي حضور جن
 منهنجي مهر پري درشتي سڌو منهنجي اکين تي وڌي. ڇا
 اها ساڌارڻ درشتي هئي !!! اها صرف درشتي ڪن
 هئي، اها هئي پرڪاش جي جهلڪ، عا منهنجي اکين
 ذريعي منهنجي دماغ ۾ هلي وئي. اهڙي درشتي ڇا نه ٿي
 ڪري سگهي؟ الهيءَ جي سهاري ڳولڻ ۾ ڄڻ وڌڻ جو
 پات ڪري سگهجي. اها ئي ديا درشتي هئي جنهن ذريعي
 ڪلا ڳوٺ جي اڻڙهيل مسلمان عروس، مائي حسيني، ڇيما
 جي پندت رام رتن کي وڌڻ جي هن سارو ”هرثم ڳوٺ
 سورت نڱري“ جو ارڻ سمجهائي سگهي. الهيءَ ڪري
 منهنجي پريشاني دور ٿي وئي ۽ حضور مهراج جن جيڪي
 مولڪان چوڙو ٻو مون مڙجڻ ۾ ستڪرون جي اجازت سان
 هيٺ درج ڪيو آهي، ڇاڪاڻ ته وڏي جيڪاسو ڪرامتن
 جي وشي کي ڪافي مهڙو ڏيندا آهن.

پروفيسر مولڪان پڇيو، ”حضور مهراج جن ڪڏهن ڪا
 ڪرامت ڏيکاري آهي؟ ڪرانيست به منهنجي زندگيءَ ۾
 ڳهڻيءَ ۾ متڪار ڏيکاريو.“

مون اتر ڏٺو، ”سٺ لوڪن جي نمائش واسطي ڪرامتون
 ڪو نه ڏيکاريون آهن ليڪن ڪڏهن ڪڏهن ٻي طور هنن کان اهڙا
 ڪرما ٿي ويندا آهن. پر هو انهن کي ڇهائي رکڻ لاءِ هدايت
 ڪندا آهن.“

پروفيسر پڇيو ته انهن ڇو؟ مون جواب ڏنو ته سٺ انهن
 ڪرامتن کي ڪو به مهڙو ڪونه ڏيندا آهن. سٺ سٺ ۾

۴. ڇمڪار

پهرين مون پنهنجي پريچن لوجوان پادري پرويسر کي ڏيئي جنهن مولڪي پنهنجي ٻين ساٿين سان واقفيت ڪرائي. مون کين اڏاڍو لاءِ اور جي جنهن ڪاليج ۾ هو ڪم ڪندا آهن، ان مان ئي مون پي. اي پاس ڪئي هئي. اتفاق سان هو پنهنجي هڪ پراڻي پرويسر جو پٽ لکتو. ٻيڙي مان پنهنجي انهي هٿن کي پڪڙي پڇيائين ته توهان مشن ڪاليج ۾ ڪهڙي سال ۾ پڙهندا هئا؟ مون جواب ڏنو ته ۱۹۰۸ کان ۱۹۱۰ تائين. هن وراڻيو ته ان وقت ته مان ايترا ننڍو ٻار هوس.

انهيءَ پريچن اسان کي قدر ٿي هڪ اڻي جي وڃڻ وٺندو ۽ منجهند جي پريچن کانپوءِ جيئن مون هن کان رخصت ٿيڻ لاءِ چيو. مون نه هن مولڪي پنهنجي ڪمري تائين هلڻ لاءِ چيو. مون خوشيءَ سان اهو قبول ڪيو ۽ ڳالهه ٻولي ته مان معلوم ٿيو ته بيتو ٿيڪ سندس عمر ٿيڻ سان کان به گهٽ هئي پر سندس سوالن مان ظاهر هو ته هو هڪ نيز ٿهر وڌوان ۽ روحانيت جو سچو ڪانڪي هو. عيسائي مت ڏانهن سندس وڌيڪ لاڙو هئڻ سبب هو پر تنهن هوندي به هن اڀرندو گهوش، راءِ ڪرڻ ۽ مهنس ۽ سوامي وڌيڪ ڄاڻ پستڪ به پڙهيا هئا ۽ ويدانت ۽ ٿياسافيءَ جي به کيس چڱي محاسبي ڄاڻ هئي.

پهرين ڪٿي درشن جي چرچا ٿي. پوءِ ڪرامتن جو ذڪر آيو. حضور جن کان رخصت ٿيڻ مهل هن ڪرامتن بابت سوال پڇيو هو. جنهن جي جواب ۾ ستگردن فرمايو ته انهيءَ

پوءِ دلگي ڇيائون ته هنن کي گيسٽ هائوس ۾ وٺي وڃي
پوڄن ڪرايو.

پادري ۽ راءِ روشن لعل کي ڇيائون ته اسانجو ڏاڏو
شهر کان پري آهي آهي ۽ ڪري شايد اوهان کي ڪي لڏپلا
شهرن کان لاه ۽ ملندون ۽ ڪري اسانجو ڏاڏو سوڌو
پوڄن سوانگار ڪندا.

لنڊن تي هنن سڀني سنگتون جا شڪرا ادا ڪندي
چيو ته اڄ توهان پنهنجي سندس واپڪار سان اعزاز ورتا آهيو
پوڄن ڪرايو آهي جو ڪنهن ٻئي پوڄن جي نمائندگي نه
رهي آهي.

ۛ ڪٿي پائيندا ۛ ۛ ڪن ان روحانيت جي صرف جهاڪ ٿي
ڏسڻ ۾ ٿي ايندي . انهن چڪرن ۾ هندي اهي ڊو-ٽائون
ملندا جي شرار جي ڊيڪيال ڪندا آهن . انهن پنڊ جي جهن
چڪرن کان مٿي آڏا جا جه چڪر آهن ، جن کان مٿي ۛر همنڊ
جا جه چڪر آهن . وچنا جي چوٽيءَ تي سٺ لوڪ آهي
جو امر ۛ اباسي ، پراڻ ۛ مها پراڻ ڪان مٿي ستورس جو
لج ڌام آهي . الهيءَ ڌام مان آتما وچنا جي شروع ٿيڻ سان
ٿئي آهي ۛ سندس اصلي رغبت الهيءَ منزل ڏانهن ٿي
رهڻي . آتما جي بيلڪ آتما چڪر يعني جهن چڪر ۾ آهي .
الهيءَ ڪري مٿيون روحاني سفر اُتان ٿي شروع ٿيڻ ڪهي .
شرار جي هيٺين چڪرن ۾ ڌيان جمائڻ آهي پنهنجو سفر ٿيڻو
ڪرڻ ۛ وقت کي ۛر باد ڪرڻ .

ۛر کي جڏهن شرار جي چڪرن کي ڪاٺي عرصي ڪالو ۛ
طءُ ڪري ٿر يا پنڊ ۾ پهچڻ ٿا ۛ اڪجي چور ٿيڻ ۛون ؟
آٺي جي مالڪ کي ٿي پرماما سمجهي ٿا وهن . سٺ سٺ
ۛ روحاني سفر اُتان ٿي شروع ٿئي ٿو . هي لهايت سرل ؟
آسان اڀياس جو طريقو آهي جو ساڌڪ کي اوچي ۾ اوچي
منزل تائين پهچائي ٿو . اسانکي پنهنجو مقصد اها آخري
منزل رکڻ ڪهي جا ڪڏهن ۛر فنا ٿئي ٿئي . پنڊ ، آڏا
پرهمند جا سڀ چڪر لائوسل آهن ، جي پراڻ ۛ مها پراڻ
۾ فنا ٿيڻو وڃن . صرف سٺ لوڪ ٿي انهن جي اثر کان
مٿي آهي .

اٺي ٻيئي رلي آٺي ؟ چيائين ۛ ۛر لکڻ وارا آهن ؟
ۛر جن کي ڪاٺي ڌار ٿي وئي آهي . حضور جن پنهنجي
واسڪوٽ مان واچ ڪڍي وقت ڏارو ۛ نمايان ٿي ڌار
ٿي وئي آهي مون توهاڻو ڪاٺي وقت ورتو آهي .

بیماری لبغ جو امکان آهي .

نوجوان پادريءَ چيو ته ماڻهو چوندا آهن ته اڙڪي هزارين سال جهڙو رهڻي سگهي ٿو .

دانا جن اکر ڏٺو ته صرف ايترو پير هنڪي ڪيترن ئي ڏڏن سڌيون حاصل ٿين ٿيون ؟ هو ڪيترن ئي ڪرامتون ڏيکاري سگهيو . هر هتي به وڃڻ چاهي ٿو اتي پهچي سگهيو ؟ مرضيءَ مطابق ڪابه وسيلو ڪٿان به گهرائي سگهي ٿو . هر تمام پاري يا تمام هاڪو، تمام ڊگهو يا تمام ننڍو ٿي سگهي ٿو . اهڙين اڙڪن ۾ سمجھڻ جون سڌيون آهن پر انهن کي حاصل ڪرڻ اسانجو مرل مقصد ڪونهي ؟ انهن کي حاصل ڪرڻ جو مارڪس لبر و ڪنن آهي .

پادريءَ چيو ، ” حضور ارهين ته اهڙين شڪليون حاصل ڪري سگهيا ٿي پر اوهان اهي چمڙي هي ٿيون مارڪس جو آڻهار ؟“

حضور جن ورائيو ، ”جيئري قدر اوهان اهو جي اڻاهيءَ جو سوال آهي ، اڙڪ اسان کي ان مارڪس پر گهڻو مٿي ٿيڻو پئچائي سگهي . اڙڪن جي سڀ کان اوچي ۽ آخري منزل ٿر يا پد آهي جا سڀ مٿ ۾ پهرين منزل آهي .

پادريءَ پڇيو ، ”اسان کي اهو وڌيڪ ڪهڙن ٿي ته

اڙڪن جي آخري منزل ٿر هائجي پهرين منزل آهي ؟“
ستگردن اوسارو ، ”سڀ اڙڪ شاعرن ان ڳالهه جي ٿاڻيد ٿا ڪن . اڙڪي سڀ کان هٿيون چڪر ، مول آڌار (کڏا چڪر) ٿي ڏان چٽاڻندا آهن ؟ ان کي سڏ ڪرڻ ۾ ٿي سندن ڏاڍائيءَ جو ڪافي عرصو لڳي ويندو آهي . کڏا چڪر کان مٿي ٻيا به ٻج چڪر آهن . انهن سڀني ٿي وجهه

پادريء جواب ڏار، ”ائين نه اسانجي ڪنهن خاص آسٽ
۾ رچي ڪانهي.“

ستگردن فرمايو ته توکي عام طور پدم آسٽ يا سڌ آسٽ
۾ وهندا آهن. پدم جي معنيٰ آهي ڪنول. انهيءَ آسٽ ۾
زمين تي ويهي ساڄي ڪڙي ڏانسي ستر تي رکي آهي ۽
ڏائي ڪڙي ساڄي ستر تي. پوءِ ساڄي هٿ کي پٺيءَ کان
ورائي ساڄي پير جي پٺ کي چٽاڀو آهي ۽ کاٻي هٿ سان
ساڄي پير جي پٺ کي. شروع ۾ اهو آسٽ ڏکيو لڳندو آهي
پر اڀياس ڪرڻ سان آسان ٿي پوندو آهي. سڀني آسٽ
مالي پٺت سان ڪرڻ کپن. سڌ آسٽ ڪڇ سولو آهي. انهيءَ
۾ زمين تي ويهي ڏائي ڪڙي اندر ٻن جي پٺي دوران جي
وچ تي رکي آهي ۽ ساڄو پير ڏائيءَ ڪڙيءَ تي رکي، هٿ
کوڏن تي رکبا آهن.

يوگ اڀياس هميشه ڪنهن اهڙي توکيءَ جي لڳرائيءَ
هٿ ڪرڻ کپي جڙ پنهنجي وڏا ۾ پورو ماهر هجي ۽ يوگ
جي سڀني ڪرائن جي سيکارڻ ۾ پروا نه هجي. توکين ۾ اها
هڪ پراڻي ڪهاوت آهي ته جيڪو صرف ڪتابن مان يوگ
بابت پڙهي يوگ، ساڌا شروع ڪريو سو نه رڳو بيمار دن
خراب ڪريو پر پنهنجي عمر ۾ به ڪتر وجهي ٿو.

حضور جن اڳتي فرمايو ته پراڻا نام ۾ منهن ٽٽو آهي،
جا هڪ طرف نه ڇڏو ٿي لاپ پوڄائي سگهيتي پر نقصان به
اترو رسائي سگهيتي جنهنجو پورا ٿو ٿئي سگهي.
مون ڪن وران کي ڏٺو آهي جن کي پراڻا نام مان فائدو ٿيو
هجي پر نقصان ٿيندو ڪهڻي کي ڏٺو اٿم. گرهستيءَ کي ان
۾ اجهڻ نه گهرجي. جيڪڏهن ڪو بهه چاري نه آهي ته
انکي پراڻا نام جو اڀياس نه ڪرڻ گهرجي. ان ۾ ڦٽڻ جي

چون ٿا تہ ۱۰۰ آھن. آسٺ جو اڏو ۽ ھٿو ڪاٺي جيترو من
جئي اٻڪاڙ ٿا جو. آسٺ تہ صرف ھڪ ماڻھن آھي جو من کي
اٻڪاڙ ڪرڻ ۾ مھلتا ڪري ٿو. اڀاسي ۽ کي ڪنھن نہ
اھڙي سولي ۽ آرام دانڪ آسٺ ۾ وھڻ ٿورجي جھڻ ۾ لڳاتار
ڪافي عرصي تائين واپسي سگھي ۽ بار بار آسٺ بدلتا جي
ضرورت ٿي نہ پوي. بار بار چرڻ پوڻ يا آسٺ بدلتا مان
اٻڪاڙ ٿا حاصل نہ ٿيندي. مطبوع آسٺ يعني اتر ۽ اڏول
آسٺ ۾ وھڻ مان من جلدي اٻڪاڙ ٿئي ٿو. ٽپان ۾ وھڻ
مھل، مٿو، ڪرڏن ۽ ڪرلڳھي جي ڏوري اٽڪل سڌا ھٿ
ڪھن. انھن ھنڌن تي ڪاڊ چڪ يا زرو نہ ھٿڻ کپي. اٽڪل
سھڄ سياڻو وھڻ کپي. آستان اھڙو ھٿڻ چڱائي جو شاليم ۽
اٻڪائڻ وارو ھجي جتي اڀاس ڪنھن نہ وڳھن يا وڪاوت
با ڪري سگھجي.

اڇوان يادوي ۽ حضور جن کان پڇيو تہ توهان ڪڏھن ان
يوگ جو اڀاس ڪيو آھي؟

حضور جن ورائڻ نہ پڏھجي سند ستڪروو ۽ جي شرن
۾ اچڻ کان اول مون ڪجهه وقت اھڙو اڀاس ڪيو ھو. پر
ھڪ متر جي منع ڪرڻ تي مون اھو اڀاس ڇڏي ڏنو.
ھر ان مارڱ ۾ ڪافي ترقي حاصل ڪري چڪو ھو پر ان
ڪارڻ سندس صحت تھي پئي ھئي.

اڇوان يادوي ۽ عرض ڪيو تہ حضور جھڪڏھن توهان کي
ٽڪاھ نہ ٿئي تہ ڪجهه آسٺن جا نمونا توهين سرود
ڪري ڏيکارو.

حضور جن ٻنھن ئي پڇي توهان جي رڃي ڪٿڙي
آسٺ ۾ آھي؟

مان به چاهيندس نه الڪي حاصل ڪرڻ لاء ڪوشش ڪرمان .
 مهر بالي ڪري ٻڌايو ته انهيءَ واکسڙيءَ کي پراپت ڪرڻ
 لاء ڪهڙو وقت ڪهي؟

ستگردن ورائيو، ”اها نهايت اوچي اوستا آهي جنهن
 ۾ سچ ئي زندگيءَ جو مول آڌار آهي بلڪه جان به پراڻ بڻجي
 پري ٿو. اها سڌي ٽڏهن حاصل ٿئي ٿي، جڏهن سچ شرار
 جي الڪ الڪ ۾ الڪ روم روم ۾ سمائجي وڃيٿو.

نوجوان پڙيسٽر چيو، ”اها نه ڪنن ڳالهه آهي. هڪڙو
 وڪيل انهيءَ ڪم ۾ ڪيئن ڪامياب ٿيندو؟ مون جهڙي
 ماڻهوءَ کي نه ڪو ٻيو ساڌن ڪرڻ پوندو. ڀلا جي اهڙا ڪي
 اپنائجي نه ڪهڙو فائدو ملندو؟“

حضور جن اُٿر ٽٺو، ”شينهن به چيئا به سوهالڪي نقصان
 ڪونه پوڄائيندا به نالڪ بلائون ٺوهان جا دوست بڻجي
 پوندا.“

پڙيسٽر چيو ته اها تمام سٺي ڳالهه آهي پر
 حضور جن فرمايو ته انهيءَ ساڌا ۾ اتي به هڪ خوابي
 آهي. جيڪڏهن انهن مان ڪنهن به هڪ ۾ ڪي مڪمل طور
 سڌ ڪبو ته ٻيا ڪٿي پاڻمرادو اچي ويندا.

نوجوان پادري پروفيسر جيڪو حضور جن جا وڃن
 لکندو پئي ويو، ستگردن کي عرض ڪيو ته آسٽن جي باري
 ۾ ڪجهه روشني وجهو.

حضور جن فرمايو ته ”آسٽ“ لفظ جي معنيٰ آهي ”پينڪ“
 يا وهڻ جو طريقو. هڪ ئي آسٽ ۾ ڪافي دير ٽائين وهڻ
 سان اڀياس ۾ وڏي هٿي اچي ٿي. آسٽ ئي ڪيترا ئي
 جذباب آهن. ڪن ۾ لکيل آهي ته آسٽ ۸۴ آهن پر ڪي

رهيا. انهيءَ جو مطالب اهو ڪونهي ته بيهندي حالت بهتر
 بڻائڻ جي ڪوشش ٿي نه ڪرڻي آهي. استروش ۽ لاج
 هي ٻاوا کي ڇڏڻو آهي. دراصل، ڏاڍو وڃي ته انسان مون
 ضرور ٿون ڪي گهڻيون ڪونهن ته نه راجا به سوچي ٿو ته
 مون کي اڃا به ڪي وڌيڪ گهرجي.

۳- تسه يعني اٽل سڄم-سروڊي گرمي، بک ٻياس
 اس چالو، راجه دلش، اميري غريبي، ندرستي بيماري،
 لشو نقصان-انهن سڄي ڪي صور ۽ ستروش سان سويڪار
 ڪرڻو آهي. انهن ڪرڻ سان ساڌڪ جي اڃا شڪتي پرڻل
 ٿئي ٿي ۽ ڪشت ۽ ڪلش به هو گهرائجي ٿو.

۴- سواڌ ٻياس يعني ڪرڻن ٻولين جو اڀياس-انهيءَ به
 ستن مياڻن جو سنگ به اچي وڃي ٿو.

۵- ايشور پراڻڌان-پرمانا به اٽل وڻواس رکڻ ۽ پاڻ کي
 هنجي مزو ٿي ڇڏي ڏيڻ. سدائين پاڻ کي هنجو داس سمجهي
 ٿل جي اڃا نه رکڻ. سلسلي کي جاري رکندي حضور جن درماڻو
 نه ڳڻي ۽ ٻا شبد اڻڳ جي اٽل لاپ جي ڳالهه نه ٿياري آهي
 پر صرف جيڪو ساڌڪ انهن ٻن ۽ ٻين جو سچائيءَ سان اڀياس
 ڪندو ته هو شڪستن سان پُر پور ”سڌرش“ بڻجي ٿو ٿو.
 مثال طور جيڪو ڪنهن به حالت به سچ کي ٿو ڇڏي يعني
 سچ جي اندر ايترو ٻين وهڻو جو سڄي به نه هن جي زبان
 مان ڪوڙو وڃن ٿو لڪري انهيءَ کي ”واڪ سڌي“ مٿي
 ٿي يعني جيڪو وڃن هنجي مڪار بند مان لڪر ٿو سو ضرور
 پورو ٿيندو.

۱. ڄوان پڙهيو ٿو ته اها نه ٿو هان سڄي ڳالهه. ٻڌائي ۽

جيڪو ائين چون شيون چورائي ٿو سو نه صرف ٻين
ڪرمن جو بوج پنهنجي سر تي چاڙهي ٿو پر ملين واپار
ٻارن وٽن عاديون ۽ بيمارين جيڪي انهن شين سان ڇڻيل
آهن، انهن جو شڪار ٿئي ٿو. هڪ چوريءَ کي لڪائڻ
لاءِ چور کي ڪئين پاپ ۽ اپراڻ ڪرڻا پون ٿا. ڇل ڪٽ ۽
دوڪر هن جي سپاءَ جا انگ بڻجي ٿا پون.

ڪام ۽ وشي واسن پمارت جي ڇڙ ٿي ڪٽي ٿا ڇڏين.
ڪبير صاحب فرمائين ٿا:-

”جهان ڪام ٺهان نام نهن، جهان نام نهن ڪام،

دئون ڪيون نه ملين، رو رجني لڪ نام.“

يعني جهڙي طرح پرڪاش ۽ اندڪار ٻئي گڏ هڪ جڳهه
ٿي ڪڏهن به رهي نٿا سگهن، ساڳي طرح ڪام ۽ پرماتما جو
پيار ٻئي هڪ ئي هڙدي ۾ نواس نٿا ڪري سگهن. جنهن
دل ۾ ڪام جو واسو ٿئي ٿو اتان پرماتما جو نام اُلوپ ٿيو
وڃي. ڪام واسن روحاني راهه ۾ وڏي رڪاوٽ آهي.

اپريگرهه-ڪلي ڪرڻ جي اڇا نه رڪڻ کي ڇڻجي ٿو
اپريگرهه. هڪ ڀوڳيءَ کي ٻين جي دان پنڃ تي زندگيءَ
نرواه ڪرڻ نه ڪپي ۽ نڪي سماج مٿان بوج ٿيڻ ڪپي.
سنن مهاتمان پنهنجي سر حق حلال جي ڪمائيءَ تي ڏاڍو
زور ڏنو آهي.

هاڻي اچو نيمن تي يعني جيڪي ڪرم ڪرڻ ڪن يا
اهي آدرش جن جي پيروي ڪرڻ ڪپي. اهي به پنج آهن:-
۱- سوچ يا صفائي-ٿوهانجا شراب صاف سٿرو هئڻ ڪپي،
ٿوهانجي رهائش جي جاءِ صاف هئڻ گهرجي. ٿوهانجو لباس
صاف ۽ ٿوهانجو پوڄن شد ۽ ٿوهانجا واپار پوتر هئڻ ڪن.
۲- سنسروش يعني جيڪي سهڄ سان ملي انهيءَ تي راضي

معني آهي روڪڻ يا جيتڻ. گهڻو ڪري سڀني متن ۾ انهيءَ
ذڪر ليل آهي. پس سر آهڻ :-
۱- اهڙا

۲- سڀ

۳- استعيا، چروڙي نه ڪرڻ

۴- نه هڻڻ

۵- اڀرڻ، لڳڻ

انهن ٽن جو سڀني ماڻهن کي ٻالن ڪرڻ چڱائي
چاڪاڻ نه روحاني راهه جا آهي پهرين ڏاڪا آهن، جن مان
مڪتي مان ناهن ڪن آهي.

آلهه اٿي ۽ لاء اوچو اخلاق نهايت ضروري آهي.
انهيءَ باري ۾ مان ڪو سمجهان نه ٿو رها ٿي سگهن ٿا. سڀني
ڌرم جي هدايت آهي ته جيڪو جو هٿيا ڪريو يا ڪنهن
جي شراب، من يا ڀاڱي کي ڏکڻي ٿو، سو ڪٿو دل،
پرڏي آهائي ۽ ظالم آهي ۽ اٽل سڀ ۽ عادون پسن ڇڏيون
ٿيون. شڪار جي جانور جهڙوڪ هٿياڪ، جهنگلي ۽
شوم سڀ جا ٿيندا آهن پر ٿيندا گهڻو ڪري ڪاٺر آهن.
پر جهنگلي جانور مٿس نه کائيندا آهن يعني ٻڙيا وڏيرهي
ٻڙيا وڏاڪ هٿ ٻڙيا ۽ ٻي ٻڙيا ٿيندا آهن. ٻڙيا مان هٿ
جهڙوڪ لندا، ڇٽي، ٻڙيا ٻڙيا يا مٿس هٿ جهڙوڪ
ٻڙيا، ٻڙيا، ٻڙيا ٻڙيا آهي ڪي جسماني هٿ کان گهٽ
خراب ڪو نه آهن.

اهڙي طرح جيڪو ڪوڙ ٻڙيا ٿو ٿيندو من مٿس ٿئي
ٿو ۽ ٻڙيا ٻڙيا جي ماڻهن لائق نه رهي. هن ۾ ٻڙيا،
حياتي ۽ نرس اداڪاري ۾ ڪوڙاڻي ۽ ٻڙيا شڪتي
ڪي رهڻي.

ڪهڙو مٿي پهچائي ٿو ۽ اسين پراڻا پام جو ساڌن ڪونہ
آپنايندا آهيون .

”اشتالڪ ٻوڪ آهي ڇا ؟“ لوجوان بئريسٽر پڇيو .
”ٻانڊلي ٻوڪ کي ئي اشتالڪ ٻوڪ چوندا آهن . اشت
معنيٰ اُٺ ۽ الڪ معنيٰ عضوا يا حصا“ حضور جن فرمايو .
”نهن ئي بئريسٽر چيو تہ ڪرپا ڪري انهيءَ جي واپڪيا
وڌيڪ تفصيل سان سمجهايو .

ستگردن فرمايو، تہ ”اشتالڪ ٻوڪ جا هي هيٺيان اٺ
الڪ آهن .

۱- ۱- اهي سڀ ٻه ايون عادتون جيڪي چڱو
گهرجن .

۲- ۲- نيم سئوون عادتون جيڪي اڻڌاڻ ڪهن .

۳- ۳- آسٽ - اڀياس وقت وهڻ جو نمونو .

۴- ۴- پراڻا پام .

۵- ۵- پرنسپل - اندرين جي ٻاهر مڪي ڪرائين کي انٽرمڪ
ڪرڻ .

۶- ۶- ڌارڻا - اڪاڱرڻا .

۷- ۷- ڌيان .

۸- ۸- سماڌي .

پهرين پنج الڪ تہ ٻاهر مڪي ساڌن آهين ۽ ٻيون ٽي
انٽرمڪي ساڌا جا الڪ آهن . اها واپڪيا ڪائي آهي يا اڃان
وڌيڪ کولي سمجهايان ؟“ حضور جن پڇيو .

لوجوان پادريءَ ورائيو، ”هن وقت مان ٻوڪ شاستر جو
اڀياس ڪري رهيو آهيان . انهيءَ ڪري ان وشي تي جي
وڌيڪ پڙڪاڻ وجهندا تہ بهتر .“

حضور جن فرمايو تہ ٻه پنجن نهن جا آهن . ٻه لفظ جي

مهالمان هي ليڪ وان ٿا، جيڪي هنن ڪڏهن ڏٺو ئي ڪونهي؟
 اهو ڊاڪٽر جهڙي گذرئي ورهه ٿا هن وقت اوهان جو
 علاج ڪري سگهيو؟ ههجا لکيل ڪتاب اوهانجي مدد ڪري
 سگهن ٿا؟ اوهانڪي نه قدر قدر ٿي موجوده ڊاڪٽر جي
 صلاح مصلحت ۽ دڪيال جي ضرورت پوي ٿي. ڪڏهن
 نه اوهانڪي کيس آڏي راجب جو گهرائڻو ٿي ڇو ڇو
 باهجي نه صبح ٿا اهن اوهانجو ڪٿو حال ٿي. ڇا هڪ
 ڇوڪري ڪنهن گذاري ويل ماڻهو سان ڇهن جي تصور
 هن ڪنهن جهڙي بستڪر ۾ ڏيئي آهي، شادي ڪري سگهيتي؟
 ڪو دوست ٿي ويل وڪل اوهانڪي ڪنهن مسئلي تي ٿاڻو ٿي
 صلاح ڏيئي سگهيو؟ ٻه هزار ورهيه اڳ ڏياريو هئا پنهنجي
 پتر کي ڇڏڻ جي آڌار لاءِ. وڪل ليڪ سمجهو، ڇا هو کيس
 هيڏو ٿو وڪلي سگهي؟ ڇا هينئر هن وقت پيار ۽ دٻا مهر
 ڪانهي يا دنيا جي حالت بدلائي وئي آهي؟ رام جو هزارين
 سال اڳ هن دنيا ۾ آيو هو سو هن وقت ٻا ايتري مدد ڪري
 سگهيو؟ نه، مههجا معرو نه. اهن ڪونهي. پرمانا جي
 پيار جو ساڻو سڳي ڪن وٺو آهي. اهو نه اڏاڻين آب ۽
 تاب سان چارون ڏيئي پيو وهي. ههجا پيارا پتر (منه)
 سڏو هن دنيا ۾ موجود آهن ۽ دنيا انهن کان ڪڏهن نه خالي
 نه رهندي. اهو ئي پرمانا جو وڏاڻ آهي.

بادران جي ان ٻار تي مان هڪ نوجوان ڇهن لاءِ مولڪي
 پوءِ پيو پيو نه منهن ڪاليج جو پروفيسر هو، ڇو نه اوهان
 جيڪي ڪجهه چئي رهيا آهيو سو نه بلڪل ليڪ ۽ وڏاڻ
 پيو لڳي. اوهانجو مارڪ به اشتاڪ وڌو والڪر آهي ڇا؟
 حضور جن فرمايو نه، اسانجو مارڪ ان کان وڌيڪ
 نو ساڌڪ ڪي اشتاڪ وڌو جي پست ۾

يعني زنده ڪرائيست جي ضرورت آهي جنهن سان اسين
ڳالهائي سگهون، پيار ڪري سگهون ۽ پنهنجي روحاني مسلمان
لاءِ صلاح وٺي سگهون. هو ئي اسان کي سڀڪار ڏيندو ته ڇا ڪري
نئون دؤارن مان خيال ڪڍي شو نيت ۾ پنهنجي شيد کي پڪڙجي.
اسان کي نه اها خبر ڪانهي ته اکين دؤاران، ڪنن دؤاران،
نڪ دؤاران يا ڪنهن ٻئي دؤار ذريعي چڙهائي ڪرڻي
آهي. الهه ڏس ۾ صرف زنده مهاتما اسانجي سهايتا
ڪري سگهين ٿو. اهو شيد هميشه ڪنهن ڊهر ڌاري ستگورو
جي روپ ۾ ڏاڍا ۾ موجود رهيو آهي ۽ جنکي پرماٺا سان
ملڻ جي سڄي پياس آهي تن جي سهايتا ۽ رهبري ڪري ٿو.

”اهائي هڪ عام غلطي آهي جا اسين ڪريون ٿا. جنهن
مهاتما کي گذرئي هزارين سال ٿي چڪا آهن سو اسان کي
سڀيا يا دڪشا ٿيو ڏيئي سگهي. ساڌارڻ ماڻهو اهڙا ننگيدل
ٿيندا آهن جو هو ڪڏهن به سچائيءَ کي سوڪار ڪونه
ڪندا آهن جيستائين هنن کي سندن ئي گرائڻ پوئين دؤاران
سمجهاريو نه وڃي. پرماٺا پنهنجي ”پياري پٽر“ کي آلمان
جي چئنائڻ لاءِ رڳو ٻه هزار سال اڳي ڪونه موڪليو بلڪه هر
زماني ۾ پنهنجي اهڙن پيارن کي موڪليندو رهيو. ڪنهن
مهاتما چيو آهي، ”سنت نه هوندي جڳت مٿن چل ۽ لا سسار.“
اندرين روحاني مارگ اهڙو پيچيدو ۽ اڻانگوار آهي جو
قدم قدم تي گورو جي سهايتا جي ضرورت پوي ٿي.
مولانا روم صاحب جو ڪلام آهي ته جيڪو مرشد بنا، اندر
وڃي ٿو تنهن کي شيطان جون شڪتيون گمراهه ڪري
گهري اونداهي ڪوه ۾ اڇلائين ٿيون. جڏهن زنده مهاتما
جي شهن کي ڪال سندن گورو جو روپ ڌاري ڏوڪو ڏئي
ٿو ته پوءِ انهن جو ڪڙو حال ٿيندو جيڪي ماضيءَ جي

هو هنن لون دوان جي مٿل - مٿس شرار جي اندر پروش
ڪرڻ جو دستور ڄاڻندڙ هجي ۽ جيڪو اسانکي پرمالما سان
ملائي سگهي. بس، ٿوري پر اهي آهن سٺ سٺ جون
سڳاڻون.

نهن اي بزرگ پادريءَ چيو، ”ٽائيل پر لکيل آهي ته
خدا جي بادشاهت پنهنجي اندر آهي ۽ تون زنده خدا جو
مندو آهين.“

حضور جن فرمايو ته اها روحانيت هر ڌرم جي ته پر
هولدي آهي پر ڌرم جي سنڌاپڪن جي وچ ۾ ڪالهره ماڻهو
ان اصليت کي وساري ٿا وهن ۽ پرمالما کي مڃڻ،
مڃڻ، ٿيڻ، پڻ، سمجهڻ يا پڻ جي ڪوشش
لا ڪن.

پادريءَ چيو ته توهانجا شيوڪ ڇو نه توهين مستڪ
پر ڪيئن انڌ سڳاڻا آهن.

حضور جن ورائيو، ”سٺ مهائون پنهنجي شيوڪن
کي الله شوم ٻڌڻ سڳاڻا آهن. هي اهوئي شوم آهي
جنهن جي باري ۾ ٽائيل پر لکيل آهي ته اهوئي شوم
هو جو پرمالما سان هو، بلڪ پرمالما هو ۽ جنهن سڀ رچنا
پيدا ڪئي.“

پادريءَ چيو ته اهوئي شوم (Word) ڪرائيسٽ (Christ)
آهي.

حضور جن هن کي درست ڪندي فرمايو، ”آهي ته پر
هو. ڪرائيسٽ برابر دانه ڌاري شوم هو. هو پنهنجي وقت
جو مهالما هو ۽ جن سندس شرن واري ٽڪي ٻرڻ پيا وڌ
وڌو. پر هن وقت هو اسانکي پرمالما سان ملڻ جو ساڻن
آهي. ته سڳاڻي سگهي؟ انهيءَ لاءِ اسانکي موجوده مهالما

جي شراز ۾ گولجي رهيو آهي . پنهنجي آتما کي ان سان
جوڙيو . سڀني دشن جي ستن پنهنجي گرشن ۾ انجو ورن
ڪيو آهي .

ان وقت حضور مهراج جن جو نوڪر اندر آيو ۽ چيائين
تہ حضور ڪجهہ ”چول پين“ آيا آهن ۽ اندر اچڻ جي
اجازت ٿا گهرن .

حضور مهراج جن هنجو مطالب سمجهي ويا ۽ کيس چيائون
تہ ڀلي انهن پورپينس کي اندر وٺي اچ ۽ انهن لاءِ ڪجهہ
ڪرسيون ٺاهي رک . نوڪر ڪن پورپينس کي پاڻ سان وٺي
آيو جي بيماس نديءَ جي سينري ڏسڻ ۽ مڇي مارڻ لاءِ
آيا هئا . انهن مان ٻہ ڄڻا ڪرسيون ڪاليج لاهور ۾ پروفيسر
هئا . حضور مهراج جن اٿي بيهي هنجو آڌر ڀاءُ ڪيو ۽ کين
ڪوئين ٿي وهاري کائڻ چانهہ لاءِ پڇيو . ان ٻار ٿيءَ جي
سر ڪري ، جو هڪ بزرگ سڄڻ هو ، چيو تہ صبح جو ناشتو
پيئس اسٽيشن تي ڪري آيا آهيون . اسان ٽوهان جي
مت جي باري ۾ ڏاڍي تعريف ٻڌي آهي انهيءَ ڪري
انهيءَ بابت ڪجهہ ڄاڻڻ چاهيون ٿا .

حضور جن فرمايو تہ سنت مت جي سکيائن بابت مان
ٽوهان کي ٿورن لفظن ۾ سمجهائيندس . اسين هينئر ان باري
۾ ئي ڳالهائي رهيا هئاسين . ستن جو اهو ابدش آهي تہ
پرمانا اسان سڀني جو دٻالو ڀرم پتا آهي ۽ انهيءَ سان ميلاپ
ڪرڻ بنا منش جي ڏکن ۽ ڪليشن جو انت ٿيو ٿئي . پرمانا
ڪٿي بہ ٻاهر ڪونه ملندو . اسانجو هي منش شراز تي اهو
مندر آهي جنهن ۾ هو نواس ڪريو . هو صرف منش ديهه
۾ ئي ملي سگهيو ، ٻيءَ ڪنهن بہ جون کي اهو شرف حاصل
ڪونهي . اسان کي اهڙي گوروءَ يا رهبر جي ضرورت آهي

زالون ؟ مرد آسانيء مان ڪري سگهن ٿا هاڪ هڪ ڇوڻ
 سان جو ٻار ۽ اها ماڻها ڪري سگهي ٿو. ان ۾ شرم
 جي ٻاهران دٻارن کي بند ڪري پنهنجي خيال کي بند سان
 جوڙيو آهي جو هر دم آسانيءَ سان ۾ اکين جي پٻو سان
 ڪوئجي رهيو آهي. اها دٻاءُ ڏيئي مڙو سگهي ٿو جي روپ
 ۾ ڏر ڏام کان ٺهي ٿي ؟ رستي ۾ سڀني هيلن منڊلن کي
 سٽا ۽ ڇيٽا ڏهندي منش جو مستڪ ۾ اکين جي پٻو سان
 انهي پنهنجو مٿان قائم ڪري ٿي. اها پرمالما ۽ منش جي
 وچ ۾ سڏي ڪڍي آهي. ان ڏن کي ڪڍي اسين سڏو
 پنهنجي نسخ ڪيو پنهنجي سڳورن ٿا. هيءُ اهوئي اسان
 آهي ڄڻان سرشتيءَ جي آڏ ۾ اسين اهي آيا آهيون.

ٻالبل ۾ ان شدي ڏن کي ورڊ (Word) چيو وڃي آهي.
 ٻالبل ۾ اسين پڙهندا آهيون. ”آڏ ۾ اهو شدي هو ۽ اهو
 شدي پرمالما سان هو ۽ اهو شدي ٿي پرمالما هو. سڀ ڪجهه
 هن ٿي بڻايو ۽ جيڪي ۽ اهو سو اهوئي ۽ بنا ڪنهن ٻڌو.“
 پوءِ جي مهالمان ان شدي کي ”لوڊاس“ (Logos) سڏيو
 آهي، ڪروڙ لاک هن ان کي شدي ٿا چون. وڌيڪ فرمالين ٿا،
 ”شدي ڏرئي شدي آڪاش، شدي شدي پيا آبرڪاش،
 مگري سرشت شدي مڪي باغي، لاک شدي گهٽي گهٽ آهي.“
 يعني شدي پڙهي بڻائي، شدي آڪاش بڻيو. شدي سج
 چنڊ ۽ تارا بڻايا. شدي ٿي ساري سرشتيءَ جو اڀار آهي
 ۽ هر سڀ ڪنهن جي هردي ۾ ڪوئجي رهيو آهي.“

فران ۾ لکيل آهي ته ”ڪن“ هن سسار جي وچ ۾ ڪڍي.
 سرامي جي مٿاڇر فرمالين ٿا ته شدي ٿيئي لوڪن جو اڀار ٿي
 آهي. شدي آڏ، سر همنڊ، سڌ ڏي ۽ لوڪنڊ بڻايا. شدي
 ٿي ٽن ڪنهن ۽ سڀني ڇوڻ کي پيدا ڪيو آهي. شدي هر ڪنهن

١٥
 ٻوڳ ۾ مقصد آهي انهن رڪاوٽن کي دور ڪرڻا. پاڻ بجلي
 رشي پنهنجي پرست گرنت ٻوڳ سولر ۾ ٻوڳ جي پراڻا
 ڏيندي چيو آهي ته ٻوڳ اهو ساڌن آهي جنهن سان چٽ
 جي ورهين کي روڪي سگهجي ۽ هن جي سڀني ڪرمان
 کي وس ۾ ڪري سگهجي.

ٻڌڻي ۾ چيو، ”ڇت جون ورليون ڇاڪي ٿو ڇڏجي؟“
 ”حضور جن فرمايو ڇت جي ورلين جو انگ رازي ۾ الزاد ڪرڻ
 تمام ڪنن آهي. ڇت انهن ڪرڻ (الدر جي آري، من)
 جو اهو حصو آهي جنهن تي پدارثن جو عڪس پوي ٿو.
 نالا پرڪارن جا آڪار ۽ روپ جيڪي. اندرون ڇت اڳيان
 آئينن ٿيون ۽ انهيءَ ڪري ڇت جون جيڪي اوسنائون
 بداجندون رهن ٿيون يا بار بار لڳندڙ وشيه وڪارن جون
 لهرون جيڪي ڇت جي سطح کي اشارت ڪن ٿيون، انهن
 کي ڇڏجي ٿو ورليون. من جي سطح تي انهن دائما اُٿندڙ
 طوفاني لهرن کي روڪڻ لوڪ جو ڪم آهي.“

ٻڌو سڙ ڇيرو، ”سائين لوهان ڪهڙي نه سندر ۽ سرل
يڻڪ سان هر مضمون کي ڪولي سمجهايو آهي.“
ستگردن ڏرمائو نه اها خوشيءَ جي ڳالهه آهي جو لوهان کي
منهنجي سمجهاڻي سرل لڳي ٿي نه ته پوک ۽ بيا پرمار ٿي
راز زبان دواران سمجهاڻي ڏکيا آهن.

ندين لي راء روشن لعل چيو، ”توهانجي ساڌا ۽ پاتنجلي
پوک ۾ ڪهڙو فرق آهي؟“

حضور جن وراثيو، ”اسانجو طريقو سرت شبد يوگ جو آهي، جنهنڪي اپنشد ”انند شبد“ ۽ ويد ”ادگيت“ چوڻا. مسلمان فقير انهيءَ کي ”سلطان ال اذڪر“ سڏين ٿا. اهو سهج-يوگ آهي جنهنجو اڀياس سڀني ڌرم ۽ ڪڏهن جا

انسان آهي. اتي ڪيئي مدم لواس ڪرڻ ڪالو ۽ انهن مان
ڪن جيڪي ڪجهه ڪمائي وارا هئا، پر ڪاش جا
ٻو ڪرڻا مٿان ايندا ڏٺا. ان پر ڪاش جو سهارو وٺي اڳرو
وٺا ۽ ٽرڪ تي ۽ وڃي پهتا. اتي ٻيڙي انهن پر ڪشورن
جو اڳتي وڌڻ وڌو ڪڍي وڃي ٽرڪ تي ڪان مٿي ڪن وڃي
سگهيا ۽ الڳ ڪڍول (پهر ۽ پيش) کي ئي پر ميسور، سار
جي وڃا ڪرڻ واري، پالما ڪرڻ واري ۽ سار کي لاس
ڪرڻ واري جو ڌار ڌار شروع ڪري ڇڏيو.

نوجوان ٽريسٽر چوڻ لڳو ته حضور مولڪي نه ڪجهه به
سڃهه پر ٿور اچي. مولڪي نه ”رگ“ لفظ جي معنيٰ نه
ٿي اچي.

حضور جن فرمايو ته مان اوهان کي سڀ سڃاڻيندس پر
گورو ڌارڻ ڪرڻ خلاف اوهانجو اهو بيان خود ئي اوهانجي
ٽرڪ جو سڀ کان وڏو جواب آهي.

ٽريسٽر چيو ته حضور مان پڇنجا اکر واپس ٿو وٺان.
حضور جن فرمايو ته رگ يا ڀرڻ لفظ اصل سڌ ڪرم
جي شبد ”رگ“ مان اڪڙو آهي، جنهنجو ارم آهي
ملائڻ يا ڇوڙڻ. ننڍن ڪري رگ يا ڀرڻ جو ارم ٿيو آيا ڪي
پر مالما سان ملائڻ جو ساڌن.

راه روشن لعل چيو ته رليجن (Religion) اکر جي نه معنيٰ
سائي آهي. اهو اکر لڳتن بوليءَ مان لڪڻو آهي. ري
(Re) معنيٰ واپس ۽ لگرس (Lagaris) معنيٰ ڇوڙڻ. آيا ڪي
پڇنڊي مالڪ سان ملائڻ ئي رليجن (ڌرم) جو مقصد آهي
يا هٿ ڪڍڻ جي.

”من ۽ ان جا ائڪ ڪمن جا ٿرڻا پر مالما کي پراپ
ڪرڻ جي مارگ پر وڏي رڪاوٽ آهن“، حضور جن فرمايو.

ني ليني عرصي ٿاين رهندا آهن. مقرر معياد ٿاين پوک
 ڳوٺ بعد انهن آئنائن کي وري مات لوڪ ۾ واپس موڪليو
 بندو آهي. سڀ سرڳ ۽ نرڪ چوراسيءَ جي دائري ۾ آهن.
 راءِ روشن لعل پڇيو، ”حضور! ٿوهانجي آتمڪ اڀياس
 طريقو ساڳيو پائنجائي رشيءَ جي پراڻاڻام جهڙو نه
 ڪين آهي؟“

حضور جن فرمايو ته ائين ڪونهي. پائنجائي پوک جو
 سادن پراڻاڻام آهي. اهو اڄ ڪلهه جي زماني سان نٿو
 ڪي جو جو پراچين زماني بنسبت اسان ۾ ايتري شڪتي
 نٿي هجي. ڪو وڏو ارههچر نه يعني سڌاچار جي نيم
 پالڻ ڪريو ۽ نيڪ پاڪ جيون گهاري ٿو. ماڻهن جو
 ڪاءُ اڪثر ڪري پوک ۽ بلاس ڏانهن آهي. اڄ ڪلهه جي
 دور ۾ بيمار چهرن وارا نوجوان پراڻاڻام جي ڪن سڌاڻا يا
 ڪن جون ڪريائون جهڙوڪ ڏوٽي، نيتي ۽ استي ڪيئن
 پري سگهندا؟ پر ان هوندي به اهو پوک اسانکي سهڻس
 ڪنول کان مٿي پهچائي نه سگهندو.

پراچين ڪال ۾ جوڳين کي پنڊ جي ڇهن چڪرن کي
 ڪرڻ ۾ ورهين جا ورهيه لڳي ويندا هئا ۽ ايترو به
 ي مشڪلات سان ڪري سگهندا هئا. انهنجو آخر ان
 اشت دل ڪنول آهي پر سنت مت جي نه شروعات
 آڻان ٿي ٿئي. آتما کي هيٺين چڪرن مان مٿي ڪٽڻ لاءِ
 ي، پراڻن جو سهارو وٺندا هئا پر چڊاڪاش (شرار ۾
 يون آڪاش جو نيترن جي پوڻان ليسي ٿل ۾ آهي) ۾
 ط سان پراڻ چڊاڪاش ۾ سمائجي ويندا هئا ۽ انڪري
 ي ان کان مٿي چڙهائي ڪري نه سگهندا هئا. اهي پوءِ
 مڇڻ لڳا نه اهو آستان ٿي روحانيت جو سڀ کان اوچو

بلڪل لازمي آهي ته ڪجهه ان کان به وڌيڪ گهروجي .
جيڪڏهن ڪو ماڻهو سارو ڏينهن ٽالپون ۽ پليٽون مليندو
رهي ۽ کاڌي جي ميز تي سڃائي رکندو وڃي پر انهن ۾
ڪاٺ لاء ڪجهه نه وجهي، نه ڇا انهن ڪرڻ سان هن جي
ايڪ لهندي؟ زندگيءَ کي ليڪ پاڪ بڻائڻ آهي پر هن کي
صاف ڪرڻ . اهڙي طرح من برابر لومل لٽيٽر ۽ روحاني
چڙهائيءَ جي لائق بڻجي ٿو پر من جي صفائي هڪ ذريعو
آهي پر زندگيءَ جو مقصد نه .

من کي ٻوٽو ڇوٽو ڪڍي؟ صرف انهيءَ لاءِ نه ٻوٽو ڇيڻ
پر ماڻا جي درٻار ۾ پهچي لٽي سگهي . من کي لومل ڪرڻ
کانپوءِ نه آلمڪ چڙهائيءَ لاءِ ڪوشش ڪرڻ کپي جنهن جي
سوجهي ڪنهن ساڌو مٿان ملندي نه نه آواگون جو
ڇڪو ختم نه ٿيندو . ٻوٽو زندگي گهاريءَ ليڪ ڪرم ڪرڻ
جو ڦل آهي ملندو جو مٺس ٿئي جگر ۾ رٿيس، راجا، مهاراجا،
يا قوم يا ملڪ جو سرڪردو بڻجندو يا ديوتا يا درشنو
بڻجي ڪنهن سرگ ۾ ويندو پر هوندو ساڳيو ئي چوراسيءَ
جي چڪر ۾ .

نوجوان بئريسٽر پڇيو ته دوائون ۽ درشتا به ٿيندا
آهن ڇا؟

حضور جن فرمايو ته جيڪي آلمانون مٺس چولي ۾ لکي،
پسيا يا دان پنج ڪن ٿيون يا نيا پراڻڪار جا ڪرم ڪن
ٿيون يا سرگ جي پراڻيءَ لاءِ وشنو، شوا يا اندر جي پوجا ڪن
ٿيون، انهن کي پنهنجي شپ ڪرڻ جو ڦل مائل لاءِ طرح طرح
جي سرگن ۾ موڪليو ويندو آهي . اهي ئي آلمانون داري ديوتائون
نه ٿيون . هن مٺس مٺل وانگر آئي نه اندرون جا ٻوٽا آهن .
هنن جو شرار سوکهر آهي ۽ پنهنجي پنهنجي ڪرمن الوار

نه مش ڪي پوئس زندگي گهارڻ ڪوي، جيترو ئي مگهي
 پنهنجي دوستن عزائن جو ڀلو ڪري ۽ ڪنهن به پراڻي
 کي دڪا يا نقصان نه پهچائي. امانداريءَ سان پنهنجي
 روزي ڪمائي ۽ پئسا شڪتي انسان ذات جي شيوا ڪري.
 اها ئي سروسرشت پرڄا ۽ پگتي آهي ۽ مان سهڻاڻو نه
 اهوئي ڪافي آهي.

حضور مهراج جن فرمايو ته ساڌڪ لاءِ روحاني سفر چوڻ
 چار منزلن آهن.

پهرين منزل آهي ڪرم ڪانڊ يا شريعت.

ليڪ ڪرم ڪرڻ جيئن سنسار جي سڀني ڌارو
 بستڪن ۾ لکيل آهي.

ٻي منزل آهي آپاسنا يا طريقت.

ڪنهن ڪامل مرشد جي هدايت ۽ رهنمائيءَ ۾ روحانيت
 جي راهه تي هلڻ. من ۽ اندران کي قابو ڪرڻ ۽ پاڻ کي
 ڌيان ۽ پگتيءَ ۾ لڳائي رکڻ.

ٽين منزل آهي پگتي يا معرفت.

مالڪ جي پيار ۾ ادڙو لڻڻ جو هن کانسواءِ ٻي ڪنهن
 به ڳالهه جو فڪر ئي نه رهي ۽ ڇت مان سنسار ۽ سنسار
 جي پڌارائن جو خيال ئي نڪري وڃي، پنڊ وڪار ختم ٿي
 وڃن. من ۽ اندرانون وس ۾ اچي وڃن. سنسار جي سڪن
 ۽ اندران جي پرڳڻن جي ترشنا ختم ٿي وڃي.

چوٿين منزل آهي گيان يا حقيقت.

ستير يا حقيقت کي جهڻو ۽ پرامن سان ملي هڪ

ٿي وڃڻ.

پرماتما جي پراپتيءَ لاءِ پوئس ۽ ليڪ جيون وليست ڪرڻ

ۛ مولانا روم اٿي هنڌ چيو آهي ۛ :-

جيڪڏهن تون خدا سان ملڻ چاهين تڏ ۛ وڃي خدا جي
ڪنهن پياري جي صحبت ڪر. جيڪڏهن ڪعبي جي
ڀار ۛ ڪرڻ وڃن تڏ ۛ پاڻ سان رهڻا ڪڍ ۛ ڀاڻ اٿي
وڌو هجي، پوءِ هو ڪٿي هندو هجي، تڏ ڪو هجي يا عرب.
هجي روم وٽ ڪي ۛ ڏس. صرف هن ۛ جيڪا رستي
ڏيکارڻا هي ايمان آهي، اها ڏيان ۛ رکب. پر مالڪا ۛ پر مارئي
ٿا آهن ۛ ڄاڻا ڪنهن پوري مرشد هي سياستڪا لاءِ حاصل
ۛ ٿي سگهندو. جيڪو اندر جي اوچن آئوڪ مبدلن ۛ
داخل ٿيڻ چاهيو، جيڪو مالڪ جي درگاه ۛ پڇڻ چاهيو،
اهو ضرور ڪنهن روبرو ۛ رهڻا هي ضرور ۛ وسوس
ڪريو. اڄ ڪر اهو اندر وٺي سڙ طبع ڪرڻ ٿي ٿو
چاهي، اڄي مرضي جيڪي وٽس سر چري.

راءِ روشن ايل چيو، ”اٽل سچ آهي پڻ ڪيترا پاڪندي
پر مالڪا جي نالي ۛ ماڻهن کي اڳهندا آهن.“

حضور جن ورائيس، ”ان ۛ ڪو شڪ ڪونهي. مسود
سندن هميشه جڳاسن کي اهڙن دوڪهارن کان بچائڻ لاءِ ضرور
ڪيو آهي. مولانا روم جو ڪلام آهي: ”عام طور شيطان
ٿئي سازن جي وٽس ۛ رهندو آهي. اڪري پوءِ ۛ ڪم
ان رهر کي ۛ ڏي جهيڪي تڏ پري ناهي. جهڙي طرح
تڏوش اڏجه پکن کي ڇاري ۛ لاساڻ لاءِ شڪاري پکن
جي اولي ڀڙهندو آهي اهڙي طرح لڳ ۛ دوڪهار سازو اڏجه
ماڻهن کي لاساڻ لاءِ سندن هي طريقت جو ٿل ڪندا آهن.
ۛ سند بائي مان چورائيل گستاخ ڀڙهندا آهن. اڪري چڱي
طرح سوچي سمجهي ڪرڻ کپي.“

تر هونءِ لاءِ چيو ۛ حضور! منهنجو وڏو اس آهي

٦
هي ڪيئن حاصل ٿي سگهندو؟

تنهن تي راءِ روشن لعل چيو، ”سائين ! الهيءَ ڪور وٺي
نه اسانجي ڀارت جي سماج کي ڏاڍي هاڃي پهچائي آهي ڇاڪاڻ
نه الهيءَ جي اوت ۾ ڪيترا ڀولائي ڪور وٺن سندن ماڻهن
کي لڳندا ٿا وٺن.“

حضور جن فرمايو، ”اهو ليڪ آهي.“ پر اهو ڪو دستور
نه ڪونهي. سڀني سنتن جو آپدائش آهي نه ڪورو نه بنا پر اهو
پراڻي لاهڪن آهي. ڪورو صاحب فرمائين ٿا :-
”ڪهه لاهڪ پري اهو جهڙائي،
هن ڪور مڪت نه پائي ڪوئي.“

ڪبير صاحب فرمائين ٿا :-

”ڪور بن مالا ٿي ٿي، ڪور بن دٻي دان،

ڪور بن دان حرام هٿ، جاءِ ٻوڇو ويد پاران.“

مولانا روم فرمائين ٿا :-

”يار بايد راهه وانها مرو،

از سر خود الدارين صحرا مشو.“

يعني خبردار! هن مارگ ۾ مرشد بغير قدم نه وکو،
وستي ۾ گهڻي خوف خطرا آهن، جن ڪمان صرف ڪامل
مرشد ئي ٺوڪي بچائي سگهندو. جيڪڏهن ٿون غلامند آهين
نه اڪيل سفر نه ڪر. پاڻ سان رهبر ضرور ڪر.

راءِ روشن لعل پراڻي زماني جي ڪائنتن وانگر، فارسيءَ
جو وڏو ودوان هو. هنڪي حضور جن جيڪي مولانا روم
جي مشوريءَ مان حوالا ڏنا سي ڏاڍا پسند آيا.

حضور مهراج جن ڳالهه جو سلسلو جاري رکندي فرمايو

”ها آهن ۽ انهنجي اعليٰ آهڙي آهي جهڙو هيءُ ٿو هانجو
۽ منهنجو هتي موجود هئا.“ حضور مهارج جن فرمايو،
”لهن ئي روشن اعلٰ پُراڻو ڇيو، “منهنجو مٿر آهي سوال
پوءِ به پڇي سگهين ٿو. پهرين ڪرييا ڪري سنت مت جي
اصولن ۽ پُراڻو پراڻي جي مارڪس تي پُرڪاش وجهو.“
حضور مهارج جن فرمايو، ”سنت مت لاهيت سول آهي.
سنتن جي اها سکيا آهي ته جيڪي به دڪن ۽ ڪليشن اسين
پُرڪيون ٿا سي صرف انهيءَ ڪري جو اسين پُرمانا کان
وڇڙيل آهيون ۽ انهيءَ ڪري انهن کان بچڻ جو اهڙي طرح
آهي ته آتما واپس وڃي پُرمانا ۾ سماجي. هي سنسار اسانجو
اعليٰ گهر ڪونهي. آتما نه پُرم آندو ۽ چيستن جي ان ساگر
جي هڪ ٻرل آهي جنهن کان وڇڙي هنڪي ڪروڙين سال گذري
ويا آهن. هيءُ هن دنيا ۾ هڪ پُرديست آهي. آتما جهڙي
اي چيستن وستر آهي ڪانه ۽ هوءَ پُرمانا جي نور جي هڪ
پُرڪاشميه ڪرڻ آهي ڇا هتي اچي گندگيءَ ۾ ڦاسي پيئي
آهي. ائين سمجهو ته منائي ۽ پُتر (ڄڻ ۽ چيستن) هڪ ئي
ٻرڻ ۾ پُرا ويا آهن. اها ذاتي اسمانن آتما جي دڪن
۽ مصيبتن جو مول ڪارڻ آهي.“

جيستائين آتما واپس پنهنجي گهر پهچي مالڪ سان ميلاب
نه ڪندي تيستائين سندس دڪن ۽ ڪليشن جو انهناس ڪٽم
نه ٿيندو. سنت مهائانون هرڪو ڏيئي چون ٿا ته ان مقصد
حاصل ڪرڻ لاءِ ٿو هانگي پنهنجي شرار کان ٻاهر وڃڻ جي
ضرورت ناهي. هيءُ السالي دهر ئي زندهه پُرمانا جو
مندرو آهي. هن نون دوارن واري مندرو ۾ ئي پُرمانا جو
نواس آهي. ٻاهر اڃ تائين نه ڪنهنڪي مليو آهي ۽ نه ملندو.
سڀ سنت مهائانون، پير پيغمبر جن به پُرمارڻ جي ڪوچ

آسان آهي پر هڪ امير آدميءَ جو پرمالما جي ديش ۾ پوڄڻ
 منڪل. اهو سنسار جي پدارتن جو موهه ٿي آهي جو اسان کي
 ٻار ٻار هن مات مائل ۾ ڇڪي ٿو اٿي ۽ جنم مرڻ جي ڊڪر
 ۾ ڦاسائي ٿو رکي. سنسار ۾ رهو پر سنسار جا سلام نه ٻڌو.
 پنهنجا سڀ ڪم ڪارادن ڪريو پر ٿورو هي ٻڌجي ڪريو.
 ”دست ٻڪار دل ٻار“ هٿن مان هٿ ڪريو پر دل داندار
 ۾ جوڙي رکو. من کي ٿوري رهڻ جي عادت وجهو. اهو
 ڪو نهايت منڪل ڪم ڪونهي. سارو ڏينهن دليري ڪمن
 ڪارين جي سر اندامي ڪريو پر ارم ويلي به ڪلاڪ
 ”پنهجو ڪم“ ڪريو.

لوهان پٿر پٿر ڪجهه ڪلهي ۽ ڪجهه گهير ٿي پڇهو،
 ”اسن جهڙي ڪجهه ڪريون ٿا اهو اسانجو ”پنهجو ڪم“
 ڪونهي؟“

حضور جن اُٿ ٿيو، ”نه، رات ڏينهن، چوويهه ٿي
 ڪلاڪ جهڙي ڪجهه، ٿورو هن ڪريو ٿا اهو ٿورو هائجو
 پنهنجو ڪم ڪونهي. ذرا کن پر ان ڳالهه تي شور ڪريو.
 ٿورو هائجو سڀ کان گهڻو وقت نه پنهنجي عال اولاد لاءِ ڪمائي ۾
 ٿو وڃي. ڪجهه وقت مٿن مائٽن ۽ ٻارن دوستن جي شيوا ڪرڻ
 ۾ گذري ٿو وڃي. هر روز ڪجهه وقت ٿوهين پنهنجي شير
 جي دٻڪ پال ڪرڻ ۾ وٽس ڪريو ٿا پر اهو شير نه ٿو هانگي
 هڪ ڏينهن ڇڏي ويندو. ”ٿوهين“ هي شير ڪن آهيرو.
 هن مٽيءَ جي پٽلي کي هڪ ڏينهن ڇڏو ٿي ٻولندو ۽ هڪي
 يا نه اک هي سرور ڪرڻو ٻولندو يا مٽيءَ ۾ دفناظر ٻولندو.
 ٿو هان، پر پنهنجو ڪم آهي، پنهنجي آتما کي ٿرڪ ۽ ڇرڪسي“
 ايس پرمالما جي ڏام ۾ پوڄا ٿي.

”بخ ٿرڪ ۽ سرڪ آهن ڇا؟“ پٿر پٿر پڇهو.

ٽئون ٽورم، سمجھو ڏاڍو يا سماج ڪڙي ڪونه ڪندا آهن ۽ لکي
اهي پاڻکي ڪنهن به ٽورم، گسٽ يا مت سان جڪڙي
رڪندا آهن. انهنجو اُپدش سڌو ۽ سرل هوندو آهي ۽ پنهنجي
شهن ڪي اهائي هدايت ڪندا آهن ته جنهن به ٽورم ۽ سماج
۾ توهانجو جبر ٿيو آهي ان ۾ ئي رهو. پر مائما ٽورم يا
مذهب بدلائڻ سان ڪين ملندو آهي.

سندن ڪڏهن به ڪنهن ٽورم جو پاڻو ڪين وڌو. انهن جي
چولسي ڇڏڻ کانپوءِ سندن ئي پوئلڳ پاڻکي نئين نئين ٽورن
۾ ورهائي، انهنکي نون ٽورن جي شڪل ڏين ٿا. سڀ
ڪڏهن به رات رواج يا ڪرم ڪالڊ جي هدايت ڪين
ڪندا آهن ۽ اڪو ڪا خاص پروساڪ پهرڻ يا رهڻيءَ جو
اُپدش ڏيندا آهن.

هو دنيا کي ٽپائڻ يا گهر ٻار کي ڇڏڻ جو اُپدش ڪين
ڪندا آهن. هن دنيا ۾ رهندي ۽ پنهنجا فرض نباهيندي،
پر مائما جي بخشيل نعمتن مان سک ڀلي وٺڻ ۾ نرم ٻڌي ۽
رواڪ سان. پنهنجي من کي هن سنسار جي فنا ۽ لاسولت
پدارتڻ جي موه ۾ اهڙو نه ڦاسائي وڌو جو انهنجي جدائي
توهان لاءِ دک ۽ چٽا جو باعث بڻجي پوي. انهن پدارتڻ
جي اصليت ۽ مهتر کي سمجهڻ جي ڪوشش ڪريو. اهي
سڀ توهانجي ورتائڻ لاءِ آهن. توهين انهن جا غلام نه بڻجو.
پنهنجي گذران لاءِ پيسو ڪمارو پر انکي گهڻي اهميت نه ڏيو.
سوچي ڏسو ته دنيا مان ڪوچ ڪرڻ وقت ٻا پر لڙڪ ۾،
ڏن دولت ڪهڙي مدد ڪندي؟

”ڪرائيسٽ ڪهڙن نه صاف سندر لفظن ۾ ٻڌايو آهي ته
پر مائما جي پراڻي ۽ ٻڌن دولت ڪيڏي نه رکاوٽ آهي!
هن فرمايو آهي ته سڀيءَ جي پاڪي مان اُت جو لڪرڻ وڌيڪ

آپديش هميشه ساڳيا ئي وهندا آهن صرف "ڪهڙي"
ڪڇ سمڙي ڪالپوءِ هڪ مهالما کان پوءِ مهالما وٽ ويندي
هي. ائين چيو ويندو آهي ته پرمالما پاڻڪي ڪڇن وٽن
م ظاهر ڪندو آهي ان لاءِ ته مان ڪو پراڻو ساڌن ڇڪو
هولدي ته دنيا کي گمراه نه ڪري ڇڏي. اها روحاني
چاپي ڪڇن وٽ ڪبير صاحب وٽ هئي ۽ پوءِ ٿري
گورو لاکه وٽ آئي ۽ ذهن ڳڏين ٿاين انهن وٽ رهي.
تپهڪالپوءِ الڳ صاحب انهيءَ کي حوالو ڪئي. اهو قدرست
چاپي سرامي هي مهاراج جن هي ڪڇ وٽ ڪالپوءِ هميشه حالتن
جو آڌ کان سر وهيو آهي ته ڪڇ وٽ ٽن وٽن وٽن
۽ ٿير گهر ٿيندي رهي ئي، اسين ٽن وٽن وٽن وٽن
ماضيءَ جي مهالمان جي پوئلڳن سندن اصلي سڪيان کي
وساري ڇڏيو آهي، جيتوڻيڪ انهن کي ڳڏائي صرف ڪڇ
صدورن ٿيون آهن. آهه اڳ اسان جو ساڌن، جو انهن سندن
جي سڳا جو سار هو، تنهنجي نه هئجي

پوءِ ئي ڪانهي.
"هائي" سندس "تي اچو. هي ڪو نئون مارڻ
هي. اهو ايترو ئي پراچين آهي، جهڙي دنيا ۽ جڏه
ن پيدا ٿيو تڏهن کان اهو مارڻ هلندو آيو آهي. هر
هر ملڪ ۽ هر قوم لاءِ پوڙ پراڻي جو اهو ئي هڪڙو سا
هي رهيو آهي. هميشه سندس هر ملڪ ۽ هر دور ۾ ا
پندا آهن. سندن ذهن ۾ ڪا طارنا پنهنجي ديش ۽
پا پنهنجي ملڪ جي رستن وچان، آب هوا
۽ ٻين سبب هڪ ٻئي کان ٽپا ٿي سگهن ٿا. پر
ڪا به ڪا به آهي پوءِ ڪڇي اهو آپديش سندس
آخري بوليءَ ۾ ڏل هتي.

ٿي هنڪي هڪ ڪوڙهڻي جي جهوپڙيءَ ۾ رات ڪاٽي
 پئجي ۽ ائين ڏهن هنڪي شفا بخشين ٿا. سڄا وائڻ
 ڪورو ٺاڪي به ”ڪرايو“ (گمراه ڪندڙ) سڏيندا هئا.
 ”سڀني سڌارڪن جي قسمت ۾ ائين ئي هوندو آهي.
 آره سماج جي سنسٽاڪ سوامي ڊاڪٽر ڪي پڻ زهر ڏنو ويو.
 راءِ روشن لعل چيو.

اوجڙان پريستڙ پڇيو، ”اڏا سوامي“ لفظ جو مطلب
 ڇا آهي؟

حضور جن فرمايو ته مان ان مضمون تي پوءِ ٿو اچان. پهرين
 مان ٿو هانڪي سٺ مٺ جي خاص خاص سڌائين بابت ٻڌائيندس.
 پر ڇڱو مان ٿو هانجو ئي سوال پهرين ڪٿان ٿو. جيئن پر ماڻها
 جا ٻيا به ائين ڪن ٿا، اهڙي طرح اڏا سوامي پڻ ان
 پر ماڻها جو هڪ نالو آهي. اڏا معنيٰ آهي ته سواءِ ڪنهن
 ڪل مالڪ. گهڻو ڪري سندن مهاڻاڻن پر ماڻها کي سواءِ
 ڪري پڪاربو آهي. ڪورو ٺاڪ ڪاروبار ٿا، ”اوچ
 اپار بي الت سوامي، ڪوڙ جاڻي ڪن ٿي“ ڪير صاحب
 پڻ انکي ”سوامي“ ڪري سڏبو آهي. اڏا لفظ جوڙڻ
 ڪري اها سڀ غلط فهمي پيدا ٿي آهي.

ٻاوا هر نامسنگه پڇيو، ”ٿو هانجي ۽ ڪورو ٺاڪ جي مٺ
 ۾ ڪهڙو فرق آهي.“

حضور جن اٿر ڏنو، ”ڪجهه به نه. ٺاڪ، ڪير، دادو،
 پليٽو، المسيداس، چڱيون، شمس تبريز، مولانا روم،
 خواجہ حافظ، منصور، بابا فرید، مجدد الف ثانی ۽ ٻين
 سندن پوءِ ڪٿي هو ڪهڙي به دانش، قوم يا مذهب جا هئا
 سڀئي ان هڪ ئي سٿي جو پرچار ڪيو آهي. سڌائت، طريقا،

ڪرسيءَ ۾ ويٺا. آها! هينجي اها مڏو مرڪ ڪهڙي نه باري ۽ ڪشش واري هئي! الجھ ورنن ئي نٿو ٿي سگهي. سندن انگ وھڻ، ڪاٺ ڳالهائڻ، مطلب نه هجڻ ادا ۾ عجيب جادو ۽ اپار شاعري سمائل هئي.

شروعاتي ڳالھ ٻولھ ڪالھوءَ واءَ روشنل پڊھنجي من جي ڳالھ ظاھر ڪندي پڇيسو، ”حضور! توهانجي مٿ ۾ ڪهڙون سڪيالون آهن؟“

حضور مهاراج جن ڪجهه فرمائين تنهنڪن ان ئي لوجھان پٿر پٿر ۾ وڃ ۾ ئي چيو ته اسان سڌو آھي نه توهين پرمالما کي ڪولہ ۾ پھندا آھيو ۽ ان جي پٿر ۾ ڪورو جي پرچا ڪندا آھيو.

حضور جن فرمايو، ”توهان جي مھر ٻالي! جو توهان هي سوال پڇي مڊھنجو ڪم آسان ڪير آھي ۽ سٺ مٿ جي ٺن مول سڌائين جي لالھ ڪٿي آھي. اسن نه وڏو پرمالما ۾ پرون وشواس لا وڌون بلڪ اهو نه لا ۾ پرون نه سڄي شاعري ۽ مڪتي لپسائين نه ئي مٿي جيستائين آئما ان پرمالما ۾ ٺن ٿي ٿي، ڇو پرم آئند جو ساگر آھي، جو سرو پرڪاش، گيان ۽ آئند جو پندار آھي. پرمالما ئي سٺ مٿ جي آءِ ۽ اٺ آھي....“

الهيءَ ئي لوجھان پٿر پٿر چيو، ”تعجب جي ڳالھ جڏھي جو ماڻھن هن مٿ لاءِ ڪهڙا نه عجيب ادراھ ٺھرائي رکيا آهن!“

”ٺن جو نه پاڻ وڌيڪ نرو حال ٿيو،“ مهاراج جن فرمايو. ”دلپا ڪرائيسٽ، ڪير، منصور ۽ ٺن سان ڪهڙو سارڪ ڪم؟ هڪ سيارو جي رات جو ڪورو لالڪ کي ڪسور شهر ۾ ڪنھن نه پڊھنجي گھر ۾ اچڻ ڪولہ ڏسو ۽ مڏو“

وارثاڻاڻ جو آرٽ

ٿارڻج مهيني يا سال جو مولڪي ڏيان ڪونهي ڇو جو ان جي ضرورت ڪونه سجهي وائي پر ايترو ضرور ياد آڻڻ ته اهو سياري جي ولڪهڻ جو وقت هو، جو لاهور جو ڊسٽرڪٽ ۽ سيشن جج راءِ بهادر مناعل هميشه، وانگر پنهنجي موڪل جو وقت حضور جن جي چرلن ۾ گذارڻ لاءِ ڪن دوستن سان گڏجي ڏاري ۾ آيو هو. انهن آل دوستن ۾ هڪ هو راءِ روشن لعل بٽرستري، لاهور هاءِ ڪورٽ جو مشهور وڪيل جو ڪنهن وقت پنجاب آرٽ سماج جي پريزيڊنٽي سپا جو سياڻپي پڻ رهي چڪو هو ۽ ٻيو هو لاهور وارو مشهور ڊاڪٽر باوا هر لاسنگهه، ملير يا جو اسپيشلسٽ، ٽيون اوجوان بٽرستري مسٽر ڊنگرا (يا بندرا)، ڊاڪٽر عاڻي، هڪ مسلمان ڊاڪٽر ۽ ٻيا ٻه معزز ماڻهو هئا جن جا نالا ياد ڪون آيا. انهن سڀني کي چانهه وغيره پياري، حضور مهاراج جن جي بيڪ ۾ واري، هنن جي اچڻ جي حضور جن کي سوچنا ڏي وائي. ڪجهه منٽن کانپوءِ حضور جن وٽن آيا. ان وقت سندن شان ۽ جلال ڪنهن شهزاده کان گهٽ ڪون ئي لڳو. مهر پري مسڪراحت سان اسانجو آدر پاءُ ڪري اسان سان ئي گڏ هيٺ فرش تي ويهي رهيا. اسان سڀني کين ويهڻي ڪئي ته ڪرپا ڪري آرام ڪريءَ ٿي وهو پر هو اسان سان گڏ زمين تي ئي ويٺا رهيا. ايتري ۾ بٽرستري روشن لعل پنهنجي عدالتي چترائيءَ کان ڪم ورتو. داتا جن کي عرض ڪيائين ته حضور! جيڪڏهن توهين اسان کان ٿورو مٿورو وهندا ته توهان کي چڱي طرح ڏسي ۽ ٻڌي سگهنداسين. ان ئي حضور جن کلي ڏنو ۽ سڀني جي دل رکڻ لاءِ اُهي آرام

اسانجي رهبري ۽ رهنمائي ڪندو رهندو.

اهڙو ڪامل ڪشتيان هي جسماني چوارو چڙو کانپوءِ به
 پنهنجي سڪن شيوڪن جي سار سنڀال لهندو رهيٿو. اهڙا
 اليڪ مثال حضور جن جي ڪيترن ئي شهن جي ذاتي انيؤ
 ۾ آيا آهن. اهڙا هئا حضور پاڻا ساون سنگهه جن، جي ”ياس
 جا سندس“ نالي سان پرست هئا ۽ جن پر ۴۵ سال هيرن جي
 رهنمائي ڪئي ۽ ايل پٽڪيل جيو آلمانن جي ڪنهن به
 ذات ڀات جي پيد ڀاو کانسواءِ مدد ۽ سنڀال ڪئي. هنن
 ۲ اپريل ۱۹۴۸ تي ۹۰ سالن جي ڄمار ۾ هن شاڪي چولي
 جو ٿيا، ڪهو.

دريائي لعل

جڳياسوء. مٿان زوريءَ مڙهڻ جي ڪوشش ڪانه ڪئي ۽ اڪو
ڪنهنڪي آندو شواس رکي انهن سکيائن کي سويڪار ڪرڻ
لاءِ چيو. بلڪ هو الهيءَ ڳالهه تي زور ڏيندا هئا ته نام جي
ڪمائيءَ دواران پنهنجو اتيو حاصل ڪري پوءِ ئي سنت مت
جي سڌائتن کي هجرو. پر گڏو گڏ ڪن مول سڌائتن کي
عارضِي طور پهرين سويڪار ڪرڻو ئي پوندو، جهڙي طرح
جاميٽريءَ ۾ ڪجهه انومانن کي مڃي اڳتي وڌڻو پوندو آهي.
حضور جن جي لفظ نگاهه وصال ۽ واپڪ هٿي جنهن ۾
مذهبي تعصب کي ڪو به استان ڪونه هو. هو پنهنجي
ستسديگن ۾ عام طور مسلمانن ۽ صوفي فقيرن جي ٻاڻيءَ ۽
وچن جا حوالا ڏيندا هئا ۽ خاص ڪري قرآن جي هن آيت
تي گهڻو زور ڏيندا هئا:—

”مولو قبل الموتو“ يعني مرڻ کان اڳي مرو.

جڏهن منس ڪمائي ڪري روز روز مرڻ سکي ٿو يعني پنهنجي
اڃا انوسار شرار مان چيٽتا کي هٽائي مستڪ ۾ شوليتروٽ
اڪاڙ ڪري سگهيو ته پوءِ ڇڻ نه هو موت، ئي فتح پاڻي
ٿو ۽ هن لاءِ آخرت جي عذابن جو نه ڪو سوال ٿي ڪولهي.
حضور مهارج جن فرمائيندا هئا ته مالڪ جنم دراپ
رڻن آهي جو بار بار ٿو ملي. اسين صرف منس چولي ۾
ٿي چوراسيءَ جي چڪر مان آزاد ليٽ جو پرتن ڪري
سگهون ٿا يعني من ۽ مايا جي چار مان چوٽڪارو حاصل
ڪري پنهنجي نج نام پهنجي سگهون ٿا جتان آدم ۾ لڪتا
آهيون. اهو مقصد حاصل ڪرڻ لاءِ اسان کي ڪنهن ڪامل
مرشد يا پورو ستگرورو جي آڳيا ۾ رهي اڀياس ڪرڻو
پوندو. اهو سنت ستگرورو نه رڳو اسان کي ساڌا سڀڪاريئو
بلڪ اسان سان آخرين منزل تائين هروقت انگ سڏ رهي

هو لڏي پڻ الوڪي لهر ۽ دڀتا جا پندار هئا. آلمر گيان
 پريو پراپتي جي نرمل مارگ ۾ هنن الڪ جيون جي سڃاڻ
 ڪئي ۽ کين اندر ۾ نوراني روشن چهرن وارو ڏٺي ڪرلارن
 ڪيو. اهڙا پريو شش جن کي سندن روحاني رسائيءَ ۾
 قدر هو سي جڏهن سندن چرلن ۾ جهڪڻ چاهيندا هئا ته ه
 کين منع ڪندا هئا. مشڪندڙ جهري سان اڻي هٿ جهڙي
 منهن کي لمسڪار ڪندا هئا ۽ هميشه فرمائيندا هئا ته مان
 داسن جو داس آهيان ۽ اهو منهنجو فرض آهي ته مان جيون
 جي سڃاڻ ۽ شيراء ڪريان.

حضور مهارج جن جي سڃاڻڻ جو سار

هنجو اُپديش هو ته انسان جي ديهه هري مندر آهي الهي
 ۾ ئي پرمالما جي ڀرجا ڪرڻ جهڙائي. جيڪڏهن ڪو انسان روحاني
 نچر يا ڪوچ ڪرڻ چاهي ۽ پنهنجو پاڻ مڃائڻ چاهي ته الهيءَ
 لاءِ سڀ کان عمدِي پروڙڪ شالا (Laboratory) ۾ هنکي پنهنجي
 اندر ئي ملندي. سڀني سسٽم مهالائن جي سکيا آهي ته
 ”خدا جي بادشاهه“ يا پرمالما جو ڌار منش جي اندر
 آهي ۽ هو انهيءَ جو اليوز لڏهن ڪري ڳهندو جڏهن نمرنا
 ۽ ڌارح سان شهد يا لام جي ڪمائي ڪندو. هي اهوئي
 شهد آهي جنهن جي پاڙي ۾ ڪرائيسٽ فرمايو آهي ته ”اهو
 پرمالما وقت هر ۽ اهو پرمالما هو ۽ اڄ به اهو پرمالما آهي“
 اهو شهد هن ڪلچر ۾ به پوري ڪروو ۽ جي ڪرنا سان پراپت
 ٿي سگهيو. اهو شهد نه صرف ساري رچنا جو سهارو آهي
 بلڪ اسانجي اندر به هر وقت گرلچي وهيو آهي. الهيءَ
 شهد ذريعي اسانجي ڪنهن به دٻيل آتما آزاد ٿي آڪاش منڊل
 ڏانهن پرواز ڪري آخر وڃي پرمالما ۾ ٺهڻ لڳي ٿي.
 حضور مهارج جن ڪڏهن به انهن سڃاڻن کي ڪنهن به

۽ انڀري وڃن ٻڌڻ لاءِ ڀارت جي سڀني ڀرائن مان جڳياسو اچي ڪٺا ٿيندا هئا. سنگت هزارن ۾ هوندي به پورن شانتي هوندي هئي.

جيتوڻيڪ هزارين ماڻهو حضور جن جا شش هئا ۽ سندن هر حڪم جي بجاوڙي پوري ۽ آدرسان ڪندا هئا ان هوندي به پاڻ هميشه لهڻائي ۽ نمروا جا پندار هوندا هئا ۽ ڪوبه جڳياسو ساڻن مهل ڪمهل ملي سگهيو ٿي. ايتري قدر جو سکر پٿري ۽ ٻين جي منع ڪرڻ تي به پنهنجي ليد ۽ آرام جي وقت به ماڻهن کي اندر اچڻ جي اجازت ڏيندا هئا. اڪثر ڪري فرمائيندا هئا ته هيءَ دهر ٻين جي شيوا ۾ لڳي وڃي ته انکان بهتر ٻيو ڇا ٿو ٿي سگهي؟ ڪڏهن ڪڏهن ڏهه آواز ۾ فرمائيندا هئا ته ستن جي جاگير آهي ئي ڏک ۽ ڏاکڻا. هو هن دنيا ۾ آرام جي زندگي بسر ڪرڻ ڪين ايندا آهن پر ايندا آهن ٻين جي شيوا ڪرڻ بلڪه انهن جا ڏک درد پاڻ تي هموار ڪرڻ. اهو ٻڌي سڀ چپ ٿي ويندا هئا. هو ڪنهن به قسم جي ڪنهن کان به پڇيائين ڪين وٺندا هئا. سندن عقيدو پڻ ڪروڙ نانڪ صاحب جن جهڙو هوندو هو ته:

”گهال ڪاه ڪڇ هڻڻ دي نانڪ راه پڇاڻي سوء.“

ارتات جيڪر پنهنجي روئي پاڻ ڪمائي ٿو ۽ ان ڪمائيءَ مان ڪڇ ڏان ڪري ٿو، انکي ئي پرالما جو مارڪ هٿ اچي ٿو. سندن شيوڪن، جنهن ۾ قريب قريب سڀني قسمن جا ماڻهو هئا، کي به اها هدايت هئي ته حق حلال جي ڪمائيءَ تي گذارو ڪرايو ۽ ڪنهن کان به ڪا پڇيائين نه وٺو.

جيتوڻيڪ حضور جن الوڪ شڪتين سان پُرپور هئا، سندن سڀني جانين ۽ ڀرائن بلڪه وڏشي ماڪن جا هزارين شش هئا ان

گورو لالڪ صاحب فرمائين ٿا اهڙي طرح سرت شهد چر
اڀاس ڪري هن ڀر ساگر مان ٿري پار ۾.

هن دوهي جي ٿورن ئي لفظن ۾ سندن سداسي ۽
پرماري رهڻي ۽ چو ساڙ اچي ٿو وڃي.

هندجو اڀدش اهڙو نه سڀل ۽ ڳرڙهه وڻين جي واپاڪيا
اهڙي نه سولسي ۽ موهيندڙ هوندي هئي چر هڪ اڻ
پڙهيل رواجي ڳولائو به ڪن چڱي ۽ ويس جهڙي سگهندو
هو. انهيءَ هوندي به اهي اڀدش اهڙي ڳرڙهي ڪيان سان
پريل هوندا هئا جو چڱا ڇڻا وڌوان ۽ دلاساڙ اڻ ٻڌي دلڪ
وهجي ويندا هئا.

حضور مهاراج جن پنهنجي اڀدش ۾ ڪنهن به توپشا يا
اصليت جي دهرول نه ڪئي ۽ ٻارڪ لار سان ڏار وڃي نه
هن سار ۾ ڪا نئين وسع آهي نه ڪانه صرف نئين اڻال
۾ پراڻي روحاني دوا يعني حضور جن انهيءَ کي اڀدش کي
دهراڙ جهڙو ڪيو ۽ لالڪ، دادوءَ ۽ پلٽوءَ، حافظ ۽
مولانا روم، پنهنجي پنهنجي زماني ۾ جيون ڪي ڏنو.
فرمائيندا هئا ته ستن جي پڙهي ڪڏهن ختم ٿئي ٿئي
۽ هندجو ڌرم، مذهب ۽ ذات پات سان ڪو به سنڀل نٿو
رهي. ستن جو اڀدش سڙو اڻڪڪ آهي. گورو لالڪ صاحب
جن فرمائين ٿا:-

”ڪتري پراهمن سؤ د وگس،

اڀدش چتر وولا ڪٿه ساڻا.“

حضور مهاراج جن جا شيرڪ اٽڪل ۾ لک هئا جن ۾
سڀني قسمن جا ماڻهو، جهڙوڪ چتر واپاري، هوشيار پروڙيسر
وزار ۽ ڪي راجا مهاراجا به هئا. مهيني جي آخري آرٿوار
ٿي جيڪو مستڪ ٿيندو هو، انهيءَ ۾ سترنن جا پوٽر ٺاريا

هن ڪڏهن هڪ ڀيرو به سٽنگي يا اي سٽنگي ڪان
پنهنجي ذاتي خرچ لاءِ نه ورتو ۽ هميشه حق حلال جي
ڪمائيءَ مان گذارو ڪرڻ جي هدايت ڪندا هئا. حصار
صافي ۾ سڙي پوسان ڪندڙو ڳوٺ ۾ ڪن ڪائي وڏي
زمين (Farm) هئي جا هنن حياتيءَ ۾ ئي پنهنجي پٽن کي
ورهاڻي ڏني.

سندن مختصر جيون ڪي مان پنهنجي دوست پروفيسر
جگمهدايل جي هن ليکڪ سان سمايت ڪيان ٿو.

”پياس جي لڏپلائي ۽ معذرتي اسٽيشن کان لڏي-ڳڙهي
ميل پري، سناري جهنگهڻ ڪان دور اڪالت ۾ پرون
مهاڻا رهندو هو، جنهنڪري عام طور ”پياس جو سنڌ“
ڪري سڏيندا هئا.

هو سياسي يا لاهوري ڪول هئا. هنن ڪڏهن به ڳڙهو
وٺا وٽر ڪين پڪيا ۽ لڪي رهن جا شش اهي وٽر
پاڻن لا، سواءِ انهن جي، جي اڳ ئي ڪنهن سياسي جي
سمهڙاڻ سان واسطو رکندڙ آهن. هو پنهنجي سٽگروءَ، بابا
جمل سنگهه، جن وانگر صاف سفيد وٽر پهريندا هئا. پوءِ به
هو پنهنجي جيون اهڙا نه لاهوري ٿي واپس ڪندا هئا،
جو جيڪي اوچا آدرش ڳرو لاک صاحب جن پنهنجي
هينن ٻائيءَ ۾ فرمايا آهن، انهنجو حضور مهاڙا جن زندهه
مثال هئا.

”جڏهن جل مهه ڪل لاهور مرڻي لاهوري،

سڄي سڄي ساگر ٿي لاهور لاهوري.“

جهڙي طرح ڪل ٻائيءَ ۾ رهندي به پسي ٿو ۽ مرڻي
ٻائيءَ ۾ ئي رهندي به ڏهن به اڏامي ٿي نه خشڪ پون سان،

حضور مهاراج جن سوامي جي مهاراج جن جي سار
 نين جو پنجابي آئو ڪيو ۽ ڪور مس سڌاڻ لائي ٻسڪ
 ان ٻاڻن ۾ خود لکيو ۽ آلهي ۽ جا هيٺر انگريزيءَ
 (Philosophy of the Masters) ۽ ٻين اڻلين ۾ ڇاپا ڇپجي
 چڪا آهن.

ڊاڪٽر چائلس ايم-اي، ايم-ڊي، بي-ڊي، هڪڙو
 امريڪن سرجن ٽنري ۾ ڪاٺي سال لڳاتار رهيو (۱۹۳۲ کان
 ۱۹۳۹) ۽ هن ۾ مشهور ٻسڪ لکيا، ”وٽ ا ڪرٽ ماسٽر
 ان انڊيا“ (With a great Master in India) ۽ ”د ٻاٽ
 آف دي ماسٽرس“ (The Path of the Masters) جي هيٺر
 وڌيڪي جڳهاسن لاءِ ڄڻ ۾ روشن منار جي مثل آهن ۽ انهن
 جا وڃيڙائيءَ ۾ ڪيترائي سنسڪرت ڇپجي چڪا آهن.
 ڪرل سي-ڊايمو سٽڊوس، جو ۱۹۳۶ع ۾ هندستان جي
 وائسراءِ جو ملٽري سيڪريٽري هو ۽ پوءِ امريڪي ڪميشن
 جو چيئرمين ۾ ٿي رهيو، آلهيءَ هڪ لٽاٽ سندر ۽ وڃيڙ
 پوڪي ٻسڪ ”دي انر وائس“ (The Inner Voice) لکيو
 آهي جو ۱۰ الڪ پاشائن ۾ ڪيترائي دععا ڇپجي چڪو
 آهي. انگريزيءَ ۾ ٻيا ٻه ڪيترا ڪارائتا ٻسڪ شايع ٿي
 چڪا آهن جهڙوڪ ”لائيت آن مس مس“، ”مائس آف
 دي سول“، ”اسپرڊوئل جيمس“، ”مسز آر دي
 سپرڊوئل ٻاٽ“ ۽ ٻيا، ”دي مسڪ بائبل“ ”مس
 مس انڊ دي بائبل“ ”سار ٻيس“، ”ٽيلس آف دي
 مسڪ ايسٽ“، ”ڊڪورسز آن مس مس“، ”ڊوائس
 لائيت“، ”ڪٽيسٽ فار لائيت“، ”ولنگ وڊيس“
 وغيره.

حضور مهاراج جن جي خالڪي زندگي لٽاٽ سادي هئي.

هن ڪڏهن هڪ ڀيرو به ستنگي يا بي ستنگي ڪان
پنهنجي ذاتي خرچ لاءِ نه ورتو ۽ هميشه حق حلال جي
ڪمائيءَ مان گذارو ڪرڻ جي هدايت ڪندا هئا. حصار
ضلعي ۾ سرسي ڀرسان سڪندر پور ڳوٺ ۾ کين ڪاٺي وڏي
زمين (Farm) هئي جا هنن حياتيءَ ۾ ئي پنهنجي پٽن کي
ورهاڻي ڏني.

سندن مختصر جيون ڪي مان پنهنجي دوست ڀروڻيسر
ڇڪموهه لعل جي هن ليک سان سماپت ڪيان ٿو.

”پياس جي ننڍي ۽ معمولي اسٽيشن کان لڳ ڀڳ ٽي
ميل پري، سناري جهنگهن کان دور اڪالت ۾ پورن
مهاڻا رهندو هو، جنهنڪري عام طور ”پياس جو سنڌ“
ڪري سڏيندا هئا.

هو سياسي يا ٽيموي ڪونه هئا. هنن ڪڏهن به ڳيڙو
رٿا وستر ڪين ڏکيا ۽ لکي رهنس جا شش اهي وستر
پاڻين ٿا، سواءِ انهن جي، جي اڳ ئي ڪنهن سياستين جي
سمهر ڏاڍ سان واسطو رکندڙ آهن. هو پنهنجي سنگورو، بابا
جئمل سنگهه جن والگر صاف سفيد وستر پهريندا هئا. پوءِ به
هو پنهنجي جيون اهڙا نه نروهي ٿي وٽس ڪندا هئا،
جو جيڪي اوچا آدرش ڏرو ٿاڪ صاحب جن پنهنجي
هيلين پاڻيءَ ۾ فرمايا آهن، انهنجو حضور مهاراج جن زندهه
مثال هئا.

”جڏهن جل مهه ڪمل ٿرالم مرغائي نيساڻي،
سرب سبد ڀڄي ساگر ٿر ٿي ٿاڪ نام وڪاڻي.“

جهڙي طرح ڪمل پاڻيءَ ۾ رهندي به پسي نٿو ۽ مرغائي
پاڻيءَ ۾ ئي رهندي به اڏامي ٿي نه خشڪ ٻرن سان،

حضور مهاراج جن سوامي جي مهاراج جن جي سار
 نين جو پنجابي اٿو ڪيو ۽ گورو مست سڏائڻ لائي پستڪ
 ٻن ٻاڻن ۾ خود لکيو ۽ انهيءَ جا هيٺي انگريزيءَ
 (Philosophy of the Masters) ۽ ٻين ارامن ۾ ڇاپا ڇپجي
 چڪا آهن.

ڊاڪٽر جانسن ايم. اي. ايم. ڊي. بي. ڊي. هڪڙو
 اميرڪن سرجن ڌاري ۾ ڪافي سال لڳلار رهيو (۱۹۳۲
 کان ۱۹۳۹) ۽ هن ڊ. مشهور پستڪ لکيا، ”وٽ ا گريٽ ماسٽر
 ان انڊيا“ (With a great Master in India) ۽ ”د پات
 آف دي ماسٽرس“ (The Path of the Masters) جي هيٺو
 وديشي جڳهاسن لاءِ ڄڻ ڊ. روشن منار جي مثل آهن ۽ انهن
 جا واجهڙائيءَ ۾ ڪيترائي سڪرڻ ڇپجي چڪا آهن.
 ڪرنل سي. ڊ. رايو سڏوس، جو ۱۹۳۶ع ۾ هندستان جي
 وائسراءِ جو مائٽري سيڪريٽري هو ۽ پوءِ ايجنسي ڪميشن
 جو چيئرمين ٿي رهيو، انهيءَ هڪ ٽيپو سندر ۽ واپار
 پرگيه پستڪ ”دي انٽر وائس“ (The Inner Voice) لکيو
 آهي جو ان ايڪ پائائن ۾ ڪيترائي دوما ڇپجي چڪو
 آهي. انگريزيءَ ۾ ٻيا ڊ. ڪيترا ڪارائتا پستڪ شايع ٿي
 چڪا آهن جهڙوڪ ”لائيت آن سٽ مس.“، ”مائس آف
 دي سول“، ”اسپر پيپرل جيمس“، ”مستزم آر دي
 سپر پيپرل پات“ ڊ. پاڻا، ”دي مٽنگ بائبل“ ”سٽ
 مٽ انڊ دي بائبل“ ”سار پيس“، ”ٽيلس آف دي
 مٽنگ ايسٽ“، ”ڊڪورسز آن سٽ مس.“، ”ڊوائس
 لائيت“، ”ڪٽيٽ نار لائيت“، ”ولنگنگ وائيس“
 وغيره.

حضور مهاراج جن جي خانگي زندگي ٽيپو سادي هئي.

ظاهر ڪرڻ کان گھيرائيندا هئا. پر حضور مهاراج جن انهن جي دامن ۾ اڙي نه همت ۽ مردانگي ڀري جو اڄ هو هن ڀرم ستير کي اي ڌڙڪ سويڪار ڪرڻ لڳا آهن ۽ پاڻ کي سنت مت جا پوئلڳ ڇڏائڻ ۾ حاضر ٿا وڻن. اڄ هن مت جا سخت ورور ڏي نه مڃين ٿا ته ستسنگي ماس مڇي شراب کان پرءُز ڪن ٿا ۽ نيڪ پاڪ زندگي رکي مالڪ جو ڀڄڻ بدگي ڪن ٿا.

ڪو وقت هو جڏهن پنجاب ۾ ڪنهن راڌا سوامي مت جو ٺاڻو ٿي ڪونه ٻڌو هو ۽ هاڻي اهو وقت آيو آهي جڏهن ڀارت جي ڪنڊ ڪڙڇ ۾ سَوَن اڪه هزارن جي تعداد ۾ ستسنگي ڦهليل آهن. ڪنهن به ڳوٺ يا قصبي ۾ وڃو ته ٿوهانگي ڪو نه ڪو ستسنگي ضرور ڪڍيو. ڀامبي ۾ هن وقت هزارن ۾ ستسنگي آهن ۽ ڪجهه سال اڳ اُتي ستسنگ گهر اُهرارو وڌو جو شهر جي خاص سٺن هالن ۾ هڪڙو آهي. دهليءَ ۾ هفتيوار ستسنگ ۱۳ هينن ٿي ايندو آهي ڇاڪاڻ ته شهر جو ڦهلاءُ ڪيترن مهلن ۾ آهي.

حضور جن سنت مت جو سندس نه صرف ڀارت جي ڪنڊ ڪڙڇ لائين پهچايو بلڪه وڏي شي ملڪن ۾ به ۽ اڄ انگلنڊ، آمريڪا، ڪئناڊا، اڀرڪا، سئيزولنڊ ۽ دنيا جي ٻين ڪيترن ديشن ۾ راڌا سوامي ستسنگ جا سٺا مرڪز بڻجي ويا آهن. هر سال سياري ۾ انهن ملڪن مان ستسنگي ڏاري ايندا آهن ۽ سگورون جي چرلن ۾ ويهي سنت مت جي سکيائن کي ٻڌندا آهن ۽ انجي گهرائڻ جو چيئن ڪندا آهن. در اصل، ڏارو هينئر دنيا جو هڪ پرسڌ روحاني مرڪز بڻجي چڪو آهي.

ستنگ - منڊ جي ڪناري، ڪلتي ميدان ۾ ڪوٺو پيو.

حضور جن اتر پوديش جي بلند شهر، خرڄا، بساوا، مروت، سهارنورو ۽ ٻين ڪيترن وڏن شهرن ۾ پڻ ويا. سانگي رياست جي مهاراجا هي وقتي ڪوٺ تي حضور جن سانگي پڻ ويا. رستي ۾ حضور جن سمجڻي ۾ سنگ ڪيا. هي شهر ساڳو ۽ پوکو واد جو مرڪز آهي. هن دور ۾ حضور جن پوکي ۾ جنرل راجواڙي ۽ سندس پٽي راڻي اڪشمي ٻائي راجواڙي جي سنگي ۾ پڻ سنگ ڪيا. مرنددي سمرور سنگ چرشي، ڪي سي اس آ، مشهور وڪيل ۽ ان وقت گورنر جي انگز اڪيٽو ڪائونسل جي گهر، وياڳر جي ميمبر، جي عرض ڪوٺ تي امرائين ۾ پڻ اڀريا. انهن سڀني شهرن ۾ حضور جن جي سنگن ۾ ايترا نه ماڻهو ايندا هئا جو سڀ هال ۽ شاميانا ڪڍا ڇڏي وڃن هئا ۽ ڪيترن ئي ماڻهن کي ٻاهر بيٺو ٻوندو هو. سانگي ۾ جو مهاراجا سنگ لاءِ پنهنجو مڌام ڇڏي ڪري، پاڻ ۽ سندس راڻي، راجڪمار ۽ راجڪمارين سميت وڃي نين ۾ رهيا. جتي ڪٿي حضور جن جا سنگ اڪل شائسي ۽ ڏٺا سان ٻڌا ويندا هئا.

حضور جن جي هنن دڙون سڄي هندستان جي ڪنڊ ڪڙڇ ۾ سنگ مرمر، ڪوٺا ۽ هزارن جي تعداد ۾ ماڻهو سنگ ڏانهن ڪڍي آيا. مختلف ڌرمين ۽ جاين جا ماڻهو، مختلف ويچار ڌارائن وڪندڙ پوڄا، هندو، مسلمان، ٻوڏي، عيسائي، پارسي، چين، بنگالي، مدراسي، گجراتي، مراهٽا ۽ سڌي سڄي سنگ مرمر جي زبردست ڪشش متوس ڪرڻ لڳا. حضور مهاراج جن جو ڌاري ۾ ڪارڊ شروع ڪرڻ کان اڳ اهڙو وقت هو جو راجا سوامي سنگي پاڻ کي

۽ ائين مان ڪيترا نه اها ڳالهه ڪاٺيءَ طرح، جيئن اها نه
 بياس جي سنڌ هئس ماڻهن جون بياس شراب ورتائڻ ۽
 اهيون برون عادون ڇڏائون آهي. هيءَ اهائي ذراي
 آهي جتي اڄ کان قريبن ۲۰۰ سال اڳ چوڻيهن رياستن
 جي راجپوت راجائن کور و گوردينگه جي سڀا ڪي ٻڌ
 کان اڪار ڪيو هو ۽ هنن جي خلاف وڃي دشمنن سان
 مليا هئا.

پنجاب کان پوءِ حضور مهراج جن هندستان جي ٻين پراڻن
 ۾ لام جو پرچار شروع ڪيو. شري ليجرمل پارلائيءَ جي
 وڌيڪي ڪرڻ تي حضور جن سن ۱۹۳۰ع ۾ ڪراچي، حيدرآباد
 سکر ۽ سنڌ جي ٻين ۽ ڪيترن شهرن ۾ سٽنگ ڪيا. ان
 وقت دوران صاحب ڪڙوئي سنڌي سٽنگي هو ۽ بهران
 ۾ ٽينهن نه سندس بنگلي جي باغ ۾ ئي سٽنگ ٿيو. اتي
 اتي ٽينهن سٽنگ ۾ ماڻهو ايترا نه ٿورا آيا جو دوران
 صاحب چيو ته اشتهار چڻائي شهر ۾ ورهائجڻ جيئن ماڻهن
 کي حضور جن جي ٻڌارڻ جو پتو پوي. اڪري ٿي
 جي پرچار ۽ اشتهار ٻاريءَ کي حضور مهراج جن پسند ٿي
 ڪين ڪندا هئا. هنن فرمايو، ”دوران صاحب ٿورو ٿورو،
 لوهانچر، مٺ ۾ ئي ڪافي پرچار ٿي ويندو، لوهانچي
 لڪي اشتهار ورهائڻ جي اڪايف وٺي پوندي ۽ لڪو
 ڪجهه خرچ ٿي ڪرڻ پوندو.“

ٽين ٽينهن ڪنهن ڪراچيءَ جي چنڊا ٿي خبردار ڪرڻ
 لاءِ اشتهار چوڻي ورهالا نه بياس واري سن کان هر شيار
 رهجو، جو هو ستن جي پاڻيءَ ۾ سڀا جو غلط ارت ٻڌائي
 ماڻهن کي غلط راه ٿي وئي ٿو وڃي. نتيجو اهو نڪتو
 جو شام جو سٽنگ ۾ ايترا نه ماڻهو آيا جو اتي ٽينهن کان

د نرا اسماعيل خان، جهولام، گجراتوالا، وزير آباد، سيالکوٽ،
 چمن، لاهور، ملتان، مانڱو مري، سرگودا، اوکاڙا،
 شيخوپورا، امبالا، دهلي، روهتڪ، روڙ، حصار، هوشيار پور،
 ڪانگرا، پالمپور، سلا، ميرور پور ۽ ٻين شهرن ۾ سسنگ
 ڪيا. لاهور، امرتسر ۽ جلندر ۾ نه اڪثر هر مهيني سسنگ
 ڪرڻ لاءِ ويندا هئا. ڪپور ٿلا، فگرادھ، قلندر، سلطانپور
 لوڙي، دادان، بتالا، نرنارون، گرداسپور، دسوها، فاضلڪا،
 جڳندري، موگا ۽ ٻين سڙن ٿين وڏن ڳوٺن ۽ شهرن ۾
 سسنگ ڪندا رهيا.

پنجاب جي ٽيڙ ڀڳت سڀني وڏن شهرن ۾ راولپنڊي،
 ملتان، لاهور، مانڱو مري (جي هيندر سب پاڪستان ۾
 آهن) امرتسر، جلندر، لڌيانا وغيره ۾ وڏي لاڳيت سان
 شالدار سسنگ گهر لهي راس ٿيا. هاڻي نه پنجاب جي نه
 ڊگڙ ڳوٺن ۽ شهرن ۾ سسنگ گهر آهن ٻاڪه اٺن ڏورانهن
 ٻهاڙي علائقن ۾ به، جتي حضور جن سسنگ جا خاص مرڪز
 مقرر ڪيا هئا. پٿور (پالمپور پٿورن) ڪاڙو ڪي ڊڙ
 (پاروٺن بنگالي پٿورن) پٿور ٿا (اونا وڃو) مانڱي (پراڻي
 مشهور منڊي رياست) ۾ امام رڻديڪ سسنگ گهر اڏيل
 آهن. پنجاب جي مشهور ٻهاڙ ڊلهائوسيه ۾ حضور مهاراج جن
 ٽي عالیشان بنگلا ٺهڻ ڪيا. اٺن سسنگ گهرن ۾ حضور
 جن هر سال گهٽ ۾ گهٽ هڪ هفتو نه ضرور ويندا هئا.
 جتي به حضور جن ويندا هئا نه اوسي پاسي جي ايشمار
 سسنگ پنهنجي سگورن جي مڙما ڏانهن اچي اُتي ڪٺي
 ٿيندي هئي. ٻهاڙي لوڪن لاءِ نه هر سال اهو چڻ نه هڪ
 وڏي مهلي جو موقعو ٿي پوندو هو. ايتري قدر جو هر
 سسنگي به پنهنجو وار وروڏ ۽ دشمني زاري وهدا هئا

ان ٽن سالن ۾ ٽاري جو لسيدو ستنسنگ گهر، جنهن ۾
 ستنسنگ ٿيندو هو، سو ڏينھون ڏينھن وڌندڙ سنگت لاءِ
 ڪافي نه رهيو. پوءِ وڏو ستنسنگ گهر (بابا جمل سنگهه، هال)
 جنهن ۾ ٽه هزار ماڻهن جي وهڻ جو پراڻو ٿي سگهيو،
 لهرارو وارو. پر انهيءَ ۾ به سنگت سماجي نه سگهي. هيٺي
 ان ۾ مهاراج جن اسم دان ڏيندا آهن ۽ ڪڏهن ڪڏهن
 مينهن جهڙو ۾ ستنسنگ ٿيندو آهي.

حضور مهاراج جن هڪ موقعي تي فرمايو ته ڪيڏو به وڏو
 ستنسنگ هال ڪٿي لهرارو پر آئينده ستنسنگ نه ڪٿي ميدان
 ۾ ئي ڪرڻو پوندو. انهيءَ ڏانءِ ٽاري ۾ يا ٻين هنڌ جتي
 دڙي ۾ ستنسنگ ٿيندا آهن، سي سڀ شاهيالا لڳائي ڪاپل
 ميدانن ۾ ئي ڪيا ويندا آهن. ڪڏهن ڪڏهن نه اهي شاهيالا
 سنگت لاءِ ٿورا ٿيندا آهن ۽ ڪڇ سنگت کي اُس ۾ ٻيهر
 پوندو آهي. حضور مهاراج جن جي دڙن کي جي وستر
 سان ورلن ڪجي نه ڪئين بستڪ لکجي وڃن. حضور جن
 جي ديا مهر جون وارٽون ۽ ڪرامتون، سندن اڪ ڪم
 ڪرڻ جي شڪتي، اڏي رات ٽائين جاڳي سچ جي متلاشين
 کي وقت ڏاڍا، دور دور ٻهاري علائقن ٽائين دورا
 ڪري اُتي جي غريب لوڪن کي چٽاڻا، انهن سڀني جي
 باري ۾ ايڪه ورتالت ٻڌبا آهن. گورو نالڪ ڪير ۽ ٻين
 پراچين ستن وانگر حضور جن سڄي ڀارت جو دورو ڪيو. پشاور
 کانولي بمبئيءَ ٽائين ۽ ڪراچيءَ کانولي ڪاڪتي ٽائين،
 ايڪه ننگرن ۽ ٻولن ۾ پهچي اچيم ۽ پٽڪيل جيون کي
 سمن مٿ جو پيغام ڏيئي سندن سڪل دٻين کي پرماتما جي
 پگٽيءَ سان سرسبز ڪيو.

هنن پشاور، راولپنڊي، اثبت آباد، ڪالاباغ، ڪوهاٽ،

جلندو جتي هن وقت واهن هزارن کان مٿي ستنگي آهن
 اُتي سردار پگتنسنگه کالسواء پير ڪو ستنگي ٿي ڪوڙ
 هو. ڪٿا ڪرڻ ۽ ستنگ، جي پراچين هندو ڌرم جا مکيه
 انگ هئا، ٺڪي ماڻهن نظر انداز ڪري ڇڏيو هو. ٻين ستن
 وانگر حضور مهارج جن کي نه چئبي طرفن کان ٿهندڙ مهالشد
 کي منهن ڏيڻو پيو.

هندو ڌرم جي سڀني فرقن ۽ سمورن دين هينئر مضبوط
 وروڻ ڪيو. راجا سوامي مس جي خلاف ڪنهن قسم جا
 ادواه ڦهلايا ويا ۽ بدنام ڪرڻ ۾ ڪا به ڪار ڇڏي
 وئي. ستنگن کي ”الان پرسف“، ”پرسف پرتن ۾ وشواس
 رکندڙ“ ۽ ”چوٽ ڪائيندڙ“ وغيره ڪوٺيندا هئا.

پر ستگرون جو اُپديش ڪهڙو هو؟ سڀني ستن، ڪهڙوڪ
 گورو لالڪ، ڪبير صاحب، پلٽو، دادو، لاسي صاحب،
 روداس وانگر، حضور جن جي اها ئي ڪها هئي، ”پرمانا
 ۾ سماجڻ بنا ڪڏهن به سچي خوشي ۽ شائسي پراپت نه
 ٿيندي ۽ اهو پرمانا ڪٿي ٻاهر ڪونهي. اسانجو شرار ٿي
 سڄو مندر آهي جنهن ۾ هر رهيٽو، ڪنهن اهڙي وانگر
 کي ڳوليو جنهن هڪڙي ڏٺو آهي ۽ ٺوهانڪي به ڏيکاري
 سگهي“ انهيءَ ۾ ٻلا ڪهڙي اعتراض جوڳي يا ناراض ٿيڻ
 جي ڳالهه هئي؟ ڪرائيسٽ، محمد، زردشت، لالڪ،
 ڪبير ۽ ٻين سڀني ستن جو به نه اهو ئي اُپديش هو. پر
 دنيا جا ماڻهو اڪبر جا ڏيڻ آهن. هو پنهنجي پنهنجي ڌرم
 جي اصليت کي تبصرائين ٿا ۽ سمجهڻ جي ڪوشش نه
 ڪن جيستائين ڪن سندن ڌرم جا پرچار ڪ پرائين رسمن ۽
 سڏائڻ مطابق نه سمجهائين. پر ٽنهن هوندي به حضور مهارج جن
 هڪڙي پنهنجو سندن ڏيڻ ۾ ڪامياب ٿيا.

جو پيد ٿيو. جڏهن هنن ٻهريان ٿي-ري ۾ ستنسنگ شروع
ڪيو ته ان وقت پنجاب ۾ اٽڪل ۲۰۰۰ ستنسنگي هئا ۽
پنڊارن تي حاضري به ٿي سو هوندي هئي جا پوءِ لک کان
به وڌي وئي.

بابا جمل سنگھ مهاراج جن ۲۴۰۰ جيون کي لام دان ٿيو ۽
گهڻو ڪري فرمائيندا هئا ته مون کان پوءِ جيڪو ڪم سنڀاليندو
سو ٿو ٿئي سگھي ۽ ديا مهر جو پنڊار کڻي ايندو.

جڏهن مهاراج جن پنجاب ۾ پرچار شروع ڪيو ان وقت لوڪن
ٽن ڳوٺن ۽ سنت مت جي سکياڻن کي ڀلائي ڇڏيو هو.
وڏا وڏا ودوان به ڳورو لاک جي اُمر سکياڻن کي ڀوڳ ۽
ويدانت سان ڀيت ڪرڻ لڳا. پنجن لائن جو پيد الپ ٿي
وڌو هو ۽ ڪنهن کي سرف شيد ڀوڳ يا اهد مارڻ جي
ارجھ ڪانه هئي. ڳوٺن جي اها مول سکيا ”ان ڳورو مڪت
نه پائي ڪوئي“ ڪنهن کي ياد ٿي ڪانه هئي بلڪه انهيءَ
جو کلي طرح ڪنڊن ڪيو ٿي ويو. ان پڙهيل مورخين، ٽيڙن
۽ ٻين ڳوٺ پدارٺن جي پوڄا، جنهنجو ستن هميشه ڪنڊن ڪيو
آهي، ۾ اڳل هئا ۽ پڙهيل ماڻهو پنهنجي سکيا جي زور اثر
اچي ناستڪ بڻجي پيا هئا.

ناستڪ ٿي جو زور ايتري قدر هو جو ملڪ ۾ ڪيترن
هنڌ ناستڪن پنهنجون سنسٿائون ٽپي ڪيون هيون. ٿر-مي
جهڳوڙا ۽ مذهبي نساد هميشه ڇڙيا رهندا هئا. پر اڃا مان
ماڻهن جو وشواس نڪري چڪو هو عام لوڪ اڌرم جي
وهڪ ۾ وهي رهيا هئا.

مالڪ جي ديا مهر کي جوش ۾ آڻڻ لاءِ شايد انهن ڳالهين
جو هٿ ضرور هو. امرتسر، لاھور، لڌيانا، هوشيارپور،
امبالا، دهلي جوڙن شهرن ۾ به اٽڪل ٿورا ستنسنگي هئا.

بالجاي ارک جو ت حضور اکر ۾ ئي اڀياس ڪيو هو.

الهي ۽ بومارت جي ڪوچ جي دوران ۾ (۱۸۹۴) سندن متر ٻار ڪاهن سنگھ کين ٻڌايو ت ٻاٻا جڻمل سنگھ ٺاڻي هڪ مهان سلس مريءَ ۾ آيو آهي ۽ وڌيڪ چيائين ت توهان ڪيتري وقت کان سڄي ۽ اوچي ڪروڙ جي ڪوچ ۾ آهيو، هاڻي مون سان گڏ هلو ت توهان کي اهڙو ڪروڙ ڏيکاران. ٻاٻا جن جا ئي چار سسنگ ٻڌڻ سان سندن سڀ شڪاوتون ترميم ٿي ويئون ۽ محسوس ڪيائون ت ڇهڙي ڪروڙ جي ڳولا ۾ هوس سو ملو آهي. ٻاٻا جي مهاراج هن کين ڏکڻا ڏي ۽ سرف شمد پوک، جنهنجو ذڪر گرنت صاحب ۽ ٻين سندن جي ٻاڻيءَ ۾ آيل آهي، جي اڀياس جو طريقو سيکاريو.

لام دان ڏيڻ وقت ٻاٻا جڻمل سنگھ مهاراج هن کين چيو ت مان صرف تنهنجي واسطي ايترو پريان مري ٻڌايو آهيان. تنهنجي مورت امانت پيل هئي جا اڄ مون توکي سونپي آهي.

ان وقت حضور جن جي عمر ۳۶ سال هئي ۽ مريءَ ٻڌايو ئي ٻيڻيءَ ۾ الجير هئا. جلد ئي حضور جن جي توڪريءَ مان دل کڻي ٿي پئي ۽ سساري جيون کان ت اداس ٿي پيا. اڪري ڪئين ڀيرا ٻاٻا جي مهاراج جن کي عرض ڪيائون ت مون کي اجازت ڏيو ت توڪريءَ مان استيڻا ڏيئي اچي ڏاري ۾ توهانجي چون ڪئون ۾ وهان. پر سندن اها ويڻي ٻاٻا جن ت ڇڏندا هئا ۽ کين چولدا هئا ت وقت ايندو جڏهن توهين جيءَ پري ڏاري ۾ وهندا.

آخر حضور جن اپريل ۱۹۱۱ع جي پهرئين هفتي ۾ وڻار ڪيو ۽ ۲ اپريل ۱۹۳۸ (جڏهن جولي جو مسمان) تائين ڏاري ۾ رهيا. الهيءَ عرصي ۾ هنن ۱۳۶۰۰۰ جيون کي لام

جيتوڻيڪ وٽن سڀ ڪجهه هو۔ پيسو، عزت، صحت، عهدو
۽ ٻيا ائڪ سڀاري مک پر ٿيڻ هوندي به هنن هميشه
الهيءَ چيز جي ڪمي مٿس ڪٿي جا هٿڪي سڄي خوشي
۽ شائتي ڏاڻي سگهي. سندن آڏا ڪي ان وٽو جي ڪوچ
هڻي جا هن چڙ سنار ۾ ملي لڻي سگهي ۽ اها هڻي پرمالما
جي پراپتي. هنجي اها روحاني پياس ڪٿي به ٿر پست
نه ٿي.

حضور جن ڪيترا سال ڪرهن مريءَ ۾ اٿس۔ ٻڌي۔ او
ٿي رهيا ۽ اتي ڪيترن متن ۽ ٿورن جي ساڌن سان ملڻ
جو ڪين موقعو ملو. ڪشمير ۾ هندن جو مشهور ٿيرت امرات
آهي. جيڪي ساڌو ۽ سياسي اوڏانهن ويندا هئا تنکي مريءَ
مان لنگهڻو ٻڌو هو. گهڻو ڪري ڪرڻ ڪو ساڌو مهالما
حضور جن جي گهر رهيل هوندو هو بلڪ سندن مڪان ڪي
ڪو لهندا ٿي هئا ساڌو مهالمان جو ٿورو.

هڪ ٻڌ بڪشوه کان ٻڌمت ۽ جين مت جا گرنت پڙهيائون.
اهي به سندن آڏا ڪي پياس ڪي جهڙائي نه سگهيا ڇاڪاڻ
جو هٿڪي نه پرمالما جي ساڳياف درشن جي اڀاڪا هئي ۽
مرڻ ڪا اڀوه مڪتيءَ جي ڪنهن واعدي ۾ وشواس ڪونه
هون. جي اهو ڪرڻا اـانجو پرم پتا آهي ۽ اسين
سندن ٻاڪ آهيون نه پوءِ ڇو جيئري ٿي ٻاڪ پتا جي
درشن کان محروم رهن؟ هڪڙي ٻاڌريءَ جنهن کان اٿيل
پڙهاياون، الهيءَ صاف ظاهر ڪيو ته مونکي اهڙي ڪنهن
به ساڌن جي خبر ڪانهي پر ٻين متن وارن ڪن پنهجي
پنهجي ڪرڻا ۽ پرڃاڻن ۾ لڳائڻ جي ڪوشش ڪئي.
ڪڇ ٿيڻ جا لاڙا به ڪين ڳڏايا پر ائين ٿي لڳو ته پالڻجائيءَ
جي ارڻ کان مٿي انهن وٽ ٻي ڪا ساڌا ڪانه هئي ۽

حضور مهاراج جن جو مختصر حيون چرتر

حضور مهاراج جن جو جنم تاريخ ۲۷ جولاءِ ۱۸۵۸ع گريزالي جانن جي هڪ اوچي خاندان ۾، پنجاب جي چنابا ڳوٺ، ضلع لڏيالا ۾ ٿيو. سندن پتا سردار قبال سنگھ جن ملٽري ۾ صوبيدار مقرر هئا. ان زماني ۾ اهو عهدو وڏي ۾ وڏو ڳڻيل ويندو هو جو ڪنهن هندستانيءَ کي ملي سگهندو ٿي.

پاٺڻ کائولي حضور جن نهايت تيز ديمر هئا ۽ سندن پرائمائي ڏانهن لاڙو صاف نمودار هو. سندن ڳوٺ ۾ جڏهن ۱۶ ڪو ساڌو سنڌ ايندو هو ته پنهنجي ڏاڏي سان گڏ اتي ويندا هئا. ڏهن سالن جي اوستا ۾ هنن گرامت صاحب جو پڙهائڻ پات پورو ڪيو. پاٺڻ ۾ ئي هنن گورو نانڪ صاحب جن جو سري چپ صاحب ڪنگ ڪري ڇڏيو هو. پنهنجي ڏاڏي کان مايل سڳا ڪارو حضور مهاراج جن پنهنجي عالي چرتر دل جي وشالنا ۽ پري پڳتي ڪارو جلد ئي پري ٿي ويا. هنن اٽل ڪن سان گڏ قدرت ڪين سندن ۽ سگهارو شرار ڏٺو هو. روزگيءَ جي ڪاليج مان ڊگري وٺي هو ايم. اي. اس ۾ اس. ڊي. آر جي عهدي تي مقرر ٿيا ۽ الهيءَ بئڪيءَ ۾ ۲۸ سال نوڪري ڪرڻ کانپوءِ اپريل ۱۹۱۱ ۾ رٽائر ڪيائون. پر نوڪري پوري ڪرڻ کان ڪج سال اڳ وٽار الهيءَ ڪري ڪيائون ته پنهنجي ستگروڻ طرفان سوليل پرمار ٿي ڪار به جي تشريف ٿي سر انجاني ڪري سگهن.

لنڊي ڄمار ۾ ئي حضور مهاراج جن سادر ساٿن جي وهماي هيٺ ويڌائڻ ۽ يوگ شاسترن جو اڀياس ڪيو.

پيار ڪندا آهن. هڪ ڀيري هڪ ماهر ڌوئي گرائڻ پهنجي
 تعجب ۽ حيرانيءَ کي ظاهر ڪندي موٽي چيو، ”مون
 راجائن، مهاراجائن، راڻين ۽ راجڪمارن، وائيسرائين، گورنرن،
 راجپوتن ۽ ڌارمڪ اڳواڻن جا ڏوٽا ڪڍيا آهن پر حضور
 مهاراج جن ۾ ڪا اهڙي عجيب مڻيا آهي جنهن کي منهنجي
 ڪٿميرا جهڙي ٿي سگهي ۽ جنهن کي مان بيان ڪري نٿو
 سگهان. يورپ ۽ آمريڪا ۾ براڊل ٽريننگ جي باوجود،
 مان انهيءَ کي ڌوئي ۾ آڻڻ ۾ اسمارٽ رهيو آهيان. مان
 محسوس ڪرڻ لٿو ته اها ڪا جسماني اسٽول سولهن لاهي
 پاڪ هڪ آهڪ يا الوڪڪ سندرتا آهي جنهن کي ڪٿميرا
 پڪڙي نٿي سگهي.“

حضور مهاراج بابا ساون سنگھ جي

اهو جنهنڪو ڊهان تصوير ڪري نٿي سگهي

حضور مهاراج بابا ساون سنگهه جي جن ڪي عام طور ”بلاس جو سنڌ“ ڪوٺيو ويندو آهي، انهن جي سامهون ڏنل تصوير مان سندن مهانگا جو پورو اندازو لڳائي ڪو نه سگهيو. در اصل ڪو به ڌوڻو، چتر يا تصوير سندن شان شوڪت ۽ آلهه ڪم سان پرڻل شخصيت کي طاهر ڪري سگهي. هو ستن جا سوناج هئا. ان هر دم مشڪندڙ مڪڙي جي پيرن پري ڪشش، اڀار ڏيها مهر ۽ الوڪ پيار جو، ڪا به ڪجهه ڌوڻو ڪڍي نٿي سگهي. سندن ايتري لپتون مان ٽوڪندڙ نرم ڌارائن کي ڪير ٿو چٽي سگهي؟ ٻلا پرماتما جي صورت ڪاغذ تي ڪڍڻ ئي آڻي سگهجي!

حضور مهاراج جن ٽريٽ ۶ ڌوٽ لپاءُ شرار جا سنڀا پر شاندار هئا ۽ سندن پانهون ڪڇ لمبيون هيون. ڪٿان به لنگهندا هئا ته اجپي ماڻهو، جن کين اڳ ڏار ٿي ڪونه هو، سي به هنجي پريادشالي سروي ڪي ڏسڻ لاءِ ٿي اٿال بچي ويندا هئا. سندن ڪشادي پيشاني، من موهيندڙ روش، سڀني سفيد ڏاڙهي، گلابي چٿورو، ويڪري چالي ۽ ڪاٺن جو نه ڪجهه ورن ٿي به سگهي ٿو پر اها سڙو، اهو پيار ۽ ميناج جو هنجي آڻي سڌو ۽ ايتري لپتون مان هڪ اڻوٽ ڌارا مثل وعدو هو، اڃو ورن ڪير ٿو ڪري سگهي! سندن مڪار بند مان ڪڏهن به ڪٺو شمد ڪن نڪتو ۽ هو ڪميا جا مگر هئا ۽ سندن دٻا جا دروازا ٽٻر پائين لاءِ نه کليل رهندا هئا. ننڍو وڏو، استري پرش هرڪو ائين ڇوڏو هر نه حضور مهاراج جن مٺڪي سڀ کان وڌيڪ

و این کتاب را در سال ۱۳۰۲ هجری قمری در شهر تهران
چاپ کرده است.

این کتاب در سال ۱۳۰۲ هجری قمری در شهر تهران
چاپ شده است و در سال ۱۳۰۳ هجری قمری
در شهر تهران چاپ شده است.

در سال ۱۳۰۲ هجری قمری در شهر تهران
چاپ شده است.

در سال ۱۳۰۲ هجری قمری

لکھتون هڪ آيون هي هو پاڻ مان کڻي وٺو. اهي سڀ ڪاغذ
سندس بستري جي وهائي هيٺان پنجن سالن تائين آرام ڪندا
رهيا. هڪ دفعي مذهبي ڄمڻ تي سويل صوبو جو انهن
ڪاغذن کي هڪ ريشمي رومال ۾ وڙهي مولوت کڻي آيو
۽ اچي چيائين ته مون توهان لاءِ هڪ المورل سرڪڙي تيار ڪئي
ڄمڻ تائين ئي اندي آهي ۽ اها چڻ چانه جي ڪٽي ۾
ساگر سمائل آهي.

مون جواب ڏنو ته مان چانه پيئڻ ڪونه، مولڪي ڪٽي
جي ضرورت ئي ڪٿڙي؟ هن چيو ته جي تون اها سواڪار
نه ڪڍين ته مان پاڻ ڪرڻ نه ڏس.

انهن ڏسڻ ۾ آيو ته هي وارن وارن کيس ڏانهن پسند آيون
هيون الڪري نه وڙو مولڪي صلاح ڏنائين پر مون ئي وڙو
وڪيائين ته مان اهي ڪتاب جي روپ ۾ آڻيان. مون انهن
وارن کي هن روپ ۾ قلمبند ڪري، اهو هڪ لکيل ڪتاب
(Manuscript) وري کيس پڙهڻ لاءِ ڏنو.

وڙي هڪ دفعو انهن ڪاغذن کي سندس امڪان لاس
۾ لڳي عرصي تائين قيد ڀڄڻو پيو. پر چوڻي ڇڏڻ کان
قريب ٻه هفتا اڳ، سنه ۱۹۵۹ ۾ هن مولڪي اهي ڏٺا ۽ چيائين
ته هي مذهبي امالت واپس وٺ، تيار ڪري نه، هينئر نه
اها مذهبي امالت آهي. الڪي پاڻ وٽ ئي ڏي نه رکج.
وري پاڻ کي درس ڪندي چيائين ته اها امالت لکڻ
تيار ڪري آهي، لکڻ مذهبي. اها امالت ته حضور مهراج جن
جي آهي. مذهبي امالت آهي الڪي ئي سولبي ڏج،
وساين مٿان. ان ڪالهره اسين وري ڪونه ڪڍاسين.

هينئر هي دستڪ مذهبي آيا، موجوده متڪرون جي

حضور جن جا وڃن :-

۱- سنت مت

۲- سنت مت ۽ موجوده ذومن جي وچ ۾ فرق

۳- پورن گروه جي ضرورت

۴- ايحد ڪيئن ”محدود“ بڻجي سگهيو

۵- الحد شبد

۶- ارڪ ۽ ويدانت

۷- ڇهه ڇڪر

۸- گيتا ۽ اڻسند

۹- ڪرامتون

۱۰- اڀاسين جي لاءِ صحيح پوڄن

۱۱- ٽي گڻ

۱۲- منس ڏاهه جو مقصد

۱۳- سنت مت جي سرشتا

۱۴- سچو عيسائي ڌرم وغيره

وري واپار ڪرڻ سان مان الهيءَ نتيجي تي پهتس ته
الهيءَ رڻا جي ڪارڻ واراڻن جي خوبصورتي ۽ اصليت
له رهندي . الهيءَ ڪري سڀني وچن کي هڪ ايئي پويان
ائين درج ڪيم جيئن حضور مهاراج جن جيگياسن سان وقت
برقت ملاقات ڪندي فرمايا هئا .

انهن واراڻن چرون پوراڻن لاءِ ڪونهن پر
منهنجي خيال ۾ آخران لڙڻن کي ڇڏي باقي سڀ ۱۰-۱۲
سالن لائين منهنجي ڪهت ۾ پيا رهيا . حضور مهاراج جن
جي چوڻي ڇڏڻ کان قراب سال کن پوءِ منهنجي مٿر پروفيسر
جگموهنڊل منهنجي ڪتابن جي الماڙي ڏسي ۽ انکي هي

ٿئي آيا. انهن کي مس سان لکڻ ۽ سلسليوار لاهڻ ۾ مولڪي
انڪل ان مهين کان وڌيڪ وقت لڳي وارو. بزره اهي مرون
ڪتابن جي آزمائشيءَ ۾ هڪ پاسي ڪٿي رکيا ۽ اهي الي بيا
ئي رهيا جيسين پروفيسر جڳموهليل اچي اهي ڪيا.

سردار بهادر مهاراج جن جو مولڪي هي ڪم سرانجام
جو جيڪو مقصد هو سو پورو ٿيو. منهنجو ڄم ۽ شوڪ ڪنهن
حد تائين گهٽجي ويو هو. هو مولڪي وقت بوقت
سهڻا ٻندا رهندا هئا ته حضور مهاراج جن جي چوڻي
چڏڻ ڪري منهنجو هن لوملي رنج ۽ شوڪ ڪرڻ،
ڏيکاري ٿو ته مرون سهڻو ئي ڪونهي ته حضور
مهاراج جن حقيقت ۾ ڪير هئا ۽ ”گورو“ شيد جو اصلي
ارڪ ڪهڙو آهي. هنن مرن کان پڇيو ته حضور مهاراج جن
کي ٿوهان صرف ڏاڍو سهڻو آهي جنهنجي وڃڻ ڪري
ٿوهين ايترو روئو رڙو ٿا! ڏاڍو رکو ته سگرور ڪڏهن به
مري ڪونه ٿو، هو هميشه ٿوهان سان گڏ آهي ۽ ٿوهان جي
اندر آهي. ڏرا ٻڌو هٿارو ۽ هن جو روشن ڪراڙو جهٽري
اڪير ۽ اڪيلا ٿوهانڪي هن کي ڏسڻ جي آهي ٿوهان
ڪڏهن پرا وڌيڪ انتظار سان هو ٿوهانجي راهه ٺاهي
وهيو آهي.

شروع ۾ هن ڪتاب جي باري ۾ اها راءِ هئي ته حضور
مهاراج جن جيڪي ڪجهه الڳ الڳ وڃين ٿي ٿوهان ۾،
انهن وڃين موجب هن بستڪ کي ٻن ۾ ورهائجي. انهن
لاءِ ٿورا هيٺيان سڙا چولڻا ويا ۽ مختلف موقعن تي جيڪي
ڪجهه هڪ وڃي ٿي ٿوهان هٿارن سو هڪ ئي هنڌ لاهي
لکيو وارو.

سردار ابادر جن ۽ مان، پراڻا مٿر هٿاسين. شروع شروع
 ۾ اسين اتي هڪ ئي ڪهري ۾ رهندا هٿاسين. هيندو مون سان
 ورتاءُ ڏاڍو سنهڙو پوار هوندو هو. هنن کي اهن سنسڪڙن مان خبر
 پئي هئي ته حضور جن جي چوڻي جوست سوائچڻ ڪري منهنجي
 دل کي ڪهڙو نه گهرو صدمو پهتو هو، سو مون کي پنهنجي
 ڪهري ۾ وٺي ويا ۽ پورو ڪلاڪ مون کي ڏارج ۽ دلداري
 ڏيندا رهيا. آخر فرمايائون ته اوهين حضور جن جي وڃڻ
 ۽ سنسڪڙن جا موت لکندا هئا، اوهن کي اڙپ واري لاهي
 چو ڪين ته اوهن کي ڪتاب جي صورت ڏار؟ اهن ڪرڻ
 سان هڪ نه اوهانجو ڌيان ان دڪب ۽ شوڪ کان هٽندو، اهو
 سنسڪڙن ۽ پرمات جي شائين لاءِ اها وڏي شيراز ٿيندي.
 هن چيو ته حضور! اوهان کي خبر آهي ته اهي ساڌارڻ
 موت پيسل سان ڪڏهن نه اخبار جي ڪنڊن تي لکندو
 هوس، ڪڏهن نه جيڪو ڪتاب منهنجي هٿ ۾ هوندو هو
 ان جي اڳئين يا پڙهين پي تي لکندو هوس. ڪڏهن ڪڏهن
 حضور جن جي مڪار بند مان اڪٽل سندس وڃڻ يا مثال ڪن
 خطن تي ئي لکي ڇڏيندو هوس. اهي ڪڏهن نه ڇپائڻا جي
 ارادي سان ڪونه لکيا هئس ۽ اڪي هڪ هنڌ لائين ڪا
 ڪري رکيا آهن. اڪري ڇڏي ٿو سگهان ته ايندا يا نه،
 پر جي ڪٿي اڏا ته اهن، ختصر اوتن مان ڪجهه تيار نه ڪري
 سگهندس يا نه.

سردار ابادر مهاراج جن زور ڏئي فرمايو ته حضور
 مهاراج جن جو هر هڪ وڃڻ املهه ۽ لاپاپ آهي، اوهين اهي
 ضرور ڳوليو.

مون ڪجهه پراڻا پٺا مٿي سان پراڻل ڳولي نه ڪيا جن
 تي اهي موت لکيل هئا پر اهن مان ڪيترا نه پڙهڻا ۾ ٿي

مدرس ڪندا هئاسين اهو غائب هو. ان ڀار ۽ آئند بچاء
 منهنجي ليٽن مان اير جاري هو. جن هنڌن کان منهنجو مالڪ،
 منهنجو ڀيارو ستورو لنگهندو هو اهي سڃا ۽ ويران ٻڌي
 پاسيا. مون هڪ شيردار کان سردار بهادر مهاراج جن بابت
 ڇڻو جهڻڪي حضور مهاراج جن پڙهندو جاء نشين مقرر ڪري
 ويا هئا. شيردار بهادر نه سردار بهادر مهاراج جن آئس ۾
 ڪن ماڻهن کي ملاقات (Interview) پيا ڏين. دفتر ۾ پوڄڻ
 سان اسان ڏٺو ته سردار بهادر مهاراج جن بهادران حضور
 مهاراج جن دفتر جي وراندي ۾ آرام ڪريءَ تي اراجمان
 هئا، ايڪ اهڙي طرح جيئن هميشه وهندا هئا، اتي اڪيلا
 ويٺا هئا. اسن پڙهندي ڳوڙهن کي روڪي ڪين سگهياسين
 ۽ سندن طرف وٺي ڊوڙ لاسين. هنن اُتي مولتي پڙهندي
 ڊا ٻوڙ جو هڪ وڪرو ۽ ڏاڍي ٻاڙو. سان ان ئي مدر ۽
 ملي آواز ۾ منهنجي چڱيلائيءَ بابت پڇڻ لڳا. مان زار زار
 رولڻ لڳس، پاڻ به مست بن لاءِ شائف رهيا. انڪابو سندن
 ڪريءَ ساهيون پيل صدل تي وهڻ جو اشارو ڪيائون،
 جتي مان هميشه سندن ايامڪاريءَ ۾ وهندو هوس، منهنجي
 پٽي به هندي چرلن ۾ جهڪي ۽ صدل جي هڪ پاسي
 واهي رهي. هنن فرمايو، ”جڇ صاحب، توهين هيترا ڏينهن
 نه اها ئي ڪرڻ، ڪٿي اڪا رهيا؟“ مون سندن جواب
 ڏيڻ لاءِ جيئن ئي منهن مٿي ڪيو ته مون ڏٺو ته سندن اهو
 سروب منجي سردار بهادر مهاراج جن جو ئي وڙ هو. منهنجي
 ليٽن مان اڃا به اير جاري هو. سردار بهادر مهاراج جن اهو
 ڏسي فرمايو، ”جڇ صاحب توهين خوشصيب آهيو. توهين
 نه ڳوڙها به ڳاڙي گهوڙا پر مولڪي نه اها به اجازت
 ڪانهي.“

هو ٿو پر جيڪو برابر حضور مهارج جن اسانجي هوند ۾ آڻين
: الجي اراڙي نه ٿي لڏي سگهي . ڪوبه ٻيو پيار
ي پيار سان پيئي نه سگهي .

مهارج جن جي

ڪا دلچسپي

۱۹۱۰ (۱۷)

ڪين ڪري

۱۹۴۸ ۾ چولو ڇڏيو .

ڇا جنهن لاءِ جيئان ؟ هو

نجا پٽان هئا . سارو ڏينهن

هوس ؟ رات جو هنجائي

وءِ ڪجهه وقت لاءِ نه مان

هن ۾ سمجهي ويس پر اتي نه

نهي شروع ٿيڻ ٿي مان واپس

۾ ڪڏون پيل ڪٿي آيس . حضور

پهر جي ياد اچڻ ٿي منهنجي اکين

ڪرندا هئا . هڪ رات جو اهڙي

هي پيس . اڃانڪه حضور مهارج جن

ڀاڱي لڳا ، ”هاڻي تون ڏاري ڇو ڪين

ڪيو نه هاڻي مان ڪنهن وقت اچان ؟

نهنين ٿو نه مان ڪيڏانهن هليو ويسو

اهو پهرائون دعوو مونکي روشن ٿيو

جي ڳالهه آهي .

جو مان پنهنجي پٽيءَ سان گڏ ڏوري

ڇڏي ٿياري ڪندي ڇو آندو ۽ پيار

راء صاحب مشيرام، راء بهادر مداعل، پنڊت لالچند ۽ ٻيا
براهمي ستسنگي گڏيا هئا.

مادراري ستسنگين ۽ بهادرن کي سنگت ايترو نه وڌي
وئي جو جولاءِ ۱۹۲۶ ۾ حضور مهاراج جن مٿي ذڪر ڪيل
براهمين ۽ مولڪي پنهنجي بيلڪ ۾ سڏاڻو نه هيڏي سنگت
جي رهڻ کان وڌيڪه بي انتظام ۽ ڏيک ڀال لاءِ شيواڏارن کي
پنهنجي پنهنجي شيوا ورهائي ڏجي. سردار بهادر جگتسنگهه
جن کي انگريز انتظام سهرڊ ڪيو وڃي هتي هر ڪو بنا پيسي
کائي سگهيو ٿي. ڊپٽي هر لارائن جن کي لکڙهه ۽ جنرل انتظام،
پرويسر جگوهن اعل کي وڏي شيواڏار سان لکڙهه ۽ سردار
جگتسنگهه کي قاءدي قانون جو ڪم سولپور وارو. جڏهن منهنجو
وارو آيو ته حضور مهاراج جن پنهنجي دانا مهر جو هٿ منهنجي
مٿي تي رکيو جو مان حضور جن جي چرلن جي وڃهڻ پست
ٿي ويل هوس ۽ نرماڻيون نه هڪي مولرت ٿي ڇڏيو. هي
هتي ئي ڪم ڪندو. انهيءَ ڏينهن ڪارولي سڀيئي مولڪي
حضور جن جو خاص شيواڏار سمجهڻ لڳا.

اڳي ڏينهن جڏهن حضور مهاراج جن ڏاري جو چڪر
هڻي انگريز دوراري تي پهتا ته مولڪي چيائون ته ڪهري
مان ڪهڙي جو بروت ڪٿي اچ. اهو چمڙي بدوان اچي
ڪئمپس جو لڀيل هو ۽ ان جو ٿرو ٿلهي سڻيءَ جو هو.
حضور جن انگريز وڃڻ وقت اهو ئي بروت پائيندا هئا. مان
اهو بروت ڪٿي آيس ۽ پائڻ لاءِ سندن چرلن اڳيان رکيس. آها!
الهن چرن ڪملن جي انوکي سويلا! ڪير جو الجرو ورتل
ڪري!! پوءِ مولڪي چيائون ته چمري وارو بروت ڪهري
۾ رکي اچ. مون حڪم جي پيروي ڪئي. مولڪي جيڪڏهن
ٺهڻي لوڪن جي ڪٿي بادشاهي ملي ها ته جيڪو مان ايترو

چير نه هي پاس نه ضرور ٿيندو. تون هنجي پيءُ کي چنڊ
نه الهِيءَ ڳالهه چو ڏڪر نه ڪري ؟ مون چوڪري کي پڙهڻ
لاءِ هدايت ڪئي آهي.

مون الهِيءَ هتان پنهنجي پٽ کي شڪر ادا ٿي. هر ٿيڻ
موڪليو نه ٿو هائجي چئي. موڪلڻ ڪري پاڻ حضور مهراج جن
مولکي پاس آيو هي خاطري ٿئي آهي. الهِيءَ ڪري
امتحان کان اڳ هر هڪ مهتر جيڪا ٿياريءَ لاءِ موڪل ملي
سا مون ٿوري هر اچي مهراج جن جي چوڻن هر ڳڏاري.
پيشڪ مون پڙهيو خوب هر صرف سست سست چو ساعته
الهِيءَ عرصي هر حضور مهراج جن مون سان هڪ اکر نه ڪرڻ
ڳالهائڻ، صرف هڪ نه ڏٺو پنهنجي ٿوري ليکتن سان مون
ٿي ٿيڻ ٻارن. الهِيءَ درستيءَ هر هڪ عرشي مشڪ ساهل
هئي جڏهن منهنجي آغا ٿي سدا سدا لاءِ باغ بهار ڪري ڇڏي.
جڏهن امتحان جو نتيجو ظاهر ٿيو ته خود پرنسپال
پرويسر ٿراس ٿي پيا. ڇاڪاڻ ته ان سال وڌيڪ تمام خراب
آئي هئي. صرف ۲۷ سيڪڙو شاگرد ٿي پاس ٿيا هئا. انهن
ٿيڻن هر مان ٿوري هر هوس مولکي پٽ وٽان ٿيڻ آئي ته
تون امتحان هر تمام سندن مارڪون ڪٿي پاس ٿيو آهين.
ٿي سال مون ايل-ايل-بي پاس ڪئي.

مون ۱ آڪٽوبر ۱۹۱۲ کان جلددر هر وڪالت شروع ڪئي
۽ جولاءِ ۱۹۲۰ هر ڪورٽ ٿي وڌيڪ جي سول سروس هر ٿيڻس
هر مان هر هئي ٿوري وڌيڪ وڌيڪ. ٿورو منهنجي ٿيڻي
هر انگ ٿيڻي ڇڪر هو. جڏهن هٿيار سسٽڪ، اي اي
هئي ٿيڻي ٿيڻي ٿيڻي ٿيڻي ٿيڻي ٿيڻي ٿيڻي ٿيڻي ٿيڻي
پنهنجن سندن موڪلون ٿيڻي هر ٿي ڳڏاڻي سندن.
اهڙن موقعن ٿي سردار بهادر جيڪي سسٽڪ، سردار جيڪي سسٽڪ،

ملڪ کان اڳ مون حضور مهارج جن جو ڪڏهن به روشن ڪونه ڪيو هو. ان کان اڳ، مولڪي ستن جي مهما جي ڪا به سمجهه ڪانه هئي. مولڪي ڪڏهن اهو سڀئي به ڪونه هو نه پر مالما هن مات لڙڪ به سنت ستگوروءَ جو روپ ڌاري ايندو آهي. پر جڏهن مون ٻڌو ته حضور مهارج جن ۹ اپريل ۱۹۱۱ کان اچي ڌاري به رهڻ لڳا آهن، مان پاڻڪي بياس وڃڻ کان روڪي ڪين سگهيس. جڏهن به مان ڏسري هوندو هوس ته حضور مهارج جن جي پٺيان هلندو هوس. هڪ ازغيجي شڪتي مولڪي هميشه هنجي وڃي وٺي ويندي هئي ۽ من به هڪ عجيب چاهيا رهندي هئي ته سندن سندر مڪڙو ڏسندو ٿي رهجي جهنگي اچي دستار به سفيد ڏاڙهيءَ هڪ اڙڪي زيب ٿي بڻجي.

چنڊر آرٿرار ۽ ويساڪي جي مرڪل گڏي هر سال چار پنج ڏينهن لڳائار بياس ويندو هوس ۽ انهيءَ ڪالهه هر هفتي چنڊر آرٿرار لاءِ پير هفتي جا ڏينهن ڳڻيندو هوس ڇاڪاڻ ته حضور جن جي حاضريءَ به مولڪي هڪ لا بيان آند ملندو هو.

جڏهن، منهنجي پٽاڪي انهيءَ ڳالهه جي خبر پيئي ته هو نهايت ناراض ٿيو ڇاڪاڻ ته منهنجي پرمات به ڪا به رجي ڪانه هئي. هنڪي ڪنهن ٻڌايو ته مان بياس وڃي هر هفتي به ٿي ڏينهن وٽ وڃانيندو آهيان. هن ڪنهن خاص مظهر هتان حضور مهارج جن وٽ شڪايت موڪلي. قسمت سان جڏهن اهو مظهر چئي ڪٿي آيو ته مان به اُتي بيٺو هوس. منهنجي شڪايت هئي ته منهنجي ڪن به امتحان ٿيڻا آهن ۽ جي چوڪرو پڙهائيءَ ڏانهن ڌيان نه ڏيندو ته اهڙو ڏکيو امتحان ڪيئن پاس ڪندو؟ حضور مهارج جن انهيءَ مظهر کي

پڙهڻا

هي ڪتاب ڪيئن آرٽيپ ٿيو تنهن باري ۾ اڄ اکر عرض وڌائون. هو دانش، ذوق ۽ نور جا ماڻهو حضور مهاراج بابا سارن سنگهه جن وقت ايندا هئا. انهن مان ڪي صرف ڏسڻ جي شوق سان ايندا هئا، ڪي سندن اڀرندڙ ٻڌڻ لاءِ ايندا هئا ۽ ڪي نام جي ڏکڻا وٺڻ لاءِ. هن پستڪ ۾ جيڪي وارثاڻا ڏنل آهن سي حضور مهاراج جن وقت بوقت ڏياري ۾ ايندڙ هڪيا-ٻين ۽ روحانيت جي ڪوجهن جي پڇڻل سوالن جي جواب ۾ درمايا هئا.

هي ٻيا مختصر ليک (Notes) مولائي ڪيئن حاصل ٿيا؟ حضور مهاراج جن مولائي ۳۰ ڊسمبر سن ۱۹۱۰ تي نام بيشير، جڏهن منهنجي عمر ۲۰ ورهه هئي ۽ مان لاهور جي لاڪايج ۾ پورو ٻن سال پڙهندو هوس. ان وقت حضور مهاراج جن امر - اي - اس ۽ ايس - ڊي - او هئا ۽ وٽان ڪري تاريخ ۹ اپريل ۱۹۱۱ تي دالمي طور اچي ڏياري ۾ رهيا. اهڙي وقت وٽان ٿيڻ کان پوءِ ئي مڃيا اٿس. هنن مولائي پنهنجي چرلن جي شوق بيشي.

حضور مهاراج جن پوريان مئي ۱۹۱۱ کان ڏياري ۾ هر آرٽار ٿي لير سان دستڪ ڏيڻ شروع ڪيو. مان هر شڪروار جي شام جو لاهور مان لباس وٺندو هوس ۽ اتان آرٽار شام يا سومر صبح جو لاهور موٽي ايندو هوس. معاف ڪجو ڇو مون ”مان“ اکر ڪتب آندو آهي جو غلط آهي، ڇاڪاڻ ته اهو ڪو مان ڪونه هوس جو لباس وٺندو هوس پر مولائي ڪا طالب زبردستي ۽ ڪينجي اتي وٺي ويندي هئي. نام

آلهه شبد يا الاهي ڪيرئن کي پڪڙي ٿي جنهن سان ستڪورو
لام دان ڏاڻا وقت اسانجي آما کي جوڙي ٿو. اهو آلهه
شبد آما کي ۽ ٻين مڊلن مان پار ڪري پنهنجي نچ ڌام
پهچائي ٿو. ڏانهن آهن اهي سڄڻ جيڪي زندگيءَ ۾ پورن
ستڪورو ماري ٿو.

جوزف ليمنگ
معرفت ۱۹۱۵، ووڊ لمپر ۸۵
ووڊ هيون، ليوارڪ (امريڪا)

ولي ٿو اهو - ڇو ڪرو ڪولهي . نام دان جي ابلاشيءَ کي
 ماس ۽ شراب کان پوءِ ڪرڻي آهي ۽ ٻڪ ٻاڪ جيون
 گهارڻي آهي . من کي اڪاگر ڪري ، آتما کي ان دروازي
 (شوليتو) تي ، جنهن جي ٻاري ۾ حضرت عيسيٰ فرمايو
 آهي ، ” نڙڪائيندين نه ڪيندو “ پوڄڻ لاءِ ، ساڌا جي
 سڄي جڳتي نام دان ڏيڻ وقت سمجهائي ويندي آهي .
 سندس من جي اڀياس جو طريقو نهايت سولو ۽ سول آهي .
 ان ۾ هٿ ڪرم يا ٿن کي ڪشت ڏيڻ جي ڪا ضرورت ڪانه
 ٿي پوي ۽ اڪو ڪنهن قسم جو ڪشت سرار کي ڏاڍو ٿو
 پوي . ٻار چاهي ٻڌو آسانيءَ سان شيد يا سام جي ڪمائي
 ڪري سگهيو .

چارٽ اوستا ۾ من ۽ آتما جي بيلڪ انهيءَ ريت
 ۾ رهڻي بلڪ ائين چوڻ وڌيڪ درست ٿيندو ته اهو اصلي
 ” مرڪز الهيءَ جڳهه کان ڏهن اٺن کن اندر آهي . الهيءَ
 مرڪز کان من ۽ آتما هٿ لاهي شرار جي لٽون دوارن
 (۱۰ اکيون ، ۱۰ ڪن ، ۱۰ لاسڪائون ، ۱۰ ڪرواٽ ۽ ۱۰ هيٺيان سوراخ)
 ذريعي سڄي سيار ۾ ڦهائجن ٿا ۽ الهيءَ ئي مرڪز کان سڀني
 قسمن جا خيال اٿن ٿا .

ستن جي پورائين سکيا اها آهي ته پنهنجي پنڪندڙ من
 کي واپس ان ” مرڪز “ تي اڪاگر ڪريو . اهو ٿڌهن ممڪن
 ٿيندو ، جڏهن پنهنجي ٽوچ کي ان ” مرڪز “ تي رکي ڪرو
 کان مليل پنجن ڀولڻ لاءِ جو سمون ڪيو . سمون ڪاٻوڙ آهي
 ڏيان . سمون ذريعي اسانجي خيال جون ڌارائون جيڪي
 هن دنيا ۾ ۽ اسانجي سرار ۾ ڦهليل آهن ، سميتي شوليتو
 ۾ ڪنهن ٿن ٿون ۽ ڏيان ذريعي اهو خيال اٿي ٿي ٿو
 ۽ ٻاهر پنڪڻ کان روڪجي ٿو . پوءِ ئي اسانجي آتما ان

دلجا جي ڌرم ۽ سائنس ۾ ان سائنس جو ذڪر ڪيو وڃي ٿو.
 آهي ۽ هر جڳهه جا سائنس ۽ هاءِ اسڪول، پورن ڪورس ۽ ۱۹۴۷
 ان سائنس جا ڄاڻو هئا ۽ ان بابت ٿي سگهيا ٿا پيدا هئا.

صدين کان اسين ٻڌندا آيا آهيون ته الساني شرار ٿي
 ۽ مالما جو سڄو مندر آهي ۽ الهي مندر ۾ داخل ٿيڻ جو
 پند صرف ڪو اوچي رساليءَ وارو مهالما يا پورن ڪورس
 ٿي ٿئي سگهي ٿو. ڪورس کان چاهي وٺي الهي مندر جو
 دروازو کولي اندر داخل ٿيڻو آهي. دلجا جا سڀ جهڙو ڏانهن
 خوشيءَ جي ٽلاش ۾ آهن ۽ اڄ تائين سساري وستن مان
 ڪنهنڪي به اها ڪانه ملي آهي. پورو شالتي ۽ آند
 ڪيول ٿڌهن مٺي سگهندو ۽ ڇڏهن مڪتيءَ جي دروازي
 کي پار ڪري ۽ مالما سان مٺي پنهنجي لڄ گهر ۽ ٻهجهڙو جتي
 امر ۽ ٻڌڪي ۽ اٺل شالتي آهي.

هيءَ آلهه سائنس آهي جنهن ۾ رسمن ۽ الڌ و شواس
 کي ڪو به استادن ڪونهي. هيءَ آلهه آهي ۽ مالما جي
 ڌار ۾ ٻهجهڙو جو ٿي ۽ ان کيس اها آهي. ڪو به جڳهه ۽ پاڻ
 ٿي اها خاطري ڪري سگهي ته ته سڀني پاران ڌرم جي
 مول سڌائين ۾ ۽ پورو مهالما ان جي سکيائين ۾ ڪو به فرق
 ڪونهي. جڳهه ڪي پنهنجي ڌرم جي اصلي ۽ مول سڌائين ۾
 جهڪا ڪجهه ڪمي محسوس ٿئي ٿي ته هيءَ آلهه سائنس
 انجو پورا ڪري ٿي. سائنس ۾ اسان کان ڪو پنهنجو ڌرم
 يا مذهب ڪونه ٿو ڇڏائي، ان ان ٿي وڌيڪ روشني وجهي
 الهيءَ جي اصليت سمجهائي ٿو.

پورن ڪورس پنهنجي ذاتي خرچ لاءِ شيون جي ڪوڏي
 به قبول نه ڪري ۽ شيون کي نام دان جي معروض ڪانه
 ڏکڻ يا پيدا ٿي ڪانه ٿي پوي. جهڪو ڪورس ۽ پيدا ٿي

اسانجي آتما ستنام جي سمند جو طارو آهي، انهيءَ
 پرڪاشميه سورج جي هڪ ڪرڻ آهي پر من ۽ مايا جو سنگ
 ڪري اهڙي ۾ گندي ٿي پئي آهي جو پنهنجي روحاني
 اصليت جي سڌ بند ٻلائي واپسي آهي. وچنا هي آد کان
 ؛ اسانجون آماڻون ڪل مالڪ کان وڃڻي هن سيار جي
 مٿاڇري ۾ پٽڪي رهيون آهن. اسٽول، سوکڙ ۽ ڪارڻ
 سون جي پردن، آتما جي اصلي پرڪاش کي ڏکي
 ڇڏار آهي. ستگورو اسانکي سيکاريندو ته اهي پردا ڪيئن
 لاهجن. جڏهن آتما انهن کان آزاد ٿئي ٿي تڏهن
 پنهنجي اصلي پنڪندڙ روپ ۾ ظاهر ٿئي ٿي ۽
 پنهنجي روحاني ٻنڌار ۾ سماجي وڃي ٿي. اها ساڌنا صرف
 منس ڏاه ۾ ئي سگهجي ٿي. اهي سڄڻ نهايت وڏاڻي آهن
 جي هن املهه السائي ڏاه جو قدر ڪندا ۽ جنهن اصلي مقصد
 لاه انسان جو چوار مٿو آهي انکي حاصل ڪرڻ لاه پر پرور
 ڪوشش ڪن ٿا.

ستن جي سکيا يا سست سست جو پرچار ۽ روپ ۽ اميرڪا
 ۾ مشرقي ڏانن هي مٿاڻي ۾ نئون آهي، جتي سست سست
 صدين کان وٺي هلندو آيو آهي. انهن سکياڻن ۾ اڌالڪ
 ڪيان ساهل آهي جنهنکي اڪثر ڪري سست سست يا ستن جو
 مارگ چئبو. مغربي ڏانن ۾ اڄڪلهه اهڙن ڊگياس جو
 تعداد وڌندو وڃي ٿو، جن کي هن سائنس دانان
 منس جنم جو صحيح مقصد سمجهڻ ۽ انهن کيان حاصل ڪرڻ
 ۾ نهايتا ملي آهي. سست سست ڪو ڌرم، مٿ ٺا
 فرور ڪونهي. هي نه هڪ وڻيڪ طر ٻڌو آهي
 جنهن وصيائي اسين هن منس ڇولي ۾ ئي پنهنجي اندر
 وڃي ٻر مائو جي وچنا جو اهو ڪري سگهون ٿا. ساري

ڪنهن به وقت انهن کان خالي ڪانه رهي آهي. هو سنسار ۾ اهڙن ڇيرون جي سھائتا ۽ رھبريءَ لاءِ هميشه موجود رھن ٿا، جيڪي پنهنجي لڄ ڌام ۾ واپس وڃڻ جو شوق رکن ٿا. اهڙا سنت اسان کي ڪڏهن به دنيا کي ٿيائڻ يا مذهب مٽائڻ جي ڪانه. هدايت لٿا ڪن ۽ چاهين ٿا ته اسين سنسار ۾ رهي پنهنجي پٽي، ٻارن ۽ رشتيدارن جي مناسب شيوا ڪيون پر ان سان گڏوگڏ پرامنا جي ڳڻتيءَ کي به نه وسارون. اها سڌي سادي عمل جي ڳالهه آهي ته جهڙي طرح ڪنهن ڪلا يا وڳيان جي سکڻ لاءِ استاد جي ضرورت آهي اهڙي طرح روحانيت جي گهراڻن سان ٻارل وڳيان لاءِ به ڪنهن قابل استاد جي ضرورت آهي. هن ٻارڪ راهه کي بنا رھبر جي طءُ ڪرڻ نهايت مشڪل آهي ۽ رھبر به پورو سنت سنگرو هئڻ کپي جو اسان کي انهيءَ اوچي ۾ اوچيءَ روحاني منزل تي پهچائي جا جدم مرن، پر لاءِ مها پر لاءِ جي دائري کان مٿي آهي. ماضيءَ جا سنت مهالما جنکي گذر ٿي جڳهه ٿي چڪا آهن سي اسانجي مڪتبيءَ جي راهه ۾ مدد لٿا ڪري سگهن، جهڙيءَ طرح گذريل وقت جو ڪو ماسٽر يا پروفيسر هن وقت ڪنهن به شاگرد کي پڙهائي نٿو سگهي.

آلاد ڪال کان سڀني پورن مهالائن جو آتما کي پرامنا سان ملائڻ جو طريقو ۽ ساڌن ساڳيو رھيو آهي ۽ ساڳيو ئي رھندو. اهو آهي سرت شبد يوگ يا اتحد شبد جي ڪمائي. اهڙا سنت پنهنجي ششن جي آلهائن کي انهيءَ مڌر ۽ الاهي سنگيت سان چوڙهندا آهن جو رات ڏينهن انسان جي شير ۾ گونججي رھيو آهي. اهو شبد سچڪند مان نڪر پيو ۽ انهيءَ کي پڪڙڻ سان ساڌڪ به ڌاري ڌاري سچڪند پهچيو وڃي.

آهن. اهي السائي زندگيءَ جا چار ڏهاڙا آهن جن ۾ ان مالڪ جي ڪوچ ڪري سگهجي ٿي. ان ڪوچ ڪرڻ لاءِ اسان کي ٻاهر پڪيڙ ڪولهي. اها ڀروڪ شالا آهي اسانجو هي شرار جنهن ۾ اها ڪوچ ڪرڻي آهي. ڀومالما کي پنهنجي اندر ئي ڳولڻو آهي. اسانجي اندر ئي ڀومالما جي بادشاهت آهي. اسانجو سرور ئي بندر آهي جتي ڀومالما جو لواس آهي ۽ جتي ئي هنڪي ڳولڻ کپي.

ڀومالما جي ديش ۾ داخل ٿيڻ لاءِ اسان کي ڪنهن رحما جي ضرورت آهي. ڪنهن چاٿر ۽ تجربيڪار سڪائيءَ جي مدد بنا اسين روحانيت جا اڻڌا ۽ الاءِ سمند ڪيئن جهاري سگهنداسين؟ جيڪڏهن اسانجي ڪشتيءَ جو ڪشتيهان سمند ۽ انجي خطرناڪ طوفانن جو ڀرڙيءَ طرح وائڻ آهي ته اسين لاشڪ صديق سلامت ڀار پئجي وينداسين. پر اسوس، اسانجي حالت ڪهڙي آهي! اسانجي ٻيڙي زبون، جنهن جو لڪر ملاح، لڪر لڳهين. سڙ ۽ سڪان بنا، اها زندگيءَ جي طوفاني ڀوساگر ۾ لڏندي لمدي وهي ۽ هوائن ۽ لورن جا جهڪوڙا پئي کائي. اُهوڙي جهوپل ۽ هيٺي حالت ۾ اسانجي شڪتي شالعهه ۽ سلامت ڀرڻي بندر ڏانهن ڪيئن وڪ وڌائي سگهندي؟

هر هڪ انسان پنهنجي زندگيءَ جي ڪشتيءَ کي پاڻ ۽ ٻاپ روئي سامان مان پري رکيو آهي ۽ سسار جو ڀر ساگر ۾ اعزو خطرناڪ ۽ وصال آهي جهنگلي ڀار ڪندي ڪروڙن ٻڏي ويا. صرف اهي بچي لڪتا هنڪي الهيءَ طوفاني ساگر ۾ ڪر جهاز نظر آيو جنهن جي اڀري ڪپتان هنن کي سندن ٻڏندڙ ٻيڙن مان ڪڍي پنهنجي جهاز تي چاڙهيو ۽ شون ڏئي. سند ئي اهڙا ملاح يا ڪپتان آهن ۽ هيءَ دنيا

آهي. پشچمي بالڪن جي چئن لاء هنن بستڪن ۾ ڪافي
ڪم لکيو وڌو آهي ڇاڪاڻ ته هي ڪتاب خاص طور انهن
لاءِ ئي لکيو وڌو آهي. الڪري ليڪڪ هتي حضور مهاراج
جن جا آهي واراڻا ڊرڇ ڪيا آهن جن ۾ يورپ يا
اميرڪا وائي جڳيا سين بهرو ورتو آهي يا اهي ڳالهيون
جي پشچمي لوڪن لاء ڪنهن نه ڪنهن نموني دلچسپ ٿي
سگهن ٿيون.

هنن واراڻن جو اهو ئي مضمون آهي جهڪو هر ديش ۽
هر جڳهه جي سڀني ستن جو هوندو آهي. اهو مضمون ڪڏهن
به بداجندو ڪونهي ڇاڪاڻ ته پر ماڻا ساڳيا آهن، انسان
ساڳيا آهن، سمن به ساڳيا آهن ۽ جڏهن سندن اپديش جو
مقصد به ساڳيو ئي آهي ته پوءِ اهو مضمون ڪنهن نه
بداجي سگهي ٿو؟

سمن پر ماڻا جا پيارا پتر آهن جن کي مالڪ مهر جو
دوت بڻائي هنن سمن ۾ موڪلي ٿو، انهيءَ لاءِ نه هتي
جي مبادڪي جيون کي پنهنجي انهيءَ نهج ڏام ۾ وٺي وڃن
جتي آندو، مڪتي ۽ شاعري آهي. هو هن دنيا ۾ ڪا قوم،
مذهب يا ڌرم پر يا ڪرڻ لاءِ ڪونه ٿا اچن ۽ اڪو اسان کي
رستن ۽ رسمن ۾ الجھائڻ اچن ٿا. هندجو اپديش اهو آهي
ته انسان جي زندگيءَ جو اصلي مقصد آهي پر ماڻا جي کوج
۽ اها صرف منهن ۾ ئي ڪهڙي.

هن پر ٿريءَ تي جهڪي چوراسي لک چوٿيون رهن
ٿيون ان مان صرف انسان کي ئي پر ماڻا کي پاڻ جي
شڪتي ۽ پوڄي ڏيئي ٿو. پڪي، پسون، وڻ ٿڻ يا ٻين
هيٺين چوٿين کي پر ماڻا کي پاڻ جو ڪيان ڪونه ٿو ٿي سگهي
بلڪه ڏاڍي ڏاڍاڻي يا فرشتا به اهڙي رحمت کان بهرو ڏي

ديوان دريائي لعل ڪهڙو حضور مهاراج جن جا هي
الوڪا وڃن انگريزيءَ ۾ ترجمو ڪري انهن کي ڪتاب جي
صورت ۾ شايع ڪرڻ سان مستگين ۽ پرمارئي جيڪي اسان
خاص ڪري وڏي پيماني تي مستگين جي، صحيح روپ ۾ شعرا
ڪئي آهي. ان آپڪار لاءِ اسين سڀ سندس شڪر گذار
آهيون.

ليکڪ بي. اي. ايل. ايل. بي آهي ۽ هن ڪتاب جي
ليکڻ لاءِ هر طرح قابل ۽ योगي آهي. هي سندن ترجمو بالڪل
صحيح ۽ تحسين جوڳو آهي. جڏهن پاڻ ڇپج هئا ته ڪن هر
ڳالهه کي انصاف ۽ سچائيءَ جي بهانه کان ڏسڻ جي عادت
پيڙهي وئي ۽ انهيءَ عادت ئي هن ڪتاب کي بالڪل شد
۽ اڻوسي جوڳو بنايو آهي.

هڪ اڻي متر، پروفيسر جگموهننداس هن ڪاربه کي
”گهاٽڻ ۽ ساڳو“ سڏيو آهي. هيءُ بسترڪ اڌ عالمڪ
گمان جو هڪ طرح جو وشو ڪوش (Encyclopedia) آهي
جنهن ۾ هڪ ٻي سلسل جا انگريزي وڃن ۽ وشواس جوڳا رانا
انهن سڀني مسئلن ۽ سوالن جي باري ۾ ڏنل آهن جيڪي
عام طور پرمارمت جي جيڪي اسان جي من ۾ پيدا ٿيندا رهندا
آهن. حضور مهاراج جن آتما، پرماتما ۽ ماياوي وچا جي
باري ۾ سڀني پڇيڻين سوالن کي، جي پڙهيل لکيل ۽ پڙهين
ماڻهن جي دل ۾ اچندا آهن، انهن سلسلن ۽ سولي ٻي لک
سان حل ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي آهي. جيڪي دفترون ۽
ڪائونون ارڪ اڀاس ۾ اينديون آهن، انهن کي دور ڪرڻ
جا ۽ ڪارگر آباءَ چڱي طرح کولي سمجهڻا ويا آهن.

نوڪ، ويڊالٽ ۽ بالڊيل جي روحاني رازن ۽ سڀ کان
وڌيڪ سرفه شد جي ارڪ ئي ڪافي روشني وڌي وئي

مديجا سرشت پاڳه آهن جو مان هندستان (راڌا سوامي
ستسنگ بياس) ۾ ڏاڍه ڌاري ستگروءَ جي سمپرڪ ۾ آيس
۽ هونڪي سندن چرلن ۾ وهڻ جو شرف حاصل ٿيو. اهوئي
مقصد ڪٿي مان ۱۹۵۵ کان اڄ تائين ئي پورا راڌا سوامي
ڪالوني بياس، دوست ڏيڙا بابا جهڙل سنگهه ۾ ايو
آهيان. هن ڪالونيءَ متعلق مان بنا هچڪ جي ڇٽي
سگيان ٿو نه هيءَ پوءِ شالتيءَ ۽ امن جو آرام گاهه آهي
جتي هرڪو چڱياسو ڀرون گوروءَ جي رهنمائيءَ ۽ رهبريءَ
هيٺ اهلول روحاني ترقيءَ جو لاپ وٺي سگهي ٿو.

جڏهن مان هتي پهريون ڀيري آيو هوس تڏهن ئي
مديجي مٿي چيچ صاحب ڏيوان دريائي لعل سان ئي
وٺي. هن صاحب حضور مهارج بابا ساون سنگهه جن جا
وڃن ۽ سندن پين سان اول وارنالاڻي ڦاهيند ڪري الهجو
ارجهو ڪيو آهي. حضور مهارج جن انهن ڀرم ستن مان هئا
جي وقت وقت هن سمنار ۾ ارڪن جي ڪلياڻ لاءِ ابتدا
آهن. ڏيوان دريائي لعل کي اٽڪل ۵۰ سال اڳ حضور
مهارج جن ۱۹۱۰ ۾ لام جي بخشيش ڪئي هئي ۽ کيس ۳۸
سال هديجي پوتر چرلن ۾ وهڻ جو سونپاڳي ۽ آئند پراپت ٿيو
آهي. اهو سمو هنن سنت مت جي اصولن جو صحيح ۽
ڀورو گمان حاصل ڪرڻ ۽ اڀياس ڏنارن الجور اليه حاصل
ڪرڻ ۾ وليت ڪيو آهي. کين حضور مهارج جن جي جاءِ
نشين سردار ابادر جڳت سنگهه جي مهارج جن جي شيوا
ڪرڻ جو پس موقعو مليو ۽ هن وقت موجوده ستگورو
حضور چرلسنگهه مهارج جن جي پرنسپل سيڪريٽري جي
حشيت ۾ شيوا ڪري رهيا آهن.

مولانا روم، شمس ترمز، سوامي جي مهاراج، بابا جئمل سنگھ جن
 ۽ ٻين ستن چور اهو ئي ماري رهيو آهي. ستن جي ان
 مهان پرميرا ۾ بهاس ۾ حضور مهاراج سارن سنگھ جن ليا
 جن ۴۵ سالن لائن ستنڪ ۽ نام دان دوران الڪه جون
 جي رهنمائي ۽ اذار ڪيو ۽ انهن وانگر ئي ليجري
 ۽ روحاني شوق سان پورو مهاراج چرن سنگھ جن اڄ به
 ستنڪ جي رهبري ڪري رهيا آهن.

ستنڪ جي لڪڪ شري دوراني لعل ڪهور ڪي
 لڪڪ لڪڪ ۳۸ سال حضور مهاراج سارن سنگھ جن جي
 پور چرلس ۾ رهڻ ۽ سندن پور ايدش پنڌ چر سوانا
 پرايٽ ليو آهي. اهو ۳۸ سالن چر عرصن هنن ستنڪ مٿ جي
 بهاس ۽ حضور مهاراج جن جي شورا ۾ وٺي ڪيو آهي.
 الڪه الڪه ستنڪن ۾ وارنالاين جي دوران ۾ هنن
 جيڪي نوٽس Notes ورتا انهن جي اذار ئي هي ”سکر
 ۾ ڏهاڳور“، اوهان اڳيان موجود آهي.

هي سنڌي انراد اجهو نواسي شري منگهارام ديسال
 ڪيو آهي. امين ان پورن پوري شورا لاءِ سندس لورائتا
 آهيون.

انگريزيءَ ۾ ”ڪال آف دي بڪريٽ ماسٽر“ ڏاڍو
 لوڪ پريٽ لاپت ليو آهي. اٽا آهي ته ان چر هي سنڌي
 الواد پڻ پرمارٽ جي پرامن لاءِ ڪارڪر ۽ لاءنڪ لاپت
 ڪندو.

ايس - ايل - سونڌي ٿيرو بابا جئمل سنگھ

اپريل ۱۹۷۸

سيڪريٽري

راڌا سواهي ستنڪ، بهاس

چپائڻندڙ جي طرفان

”سنت سماگر“ شري درياڻي لعل جي مشهور انگريزي ڪتاب ”Call of the Great Master“ جو هي سنڌي انواد آهي. هن ۾ پرم سنت حضور مهاراج بابا ساون سنگھ جن جي الهن وارن لالين ۽ اڀرنين جو سندس ورتن ڪيل آهي جيڪي حضور جن مختلف جڳھيان ۽ پرمارت جي ڪانگين جي سوالن جي جواب ۾ فرمايا هئا. هن ۾ منس جنم جو اصلي مقصد، پرماتما ۽ ان سان ميللاپ ڪرڻ جا سائن، سوک، و بداليت وغيره جهڙن ڳوڙهن مسئلن تي سرل ۽ صاف سمجھاڻي ڏنل آهي.

هن دنيا ۾ سنت ڪو نئون ڌرم يا مذهب جاري ڪرڻ لاءِ ڪول ٿا اچن. هو ٻاهر مڪي ڪرپائن، ڪرم ڪانڊ جي بدلن ۽ شريعت جي پابندين ۾ الجھيل جيون کي پرماتما جي پراپتيءَ جو مارگ ڏيکارڻ لاءِ اچن ٿا. اسانجي آتما ان پرماتما روپي ساگر جي هڪ ٻوٽو آهي، جا پنهنجي اصل کان وڇڙي، هتي من ۽ مالا ۾ ڦاسي پاڪل ٿيندي بچي پيئي آهي. هڪئي سڄي شائتي ۽ سچو سک واپس وڃي پنهنجي مول (اصل) ۾ سمجھائڻ سان ئي ملي سگھي ٿو. پرماتما اسانجي اندر آهي، ڪٿي به ٻاهر ڪونهي. ٻاهر نه ڪڏهن ڪنهن کي مليو آهي نه ملي سگھندو. سارو سنسار ٻاهر ۽ ٻون دوارن ۾ الڪي ڳولي رهيو آهي. اندر وڃڻ جو پيٽ، دسوان گليءَ جي ڪنجي، ستن جي هٿ ۾ آهي. ستن کان اهو پيٽ وٺي پرمارت جا سڄا ڪوچي، ان ڏيهي جي سڄائيءَ جو خود پنهنجي جيتري اڻيو ڪري سگھن ٿا. اٺاڻ ڪال کان ستن جو اهو مارگ هلندو آيو آهي. ڪير صاحب، ڳورو نانڪ، ٿلسي صاحب، پلٽو، دادو،

فهرست

.....	چيائيندڙ جي مڙيان
(۱)	مهاڙ —
(۱۰)	ڏومڪا
(۲۲)	اهو جنها جو بيان تصور ڪري لکي سگهي
(۲۴)	حضور مهاراج جن جو هشتصو جيون ڇوٽو
(۳۸)	حضور مهاراج جن جي سڪائن جو سار
۱	وارنالاپ جو آرٽ
۳۱	چمتڪار
۵۰	هڪ سنگ
۸۲	ستگرور
۱۰۷	سٺ سٺ جون روحاني ساڙيلون
۱۴۷	هي پڇاڙيءَ جو باب ٿي سگهي ها
۲۲۳	مڪتيءَ جا ساڙن
۲۶۳	وارنالاپ جي سماپتي
۲۷۰	انتر روشن

ار پڻ پٽو

ڀرم سلامت حضور مهارج
بابا ساون سنگهه، جن

جي پوتر يادگيريءَ ۾
گهڻي سڪ شردا ۽ نموڻا سان
ار پڻ ڪريان ٿو.

جڏو پوتر ۽ مهان ڪاريه
حضور مهارج چرنسنگهه، جن
ڪري رهيا آهن.

”برگم سبز است تڪفاڻم درويش.“

هي مالڪ! هن بيڪاريءَ وٽ
هڪ ساڻي پڻ کانسواءِ ٿوهانڪي پيٽ
ڪرڻ لاءِ ٻيو ڪجهه نه ڪونهي.

دريائي لعل

جهانمند

ايس. ايل. سوندي

سيڪريٽري

راڌا سواهي سٽسنگس، پياس

ڏيوا بابا جئمل سنگھ

(ضلع امرتسر پنجاب)

سڀ حق واسطا عالم

۳۰۰۰

مي ۱۹۷۴

پهرتون ڇاپو

۵۰۰۰

اپريل ۱۹۷۸

ٻيون ڇاپو

ڪوهنور پرنٽرس،

شيوا محل، ڊگهي بازار،

اڄمير

سنت سماکبر

۱۹۰۷ء

دوبائی اول کتب

والدہ سوامی سنگھ، دھاس

جامعہ اسلامیہ (پنجاب)

ڪري. لند ڪي ٿاڳ؟ ۽ جلدي مامي وٽ اچي سهڻي
چي دل ڪي خوش ڪر.

شري رانديرو چي ۽ ڇو آواز ٻڌدي ئي مثل سالڪ
امر سنگهه جهڙي اڪيون ڪوليون. مستي ڇڏي جلدي
آئي ويهي رهيو. ٻيون ۾ چيو پهل ڪاندو ڪاندو ٻار
'ماما! ماما! ڪندو ڏوڏندو آڏو ۽ اچي رانديرو چي'
هي چرڻ ۾ ٻر ٿام ڪيائين. ماما مڻندي اهو ڪر
لو ڪر ٿاڻيون ان عجب نظاري ڪي ٽسي دل ڪر رهجي
وٺا. اهڙي طرح رانديرو چي ۽ مثل ٿاڻجي ڪي هيٺرو
ڪري ڇڏو.

سڳا پٽ ڪي ٽسي لاه ڪوٺر خوش ٿي. پاء ڪي
ڪ ٽسي آڏي ڪيائين. اهڙي طرح سڳا پاء ڪي
واڌاڻن ٽسي گهر ۾ وٺي آئي. سڄي بوڪو ڳڙ ۾
ماهاڻو وارو.

اهڙي طرح شري رانديرو چي ۽ لپتلدي جي شادي
آند ۽ ٿور ڏام سان ٿي وئي. سڀني ڪي هي
ٽسي ٿاڻو آند آڏو. وڏن جوڙي ڪي آسرواد
منگل ڪامناڻن ڪيون. جن رانديرو چي ۽ ڇو
وٽ لپتلدي ڪي اشد وڪاري سوچي
جي ٻڌي ٿي ٿرس ٿي ڪاڏو سي ۽ اڄ
ٽسي واٽو ٿي وٺا من ٿي من رانديرو چي
ڪرڻ لڳا ۽ سڄو لڳا ۽ رانديرو چي ڪر